

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
TİCARET HUKUKU BİLİM DALI**

**ANONİM ORTAKLIKLARDAKİ AZINLIK
HAKLARININ TÜRK TİCARET KANUNU İLE TÜRK
TİCARET KANUNU TASARISININ GETİRDİĞİ
YENİLİKLER IŞIĞINDA DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BURCU MANOP

**TEZ DANIŞMANI:
YRD. DOÇ. DR. M. FAHRETTİN ÖNDER**

ISPARTA, 2008

T.C
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ SAVUNMASI ve SÖZLÜ SINAV TUTANAĞI

Gönderen :İŞLETME / TİCARET HUKUKU..... EABD Başkanlığı

Gönderilen : Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Enstitü Anabilim Dalımız **YÜKSEK LİSANS / ~~DOKTORA~~** Programı öğrencisi
.....BURCU MANOP..... tez çalışmalarını sonuçlandırmış ve
kurulan jüri önünde tezini savunmuştur. Sınav tutanağı aşağıdadır.
Tez Adı Değişikliği ~~YAPILDI~~ / YAPILMADI

Yrd. Doç. Dr. Hayrettin USUL
İşletme Bölüm Bşk. Yrd.

11.08.2008
Tarih

Enstitü Anabilim Dalı Başkanı

SINAV TUTANAĞI:

Jürimiz Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 25./39. maddesi uyarınca 11.08.2008 Pazartesi
günü saat 11.00 'de toplanmış ve yukarıda adı geçen öğrencinin Ananın Ortaklıklarındaki Aşınlık
Haklarının T.C. Ticaret Kanunu ile Türk Ticaret Kanunu Tasarısının
konulu tezini incelemiş ve yapılan sözlü sınav sonunda OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞU ile aşağıdaki kararı
almıştır. Getirdiği yenilikler ışığında Değerlendirilmesi

☒ KABUL

☐ RED

☐ DÜZELTME

Tez Sınavı Jürisi	Ünvanı, Adı Soyadı	İmza
Başkan	<u>Doç. Dr. Metin Topcuoğlu</u>	<u>[İmza]</u>
Üye	<u>Yrd. Doç. Dr. Fahrettin Sander</u>	<u>[İmza]</u>
Üye	<u>Yrd. Doç. Dr. Yücel Metin</u>	<u>[İmza]</u>
Üye		
Üye		

Yukarıda adı geçen öğrenci Sınav Tutanağı'nda belirtildiği üzere mezun olmaya **HAK KAZANMIŞTIR / KAZANMAMIŞTIR.**

Gereğini rica ederim.

ENSTİTÜ YÖNETİM KURULU KARARI :

Tarih:

Karar No:

Enstitü Müdürü

MADDE-25 Tez Sınavının tamamlanmasından sonra Jüri tez hakkında salt çoğunlukla "KABUL", "RED", veya "DÜZELTME" kararı verir. Bu karar, Enstitü Anabilim Dalı Başkanlığınca tez sınavını izleyen üç gün içinde ilgili Enstitüye tutanakla bildirilir. Tezi reddedilen öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir. Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci en geç üç ay içinde gereğini yaparak tezini aynı jüri önünde yeniden savunur. Bu savunma sonunda da tezi kabul eden öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir. Düzeltme alan öğrenci bir sonraki dönemde kayıt yaptırmak zorundadır.

MADDE-39 Tez Sınavının tamamlanmasından sonra Jüri tez hakkında salt çoğunlukla "KABUL", "RED" veya "DÜZELTME" kararı verir. Bu karar, Anabilim Dalı Başkanlığınca tez sınavını izleyen üç gün içinde ilgili Enstitüye tutanakla bildirilir. Tezi reddedilen öğrencinin Yüksek Öğretim Kurumu ile ilişkisi kesilir. Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci en geç altı ay içinde gereğini yaparak tezini aynı

ÖNSÖZ

Bir eser meydana getirirken bu denli emek ve sabır gerektiren bir iş olduğunu tezimi yazmaya başladığımda fark ettim. Bazen hızla ilerleyip bazen de hiç yol katedemediğimi gördüm. Zaman zaman ümitsizliğe kapıldığım anlar da oldu. Ama önemli olanın yorulmadan, sıkılmadan ve tabi ki yılmadan devam etmek olduğunu bu tezi hazırlarken anladım.

Tüm bunları yaşarken daima yanımda olan ve desteklerini bir an bile eksik etmeyen sevgili ANNEME, BABAMA ve KARDEŞİME nasıl teşekkür edeceğimi bilmiyorum. Tezimin düzeltilmesi aşamasında bana destek olan ve arkadaşlıkları benim için çok değerli olan Arş. Gör. Aygen OKSAY'a ve Arş. Gör. Burcu ASLANTAŞ ATEŞ'e, tezle ilgili konularda bana yardımcı olan diğer arkadaşlarıma, yapmış olduğu olumlu eleştirilerle tezimin daha zengin ve güçlü bir hale gelmesini sağlayan değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Yüksel METİN'e, sahip olduğu kütüphanenin tümünden istifade etmeme fırsat veren hocam Yrd. Doç. Dr. Tahir SARAÇ'a, gerek tezle ilgili olan gerekse ilgili olmayan her türlü sıkıntıda varlığıyla bana hep güç veren ve güler yüzünü hiç kimseden esirgemeyen çok kıymetli hocam Doç. Dr. Metin TOPÇUOĞLU'na ve bu yolu katederken yanımda olduğunu hissettiren, bana destek olan, disiplinli bir şekilde çalışmam ve akademisyenliğe yakışır olabilmem için emek veren saygıdeğer hocam Yrd. Doç. Dr. M. Fahrettin ÖNDER'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

11.08.2008

Burcu MANOP

ÖZET

ANONİM ORTAKLIKLARDAKİ AZINLIK HAKLARININ TÜRK TİCARET KANUNU İLE TÜRK TİCARET KANUNU TASARISININ GETİRDİĞİ YENİLİKLER İŞİĞİNDA DEĞERLENDİRİLMESİ

BURCU MANOP

Süleyman Demirel Üniversitesi, İşletme Anabilim Dalı, Ticaret Hukuku Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ağustos 2008, 160 sayfa.

Danışman: Yrd. Doç. Dr. M. Fahrettin ÖNDER

Anonim ortaklıkların ticari hayattaki yeri ve önemi büyüktür. Küçük tasarruflarını değerlendirmek ve bu şekilde belli bir miktar kazanç elde etmek isteyen tasarruf sahipleri anonim ortaklıklarda pay sahibi olma yolunu seçebilmektedirler. Ancak, anonim ortaklıkları münferit pay sahiplerinin değil, çoğunluğun yönettiğini belirtmek gerekmektedir. Çünkü, anonim ortaklıklarda çoğunluk ilkesi hakimdir ve dolayısıyla kararlar çoğunluk ile alınır. Ama her zaman çoğunluğa göre karar almak azınlık pay sahiplerinin haklarına ve menfaatlerine ters düşebilmektedir.

Türk Ticaret Kanunu azınlık haklarını içeren hükümlere yer vermiştir. Azınlığa birtakım haklar verilmesi ile çoğunluk ve azınlık arasındaki dengenin kurulması amaçlanmıştır. Ne çoğunluk ortaklığın tek hakimi olmalı ne de azınlık çoğunluktan üstün olmalıdır.

Azınlık hakları açıklanırken ikili bir ayrıma gidilerek olumlu ve olumsuz azınlık hakları şeklinde başlıklandırmak yerinde olacaktır. Türk Ticaret Kanunu'nda altı tane olumlu azınlık hakkı bulunmaktadır. Olumsuz azınlık hakları da iki grupta toplanmıştır. Ayrıca, Türk Ticaret Kanunu'nda yapılacak olan değişiklikler de gözönüne alınarak birçok yeniliği içeren Tasarı hükümlerine göre de azınlık haklarını incelemek gerekir. Zira Tasarı ile birlikte azınlığa birçok kolaylık ve yeni haklar tanınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Azınlık Hakları, Türk Ticaret Kanunu, Tasarı, Pay Sahibi, Çoğunluk, Azınlık.

ABSTRACT

CONSIDERATION OF MINORITY RIGHTS IN JOINT STOCK COMPANIES IN LIGHT OF TURKISH COMMERCIAL ACT WITH THE NOVELTIES OF TURKISH COMMERCIAL DRAFT ACT

BURCU MANOP

Suleyman Demirel University, Department of Business Administration, Commercial Law Program, Master Thesis, August, 2008, 160 pages.

Supervising: Asistant Professor M. Fahrettin ÖNDER

The place and value of joint stock companies is very important in trade. The savers who desire to evaluate their little savings and earn some money may choose to be a share holder in a joint stock company. But here we have to point out that it is the majority that manages the joint stock companies and not the individual shareholder. This is because it is the majority principle that controls the joint stock companies. Making decisions according to the majority might collide with the rights and benefits of the minority.

Turkish Commercial Act has sentences concerning the minority rights and benefits. By giving some rights to the minority it is aimed to balance the majority and the minority. Neither the majority nor the minority should be the sole commander of the company.

While explaining the rights of the minority it will be better to split the headings such as positive and negative. Turkish Commercial Act covers six positive minority rights. The negative rights of the minority are gathered in two groups. The draft law contains many conveniences to the minority. Thus one should examine the minority rights according to the changes to be made in the Turkish Commercial Act.

Key Words: Minority rights, Turkish Commercial Act, Draft Act, Shareholder, Majority, Minority.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR DİZİNİ.....	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ANONİM ORTAKLIKLARDA HAK GRUPLARI VE ÖZELLİKLE AZINLIK HAK GRUPLARI

1.1. ANONİM ORTAKLIKLARDA HAK GRUPLARI	4
1.1.1. GENEL OLARAK	4
1.1.2. ÇOĞUNLUK HAK GRUPLARI.....	4
1.1.3. BİREYSEL HAK GRUPLARI	6
1.1.4. MÜKTESEP HAK GRUPLARI.....	7
1.1.5. AZINLIK HAK GRUPLARI.....	10
1.2. AZINLIK HAKLARININ AMACI.....	12
1.2.1. AZINLIĞI KORUMAK	12
1.2.1.1. Azınlığı Ortaklıkta Daha Etkili Yapmak	13
1.2.1.2. Çoğunluğun Gücünü Sınırlandırmak	13
1.2.2. ORTAKLIKTA DENGİ SAĞLAMAK.....	14
1.2.3. MÜSTAKBEL PAY SAHİPLERİNİ KORUMAK	14
1.3. AZINLIK HAKLARININ ÖZELLİKLERİ	15

1.3.1. AZINLIK HAKLARININ KORUYUCU NİTELİĞİ.....	15
1.3.2. AZINLIK HAKLARINI DÜZENLEYEN HÜKÜMLERİN EMREDİCİ NİTELİĞİ	15
1.3.3. AZINLIĞIN DENETİM VE YÖNETİM NİTELİĞİ	16
1.4. AZINLIK GRUPLARI	16
1.4.1. GENEL KURUL TOPLANTISINDA AZINLIKTA KALANLAR	16
1.4.2. ORTAKLIK ESAS SERMAYESİNİN BELLİ BİR ORANINI TEMSİL EDENLER	17

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNA GÖRE ANONİM ORTAKLIKLARDA OLUMLU AZINLIK HAKLARI

2.1. GENEL OLARAK	18
2.2. OLUMLU AZINLIK HAKLARI	22
2.2.1. YÖNETİM KURULU ÜYELERİ ALEYHİNE DAVA AÇMA HAKKI	23
2.2.1.1. Genel Olarak	23
2.2.1.2. TTK Tasarısı'ndaki Durum.....	26
2.2.1.3. Sorumluluğun Hukuki Dayanağı.....	34
2.2.1.4. Sorumluluk Davası Açılabilmesi İçin Gereken Ön Şartlar	37
2.2.1.5. Sorumluluk Davasının Şartları	38
2.2.1.6. Gündeme Bağlılık İlkesinin Uygulanması.....	40
2.2.2. ÖZEL DENETÇİ ATANMASINI TALEP ETME HAKKI	48
2.2.2.1. Genel Olarak	48
2.2.2.2. TTK Tasarısı'ndaki Durum.....	54
2.2.2.3. Genel Kuruldan Özel Denetçi Atanmasını Talep Etme.....	59
2.2.2.4. Mahkemeden Özel Denetçi Atanmasını Talep Etme	63
2.2.2.4.1. Usule İlişkin Şartlar	63

2.2.2.4.2. Esasa İlişkin Şartlar.....	67
2.2.2.4.3. Mahkeme Kararının Hukuki Niteliği	70
2.2.2.5. Özel Denetçinin Hukuki Niteliği.....	72
2.2.3. GENEL KURULU TOPLANTIYA DAVET ETME HAKKI.....	75
2.2.3.1. Genel Olarak	75
2.2.3.2. TTK Tasarısı’ndaki Durum.....	76
2.2.3.3. Genel Kurulu Toplantıya Davet	79
2.2.3.4. Genel Kurul Toplantısında Gündem.....	80
2.2.3.5. Genel Kurul Toplantısının Yeri ve Zamanı	81
2.2.4. GÜNDEME MADDE EKLEME HAKKI.....	84
2.2.4.1. Genel Olarak	84
2.2.4.2. TTK Tasarısı’ndaki Durum.....	85
2.2.4.3. Azınlığın Yönetim Kuruluna Başvurması	87
2.2.4.4. Yönetim Kurulunun Talebi Reddetmesi Sonucu Denetçilere Başvuru	89
2.2.5. BİLANÇO GÖRÜŞMELERİNİN ERTELENMESİNİ TALEP ETME HAKKI.....	94
2.2.5.1. Genel Olarak	94
2.2.5.2. TTK Tasarısı’ndaki Durum.....	96
2.2.5.3. Çoğunluğun Erteleme Talebinde Bulunması	98
2.2.5.4. Azınlığın Erteleme Talebinde Bulunması.....	98
2.2.5.5. Erteleme İsteminde Gerekçe Gösterilmemesi	99
2.2.5.6. Ertelemenin Talep Edildiği Genel Kurulun Gündemi	100
2.2.5.7. Erteleme Talebindeki Bir Aylık Süre	103
2.2.5.8. Erteleme Kararı Verilmesine Rağmen Görüşmeye Devam Etme	104
2.2.6. DENETÇİLERE ŞİKAYET HAKKI	106
2.2.6.1. Genel Olarak	106

2.2.6.2. TTK Tasarısı’ndaki Durum.....	107
2.2.6.3. Herhangi Bir Pay Sahibinin Şikayette Bulunması.....	107
2.2.6.4. Azınlık Pay Sahiplerinin Şikayette Bulunması	108
2.3. TASARI’DA YER ALAN YENİ OLUMLU AZINLIK HAKLARI	111
2.3.1. GENEL OLARAK	111
2.3.2. ORTAKLIĞIN FESHİNİ İSTEME HAKKI.....	112
2.3.2.1. Genel Olarak	112
2.3.2.2. TTK Tasarısı’ndaki Durum.....	114
2.3.3. PAY SENEDİ ÇIKARILMASINI İSTEME HAKKI.....	116
2.3.3.1. Genel Olarak	116
2.3.3.2. TTK Tasarısı’ndaki Durum.....	116
2.3.4. DENETÇİNİN DEĞİŞTİRİLMESİNİ İSTEME HAKKI	118
2.3.4.1. Genel Olarak	118
2.3.4.2. TTK Tasarısı’ndaki Durum.....	119
2.4. ESAS SÖZLEŞME İLE AZINLIĞA TANINAN HAKLAR.....	124
2.4.1. YÖNETİM KURULUNDA TEMSİL EDİLME HAKKI.....	124
2.4.1.1. Genel Olarak	124
2.4.1.2. TTK Tasarısı’ndaki Durum.....	124

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNA GÖRE ANONİM ORTAKLIKLARDA OLUMSUZ AZINLIK HAKLARI

3.1. OLUMSUZ AZINLIK HAKLARI	127
3.1.1. GENEL OLARAK	127
3.1.2. AĞIRLAŞTIRILMIŞ ÇOĞUNLUK HALLERİ.....	127

3.1.2.1. Genel Olarak	127
3.1.2.2. TTK Tasarısı'ndaki Durum.....	129
3.1.2.3. TTK'ya Göre Ağırlaştırılmış Toplantı ve Karar Yetersayıları.....	131
3.1.2.4. Esas Sözleşme İle Ağırlaştırılmış Çoğunluk Halleri Oluşturulması ...	134
3.1.3. AZINLIĞIN SULH VE İBRAYA ENGEL OLMASI.....	135
3.1.3.1. Genel Olarak	135
3.1.3.2. TTK Tasarısı'ndaki Durum.....	139
3.1.3.3. Genel Kurulun İbrayı Red Kararı Vermesi	140
3.1.3.4. Azınlığın Sulh ve İbrayı Red Kararına Uyulmaması.....	142

KISALTMALAR DİZİNİ

AO	: Anonim Ortaklık
AÜHF	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BİGAO	: Borsada İşlem Gören Anonim Ortaklık
BK	: Borçlar Kanunu
bkz	: Bakınız
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
E.	: Esas
ETK	: Eski Ticaret Kanunu
f.	: Fıkra
GK	: Genel Kurul
HAAO	: Halka Açık Anonim Ortaklık
HD.	: Hukuk Dairesi
HMUK	: Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu
İsv.	: İsviçre
İÜHF	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
Kom.	: Komiser
m.	: Madde
MK	: Medeni Kanun

no	: Numara
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SerPK	: Sermaye Piyasası Kanunu
T.	: Tarih
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve devamı
vs.	: Vesaire
VUK	: Vergi Usül Kanunu
Y.	: Yargıtay
YK	: Yönetim Kurulu
Yön.	: Yönetmelik

GİRİŞ

Anonim ortaklıkların, ülke ekonomisindeki yeri yadsınamayacak kadar büyüktür. Hisseleri miktar itibarıyla küçük paylara ayırmak mümkün olduğundan, herkes anonim ortaklığa mali gücüne göre bir veya birkaç hisse ile iştirak ederek tasarruf ettiği paraları değerlendirmek imkanına kavuşmaktadır.¹ Anonim ortaklıklar aracılığıyla büyük sermayeli yatırımlar hız kazanmakta, bu yatırımlar sonucunda işsizlik azalmakta ve ülkenin iktisadi yapısı gelişmektedir.

Anonim ortaklıklar sayesinde, küçük tasarruflar biraraya getirilerek büyük tasarruflar oluşturulmakta ve bu yolla büyük girişimler meydana gelmektedir. Bu küçük tasarrufların biraraya gelmesi sonucu oluşan büyük sermayeler sayesinde, üretim giderleri düşürülerek kaliteli ama aynı zamanda ucuz nitelikte emtia üretilmekte, böylece talep artmakta, artan talebi karşılamak için üretim artmakta, bunun sonucunda da ekonomi verimli hale gelmektedir.

Anonim ortaklıklar, büyük girişimlerin müesseseleşip örgütlenmesinde ideal bir kuruluş ve işleyiş düzeni sağlarlar.² Elde edilen kazancı sınırlı bir grup arasında paylaştırmayıp, küçük tasarruf sahiplerini de düşünerek onların da kazançtan pay almasını sağlarlar. Ayrıca, anonim ortaklıklar gerek tasarrufların değerlendirilmesi sebebiyle sermaye sahipleri gerekse gerçekleştirdikleri iktisadi faaliyetler sebebiyle ülke ekonomisi bakımından büyük öneme sahip müesseselerdir.³

Anonim ortaklıkların ticari hayatta önemli olması ve tercih edilen ortaklık türleri arasında yer almasının nedenleri şu şekilde sıralanabilmektedir:⁴

- 1) Ortaklarının sorumluluklarının sınırlı olması,

¹ Yadigar İZMİRLİ, **Türk Anonim Şirketler Hukukunda Azınlık Hakları ve Azınlığın Korunması**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 1985, s.1.

² Oğuz İMREGÜN, **Kara Ticareti Hukuku Dersleri (Genel Hükümler-Ortaklıklar-Kıymetli Evrak)**, Filiz Kitabevi, 11. Bası, İstanbul, 1996, s.249. (Kara Ticareti)

³ Ali PASLI, “Anonim Ortaklıklarda Özel Denetçi Tayini”, **Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp’e Armağan**, Beta Yayınları, C.1, İstanbul, 2003, s.611.

⁴ Tuğrul ANSAY, **Çağdaş Anonim Şirketlerin Sorunları ve Türk Anonim Şirketleri (Bir Anketin Sonuçları)**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1971, s.11-13. (Anket Sonuçları)

- 2) Küçük sermaye sahiplerinin, birikimlerini pay senedi almak suretiyle değerlendirmek ve sonra rahatlıkla paraya çevirebilmek olanağına sahip olması,
- 3) İşletmelerdeki süreklilik sorunun anonim ortaklıkta bulunmaması, kişisel nedenlerle anonim ortaklığın son bulmaması,
- 4) Anonim ortaklıkların kredi kuruluşlarından kolay kredi bulabilmesi imkanının daha çok olması,
- 5) Firma hukuku ile ilgili üstünlük
- 6) Yönetimde sürekliliğin olması.

Anonim ortaklıkların, tüm bu yararlarının yanı sıra bazı sakıncaları da vardır. En başta anonim ortaklıktaki pay sahiplerini birbirine bağlayan bağ maddidir. Sosyal, kültürel, ahlaki, dini vb. hiçbir bağla birbirine bağlanmayan pay sahipleri maddi çıkarları doğrultusunda bencilce davranış içine girebilirler. Bu da anonim ortaklığın gerek yönetiminde gerek denetiminde birtakım olumsuzluklara meydan verebilir.

Ortaklığın sevk ve yönetimi, ilke olarak genel kurulun alacağı kararlara ve bu kararlar çerçevesinde hareket edecek ve yine genel kurulca seçilmiş olan yönetim kuruluna bağlıdır.⁵ Anonim ortaklıklarda genel kurulda oylama, bazı istisnai durumlar hariç çoğunluk oranına göre yapılmaktadır. İşte bu gibi durumlarda çoğunluk, kendi şahsi menfaatlerini değil; topluluğun menfaatlerini göz önünde bulundurmalıdır. Aksi halde, çıkar çatışmalarının hakim olduğu bir anonim ortaklık genel kurulu ve yönetim kurulundan başarılı işlere imza atmaları beklenemez.

Yönetimin ve ortaklığı yönlendirmenin çoğunluğun eline geçmesi ve çoğunluğun, küçük pay sahiplerinin çıkarlarını gözardı ederek kendi menfaatleri doğrultusunda ortaklıkta söz sahibi olması, küçük pay sahiplerinin çoğunluk tarafından ezilmesi anonim ortaklıklarda her zaman yaşanmaktadır. Ancak, hemen belirtmek gerekir ki azınlığın ve münferit pay sahiplerinin geniş yetkilerle donatılması, ortaklık genel kurullarında çoğunluğun karar alma imkanlarını, yönetim ve teşebbüs serbestisini sınırlayıp, çoğunluğun en az azınlık kadar meşru haklarının

⁵ İMREGÜN, **Kara Ticareti**, s.250.

ihlaline sebebiyet verebilir.⁶ Tabi diğer taraftan da, azınlığa yeterli hakları tanımak küçük tasarruf sahiplerini heveslendirerek anonim ortaklığa yönelmelerini ve pay sahibi olmalarını sağlayacaktır. Ancak, pay sahibi olan bu küçük tasarruf sahipleri daha sonra ortaklık işlerine karşı ilgi göstermemekte bundan dolayı da haklarını gereği gibi kullanmamaktadırlar.

Anonim ortaklıklarda azınlık hakları anlatılırken öncelikle çoğunluk, azınlık, bireysel hak grupları ile azınlık haklarının amacı ve özellikleri incelenecek sonra azınlık gruplarına detaylı olarak değinilecektir. İkinci bölümde, olumlu azınlık haklarının neler olduğu açıklanacak, bu azınlık hakları TTK Tasarısı ile kıyaslanacak ve Tasarı’da değişikliğe uğrayan, aynen korunan veya Tasarı’ya yeni eklenen azınlık hakları incelenecektir. Ayrıca, anonim ortaklık esas sözleşmesi ile azınlığa tanınabilecek diğer haklara da değinilecektir. Üçüncü bölümde ise olumsuz azınlık haklarının incelenmesi ile birlikte TTK Tasarısı’na göre değerlendirilmesi yapılacak ve konu sonuca bağlanacaktır.

⁶ İZMİRLİ, s.2. Benzer şekilde Erdoğan MOROĞLU, “Anonim Ortaklıkta Çoğunluk Pay Sahiplerinin Azınlık ve İmtiyazlı Pay Sahiplerine Karşı Korunması”, **BATİDER**, C.XVII, S.3, 1994, s.48 vd. (Çoğunluk)

BİRİNCİ BÖLÜM

ANONİM ORTAKLIKLARDA HAK GRUPLARI VE ÖZELLİKLE AZINLIK HAK GRUPLARI

1.1. ANONİM ORTAKLIKLARDA HAK GRUPLARI

1.1.1. Genel Olarak

Anonim ortaklıklar, diğer ortaklıklar arasında çok ortaklı olmaları bakımından öne çıkmaktadırlar. Ortak sayısı bakımından herhangi bir üst sınır konulmamış olduğu da düşünüldüğünde ortak sayısının fazlaca olacağı muhakkaktır. Kanun koyucu da anonim ortaklıkları çok ortaklı olduğunu kabul ederek hükme bağlamış, düzenleme yapmıştır.

Anonim ortaklığın bu çok ortaklı yapısı gereği bazı pay sahipleri çoğunlukta, bazı pay sahipleri ise azınlıkta kalabilmektedir. Ama ister çoğunluk ister azınlık pay sahibi olsunlar ortaklığın karar organı olan genel kurulda dilek ve şikayetlerini rahatlıkla açıklayabilmektedirler.

Anonim ortaklıkta, ortak sayısı ne kadar fazla olursa, aralarındaki menfaat çatışması ve gizli rekabet de o kadar fazla olmaktadır. Her bir ortağın ayrı bir istekte bulunduğu varsayıldığında bu durum kaçınılmazdır. Genel kurulda, çoğunluk pay sahipleri hakimiyeti kendi ellerinde tutmaya, azınlık pay sahipleri ise daha fazla söz sahibi olup kendi haklarını çiğnetmemeye gayret etmektedirler.

1.1.2. Çoğunluk Hak Grupları

Anonim ortaklıklar tüzel kişiliği haiz olması sonucu organları aracılığıyla yönetilir, temsil edilir ve kararlarını bu organları vasıtasıyla verirler. Ancak, esas karar vermeye yetkili organ genel kuruldur. Genel kurul, aldığı karara bağlı olarak

değişiklik arz etmek üzere, kararları verirken kimi durumlarda oyçokluğu⁷ kimi durumlarda oybirliği⁸ aramaktadır. Ama genel olarak söylenebilir ki genel kurul, esas itibariyle çoğunluk prensibine göre toplanmakta ve karar almaktadır.

TTK m.378 “*Kararlar, mevcut reylerin ekseriyetiyle verilir.*” diyerek karar alma aşamasında çoğunluk ilkesinin hakim olduğunu belirtmiş olmaktadır. Gerçi herhangi bir konuda genel kurul oybirliği ile bile karar alabilir ama böyle bir oybirliği anonim ortaklığın bünyesine aykırıdır, genel kurulda karar almayı oybirliği şartına bağlamak, ortaklığı kötürüm kılmaktan farksızdır.⁹

TTK m.271’de de belirtildiği gibi, anonim ortaklıklar kanunen yasak olmayan her türlü iktisadi maksat ve konular için kurulabilmektedir. Anonim ortaklıklar bu kanuna aykırı olmayan her türlü iktisadi amacı yerine getirirken zorunlu olan ve zorunlu olmayan birtakım organlardan istifade ederler. Bunlardan genel kurul, yönetim kurulu, denetim kurulu anonim ortaklığın işleyişini sürdürebilmesi için bulunması zorunlu olan organlardır. Ortaklığın karar organı olan genel kurulda da çoğunluk kararı ile alınması gereken kararlar vardır. Bunlar: TTK m.312, m.316 (yönetim kurulu üyelerinin seçilmesi ve azli), TTK m.347, m.350 (denetçilerin seçilmesi ve azli), TTK m.364/2, m.369/b/2 (kazançların dağıtılması hakkında karar verme), TTK m.369/b/3 (yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerin ücret ve aidatlarını tayin etme), TTK m.402 (intifa senedi çıkarılmasına karara verme), TTK m.423 (tahvil çıkarılmasına karar verme).

Esas sözleşme, çoğunluk haklarını genişletip daraltabilmektedir. Örneğin; esas sözleşmede herhangi bir hususta kanundan farklı olarak çoğunlukla karar alınmasına karar verilmiş yahut yine çoğunluk yerine oybirliği ile karar verilmesi belirtilmiş olabilir. Birinci durum çoğunluk haklarının genişletilmesine, ikinci durum ise çoğunluk haklarının daraltılmasına örnek teşkil etmektedir. Mesela; adi çoğunluğun yeterli olmadığı hallerde münferit pay sahiplerinin kullanacakları menfi oylar çoğunluğun yetkilerinin sınırlanması sonucunu doğurmaktadır.¹⁰

⁷ Örneğin; esas sözleşme değişikliklerinde ve sermaye artırımlarında oyçokluğu ile karar alınmaktadır.

⁸ Örneğin; şirketin uyruğunun değiştirilmesi söz konusu ise oyçokluğu yeterli görülmemekte, oybirliği ile karar alınabilmektedir.

⁹ Oğuz İMREGÜN, “Anonim Şirketlerde Münferit Pay Sahibinin Umumi Heyet Kararları Aleyhine İptal Davası Açma Hakkı”, **BATİDER**, C.1, S.2, Mayıs 1961, s.149. (İpta Davası)

¹⁰ İZMİRLİ, s.8.

Anonim ortaklıklar çoğunluk prensibine göre yönetildiğinden çoğunluk hakları esas, azınlık hakları ise istisnadır.¹¹

1.1.3. Bireysel Hak Grupları

Payın veya pay senedinin malikine pay sahibi denir.¹² Pay sahibinin sadece gerçek kişi olması gerektiği gibi bir kısıtlama yoktur, tüzel kişiler de pay sahibi olabilmektedir.

Bireysel haklar tek pay sahibi tarafından kullanılabilir. Ancak, bu tek pay sahibi bir kişi olmak zorunda değildir. Aynı paya birden fazla kişi de sahiplik edebilir ve bu durumda haklarını bir temsilci vasıtasıyla kullanırlar. Bireysel haklar, anonim ortaklıkta temel birim olan paya bağlı olarak, tek pay sahibi tarafından bile kullanılabilen ve çoğunluk prensibinin sınırlandırılmasında etkili olan haklardır.¹³ Bu haklar kısaca şunlardır: TTK m.394 yeni pay alma hakkı, TTK m.368 genel kurul toplantılarına katılma hakkı, TTK m.381/2 genel kurul kararları aleyhine iptal davası açma hakkı, TTK m.373 genel kurul toplantısında oy kullanma hakkı, TTK m.470 kar payı alma hakkıdır.

Azınlık haklarının kullanılmasında, esas sermayenin onda birine sahip olma şartı aranmaktayken¹⁴ bireysel haklar arasındaki genel kurul kararlarının iptali ve butlanı veya yokluğunun tespiti davasını açma hakkını pay sahibi tek başına kullanabilmekte belli bir oran yada sayı aranmamaktadır.

Bireysel hakları kullanabilmek için belli bir pay oranına sahip olma şartı aranmaz, tek bir paya sahip olmak bile bu hakkı kullanmak için yeterlidir. Bireysel hakların bir kısmı (oy hakkı, genel kurula katılma hakkı) diğer pay sahipleri ile kullanılırken, bir kısmı da diğer pay sahiplerinden bağımsız, tek başına kullanılabilir (tazminat davası açma, kurucular, denetçiler, yönetim kurulu üyeleri aleyhine sorumluluk davası açma).

¹¹ İsmail KAYAR, **Anonim Şirketlerde Azınlık Hakları**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1989, s.33.

¹² İZMİRLİ, s.8.

¹³ KAYAR, s.31.

¹⁴ Ayşe SUMER, **Anonim Ortaklıklarda Azınlık Haklarının Korunması ve Anonim Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi**, İsmail Akgün Vakfı Yayınları, İstanbul, 1991, s.13.

1.1.4. Müktesep Hak Grupları

Müktesep hak kavramı hukuk ilminin en muğlak ve tanımlanması en güç kavramlarından biri olarak değerlendirilmektedir.¹⁵ TTK m.385/2’de “*Müktesep haklar; kanun veya esas mukavele hükümlerine göre umumi heyet ve idare meclisi kararlarına tabi olmayan yahut umumi heyetin toplantılarına iştirak hakkından doğan, hususiyle azalık, rey kullanmak, iptal davası açmak, kar payı almak ve tasfiye neticesine iştirak etmek gibi haklardır.*” şeklinde belirtilmiştir. Bu madde metninden de anlaşılacağı üzere, TTK müktesep hakkın ne olduğu ile ilgili bir tanım yapmaktan kaçınmış ve nelerin müktesep hak olabileceğini saymakla yetinmiştir. Bu sayma da tahdidi değildir. Anonim ortaklık esas sözleşmelerinde belirtmek şartıyla başka müktesep haklar da bu madde metninde örnek kabilinden sayılanlara eklenebilmektedir.

Anonim ortaklık esas sözleşmeleri, genel kurul toplantısında çoğunluğun alacağı kararlarla değiştirilebileceği için ve münferit pay sahipleri, bazı hallerde çoğunluğun kararları karşısında zor durumda kalabileceği için münferit pay sahiplerine müktesep haklar verilmiştir.

“Müktesep” kelime olarak iktisaptan türemiştir ve buradan yola çıkıldığında müktesep haktan bahsedebilmek için hakkın nasıl iktisap edildiği önem arz etmektedir. Müktesep haklar esas sözleşme ile pay sahibine tanınmaktadır ve yine esas sözleşme ile daraltılabilmekte, sınırları değiştirilebilmektedir. Oysa ki azınlık haklarından olan genel kurulu toplantıya davet etme, gündeme madde eklenmesini talep etme, özel denetçi atanmasını talep etme, kuruluştan dolayı sorumlu olanların sulh ve ibralarına engel olma vb. haklar esas sözleşme ile tanınan haklar olmayıp doğrudan doğruya kanunun pay sahibine tanıdığı haklardandır ve sınırlarının daraltılması, hak sahibi aleyhine değiştirilmesi mümkün olamamaktadır. Yani, esas sözleşme hükümleri kanunun emredici hükümlerine aykırı olamayacağı gibi, üstelik pay sahibinin rızası olsa dahi kanunun tanıdığı azınlık hakları değiştirilemeyeceği

¹⁵ Hasan PULAŞLI, **Şirketler Hukuku**, Karahan Kitabevi, 4. Bası, Adana, 2003, s.689 (Şirketler Hukuku); Gürsel ÜNSAL, **Anonim Şirketlerde Menfaat Grupları, Pay Sahiplerine Tanınan Haklar ve Özellikle Azınlık Hakları**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisan Tezi, Ankara, 1990, s.29.

için bu hakları, müktesep hak kavramı içinde değerlendirmek doğru bir tutum olmamaktadır.

Kısacası müktesep hak “esas sözleşme ile kazanılmış olan ve sahibinin rızası olmadan tek yanlı olarak elinden alınamayan, genel kurul ve yönetim kurulu kararlarına tabi olmayan haklar” şeklinde tanımlanabilmektedir.¹⁶

Sahibinin rızası olmaksızın değiştirilemeyen, elinden alınamayan, tasarrufta bulunulamayan müktesep haklarda, TTK m.385/1’de de belirtildiği gibi, pay sahibinin rızası olmadıkça sınırlandırma, içeriğini daraltma, şarta bağlama, zayıflatma kısacası değişikliğe uğratma gibi bir durum söz konusu olamaz. Pay sahibi kendisine tanınan bu hakkını kullanmayabilir ama hakkından vazgeçmesi mümkün değildir.

Müktesep hakların sınırlandırılması, dürüstlük kuralı ve eşitlik ilkesine göre olmalıdır. Eşitlik ilkesine göre de aynı şartlardaki pay sahiplerine aynı şartlarda davranılması yani eşit muamele edilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, eşit işlem ve dürüstlük ilkelerine uyulmamasından dolayı hakları ihlale uğrayan pay sahiplerinin iptal davası açma hakları söz konusu olacaktır.

Her müktesep hak aynı güçte değildir. Bu nedenle, müktesep haklar mutlak ve nisbi müktesep haklar olarak ikiye ayrılmaktadır.¹⁷ Mutlak müktesep hakların isminden de anlaşılacağı üzere, mutlak bir dokunulmazlıkları vardır. Hiçbir surette değiştirilemez, sınırlandırılmaz ve ortadan kaldırılamazlar. Nisbi müktesep haklar da yine mutlak müktesep haklar gibi ortadan kaldırılamamaktadır. Ancak, hakkın özüne dokunulmamak şartıyla genel kurul kararıyla sınırlandırılabilir. Örneğin; anonim ortaklıktaki pay sahibinin, kar payı alma hakkı sınırlandırılabilir ama hak ortadan kaldırılamamakta, hakkın özüne

¹⁶ PULAŞLI, **Şirketler Hukuku**, s.690; Orhan ÇEVİK ve Kenan AZİK, **Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Kütüphanesi, Ankara, 1971, s.210; Yahya DERYAL, **Ticaret Hukuku**, Derya Kitabevi, 7. Bası, Trabzon, 2004, s.276 (Ticaret Hukuku); Seda ULAŞ KISA, “Anonim Ortaklıkta Yaşanan Çıkar Çatışmasının Azınlıkta Kalanlara Zarar vermemesi İçin Öngörülen Önleyici Hukuki Araçlar”, **Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp’e Armağan**, Beta Yayınevi, 1. Bası, C.1, İstanbul, 2003, s.514; Gönen ERİŞ, **Açıklamalı-İçtihatlı En Son Değişikliklerle Türk Ticaret Kanunu Ticari İşletme ve Şirketler**, 3.Bası, Seçkin Yayınları, C.II, Ankara, 2004, s.2279.

¹⁷ Reha POROY, Ünal TEKİNALP ve Ersin ÇAMOĞLU, **Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku**, 9.Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2003, s.494; ERİŞ, s.2279; SUMER, s.14.

dokunulamamaktadır. Bu sınırlamanın ölçüsü ise MK m.2'deki dürüstlük kuralıdır. Bu durumda, mutlak müktesep hakların koruma kalkanının daha fazla olduğu, nisbi müktesep hakların koruma kalkanının ise daha az olduğu yani mutlak müktesep hakların nisbi müktesep haklara oranla daha güçlü olduğu söylenebilir.

Müktesep hak sahibinin, rızası dışında müktesep hakkını ihlal eden bir genel kurul kararı, bu pay sahibinin açacağı bir iptal davasına değil, tespit davasına konu olur.¹⁸ Burada önemli olan müktesep hakkın varlığını mahkemeye tespit ettirmektir.

Poroy'a göre, çiğnenmiş olan hakkın müktesep hak olduğu ispatlandıktan sonra, genel kurul kararı, ilgili pay sahibi açısından hükümsüzdür ve gerektiğinde tespit davası açılması yeterlidir.¹⁹ Dolayısıyla pay sahibi, genel kurul kararının iptali değil, hükümsüzlüğünün tespiti davası açacaktır. Çünkü, karar iptal edilene kadar geçerli bir karar değil, alındığı andan itibaren geçerli olmayan, hükümsüz bir karardır.²⁰

Genel kurul kararlarının hükümsüzlüğünün tespitinde olduğu gibi, yönetim kurulu kararlarının hükümsüzlüğünün tespitinde de mahkemeye müracaat etmek gerekmektedir. Yönetim kurulu kararlarının hükümsüzlüğü ile ilgili olarak TTK Tasarısı m.391'de “ *Yönetim kurulunun kararının batıl olduğunun tespiti mahkemeden istenebilir. Özellikle;*

- a) *Eşit işlem ilkesine aykırı olan,*
- b) *Anonim şirketin temel yapısına uymayan veya sermayenin korunması ilkesini gözetmeyen,*
- c) *Pay sahiplerinin özellikle vazgeçilmez nitelikteki haklarını ihlal eden veya bunların kullanılmalarını kısıtlayan veya güçleştiren,*

¹⁸ SUMER, s.15; Karşı görüş Oğuz İMREGÜN, **Anonim Şirketlerde Pay Sahipleri Arasında Umumi Heyet Kararlarından Doğan Menfaat İhtilafları ve Bunların Telif Çareleri**, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1962, s.130. (Menfaat İhtilafları) İmregün'e göre, müktesep hakka tecavüz eder nitelikteki kararların TTK m.381 doğrultusunda iptal davasına tabi olduğunu kabul etmek gerekmektedir. POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s.501. Tekinalp'e göre, müktesep hak sahibi müktesep hakkını ihlal eden genel kurul kararına muhalefet ettiğini belirtmeli ve durumu tutanağa geçirtmelidir. Aksi halde, karara rıza göstermiş demektir ve iptal davası açması doğru değildir.

¹⁹ POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s.420.

²⁰ POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s.420.

d) Diğer organların devredilmez yetkilerine giren ve bu yetkilerin devrine ilişkin kararlar batıldır.”

denilerek müktesep hakları ihlal eden yönetim kurulu kararlarının da hükümsüz olduğu belirtilmek istenmiştir. Düzenlemenin amacı, uygulamada sıkça karşılaşılan bir sorunu hükme bağlamaktır. Hükümsüzlüğün tespitini dava imkanı sağlanarak pay sahipleri, özellikle de müktesep hak sahipleri korunmak istenmektedir. Çünkü, yönetim kurulu kararları iptal edilemeyeceği²¹ için batıllığının tespiti istenebilmeli, müktesep hak sahiplerinin hakları ihlal edilmemelidir.

Yukarıda esas sözleşme değişikliği ile müktesep hak sahiplerinin, rızaları olması halinde bile haklarının kısıtlanamayacağından bahsedilmişti. Oysa ki değişiklik kanundan kaynaklanıyorsa esas sözleşme değişikliği ile müktesep haklar da değişikliğe uğrayabilmekte, kısıtlanabilmektedir.

1.1.5. Azınlık Hak Grupları

Azınlık kavramı ile ilgili olarak ne kanunda ne de doktrinde bir kavram birliği bulunmamaktadır. TTK'nın bir kısım maddelerinde örneğin; m.348'de “azınlık” şeklinde, bir kısım maddelerinde örneğin; m.341, m.366, m.377'de “azlık” şeklinde kullanılmıştır. Doktrinde de durum böyledir. Bir kısım yazarlar²² “azlık” terimini kullanırken, diğer bir kısım yazarlar²³ “azınlık” terimini kullanmaktadır. “Çoğunluk” teriminin tam ve doğru karşısı azlık değil, “azınlık” olduğuna göre bunun kullanılması daha yerinde olacaktır.

Kanun, bazı hakları bireysel hak gruplarına tanımış olmasına rağmen, bazı hakları ise anonim ortaklığın düzeninin bozulmaması, çok küçük pay sahiplerinin

²¹ Korkut ÖZKORKUT, **Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Kararlarının İptali**, SPK Yayınları, Ankara, 1996, s.5, 121.

²² Hayri DOMANİÇ, **Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması TTK Şerhi-II**, Temel Yayınları, İstanbul, 1988, s.651, 814; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s.432-438; Halil ARSLANLI, **Anonim Şirketler I Umumi Hükümler**, Fakülteler Matbaası, 2. Bası, İstanbul, 1959, s.222; Rüknettin KUMKALE, **Anonim Şirketler**, Seçkin Yayınları, 1. Bası, Ankara, 2003, s.288; Çağlar MANAVGAT, “Denetçilerin Zaruri ve Müstacel Sebeplerle Anonim Ortaklık Genel Kurulunu Olağanüstü Toplantıya Çağırması”, **BATİDER**, C.XIX, S.2, Aralık 1997, s.33-39; ULAŞ KISA, **Çıkar Çatışması**, s.508.

²³ Orhan Nuri ÇEVİK, **Anonim Şirketler**, Seçkin Yayınları, 3. Bası, Ankara, 1988, s.815 (Anonim Şirketler); PULAŞLI, **Şirketler Hukuku**, s.693; İMREGÜN, **Menfaat İhtilafları**, s.47; SUMER, s.6.

ortaklıkta gerekenden fazla söz sahibi olup ortaklık işleyişini engellememesi için belli bir çoğunluktaki gruba (ortaklık esas sermayesinin belli bir oranındaki gruba) bırakmıştır. Birtakım hakların belli orandaki bir gruba bırakılması ile çoğunluğun azınlığı ezmesi engellenmek istenmiş, ayrıca, bireysel hak sahiplerinin tek tek isteklerinin önüne geçilerek bireysellikten uzaklaşmış ve ortaklık ruhuna uyumlu birlikte hareket etme ve karar alma tavrı benimsenmiştir.

Anonim ortaklıklar çoğunluk prensiplerine göre yönetilirler. Azınlığın çoğunluğa nazaran değerlendirilmesi, ortaklık sermayesine katılma oranına bağlı olmayıp genel kurula iştirak sayısı ile ilgilidir.²⁴ Azınlık, sermaye oranına göre belirlendiği için bir kişi bile azınlığı ve yine bir kişi bile çoğunluğu teşkil edebilmektedir.

Yargıtay da “Ortaklık sermayesinin en az onda biri değerinde paylara sahip olmak azınlık hakkını doğurur. Bu hak bir kişi de toplanacağı gibi birden çok paydaşın birlikte hareket etmesi halinde de oluşur.” şeklindeki kararıyla bu görüşü benimsemiştir.²⁵ Ancak, ortaklıktaki ortak sayısı ile genel kurula iştirak arasında genel olarak doğru bir orantı değil, ters bir orantı vardır. Şöyle ki örneğin; on ortaklı bir anonim ortaklıkta ortak sayısı az olduğundan ve bu nedenle hepsinin biraraya gelmesi daha kolay olduğundan genel kurula on ortağın hepsinin de katılabilmesi daha olanaklıyken, bin ortaklı bir anonim ortaklıkta ortak sayısı çok olduğundan ve bu nedenle hepsinin biraraya gelmesi daha zor olduğundan genel kurula bin ortağın hepsinin de katılabilmesi pek de olanaklı değildir, bin ortak yerine daha az sayıda ortağın mesela; yüz ortağın katılabilmesi ve genel kurul toplantısını gerçekleştirmesi daha kolay olmaktadır. Yani ortak sayısındaki artış genel kurula katılma oranını düşürmektedir.

Anonim ortaklıklar bünye ve nitelikleri gereği çoğunluk ilkesine göre yönetilirlerse de azınlık hakları, bireysel haklar ve müktesep haklar çoğunluk haklarının kullanılmasındaki sınırı oluşturmaktadır.²⁶ TTK’da azınlık hakları m.310, m.341, m.348, m.356, m.366, m.367, m.377’de düzenlenmiştir. TTK m.310’da

²⁴ İZMİRLİ, s.15.

²⁵ Y. 11. HD., “05.06.1985 tarih ve 2580 E. 3558 K. sayılı ilam” ERİŞ, s.2098.

²⁶ Oğuz İMREGÜN, **Anonim Ortaklıklar**, Yasa Yayınları, 4.Bası, İstanbul, 1989, s.308. (Anonim Ortaklıklar)

ortaklığın kuruluşundan dolayı sorumlu olanların sulh ve ibraları, TTK m.341’de müdürler, yönetim kurulu ve denetçiler aleyhine dava açılması, TTK m.348’de özel denetçi atanması, TTK m.356’da denetçilere şikayet hakkı, TTK m.366-m.367’de yönetim kurulunu olağanüstü toplantıya davet etme, TTK m.377’de ise genel kurul toplantısındaki bilanço görüşmelerinin ertelenmesini talep hakkı yer almaktadır.

Bu hükümler TTK’da yer alan azınlık haklarıdır. Anonim ortaklıkların, kendi esas sözleşmelerine çeşitli hükümler konularak azınlık haklarının sayısı artırılabilir. Ancak, kanunda belirtilen bu azınlık haklarını esas sözleşmeye hüküm konularak azaltmak mümkün değildir. Çünkü, kanunun tanımış olduğu herhangi bir hak kanun dışında hiçbir surette kısıtlanamaz, ortadan kaldırılamaz.

Azınlık hakları, ortaklık esas sermayesinin onda birine sahip olan pay sahipleri için geçerlidir. HAAO’larda ise azınlık hakları, ödenmiş sermayenin en az yirmide birine sahip olan pay sahipleri için geçerli olmaktadır. Bu da SerPK m.11/8 hükmünden anlaşılmaktadır. SerPK m.11/8’de “*TTK’nın 341, 348, 356, 359, 366, 367 ve 377. maddelerinde esas sermayenin en az onda birini temsil eden pay sahiplerine tanınan haklar, halka açık anonim ortaklıklarda, ödenmiş sermayenin en az yirmide birini temsil eden pay sahipleri tarafından kullanılır.*” denilmektedir.

1.2. AZINLIK HAKLARININ AMACI

1.2.1. Azınlığı Korumak

Anonim ortaklıklarda, çoğunluğun karşısında bulunan azınlığa, çıkar çatışmalarını ve çoğunluğun keni gücünü kötüye kullanmasını bir nebze önlemek, azınlığı korumak için ortaklık yönetiminde söz sahibi olmasını ve böylelikle çoğunluğu kontrol etmesini sağlayan birtakım hakların verilmesi gerekmektedir.²⁷

Çoğunluk, kendi dışında kalanların menfaatlerini ihlal ederek, ortaklığın menfaatlerini kendilerine paravan olarak kullanmak suretiyle kendi kişisel

²⁷ H. Ali DURAL, “Anonim Şirkette Olumsuz Azınlık Hakları Düzenlemesi”, **Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı**, Beta Yayınları, İstanbul, 1999, s.179.

menfaatlerine göre hareket etme eğilimindedirler.²⁸ İşte bu, çoğunluğun kendini düşünen tutumundan azınlığı korumak gerekmektedir. Azınlığı korumanın en basit yollarından birisi ya azınlığı daha güçlü hale getirmek yada çoğunluğu biraz daha güçsüz hale getirmektir.

1.2.1.1. Azınlığı Ortaklıkta Daha Etkili Yapmak

Azınlığa, daha iyi çalışabilmesini, çoğunluk karşısında kendini ezdirmemesini sağlayan haklar vermek onu ortaklıkta etkin kılar. Tabi ki etkinliğin yolu, kanun koyucunun kanuna bu etkinliği artırıcı – en azından azaltmayan – hükümler koymasıdır. TTK'daki azınlık haklarıyla ilgili bazı hükümler sadece çoğunluğun baskınlığını azaltmakta, azınlığın etkinliği konusunda pasif ve yetersiz kalmaktadır. Bazı hükümler ise, doğrudan doğruya azınlığın etkinliğini artırmaya yöneliktir. Buna karşılık, azınlığa tanınan diğer haklar (TTK m.341, m.348, m.356, m.366, m.367) ve TTK'da düzenlenmemiş olan yönetim kuruluna üye gönderme hakkı ile ortaklığın feshini isteme hakkı, azınlığı ortaklıkta daha etkili yapmaktadır.²⁹

1.2.1.2. Çoğunluğun Gücünü Sınırlandırmak

Anonim ortaklıklarda çoğunluk, kanunun ve esas sözleşmenin kendisine verdiği, elinde bulundurduğu yetki ve hakları kullanırken, hem keyfi davranabilmekte hem de kendisi dışındaki gruplarının yetki ve haklarını görmezden gelerek bunları ihlal edebilmektedir. Bu ihlallerden kaynaklanacak olan haksızlıkları önlemek için çoğunluğun elinde bulundurduğu yetkileri makul boyutlarda kısıtlamakta fayda vardır. Ancak, anonim ortaklık çoğunluk prensibine göre yönetildiği için azınlığı korurken çoğunluğun hakları da bir kenara itilmemelidir. Ama “çoğunluk hakları da bir kenara itilmemelidir” derken azınlık haklarını yok sayıp her şey çoğunluğun menfaatine göre yapılacak anlamı da çıkarılmamalıdır.

²⁸ İMREGÜN, **Menfaat İhtilafları**, s.2; PULAŞLI, **Şirketler Hukuku**, s.694; Mehmet HELVACI “Anonim Ortaklıklarda Ticaret Kanunu’ndan Kaynaklanan Azınlık Haklarının Hukuki Niteliği ve Tanımı”, **Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Armağan**, Beta Yayınları, İstanbul, 1998, s.297-298 (Tanım); İsmail DOĞANAY, “Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Anonim Şirketlerde Azınlıkta Kalan Pay Sahiplerinin Genel Kurul Kararlarını İptal Ettirebilmeleri Hali”, **İmran Öktem’e Armağan**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1970, s.363. (İptal)

²⁹ KAYAR, s.15

Azınlığın kendi haklarını etkili bir şekilde koruması için çoğunluğun yönetim yetkisi azınlık hakları çerçevesinde sınırlandırılmalıdır.³⁰ İşte burada, ikisi arasındaki dengeyi sağlamak çok önemlidir.

1.2.2. Ortaklıkta Denge Sağlamak

Ortaklığın tüm yetkilerini çoğunluğa vermek doğru olmaz. Çoğunluğun sahip olduğu bazı hak ve yetkilerin azınlık pay sahiplerine de tanınmasında yarar vardır. Mesela; özel denetçi atanmasına karar verme yetkisi kural olarak genel kurula aittir ama bu yetkiler, bazı durumlarda onda bir pay sahibi olan azınlığa da tanınmıştır. İşte bu şekilde, yetkiler paylaştırılmakta ve ortaklık içi denge sağlanmaya çalışılmaktadır.

Çoğunluk, elinde bulundurduğu payları ortaklık menfaati yerine kendi menfaati doğrultusunda kullanıp kararlar alabilmektedir ve doğal olarak bu kararlar iptal edilebilmektedir. Ancak, bu kararlar, mahkeme kararı ile iptal edilinceye kadar geçerliliğini korur. Oysa ki azınlık, daha karar alınmadan bu kararın alınmasına engel olarak iptal işlemleri gibi bir süreçle uğraşarak vakit kaybedilmesinin önüne geçmiş olmaktadır. Örneğin; bilanço görüşmeleri aceleye getirilerek yönetim kurulunun ibrası temin edilmek isteniyorsa, ortaklığın yararına olmayan bu davranışa azınlık, bir ay erteleme konusundaki hakkını kullanarak engel olabilir.³¹ Bu gibi daha bir çok durumda azınlık, çoğunluğu durdurarak, ortaklık menfaatlerinin zedelenmesine engel olarak, ortaklık – çoğunluk – azınlık arası dengenin kurulmasına çalışmaktadır.

1.2.3. Müstakbel Pay Sahiplerini Korumak

Küçük tasarruf sahipleri, ellerinde bulundurdıkları birikimlerini değerlendirmek için türlü yollar düşünürler. Binbir zorlukla elde ettikleri ve miktar olarak da çok büyük sayılmayan bu birikimlerini gerek menkul gerekse gayrimenkule yatırarak kazançlarını artırma yolunu seçebilirler. Bir diğer yol ise, bir anonim ortaklığın halka arz ettiği pay senetlerinden almaktır. Ancak, bu yol tercih edilirken tasarruf sahibinin aklında birtakım şüpheler olabilmektedir. Çünkü, bu

³⁰ İMREGÜN, **Menfaat İhtilafları**, s.47.

³¹ KAYAR, s.17

küçük tasarruf sahipleri söz konusu pay senedini satın alırken, yatırımlarının güvende olduğundan şüphe duymamak isterler. Tasarruflarının miktarı küçük olduğundan genellikle azınlıkta kalan bu pay sahiplerinin çeşitli azınlık haklarından faydalanmaları sağlanarak korunması amaçlanmaktadır.

1.3. AZINLIK HAKLARININ ÖZELLİKLERİ

1.3.1. Azınlık Haklarının Koruyucu Niteliği

Anonim ortaklıklar, kazanç elde etme amacıyla biraraya gelmiş kişilerin oluşturduğu sermaye topluluğudur ve işin içine kazanç girdiği zaman ne çoğunluğun azınlığı ne de azınlığın çoğunluğu yeterince düşündüğünü ve haklarını ihlal etmemeye özen gösterdiğini söylemek doğru olacaktır. Ayrıca, anonim ortaklıklar kural olarak çoğunluk prensibine göre yönetildiği için azınlığın, ortaklıkta hiç söz sahibi olmadığı izlenimi oluşabilmektedir.

Çoğunluk ortaklık paylarını ellerinde bulunduran pay sahipleri, ortaklığı diledikleri gibi idare etme arzusu içinde bulunabilirler. Bu durumda, çoğunluk dışında kalan pay sahiplerinin hak ve yetkileri ihlal edilmiş olmakta, onlar deyim yerinde olursa ortaklıkta “etkisiz eleman” konumunda bulunmaktadırlar. İşte bu nedenlerle, anonim ortaklıkların çoğunluk prensibine göre yönetilmesi kabul edilmiş olmakla birlikte, bazı sınırlamalar, kısıtlamalar getirilerek azınlığın korunmasına çalışılmıştır.

1.3.2. Azınlık Haklarını Düzenleyen Hükümlerin Emredici Niteliği

Azınlık hakları ile ilgili hükümler TTK’da düzenlenmiştir ve kanunun lafzından da anlaşılacağı üzere kesinlik ifade etmekte, hükümlerin uygulanması ortaklığın isteğine bağlı olmamaktadır.

Kanunda emredici şekilde yer alan azınlık hakları ile ilgili hükümlerin aksine ortaklık esas sözleşmesinde yer verilemez, yer verilse bile bu geçerli sayılmaz. Azınlığın aleyhine olan hükümler esas sözleşmeye konulamaz, sadece lehine olan

hükümler emredici hükümlere aykırı olmamak şartıyla anonim ortaklık esas sözleşmesinde yer alabilir.

1.3.3. Azınlığın Denetim ve Yönetim Niteliği

Anonim ortaklıklarda yönetim ve denetim görevi ortaklığın zorunlu organlarına aittir. Azınlığın, ortaklığı yönetme veya ortaklık işlerini denetleme gibi görevleri bulunmamaktadır. Ortaklık, azınlığın kontrolü altında da değildir. Anonim ortaklıkta, genel kurulu toplantıya çağırma yönetim kuruluna ait bir yetkidir. Genel kurulun konuşacağı, görüşeceği meseleleri belirleme yetkisi de yönetim kuruluna ait bir yetkidir. Ancak, bazı durumlarda, TTK m.366 ve m.367 hükümleri uyarınca onda bir paya sahip olan azınlık konumundaki pay sahipleri de bu yetkileri alarak genel kurulu toplantıya çağırabilir ve gündeme madde eklenmesini isteyebilirler. Yine buna benzer olarak, ortaklığın kendi zorunlu organları arasında yer alan denetim organının ortaklığı denetlemesine rağmen, bazı hallerde azınlık pay sahipleri -ileride daha ayrıntılı açıklanacağı üzere- özel denetçi atanmasını talep edebilirler. Bundan başka, kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin, denetçilerin sulh ve ibralarını tasdik etme, yine yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler hakkında sorumluluk davası açılmasına karar verme, denetçilere şikayet etme, bilançonun tasdikiyle ilgili görüşmelerin ertelenmesini talep etmede azınlığın ortaklığın denetim işleriyle ilgilendiği de söylenebilmektedir. Kısacası azınlık, yeri geldiğinde ortaklığın yönetim ve denetim işleriyle de ilgilenmektedir.

1.4. AZINLIK GRUPLARI

1.4.1. Genel Kurul Toplantısında Azınlıkta Kalanlar

TTK m. 378'de de belirtildiği gibi, anonim ortaklıkta kararlar mevcut oyların ekseriyetiyle verilmektedir. Bu kararlar, ortaklık adına verildiği için bütün organları ve tüm ortaklığı bağlamaktadır. Alınan bu kararlara, karşıt oy kullanmış pay sahipleri de bulunabilmektedir. Bunlar da alınan kararlara uymak ve bu kararlar ile bağlanmak zorundadırlar. İşte bu çoğunluğa rağmen alınacak karara karşıt oy kullanan grup da

azınlık grubuna dahil olacaktır. Ancak, buradaki azınlık inceleme konusuna giren azınlık grubundan farklılık arz etmektedir. Çünkü burada, esas sermayenin belli bir oranını temsil etme gibi bir durum söz konusu değildir.

1.4.2. Ortaklık Esas Sermayesinin Belli Bir Oranını Temsil Edenler

Anonim ortaklıklarda bazı haklar belli bir gruba bırakılmıştır. Bu grup ortaklık esas sermayesinin onda birini temsil eden gruptur. Bu grup, tek bir kişi bile olsa, yani ortaklık esas sermayesinin onda biri tek bir pay sahibinin elinde toplanmış bile olsa bu grup “azınlık” olarak nitelendirilmektedir. İşte bu grup azınlık yani ortaklık esas sermayesinin onda birini elinde bulunduran pay sahipleri incelenecek olan azınlık grubunu oluşturmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNA GÖRE ANONİM ORTAKLIKLARDA OLUMLU AZINLIK HAKLARI

2.1. GENEL OLARAK

Anonim ortaklıkta kararlar genel kurulda ve oy çoğunluğu esasına göre alınır. Çoğunluktan bahsedildiğine göre bir de buna karşılık azınlık grubunun bulunması gerekmektedir. Genel kurulda oy kullanarak istedikleri kararların alınmasını sağlayan ortaklar çoğunluk grubunu, bu grubun karşısında oylarını kullanmayan veya kullanıp da azınlıkta kaldıkları için istediklerini kabul ettiremeyen ortaklar ise azınlık grubunu oluşturur.³² İşte bu çoğunluğun hakimiyeti karşısında diğer pay sahiplerinin korunması için azınlık hakları ortaya çıkmıştır.³³

Azınlık hakları, azınlığı çoğunluğa karşı korumak amacıyla, toplumda ortaklığa olan güven ve emniyeti artırmak için kanunen esas sermayenin en az onda birine tanınan, azınlığın tek yanlı irade beyanıyla kullanılabilen etkili bir haktır.³⁴

Aydın'a göre azınlık haklarından anlaşılması gereken, olumlu azınlık hakkı olarak ifade edilen talep hakkı niteliğindeki haklardır.³⁵

Dural da azınlık haklarının niteliğinde talep hakkının bulunduğunu, herhangi bir talep özelliği bulunmayan sulh ve ibraya engel olma veya ağırlaştırılmış yetersayı hallerinin azınlık hakkı olarak nitelendirilmesinin doğru olmadığını savunmuştur.³⁶

Azınlık haklarının kullanılabilmesi için kanunda belirtilen onda birlik oran emredici hüküm niteliğinde olup esas sözleşme ile bu oran artırılmaz. Ancak, TTK

³² ÜNSAL, s.43.

³³ Tuğrul ANSAY, **Anonim Şirketler Hukuku Dersleri**, Sevinç Matbaası, 4. Bası, Ankara, 1973, s.231. (Anonim Şirketler)

³⁴ Abdurrahman KAVASOĞLU, **Anonim Şirketlerde Özel Denetçi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisan Tezi, İstanbul, 1999, s.7; Benzer şekilde SUMER, s.12.

³⁵ Alihan AYDIN, “Anonim Ortaklıkta Çoğunluk Pay Sahiplerinin Azınlığa Karşı Korunması”, **Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı**, Beta Yayınları, İstanbul, 1999, s.34.

³⁶ DURAL, s.183-190.

m.366'dan da anlaşılacağı gibi, ortaklık esas sözleşmesi ile bu oran daha az bir miktara indirilebilmektedir.

TTK Tasarısı ile birlikte, onda birlik oran halka açık olmayan ortaklıklar için geçerli olacak, halka açık olan ortaklıklarda yirmide birlik yeni bir oran şartı aranacaktır. Zaten bu yirmide birlik oran SerPK'da mevcuttur. Azınlık haklarının kullanılması için gerekli olan onda birlik oranın tayininde ortaklık esas sermayesinin itibari değeri ile payların itibari değeri esas alınır, ayrıca sermayenin tamamen ödenmiş olup olmadığına bakılmaz.³⁷

Çoğunluk prensibine göre yönetilen ve çoğunluğa göre karar alan anonim ortaklıklarda genel kurul toplantısında alınan kararlar lehte oy verenleri-aleyhte oy verenleri, kararsızları kalanları, hatta toplantıya katılmayanları kısacası bütün pay sahiplerini bağlamaktadır. Bazı durumlarda toplantı ve karar yetersayılarında kanun yada esas sözleşme gereği çoğunluk dışında oranlar aransa da, bu durum anonim ortaklıklara çoğunluk prensibinin hakim olduğu gerçeğini değiştirmez.³⁸

Kararlar herkesi bağlayacağı için çoğunluğun kendi menfaati gereği aldığı bir kararın, azınlığın menfaatine uymaması ihtimali yüksektir. Bu nedenle, azınlıkta kalan ve genel kurulda etkili olmayan küçük pay sahipleri ile ortaklığa egemen durumda bulunan çoğunluk pay sahiplerinin menfaatleri arasında bir denge kurulması ve çoğunluk pay sahiplerinin bencil ve çıkarıcı tutumlarına karşı diğer pay sahiplerinin korunmaları sorunu ortaya çıkmaktadır.³⁹

Çoğunluk ilkesi beraberinde azınlığın haklarının suistimalini, azınlığı saf dışı bırakmayı ve menfaatlerini ihlal etmeyi de getirmektedir. Bunu düşünen kanun koyucu TTK'ya çeşitli hükümler getirerek azınlığı çoğunluk karşısında etkin ve güçlü kılmayı amaçlamıştır.

Ünsal'a göre, her ne kadar azınlığın çoğunluğa tabi olması adalet ve demokrasi kuralları gereği ise de çoğunluk prensibinin kayıtsız ve şartsız uygulanışı çok defa azınlığın ezilmesi ve çoğunluğun kendi çıkarları uğrunda haklarını kötüye kullanması sonuçlarını doğurabileceğinden, bu gerçeği düşünen kanun koyucuların,

³⁷ İZMİRLİ, s.61.

³⁸ HELVACI, **Tanım**, s.297.

³⁹ ÜNSAL, s.43.

çoğunluk gücünü hukuka uygun bir tarzda sınırlandıran ve azınlığın meşru menfaatlerini himaye için azınlık ile çoğunluk arasında menfaatler dengesi kuran hükümler sevk etmeleri yerinde ve uygun olmuştur.⁴⁰

Kanunda azınlık haklarının kullanılabilmesi için öngörülen onda birlik oran “en az” ibaresinden de anlaşılacağı üzere artırılabilir. Ancak, bu oranın esas sözleşme ile azaltılıp azaltılamayacağı hususunda bir görüş birliği yoktur. TTK m.366’da “*Şirket sermayesinin en az onda biri değerinde paylara sahip olan kimselerin gerektirici sebepleri bildiren yazılı talepleri üzerine idare meclisinin, umumi heyeti fevkalade toplantıya davet etmesi veya umumi heyetin zaten toplanması mukarrer ise müzakeresini istedikleri maddeleri gündeme koyması mecburidir. Bu talep hakkını haiz kimselerin sahip olmaları gereken payların miktarı esas mukavele ile daha az bir miktara indirilebilir.*” denilmektedir. Yani TTK m.366’ya göre, yönetim kurulunun genel kurulu olağanüstü toplantıya davet etme veya genel kurul toplantısında gündeme madde koydurma hakkı, esas sermayenin onda birinden daha az bir orandaki paya sahip olan pay sahibi azınlığa tanınması mümkündür. Peki bu onda birden daha az bir oran sadece TTK m.366 için mi geçerli olacak yoksa diğer azınlık hakları için de onda birden düşük bir oran yeterli olacak mıdır?

Arsanlı’ya göre, azınlık haklarının amacının azınlığı çoğunluğa karşı korumak olduğundan, bu amaç çerçevesinde tüm azınlık haklarındaki bu onda birlik oranının esas sözleşme ile daha düşük bir orana çekilebilecektir.⁴¹

Aynı konuda İmregün ise karşıt görüştedir: TTK’nın müsbet azınlık haklarını sadece azınlığı koruma amacıyla değil, genel kurulda çoğunlukla azınlık arasında çıkabilecek menfaat ihtilaflarını bağdaştırmak amacıyla sevk ettiğini ve TTK m.366’daki özel ve açık hüküm hariç, bu oranların sözleşme ile ağırlaştırılamayacağı gibi hafifletilemeyeceğini, ancak, oranın azaltılabileceği yolunda TTK’da herhangi bir açıklık bulunması halinde bu hükmün uygulanacağını belirtmektedir.⁴²

TTK Tasarı m.411, TTK m.366’yı karşılar niteliktedir. Tasarı maddesinde “*Sermayenin en az onda birini, halka açık şirketlerde yirmide birini oluşturan pay*

⁴⁰ ÜNSAL, s.44.

⁴¹ ARSLANLI, s.222-223.

⁴² İMREGÜN, **Menfaat İhtilafları**, s.82.

sahipleri, yönetim kurulundan yazılı olarak gerektirici sebepleri ve gündemi belirterek, genel kurulu toplantıya çağırmasını veya genel kurul zaten toplanacak ise karara bağlanmasını istedikleri konuları gündeme koymasını isteyebilirler. Esas sözleşme ile, çağrı hakkı daha az sayıda paya sahip pay sahiplerine tanınabilir.

Gündeme madde konulması talebi, çağrı ilanının Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde yayınlanmasına ilişkin ilan ücretinin yatırılması tarihinden önce yönetim kuruluna ulaşmış olmalıdır.

Çağrı ve gündeme madde konulması talebi noter aracılığı ile yapılır.

Yönetim kurulu çağrıyı kabul ettiği takdirde, genel kurul en geç kırkbeş gün içinde yapılacak şekilde toplantıya çağrılır; aksi halde çağrı talep sahiplerince yapılır.” denilmektedir. Tasarı'da da söz konusu azınlık hakkı ve esas sözleşme ile onda birlik pay oranının azaltılabileceği hükmü aynen korunmuştur. Ancak, yerinde bir kararla halka açık anonim ortaklıklarda onda birlik değil, yirmide birlik orandaki payı elinde bulunduran pay sahiplerine hak tanınmıştır. Zira HAAO'larda pay sayısı ve dolayısıyla pay sahibi çok daha fazla olacağından onda birlik oran genel kurulu toplantıya çağırarak veya gündeme madde koydurmak için pek de yeterli olmayacak, azınlık hakkının konuluş amacı tam olarak yerine getirilmiş sayılmayacaktır. Ama bu oran yirmide bire indirilerek aile ortaklığı sayılabilecek az ortaklı anonim ortaklıklar ve HAAO'lar arasında azınlık hakkını kullanış bakımından meydana çıkabilecek olan olası dengesizlik giderilmeye çalışılmıştır.

Azınlık hakları azınlığı çoğunluğa karşı korumak, azınlığın çoğunluk tarafından ezilmesine engel olmak, azınlık ile çoğunluk arasındaki uçurumu yok etmek amacıyla konulduğuna göre TTK'nın lafzıyla değil, ruhuyla düşünmek daha yerinde olacaktır. Eğer lafzi yorum yapılacak olursa, TTK m.366 dışındaki azınlık haklarıyla ilgili diğer maddelerin onda birlik orandan daha düşük bir oranda olması kabul edilmeyecektir. Ama azınlık haklarının konuluş amacını da gözönüne alarak kanun ruhuyla yorumlanacak olursa, TTK m.366 dışındaki azınlık hakları ile ilgili diğer maddelerde de bu oran tıpkı m.366'da olduğu gibi onda birden daha düşük olabilmekte, böylelikle hükmün konuluş amacı yerini bulmaktadır. Kısacası, esas sözleşme ile onda birlik oranının aşağı çekilmesi azınlığın korunması bakımından

önemli olduğu için TTK m.366 istisna niteliğinde kalmamalı, diğer maddelere de uygulanabilmelidir.

2.2. OLUMLU AZINLIK HAKLARI

Azınlık hakları açıklanırken çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulmakla birlikte en çok tercih edilen, en yaygın olarak kullanılan yöntem olumlu-olumsuz azınlık hakları şeklinde yapılan ayırımdır.

Belirli bir oranda sermayeye sahip azınlığın, kanun veya ortaklık esas sözleşmesinde belirtilmiş hallerde oyunu, bir talep şeklinde belirli bir yönde kullanarak ortaklık adına olumlu bir işlemde bulunabilme hakkına olumlu azınlık hakları denilmektedir.⁴³

Eriş de “Esas sermayenin onda birini temsil eden payların belli bir amaç doğrultusunda oy kullanabilme hakkına olumlu azınlık hakkı denilmektedir” diyerek doktrindeki diğer yazarlara benzer bir tanımlama yapmıştır.⁴⁴

İmregün başka bir eserinde, çoğunluk iradesine üstün gelerek, bu iradeye aykırı bile olsa, ortaklık görüşü ve iradesi olarak azınlık iradesinin belirmesi sonucunu doğuran ve azınlığa tanınmış olan hakları olumlu azınlık hakları olarak nitelendirmek gerektiğini belirtmiştir.⁴⁵

Olumlu azınlık hakları denilince, belirli bir sermayeyi elinde bulunduran grubun somut bir taleple olumlu bir işlemde bulunması akla gelmektedir. Belirli bir yönde olumlu bir işlem yapabilmek için talepte bulunan azınlığın, bu olumlu nitelikteki hakları, tüm ortaklığı ve dolayısıyla tüm yönetim kurulu üyelerini bağladığı için yönetim kurulu üyelerinin hepsi olumlu azınlık haklarını uymak, onları ihlal etmemek zorundayken denetçilere de büyük görev düşmekte, onlar da olumlu azınlık haklarının ihlal edilmemesini sağlama ve herhangi bir ihlal durumunda gerekli işlemleri yapma mecburiyetindedirler.

⁴³ İZMİRLİ, s.74; DOMANIÇ, s.814; İMREGÜN, **Menfaat İhtilafları**, s.60; Benzer şekilde SUMER, s.24; Mahmut BİRSEL, “Anonim Şirketlerde Azınlık Hakları”, **İmran Öktem’e Armağan**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1970, s.639.

⁴⁴ ERİŞ, s.2097.

⁴⁵ Oğuz İMREGÜN, **Anonim Ortaklıklar**, s.309.

Olumsuz azınlık haklarından farklı olarak, burada sadece olumsuz oy kullanma yeterli olmamakta, aynı zamanda olumlu istikamette bir işlemde bulunmak gerekmektedir.

Kavasoğlu ise, olumlu azınlık hakkını “azınlığın kanunun tanıdığı imkan dairesinde talepte bulunması” şeklinde tanımlamıştır.⁴⁶

TTK’da altı tane olumlu azınlık hakkı düzenlenmiştir. Ancak, ortaklık esas sözleşmesiyle de olumlu azınlık hakları getirme olanağı vardır.⁴⁷ Bu altı tane azınlık hakkı arasında yönetim kurulu üyeleri aleyhine dava açma hakkı, genel kurulu toplantıya davet etme hakkı, gündeme madde ekleme hakkı, özel denetçi atanmasını isteme hakkı, bilanço görüşmelerinin ertelenmesini isteme hakkı, yönetim kurulu veya müdürler aleyhine denetçilere şikayet hakkı vardır.

Yukarıda sayılan tüm bu olumlu azınlık haklarının yerinde, zamanında ve şahsi menfaatler yerine ortaklık menfaatleri gözetilerek kullanılması, anonim ortaklığın gerek yönetiminde gerekse denetiminde deyim yerindeyse tıkr tıkr işlemesine vesile olacaktır ki bu durumda ortaklarına kar dağıtma amacıyla kurulan anonim ortaklığın karını artırmasına neden olacak, böylece amaç yerini bulacaktır.

2.2.1. Yönetim Kurulu Üyeleri Aleyhine Dava Açma Hakkı

2.2.1.1. Genel Olarak

Yönetim kurulu üyeleri, çoğunluk oyla seçilip yine çoğunluk oyla ibra edilmelerinden dolayı, onları seçmeyen bazı azınlıkta kalan pay sahipleri yönetim kurulu üyelerine karşı korumasız kalabilmekte, hakları ihlal edilebilmektedir. Yönetim kurulu, çoğunluğun vermiş olduğu güçle istedikleri kararları rahatlıkla alabilmekte bu kararlar azınlık çıkarlarına ters olsa bile geçerli sayılmaktadır. İşte yöneticilerin usulsüz işlemlerinden dolayı ortaklığın korunması bu hususta genel

⁴⁶ KAVASOĞLU, s.9.

⁴⁷ Oruç Hami ŞENER, **Anonim Ortaklıklarda Azınlık Hakları, Özellikle Özel Denetçi Atanmasını İsteme Hakkı**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1990, s.37.

kurula dava açma imkanı tanımakla, küçük pay sahiplerinin korunması da aynı imkanı azınlığa vermekle sağlanmak istenmiştir.⁴⁸

TTK m.336'da yönetim kurulunun müteselsilen sorumlu olduğu haller belirtilmiş, TTK m.341'de ise sorumluluğu söz konusu olan yönetim kurulu üyeleri aleyhine dava açılması durumu hüküm altına alınmıştır.⁴⁹

TTK m.341'de *“Umumi heyet; idare meclisi azaları aleyhine dava açılmasına karar verirse yahut dava açılmamasına karar verilip de esas sermayenin en az onda birini temsil eden pay sahipleri dava açılması reyinde bulunursa, şirket, bu karar veya talep tarihinden itibaren bir ay içinde dava açmaya mecburdur. Bu müddetin geçirilmesiyle dava hakkı düşmez. Murakıpların ve alacaklıların vekilinin mesuliyeti hakkındaki hükümler mahfuzdur.*

Şirket namına dava açmak murakıplara aittir. Ancak azlığın reyıyla dava açılması halinde, azlık, murakıplar dışında bir vekil tayin edebilir. Dava açılması reyinde bulunan pay sahipleri hisse senetlerini şirketin zarar ve ziyanına karşı teminat olarak davanın sonuna kadar merhun kalmak üzere muteber bir bankaya yatırmaya mecburdurlar. Davanın reddi halinde pay sahipleri yalnız şirkete karşı tazminat ile mükelleftirler.” şeklinde belirtilmiştir. Ayrıca ortaklık namına dava açmanın murakıplara ait olduğu yolundaki hüküm davanın yöneticiler hakkında açılması ihtimaline münhasırdır.⁵⁰

Buradan da anlaşılacağı gibi, yönetim kurulu üyeleri hakkında sorumluluk davası açmaya genel kurul yetkilidir (TTK m.341). Daha doğru bir ifade ile, genel kurul toplantı esnasında sorumluluk davası açılmasına karar vermekte, anonim ortaklık ise davayı açmaktadır. Yani genel kurul, karar organı olarak kendi üzerine düşen görevi yerine getirmekte, bundan sonraki safhada ortaklık sahip olduğu tüzel kişilik neticesinde davayı açmaktadır.

Genel kuruldaki oylar dava açılması yolundaki talebi kabul etmeye yetmiyorsa talep reddedilir. Bu red kararından sonra esas sermayenin onda birine

⁴⁸ KAYAR, s.67.

⁴⁹ Ersin ÇAMOĞLU, “Yönetim Kurulu Üyelerinin Genel Kurul Kararlarının İcrasından Doğan Sorumluluğu Konusunda Yeni Gelişmeler”, **BATİDER**, C.VI, S.1, 1971, s.283. (Sorumluluk)

⁵⁰ KAYAR, s.79.

sahip olan azınlık dava açılması yönünde talepte bulunur ve oy kullanırsa, ortaklık bu talebi genel kuruldan çıkmış bir karar gibi kabul edip davayı açmak zorundadır.

Genel kurul dava açılmamasına karar verirse, azınlık bu tarihten itibaren bir ay içinde dava açılmasını genel kuruldan talep edebilmektedir ve bu bir aylık süreçte davayı açmaya yetkili olan ortaklık, davayı açmaya mecburdur. Ancak, bu süre zamanaşımı süresi veya hak düşürücü süre değildir. Sadece gecikmeden dolayı davayı açmakla sorumlu olanların örneğin; denetçilerin, alacaklı vekilinin mesuliyeti söz konusu olacaktır.⁵¹ Bu mesuliyet de kendini, davayı açmakta gecikenlere tazminat ödettilmesi şeklinde göstermektedir. Sürenin kabul edilme nedeni, denetçiler ve azınlık vekili tarafından derhal dava açılarak ortaklık menfaatlerinin bir an önce teminat altına alınması düşüncesidir.⁵²

Azınlık, davayı bir vekil tayin ederek de yürütebilmektedir. Azınlık pay sahipleri tarafından atanan vekilin, davayı açmakta gecikmesi yada herhangi bir nedenle davayı açmaması halinde azınlık pay sahipleri mevcut vekili azledip yeni bir vekil tayin edebilirler. Burada herhangi bir sorun bulunmamaktadır. Ancak, denetçilerin davayı açmakta gecikmesi yada açmaması halinde durum biraz değişiktir. Bu durumda, yeni vekil atanması gibi yeni denetçi atanması söz konusu olamayacağı için sorun daha büyüktür. Böyle bir durumda nasıl hareket edileceği hususunda TTK'da açıklık bulunmamaktadır. Bundan dolayı, bu duruma benzer bir hal olan MK m.361'den (kanun koyucu çocuğun mallarının tehlikeye düşmesi başka bir şekilde önlenemiyorsa hakimin, yönetimi anne babadan alıp bir kayyım devretmesi) faydalanılabilir. İşte denetçiler de davayı açmayıp ortaklık menfaatlerini tehlikeye düşürecek olurlarsa, azınlık pay sahipleri yada diğer pay sahiplerinden herhangi biri kayyım atanmasını talep edebilirler. Hakimin tıpkı MK m.361'de olduğu gibi talebi haklı bulması durumunda, davanın kayyım tarafından açılmasında hiçbir sakınca bulunmayacaktır.

Şunu da belirtmek gerekir ki hakimin, yönetim kurulu üyelerine karşı açılan sorumluluk davaları nedeniyle önüne gelen anonim ortaklık yönetim kurulu kararlarının (yönetim kurulunun takdir yetkisi çerçevesinde verdiği karar)

⁵¹ İMREGÜN, **Menfaat İhtilafları**, s.66.

⁵² ŞENER, s.55.

yerindeliğini yani ortaklık açısından isabetli bir karar olup olmadığını inceleme yetkisi bulunmamaktadır.⁵³

2.2.1.2. TTK Tasarısı'ndaki Durum

Yönetim kurulunun ve denetçilerin görevlerini yerine getirirken sergiledikleri hatalı davranışlardan, yapmış oldukları işlemlerden veya yapmaları gerekip de görevi ihmal suretiyle yerine getirmedikleri yükümlülüklerden dolayı sorumluluklarının söz konusu olması nedeniyle dava açılabilceğini düzenleyen ve bu hakkı azınlığı da tanıyan TTK m.341 hükmü, TTK Tasarı'nda yer almamıştır.

Sorumlulukları nedeniyle dava edilmelerini sağlayan bir başka hüküm TTK m.309 ise Tasarı'nın değişik maddelerinde kendini göstermektedir. Bunlar sırası ile Tasarı m.553, m.555, m.556, m.560 ve m.561'dir.

Tasarı m.553'de *“Kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları, kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini, kusurlarıyla ihlal ettikleri takdirde, hem şirkete hem pay sahiplerine hem de şirket alacaklılarına karşı, verdikleri zarardan sorumludurlar.*

Kanundan veya esas sözleşmeden doğan bir görevi veya yetkiyi, kanuna dayanarak başkasına devreden organlar veya kişiler, bu görev ve yetkileri devralan kişilerin seçiminde akla yatkın derecede özen gösterdiklerini ispat ettikleri takdirde, bu kişilerin fiil ve kararlarından sorumlu olmaz.

Hiç kimse kontrolü dışında kalan, kanuna veya esas sözleşmeye aykırılıklar veya yolsuzluklar sebebiyle sorumlu tutulamaz; bu sorumlu olmama durumu gözetim ve özen yükümü gerekçe gösterilerek geçersiz kılınamaz.” denilmek suretiyle kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve tasfiye memurlarının sorumluluklarından bahsedilmiştir. Denetçilerin, işlem denetçilerinin ve özel denetçinin sorumluluğu ayrı bir hüküm olarak 554. maddede yer almıştır. Buradaki sorumluluk da yine kusura dayanan sorumluluktur. Söz konusu kimseler kusursuz olduklarını ispat etmedikleri sürece sorumluluktan kurtulamazlar.

⁵³ İsmail KIRCA, “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Kararlarında Takdir Yetkisi - Özen Borcu”, **BATİDER**, C.XXII, S.3, Haziran 2004, s.96. (Takdir Yetkisi)

Tasarı m.555’de “Şirketin uğradığı zararın tazminini, şirket ve her bir pay sahibi isteyebilir. Pay sahipleri tazminatın şirkete ödenmesini isteyebilirler.

Pay sahibinin açtığı davayı, hukuki ve maddi sebepler hakkı gösterdiği takdirde, mahkeme dava giderleriyle avukatlık ücretini, bunun davalıya yükletilemediği hallerde, davacı pay sahibiyle şirket arasında, hakkaniyete göre paylaştırır.” şeklindeki ifade, Tasarı’nın gerekçesinden de anlaşılaca üzere, ortaklığın ihmali veya sorumluların ortaklığa hakim olmaları sebebiyle davayı açamamaları olasılığı düşünülerek, zararın tazmini davasını açmak hakkı ortaklığın pay sahibine de verilmiştir.TTK m.309’un aksine, ortaklık alacaklısına bu hak tanınmamıştır. Alacaklı 556. madde uyarınca ancak ortaklığın iflası halinde, tazminatın ortaklığa ödenmesini talep hakkına sahiptir.

Tasarı m.556’da “Zarara uğrayan şirketin iflası halinde, tazminatın şirkete ödenmesini isteme hakkını şirket alacaklıları da haizdir. Ancak, pay sahiplerinin ve şirket alacaklılarının istemleri önce iflas idaresince ileri sürülür.

İflas idaresi birinci fıkra da öngörülen davayı açmadığı takdirde her pay sahibi veya şirket alacaklısı mezkur davayı ikame edebilir. Elde edilen hasıla, İcra ve İflas Kanunu hükümlerine göre, önce dava açan alacaklıların alacaklarının ödenmesine tahsis olunur; bakiye, sermaye payları oranında davacı pay sahiplerine ödenir; artan iflas masasına verilir.

Şirketin istemlerinin devrine ilişkin İcra İflas Kanunu’nun 245. maddesi hükmü saklıdır.” denilmektedir. Birinci fıkranın, ilk cümlesinde alacaklıya ortaklığın iflasında dava hakkı tanımıştır. Ancak, bu hakkın önce iflas idaresinde olduğu belirtilmiştir. İkinci fıkranın içeriği yenidir. Buna göre, iflas idaresinin birinci fıkradaki davayı açmaması halinde, her pay sahibi ve ortaklık alacaklısı bu davayı açabilir. Tasarı’nın gerekçesine göre, hükümdeki "veya" dava açmaya yetkili olanlar arasında bir sıra koymaz. Hükümün diğer yeniliği davadan elde edilen hasılanın öncelikle davayı açanlara tahsis edilmesidir.

Tasarı m.560 “Sorumlu olanlara karşı tazminat istemek hakkı, davacının zararı ve sorumluyu öğrendiği tarihten itibaren iki ve her halde zararı doğuran fiilin meydana geldiği günden itibaren beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Şu kadar ki, bu fiil cezayı gerektirip, Türk Ceza Kanunu’na göre daha uzun dava zamanaşımına

tabi bulunuyorsa, tazminat davasına da bu zamanaşımı uygulanır.” şeklinde düzenlenerek TTK m.309’daki zamanaşımı süresi Tasarı’da da tekrarlanmıştır.

Tasarı m.561’de görevli ve yetkili mahkeme belirtilmiştir. Madde şu şekildedir: *“Sorumlular aleyhinde şirketin merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesinde dava açılabilir.”* TTK m.309/3 bağımsız bir hüküm haline getirilmiştir. Gerekçeye göre hüküm, somut olaya göre yetkili olan mahkemeler yanına bir diğer yetkili mahkeme daha eklemekte, yoksa inhisari yetkiye sahip bir mahkemeyi göstermemektedir. Tahkim ve yetki sözleşmesi yapmak yolu da açıktır.

TTK’ya göre yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin sorumlulukları müteselsildir. TTK’daki bu müteselsil sorumluluk mutlak teselsül olarak kendini göstermektedir. Oysa ki Tasarı m.557 ile sorumlulukta farklılaştırılmış teselsül ilkesi benimsenmiştir. Tasarı m.557’nin *“Birden çok kişinin aynı zararı tazminle yükümlü olmaları halinde, bunlardan her biri, kusuruna ve durumun gereklerine göre, zarar kişisel olarak kendisine yükletilebildiği ölçüde, bu zarardan diğerleriyle birlikte müteselsilen sorumlu olur.*

Davacı birden çok sorumlu kişiyi zararın tamamı için birlikte dava edebilir ve hakimin aynı davada her bir davalının tazminat borcunu belirlemesini isteyebilir.

Birden çok sorumlu arasındaki başvuru, durumun bütün gerekleri dikkate alınarak hakim tarafından belirlenir.” şeklindeki ifadesine İsv. BK m.759 kaynak teşkil etmiş ve maddede farklılaştırılmış teselsül ile zararın tamamının birlikte dava edilmesi ve rücu ilişkileri düzenlenmiştir.

Tasarı’nın gerekçesinde “Birinci fıkra İsviçre doktrininin adlandırmasıyla farklılaştırılmış teselsül öğretisini hükme bağlamıştır. Anılan öğreti müteselsil sorumluluğun "birlikte verilen zarar" için söz konusu olabileceği, birlikte verilen zarar dışındaki sorumluların tek başlarına verdikleri zararlardan, sadece zararı verenin sorumlu tutulması gerektiği ve müteselsil sorumluların teselsül tavanına kadar, kusurlarına ve somut olay gerçeğine göre zararı tazmin etmeleri anlayışına dayanmaktadır. Bu yaklaşım 557. maddenin birinci fıkrasında, "aynı zararın" tazmini ibaresi bağlamında, birlikte zarar vericilerden, yani tazminat yükümlülerinden herbirinin kusuruna ve durumun gereklerine göre ve her birine "şahsen isnat edilebildiği ölçüde" şeklinde ifade edilmiştir.

Farklılaştırılmış teselsül anlayışının ilkelerini şöyle sıralayabiliriz:

Birinci İlke: 557. maddenin birinci fıkrası, dolayısıyla farklılaştırılmış teselsül, birlikte zarar verenlerin dış ilişkideki sorumluluklarını düzenlemektedir; yoksa bu hüküm sorumluların iç ilişkideki sorumluluk ilişkileri hakkında öngörölmüş bir rücu hükmü değildir.

İkinci İlke: Müteselsil sorumluluğun kabul edildiğı durumlarda (çoğı kez) zararın bir kısmı müteselsil sorumlular tarafından birlikte verilebilir, bir kısmı da tazminat yükömlülerinden bazılarının, anonim ortaklığa ilişkin hükümler anlamında hukuka aykırı, kişisel eylem ve kararlarının ürünü olabilir. Mesela; A, B, C, D, E adlı üyelerden oluşan bir yönetim kurulunda bu üyelerin tek başlarına ve birlikte verdikleri toplam zarar 4000 ise ve bunun 2000'i bu beş kişi tarafından birlikte verilmiş, geriye kalanın 1000'i A, 500'ü D ve 500'ü de E'ye tek başlarına isnat ediliyorsa, 2000'den A, B, C, D, E müteselsilen ve zararın diğeri bölümünden de kendilerine isnat edilen tutarda A, D ve E tek başlarına sorumlu olur.

Birinci fıkrada yer alan "aynı zarar" ibaresi ile "birlikte verilen zarar" kastedilmiştir. Aynı ibare kaynak İsv. BK m. 759 (1)'in Fransızca metninde "méme dommâge" şeklinde ifade olunmuştur. Birinci fıkrada sorumluların "tek başına verdikleri zarar"dan söz edilmemiştir. Ancak, hükümde yer alan "bu zarardan" ve "aynı zarardan" ibareleri bu farkı vurgular. Mahkemenin, talep edilen ortaklık zararında önce "aynı zarar" ve "tek başına verilen zarar" ayrımı yapması gerekliliğini ortaya koyar. Zararın tümü davacı tarafından "aynı zarar" diye nitelendirilerek talep edilmiş olsa bile mahkeme bu araştırmayı yapacak, ondan sonra teselsülde farklılaştırmaya gidilecektir.

Konuya davacı açısından bakıldığında "aynı zarar", "tek başına verilmiş zarar" ayrımı davacının aleyhinde değildir. Örneğre dönersek: Davacı ispat ettiğı 4000 tutarındaki zararın 2000'ini A, B, C, D, E'den müteselsilen, 1000'ini A'dan 500'ünü D'den, 500'ünü de E'den alacaktır. Böylece zararın tümü karşılanacaktır. D ve E'nin ödeme güçleri bulunmadığı için 1000'in tahsil edilememesi davacının zararın tümünü elde etmesine engel olur. Ancak, bu kayıp farklılaştırılmış teselsül anlayışının ürünü değildir; kayıp D ve E'nin durumundan doğmaktadır. Bunlar tek başlarına dava edilmiş olsalardı, zarara uğrayan gene bu kayıpla karşılaşacaktı. Eski

anlayışta 1000 de A, B ve C'den istenebiliyordu. Ancak bu müteselsil sorumluluk kavramı ile açıklanamayan haksız bir uygulamaydı. Çünkü A, B ve C bu suretle nedensellik ilkesi dışında sorumlu tutulmaktadırlar.

557. maddenin sistemini açıklayabilmek için şu örnek de verilebilir: Yatırım için arsa arayan bir anonim ortaklığa, yönetim kurulu üyesi A kardeşine ait bir arsayı aldirmayı planlamaktadır. Bu amaçla, kimseye haber vermeden avukata da bir satış vaadi sözleşmesi hazırlatmış ve ona 1000 ödemiştir. Sözleşme (geçersiz olmasına rağmen) A ile kardeşi arasında imzalanmıştır. Planını yönetim kurulu üyesi B'ye açan A ondan yardım istemiş ve kardeşinin B'ye bir miktar para vereceği vaadinde de bulunmuştur. B, bazı emsaller göstererek söz konusu arsanın fiyatını savunacaktır. Yönetim kurulu A, B, C, D ve E'den oluşmaktadır. Konunun karara bağlanacağı gün D ve E, A'nın, Tasarının 393. maddesine göre toplantıya katılamayacağı itirazında bulunmuşlarsa da bu itiraz A, B ve C'nin oyları ile reddedilmiştir. D ve E ayrıca, arsanın emsalleri ile fiyatını karşılaştıran ve imar durumunu gösteren bir uzman raporunun kurula sunulabilmesi için toplantının ertelenmesini önermişlerdir. Bu öneri de A, B ve C'nin oylarıyla reddedilmiştir. Toplantıda B emsaller hakkında yanıltıcı bilgiler vermiştir. Sonuçta B'nin yaptığı karşılaştırmaların ciddi olduğuna inanan C'nin de katılması ile arsa A, B ve C'nin oyları ile alınmış ve para ödenmiştir. Bir yıl sonra kurul tamamen değişmiştir. Bu arada arsanın imar durumu olmadığı da anlaşılmıştır. Yeni kurul avukata ödenen 1000 de dahil olmak üzere 5000 zarar için A, B, C, D, E'ye karşı sorumluluk davası açıp bu tutarı davalılardan müteselsilen talep etmiştir. Mahkeme D ve E bakımından davayı reddetmiş, birlikte verilen bir zarar olmadığı gerekçesiyle avukata ödenen 1000'den tek başına A'yı sorumlu tutmuş, 4000 için de A, B, C'yi müteselsilen sorumlu bulmuştur. Mahkeme A ve B'nin yaptıkları anlaşma dolayısıyla olayda kasıtları bulunmasına karşı, C'nin Tasarının 393. maddesini ihlal eden davranışını kusur olarak nitelendirip ona BK m.43 ile m.44'ü uygulayıp müteselsil sorumluluktaki payını yüzde doksan olarak belirlemiştir. Buna göre 1000'i A tarafından ödenecektir. A, B, C müteselsil sorumludur. Ancak A ile B'nin sorumluluk tavanları 4000 iken C'nin sorumluluk tavanı 3600'dür. Bir an için B'nin ödeme gücünün bulunmadığını düşünelim. Ortaklık 4000'in tamamını A'dan alabilecektir. Bu tavan C için 3600'dür. A ve B'nin ikisinin de varlıksız C'nin zengin bir kişi olduğunu varsayarsak 3600'ü C'den istenebilecektir. Olayda A ve

B'nin ödeme güçleri bulunmadığı için ortaklık 1400 kayıptadır. Ancak, bu farklılaştırılmış müteselsil sorumluluk anlayışının ürünü değildir. Çünkü 1000'lik kayıp, birlikte verilen zarardan kaynaklanmamaktadır. Uygun nedensellik kurallarına göre bunu C'den istemek, bunun için müteselsil sorumluluk kavramını kullanmak hem yanlış olurdu, hem de adalete aykırı düşerdi. 400'lük kayıp ise genel hükümlerin ve hakimnin takdirinin doğal sonucudur. Yeni anlayış davacıyı (adalet temelinde) kayba uğratmamış, onun zararı kanuna aykırı olarak başkalarına yüklemesine engel olmuştur.

Üçüncü İlke: Farklılaştırılmış teselsül, müteselsilen sorumlu farklı tazminat yükümlüsü gruplarının ortaya çıkması sonucunu da doğurabilir. Mesela; İsviçre Federal Mahkemesinin 11.06.1996 tarihli kararına (BGE 122 III 324) konu olan olayda, davacılar, yedi yönetim kurulu üyesi ile denetim organından 5.309.298-İsviçre Frangını müteselsilen talep etmişlerdi. Mahkeme denetim organının sorumlu olmadığına ve 1 ile 7. sıra numarasında davalı olarak yer alan davalı yedi yönetim kurulu üyesinin 3.211.803-İsviçre Frangından ve 1 ile 5. sıra numarasında anılan davalı üç yönetim kurulu üyesinin de ayrıca 805.555-İsviçre Frangından müteselsilen sorumlu olduklarına karar verdi, kalanı da ispat edilmemiş zarar olarak reddetti.

Dördüncü İlke: Gerek aynı zarar, gerek tek başına verilen zarar belirlenirken mahkeme BK m.43 ve m.44'ü de (şartları varsa) uygular. Bu gereklilik birinci fıkradaki "bunlardan her biri, kusuruna ve durumun gereklerine göre" hükmünde ifadesini bulmuştur. Ayrıca, 553. maddenin ikinci ve üçüncü fıkraları da dikkate alınır. BK m.43 ve m.44 ayrıca iç ilişkide rücu dolayısıyla da uygulanabilir. Mesela; kot bezi üreten bir anonim ortaklıkta genel kurul yönetim kurulunun, kot pantolon ve ceket üretimi için yatırım yapması talimatını vermiştir. Yönetim kurulu, kot pantolon ve ceket iç pazarına girmemiş ve ihracatın zorluğuna, pazarda büyük oranda kapasite fazlası mal bulunduğuna işaret etmiş olmasına rağmen, genel kurul talimata ilişkin kararı almıştır. Ortaklık iki yıl sonra bu yatırımdan zarara uğramıştır. Yönetim kurulu üyeleri aleyhine alınan teknolojinin eski olduğu ve pazarlama kanallarının kurulamadığı gerekçesiyle sorumluluk davası açıldığında mahkeme BK m.44 (1)'de yer alan ortaklığın "zarara razı olduğu" ve/veya "zararın ihdasına" yardım ettiği olgularını dikkate alacağı gibi, eski teknolojinin alınmasında üyeler arasında kusur yönünden farklılaştırma yapacaktır.

İkinci fıkra zarara uğrayanı yani, çoğu kez anonim ortaklığı, gereğinde pay sahibini veya alacaklıyı, önce birinci fıkroda ifade edilmiş ayrıştırmayı, yani farklılaştırılmış teselsül hesabını bizzat yapıp buna göre davayı açmak zorunluluğundan kurtarmak amacıyla öngörülmüştür. Söz konusu hesabı yapmak güçtür. Bu sebeple davacıya "zararın tamamını" dava etmesi olanağı tanınmış ve ayrıca müteselsil sorumluların (dış ilişkide) tazminat borçlarını teker teker tespit etmesini mahkemeden talep etmek hakkı verilmiştir. Hakim bu belirlemeyi aynı davada yapacaktır.

İkinci fıkroda, açıklanması gereken, iki yeni kavrama yer verilmiştir. Bunlardan birincisi "zararın tamamı", diğeri ise birden çok kişinin "birlikte dava edilebilmesi"dir.

"Zararın tamamı" merkez kavramdır. Tanımı öğretiye ve yargı kararlarına bırakılmıştır. İsviçre'de "zararın tamamı" (Gesamtschaden/ totalité du dommage) veya başka bir deyişle "tüm zarar" kavramından zarar verenlerin anonim ortaklıklar hukukuna aykırı eylem ve kararlarının doğurduğu, tek başlarına veya birlikte verdikleri zarar kalemlerinin toplamı anlaşılır. Bu kavram, Tasarının 553 ve devamı hükümlerine göre sorumlu olan kişilerin tek başlarına veya birlikte ortaklığa verdikleri "zararlar" bulunduğu varsayımına dayanır. Adeta her sorumlu bir zarar kaynağıdır. Bunların verdikleri zararların toplamı, zararın tamamını oluşturur. Zararın tamamı içinde birlikte veya münferiden verilmiş zararlar vardır. Bu kavram, ortaklığın malvarlığındaki eksilmelerden doğan ve/veya artmaların engellenmesinden oluşan zarardan farklı olabilir. Çünkü, ortaklık sorumluların 553. madde anlamında kanunda ve sözleşmede öngörülen yükümlerini kusurları ile ihlal etmemiş olmalarına rağmen zarar etmiş olabilir ve zararın bir kısmı hiçbir sorumluya isnat olunamayabilir. Ayrıca, "zararın tamamı" iç ilişkide rücu hakları dikkate alınarak bulunan her tazminle yükümlü kişinin taşıyacağı tutarların toplamından da farklıdır.

"Birlikte dava" edebilme kaynak kanunun Fransızcası ile İtalyancasında bu açıklıkta yer almamakta, sarahat hükmümüzün çevrildiği Almanca metinde bulunmaktadır. Davacının, davalıları birlikte dava etmesinin anlamı davalıların tek davalı olarak kabul edilmeleridir. Bu kabulün sonucu dava bazı davalılar bakımından reddedilse bile, davacının talebi kabul edilmişse davacının dava giderlerine mahkum

olmamasıdır. Kanun burada bir usul hükmü öngörmüştür. Hüküm usul hukukumuzun kuralları çerçevesinde yorumlanacak ve anlam kazanacaktır.

Federal Mahkeme 16.06.1996 tarihli kararında hükmü bir çeşit zorunlu dava arkadaşlığı olarak yorumlamış ve ancak ilk derece mahkemesinde geçerli olacağını kaydetmiştir.

İkinci fıkra ayrıca yargıcın aynı davada her bir davalının tazminat borcunu belirlemesini de hükme bağlamıştır. Bu iç ilişkiye ilişkin bir belirleme olmayıp, davalıların davacıya karşı sorumluluk tutarlarının gösterilmesidir.

Eski hukukumuzda (İsv. BK eski 759. maddenin aksine) anonim ortaklıktaki sorumluluk davasında müteselsil sorumlular arasındaki rücu düzenleyen bir hüküm bulunmuyordu. Öğretide de bu konu üzerinde durulmamıştı; Yargıtay da ilkesel nitelikte herhangi bir karar vermemiştir. Sorunun genel hükümler, yani BK'nın müteselsil sorumluluğa ilişkin 50 (1). maddesi çerçevesinde çözülmesi gerekiyordu.

557. maddenin üçüncü fıkrası hukukumuzdaki bu eksikliği gidermektedir. Hükümde ödemedede bulunan sorumlulardan birinin bağımsız bir rücu davası ikame etmesi halini düzenlenmektedir. Dış ilişkiye ait sorumluluk davasında, sorumlular arası ilişkiye ait rücunun davacı tarafından talep edilmesi zaten pek düşünülemez. Zaten İsviçre öğretisinde davalıların ana davada, yani sorumluluk davasında bu talebi ileri sürüp süremeyeceğinin kantonal hukuka ait bir sorun olduğu belirtilmiştir. Türk usul hukukunun buna cevaz verip vermediği ve bunun şartları öğretiye ve yargı kararlarına bağlıdır.

Hükmün birinci özelliği rücunun sorumlular arasında belirleneceğidir. Hükmün bu özelliğinin önemi, rücunun sorumluluk davasının davalıları ile sınırlandırılmamış olmasıdır. Gerçekten yedi üyeli bir anonim ortaklık yönetim kurulunda sorumluluk davası üç üyeye karşı açılmış olsa bile rücu kararı yedi üyeyi yargılayarak verilebilir; bağımsız rücu davası da üç üye hakkında değil de daha fazla üyeyi kapsayacak şekilde açılabilir. Bu olanak hükümde "birden çok sorumlu" sözcüğü ile vurgulanmıştır.

Uygulamada sorumluluk davası açılırken, çeşitli sebeplerle bazı üyelerin, dava dışı bırakılarak kayrıldıklarına oldukça sık rastlanmaktadır. Bu sınırlamalarda

hakim pay sahibinin kendi temsilcisini kayırmak veya davacıları belirleyen resmi makamın bazı kişileri korumak istemesi veya başka sebepler ve hesaplar rol oynamaktadır. Rücu davasını da davalılara özgülemek hem haksızlığı katmerli hale getirir hem de davacıya adil olmayan bir güç sağlar. Bunun için 557. maddenin üçüncü fıkrası, rücu davasının sorumluluk davasının davalılarına değil, müteselsil sorumlular aleyhinde açılabileceğini öngörmüştür.

Hükme uygun olarak hakim rücu davasında rücuyla tüm sorumlular yönünden durumun gereklerini dikkate alarak belirler, kusurun ağırlığını ve BK m.43 ile m.44'ü dikkate alır.” şeklinde detaylı bir anlatım ile farklılaştırılmış teselsül kanundakini yerini almıştır.

Gerekçeden de anlaşılacağı üzere, Tasarı'da TTK'da kabul gören mutlak teselsül ilkesi terk edilmiş ve yönetim kurulu üyelerinin aynı (ortak) zarardan sorumlu olacakları, her bir üyenin kendisinin verdiği zarardan sadece kendisinin sorumlu olacağı farklılaştırılmış teselsül ilkesi kabul edilmiştir. Yani müteselsil sorumluluk birlikte verilen zarar için söz konusu olacaktır. Ancak, dava açılırken azınlığın aynı zarar diye nitelendirdiği zarar, mahkemenin kararında aynı zarar olarak kabul edilmeyebilir. Mahkeme gerekli incelemeyi yaptıktan sonra, farklılaştırılmış teselsüle başvuracaktır.

2.2.1.3. Sorumluluğun Hukuki Dayanağı

TTK anonim ortaklıkta yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğunun ana hatlarını ve temel özelliklerini m.336-m.341 arasında düzenlemiştir.⁵⁴

Anonim ortaklığa karşı yönetim kurulu ve denetçilerin sorumluluğunun kaynağının ne olduğu doktrinde tartışmalı olmuş, net bir görüş birliği sağlanamamıştır.

⁵⁴ Mehmet HELVACI, “Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğunun Müteselsil Olmasının Anlamı ve İsviçre Borçlar Kanunu 759. Maddesi İle Getirilen Müteselsil Sorumluluğun Anlamının Tanıtılması”, **Prof. Dr. Hayri Domanic'e 80. Yaş Günü Armağanı**, C.I, Beta Yayınları, İstanbul, 2001, s.220. (Müteselsil Sorumluluk)

Bazı yazarlar⁵⁵ sorumluluğun kaynağının bazı durumlarda haksız fiil bazı durumlarda sözleşme olduğunu savunurken, diğer bir kısım yazarlar⁵⁶ sorumluluğun sözleşmeden kaynaklandığını öne sürmüşlerdir.

Şener'e göre, anonim ortaklıkla yönetim kurulu ve denetçiler arasında vekalet veya hizmet niteliğinde bir sözleşme bulunduğu ve yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler, kendilerine yüklenen yükümleri gereği gibi yerine getirmemek suretiyle aralarındaki sözleşmeye aykırı davrandıklarından sorumluluğun kaynağı aralarındaki bu sözleşmedir.⁵⁷

İmregün de aynı görüşü paylaşmış ve kanundan (TTK m.336) kaynaklandığı ileri sürülen sorumluluk hallerinin de anonim ortaklık ile yönetim kurulu veya denetçiler arasındaki sözleşme nedeni ile uygulandıklarından, bu hallerde de sorumluluğunun dayanağının taraflar arasındaki akit olduğunu belirtmiştir.⁵⁸ Ayrıca İmregün, yönetim kurulu üyesinin ortaklığı zarara sokan eylemlerinin taraflar arasındaki akde aykırılık oluşturduğu⁵⁹ ve akde aykırılık nedeni ile rücu hakkı sağladığı görüşündedir.

Arslan da yönetim kurulu ile anonim ortaklık arasında vekalet veya hizmet sözleşmesi bulunduğunu, buyüzden aralarındaki sözleşmeye istinaden üstlendikleri görev ve yükümlülükleri yerine getirmeyen yönetim kurulu üyelerine karşı, sözleşmeye aykırılık sebebiyle sorumluluk davası açılabileceğini vurgulamıştır.⁶⁰

Atan'ın görüşü, ortaklıkla yönetim kurulu üyeleri arasındaki hukuki münasebetin akdi bir münasebet olduğu ve bu münasebete, TTK'da boşluk bulunması halinde TTK m.138 uyarınca, BK m.530'a göre "vekalet akdi"

⁵⁵ DOMANIÇ, s. 655-672; ÇEVİK ve AZIK, s.87-95.

⁵⁶ İMREGÜN, **Anonim Ortaklıklar**, s.242; Turhan ATAN, **Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1967, s.12; ŞENER, s.42; İlhan GÜVEN, "Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyeleri ve Hukuki Sorumluluğu", **Mali Çözüm**, Yıl 13, S.65, 2003, s.173.

⁵⁷ ŞENER, s.42.

⁵⁸ İMREGÜN, **Anonim Ortaklıklar**, s.242.

⁵⁹ Oğuz İMREGÜN, "Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin Ortaklığa Karşı Hukuksal Sorumu", **Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı**, Beta Yayınları, İstanbul, 1999, s.263. (Hukuksal Sorum)

⁶⁰ İbrahim ARSLAN, **Şirketler Hukuku Bilgisi**, Mimoza Yayınları, 10. Bası, Konya, 2005, s.214-215.

hükümlerinin tatbik edileceğidir.⁶¹ Buradan da anlaşılmaktadır ki Atan da sorumluluğun dayanağının sözleşme olduğunu kabul etmektedir.

Deryal da çoğunluğun görüşlerine katılarak, yönetim kurulu üyeleri ile anonim ortaklık arasında vekalet sözleşmesine dayalı bir ilişki kurulduğunu ve sorumluluğun da buna dayandığını belirtmiştir.⁶²

Sezgin'e göre, yönetim kurulu ile ortaklık arasında seçim ve görevi kabul ile kurulan akdi bir ilişki vardır.⁶³ Ancak, yönetim kurulu üyesinin ortaklıkla arasındaki ilişkinin vekalet veya hizmet olarak nitelendirilmesi mümkün olmayan karmaşık bir yapısı olduğundan ve yönetim kurulu üyeliği sözleşmesi olarak esaslı unsurların tespit edildiği bir sözleşme tipi bulunmadığından, her somut ilişkinin unsurları ve tabi olması gereken hükümler farklı olacaktır.⁶⁴

Çamoğlu, yönetim kurulu ile anonim ortaklık arasındaki hukuki ilişkinin genellikle vekalet akdine dayandığı ve bu nedenle yöneticilerin vekalet akdinin bir gereği olarak ortaklık menfaatlerini korumakla görevli oldukları görüşündedir.⁶⁵

Anonim ortaklık ile yönetim kurulu ve denetçiler arasındaki ilişki birbirlerine karşılıklı olarak belirttikleri irade beyanları ile oluşmakta, genel kurulun yönetim kurulunu veya denetçileri seçmedeki kararı icap, bu karara karşı onların onayı kabul beyanı niteliğinde olup bu yolla da bir sözleşme meydana gelmektedir. Yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler anonim ortaklığın işlerini geçici olarak değil kalıcı olarak, daha doğrusu devamlılık arz eden bir surette yaptıkları için bu sözleşmenin bir hizmet sözleşmesi olduğu düşünülecek olsa da yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerin üzerlerine düşen vazifeleri herhangi bir ücret talep etmeksizin de yapabilecekleri gözüne alındığında, anonim ortaklık ile denetçiler ve yönetim kurulu üyeleri arasındaki ilişkinin vekalet akdine dayandığı görüşüne katılmak daha doğru olacaktır.

⁶¹ ATAN, s.12-13.

⁶² DERYAL, **Ticaret Hukuku**, s.262.

⁶³ Ayşegül SEZGİN, “Yönetim Kurulu Üyesi İle Anonim Ortaklık Tüzel Kişisi Arasındaki İlişkinin Hukuki Niteliği”, **Doç. Dr. Mehmet Somer’in Anısına Armağan**, Beta Yayınları, İstanbul, 2006, s.379.

⁶⁴ SEZGİN, s.379.

⁶⁵ ÇAMOĞLU, **Sorumluluk**, s.287.

2.2.1.4. Sorumluluk Davası Açılabilmesi İçin Gereken Ön Şartlar

Sorumluluk davasının açılmasını, gerek genel kuruldaki çoğunluk gerekse anonim ortaklığın esas sermayesinin onda birini elinde bulunduran azınlık isteyebilmektedir.

Yönetim kurulu ve denetçiler aleyhine sorumluluk davası açılabilmesinin ilk şartı, bu konuda bir genel kurul kararının olmasıdır. Ancak, genel kurul kararı olmadan açılan davalarda ise dava usulden reddedilmemeli, eksikliğin tamamlanması için süre verilmeli, sürenin sonunda anonim ortaklık tarafından icazet verilmezse, daha doğrusu genel kurul kararı eksikliği tamamlanmazsa dava reddedilmelidir. Bunun dayanağı HMUK m.39 ve m.40'tır.

Genel kurul toplantısında, çoğunluk iradesi dava açılmaması yolunda oy kullanmış olsa dahi, azınlık dava açılmasını talep ederse çoğunluğun olumsuz oyuna rağmen, bir ay içinde davanın açılması gerekmektedir. Davayı, ortaklık, ortaklar ve ortaklık alacaklıları açabilmektedir. Ancak, bu davanın açılabilmesi için anonim ortaklığın herhangi bir zarara uğramasının önüne geçilmesi amacıyla azınlık, sahip olduğu pay senetlerini bir bankaya teminat olarak yatırmak zorundadır ve bu pay senetleri dava sonuçlanıncaya kadar söz konusu bankada kalır (TTK m.341/2). Henüz pay senedi çıkarılmamışsa ortaklık pay sahipleri defterine kayıt düşülmesi gerekmektedir.⁶⁶ Pay senetlerinin herhangi bir bankaya teminat olarak yatırılmasının bir diğer nedeni, kanun koyucunun suni davaları önlemek istemesidir.⁶⁷ Kısacası kanun koyucu gerçekten dikkate alınmayacak boyutta olan, yargıya zaman kaybettirmekten başka bir işe yaramayan, anonim ortaklığın da dava açılmasıyla birlikte rahatsız olacağı bir durumun ortaya çıkacağı bir hali engellemek istemiştir. Bu teminat bir dava şartıdır.⁶⁸ Çünkü, teminat gösterme davalının talebine bağlı tutulmamakta, mahkemenin davanın esasına girebilmesi için teminatın yatırılıp yatırılmadığının araştırması gerekmektedir.⁶⁹

İzmirli, bankaya teminat olarak yatırılacak olan pay senetlerinin azınlığa ait olması gerektiği görüşünü benimsememekte ve esas sermayenin onda birini teşkil

⁶⁶ İMREGÜN, **Hukuksal Sorun**, s.271.

⁶⁷ ÜNSAL, s.97.

⁶⁸ SUMER, s.26.

⁶⁹ SUMER, s.26.

eden payların bankaya yatırılmış olmasını yeterli görmekte, azınlığa ait pay senetleri şartını aramamaktadır.⁷⁰

Bir diğer şart, genel kurulda çoğunluğun oyuyla yönetim kurulu ve denetçiler aleyhine sorumluluk davası açılmamasına karar verilmiş olmasından ve azınlığın dava açılması yönünde oy kullanmasından sonra, azınlığın bunu bir talep şeklinde ileri sürmesidir. Dava açılması için sadece olumlu oy kullanmak yeterli olmamakta, ayrıca bu isteği ayrı bir talep ile belirtmek gerekmektedir. Dava açılmasını isteyen azınlık pay sahipleri, bu taleplerini yazılı ve imzalı olarak verip, genel kurul tutanağına ekledikleri bir belge ile veya tutanağa gerekçesi ile birlikte yazdırmak ve tutanağın altına hep birlikte imzalamak suretiyle, bu hakkını kullanabilmektedir.⁷¹

TTK m.341’de belirtildiği üzere, davanın talepten itibaren bir ay içinde açılması zorunludur. Ancak, bu bir aylık süre ne hak düşürücü bir süre ne de bir zamanaşımı süresidir. Bu nedenle, süresinde açılmayan davanın mahkemede dinlenemeyeceği ve reddedileceği doğru değildir. Sürenin geçirilmesi halinde yalnızca, dava açması gerekenlerin sorumluluğu yoluna gidilecektir.

2.2.1.5. Sorumluluk Davasının Şartları

Yönetim kurulu üyeleri, kanun veya esas sözleşmenin kendilerine yüklediği görevleri kusurları nedeniyle gereği gibi yerine getirmemeleri halinde ortaklıkla aralarındaki sözleşmenin ihlali söz konusu olacağı için müteselsil sorumlu olurlar.⁷²

Yargıtay sorumluluğun müteselsil olduğunu ilişkin olarak “İdare meclisi kendisine verilmiş olan diğer görevlerin yanında, ortaklık defterlerini tutmak, her geçen iş yılı için murakıplarla işbirliği yaparak bir bilanço hazırlamakla yükümlüdür. Ortaklık idare meclisi üyeleri, ortaklık işlerini yürütürken işin icap ettirdiği dikkat ve ihtimamı yani nizamı, basireti göstermeleri zorunludur. İdare meclisi üyeleri ortaklık

⁷⁰ İZMİRLİ, s.82.

⁷¹ ÜNSAL, s.93.

⁷² Talha APAK, “Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu (Seçilme-Görev-Sorumluluk-Karar Alma-İstifa)”, **Mali Çözüm**, Yıl 13, S.62, 2003, s.80.

esas sözleşmesi ile kanunun kendilerine yüklediği görevlerin kasden veya ihmalen yapılmamış olmasından müteselsilen sorumludurlar.” şeklinde karar vermiştir.⁷³

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu kusura dayalıdır. Bu sebeple, kusursuz olduklarının ispatı halinde sorumluluktan kurtulurlar. TTK m.338’de “...müteselsil mesuliyeti mucibolan muamelelerde bir kusuru olmadığını ispat eden aza mesul olmaz...” denilerek bu durum açıklığa kavuşturulmuştur. Ayrıca, müteselsil sorumluluğu gerektiren bir işleme karşıt oy vermiş olan ve durumu müzakere zaptına yazdırıp denetçilere de yazılı bildirimde bulunan yada o yapılan işlemin müzakeresinde hazır bulunmayan yönetim kurulu üyesi müteselsil sorumluluk kapsamında düşünülememektedir. Sorumluluk davasının şartları TTK m.336’da bendler halinde sayılmıştır:

- 1) Hisse senetleri bedellerine mahsuben pay sahipleri tarafından vukubulan ödemelerin doğru olmaması,
- 2) Dağıtılan ve ödenen kar paylarının hakiki olmaması,
- 3) Kanunen tutulması gereken defterlerin mevcut olmaması veya bunların intizamsız bir surette tutulması,
- 4) Umumi heyetten çıkan kararların sebepsiz olarak yerine getirilmemesi,
- 5) Gerek kanunun gerek esas mukavelelerinin kendilerine yüklediği sair vazifelerin kasden veya ihmal neticesi olarak yapılmaması.

TTK’nın 336. maddesine göre, yönetim kurulu üyeleri kanunun yada ortaklık esas sözleşmesinin kendilerine yüklediği görevleri yerine getirmez veyahut da yerine getirmekte bir ihmalde, bir savsaklamada bulunurlarsa bu fiillerinden dolayı müteselsilen sorumlu olmaktadırlar. Müteselsil sorumluların kusur derecelerine bakılmaksızın, herhangi bir zarar ortaya çıkmışsa, bu zararın tamamından sorumlu oldukları kabul edilir.⁷⁴

Her ne kadar TTK m.336’da sorumluluk davasının yönetim kurulu üyeleri aleyhine açılacağı belirtilmişse de TTK m.359’dan anlaşılacağı üzere (TTK m.359

⁷³ Y. 11. HD., “29.09.1983 tarih ve 1983/3156 E. 1983/3892 K. sayılı ilam” **Yargıtay Kararları Dergisi**, C.X, S.1, Ocak 1984, s.80-83.

⁷⁴ HELVACI, **Müteselsil Sorumluluk**, s.223.

TTK m.341'e atıfta bulunarak sorumluluk davasının sadece yönetim kurulu üyeleri aleyhine değil, aynı zamanda denetçiler aleyhine de açılabileceğini, onların da müteselsilen sorumlu olacaklarını belirtmiştir) denetçiler, kanun yada ortaklık esas sözleşmesi ile kendilerine yüklenen görevlerini, hiç veya gereği gibi yapmamalarından doğan zararlardan dolayı kusursuz olduklarını ispat etmedikçe müteselsilen sorumludurlar. Yani denetçiler de tıpkı yönetim kurulu üyeleri gibi kusura dayanan sorumlulukla yaptıkları işlemlerden dolayı sorumludurlar ve TTK m.338 hükmünü denetçiler için de uygulayıp kusurlu olmadıklarını ispat etmeleri durumunda sorumluluktan kurtulabileceklerini kabul etmek yerinde olacaktır.

İmregün de denetçilerin sorumluluğu hakkında bir sorun olmadığını, TTK m.359'un gerek 309. gerekse 341. maddeye atıf yaptığından, bunlar aleyhine münferit pay sahiplerinin 309. maddedeki (TTK Tasarısı'nda m.553, m.555, m.556, m.560, m.561 TTK m.309 ile bağlantılı maddeler olarak yer almıştır.) esaslar dairesinde, azınlığın ise 341. maddedeki şartlarla dava açabileceğini belirtmiştir.⁷⁵ Ayrıca, madde yönetim kurulu üyeliğinden ve denetçilikten ayrılmış olan yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler için de geçerlidir.⁷⁶

2.2.1.6. Gündeme Bağlılık İlkesinin Uygulanması

Anonim ortaklıklarda en yetkili organ genel kuruldur, kararlar genel kurulda alınmaktadır. Herhangi bir konunun, genel kurulda görüşülüp karara bağlanabilmesi de o konunun genel kurul gündeminde yer alabilmesine bağlıdır. Buna gündeme bağlılık ilkesi denilmektedir.

TTK m.369'da olağan genel kurul gündeminde bulunması gereken hususlara yer verilmiştir. Bunlar sırasıyla şöyledir:

- 1) İdare meclisi ve murakıplar tarafından verilen raporların okunması,
- 2) Ortaklığın bilanço ve kar zarar hesabını ve kazancın dağıtılması hakkındaki tekliflerin tasdiki veya değiştirilecek şekilde kabul yahut reddi,

⁷⁵ İMREGÜN, **Menfaat İhtilafları**, s.67.

⁷⁶ ÜNSAL, s.89; İsmail DOĞANAY, "Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin "Hukuki" Sorumlulukları", **BATİDER**, C.XVII, S.3, 1994, s.64. (Sorumluluk)

- 3) İdare meclisi azalarıyla murakıpların ücret ve aidatları mukavelede muayyen değilse tayini,
- 4) Müddetleri sona ermiş olan idare meclisi azalarıyla murakıpların tekrar seçilmeleri veya değiştirilmeleri,
- 5) Lüzumlu görülen sair hususlar.

Gündeme bağlılık ilkesinin doğal bir sonucu olarak, yönetim kurulu üyeleri veya denetçiler aleyhine sorumluluk davası açılmasına da genel kurulda karar verilecektir. Ama burada üzerinde durulması gereken husus, genel kurulun, dava açılmasına karar verirken bu konunun tıpkı diğer her türlü konu gibi kurul gündeminde varolup olmayacağı sorunudur.

İzmirli'ye göre, yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler hakkında sorumluluk davası açılması kanaatinde olan azınlık, önce gündeme bu maddenin konulmasını sağlamak durumundadır.⁷⁷ Yani bu durumda, kararının genel kurulda görüşülebilmesi için gündemde yer almış olması gerekmektedir.

Kayar'ın görüşüne göre ise, gündem içi-gündem dışı diye nitelendirilebilecek bir durum söz konusu değildir. Çünkü, azınlık bu hakkını genel kurulda yapılan bir oylamada kullanır ve bu hak çoğunluğun dava açılmasını reddetmesi halinde kullanılacağına göre ve bir şeyin red yada kabul edilmesi de görüşülmesine bağlı olduğundan bu husus zaten gündemde var demektir.⁷⁸ Yani konunun gündemde yer alması bir nevi ön şart konumundadır.⁷⁹

Önceleri azınlığın talebi ile TTK m. 341'deki hallerde dava açılabilmesi için, maddenin ifadesine göre, genel kurul gündeminde dava konusunun açıklanması veya azınlık tarafından dava açılması yolunda bir maddenin gündeme konulması gerektiğini savunan ama daha sonra fikir değiştirerek aksi fikir benimseyen İmregün, azınlığın yönetim kurulu ve denetçiler aleyhine sorumluluk davası açması konusunun genel kurul gündeminde bulunmasa bile karara bağlanabileceğini, bunun gündeme bağlılık ilkesinin bir istisnası⁸⁰ olduğunu belirtmiştir.⁸¹

⁷⁷ İZMİRLİ, s.75.

⁷⁸ KAYAR, s.69.

⁷⁹ KAYAR, s.70.

⁸⁰ İMREGÜN, **Anonim Ortaklıklar**, s.120.

Pulaşlı gündeme bağıllık ilkesinden yana olmakta, hatta genel kurul toplantısının ertelenmesi halinde bile gündeme madde eklenemeyeceğini, ertelemeden önceki gündem ne ise ertelenen gündemin de aynısı olacağını belirtmektedir.⁸²

Arsılanlı da dava açılmasını azınlığın isteyebilmesi için genel kurul gündeminde dava konusunun açıklanmış olması gerektiğini, bu konu ile toplanan genel kurulun, çoğunluk oyuyla dava açılmasını reddettikten sonra, azınlığın dava açılması talebinde bulunabileceğini savunmuştur.⁸³

Ünsal ise, yönetim kurulu ve denetçiler aleyhine sorumluluk davası açılmasını gündeme bağıllığın bir istisnası olarak kabul etmiş, gündemde özel bir madde bulunmasa dahi genel kurulun, kendiliğinden dava açılmasına karar verebileceği gibi azınlığın da dava açılması yönünde talepte bulunabileceğini savunmuştur.⁸⁴

TTK m.369 son cümle hükmü ile açıkça belirtildiği üzere, gündemde bulunmayan konular müzakere edilememekte yani azınlık, yönetim kurulu yada denetçiler aleyhinde sorumluluk davası açmak isterse bunun mutlaka genel kurul gündeminde bulunması gerekmektedir.

Gündeme bağıllık ilkesinin birkaç istisnası bulunmaktadır. Bunlardan ilki, azınlığın talebi üzerine gereği halinde bazı konuların incelenmesi için özel denetçi atanmasıdır.⁸⁵ Azınlığın, genel kuruldan özel denetçi tayinini isteme hakkı, gündemin belli edilmesi ilkesinin ayrıcalıklarından bir tanesidir. Diğer bir deyimle, gündemde olmasa bile müzakere edilip özel denetçi tayini hakkında karar verilebilir.⁸⁶ Ancak, şunu söylemeden geçmemek gerekir ki özel denetçi atanması talebi sadece azınlığa tanınmış bir hak değildir. Bunu genel kurul kendisi de

⁸¹ İMREGÜN, **Menfaat İhtilafları**, s.68-69.

⁸² Hasan PULAŞLI, **Şirketler Hukuku Temel Esaslar**, Karahan Kitabevi, 3. Bası, Adana, 2005, s.257. (Temel Esaslar)

⁸³ ARSLANLI, s.230.

⁸⁴ ÜNSAL, s.94.

⁸⁵ Bu konuya ileride olumlu azınlık hakları açıklanmaya devam ederken daha ayrıntılı değinilecektir. Ayrıca, Moroğlu'nun Makaleler I adlı eserinde özel denetçi detaylı bir şekilde anlatılmıştır.

⁸⁶ BİRSEL, s.642.

isteyebilmektedir (TTK m.384/1). Yani özel denetçi atanması talebi gündemde bulunmuyor diye gündeme bağıllık ilkesinin ihlal edildiği savunulamamaktadır.

İkinci istisna bilanço görüşmelerinin bir ay sonraya bırakılmasıdır. TTK m.377 hükmünde “*Bilançonun tasdiki hakkındaki müzakere, ekseriyetin veya şirket sermayesinin onda birine sahip olan azınlığın talebi üzerine bir ay sonraya bırakılır...*” denilmekte ve bu talep genel kurulda oylamaya sunulmadan divan başkanı tarafından hemen kabul edilip görüşme ertelenmektedir.⁸⁷

Bir diğer istisna, gündemde yer almamış olsa dahi genel kurulda organların azli teklif edilerek bunlar azledilebileceği ve yerlerine yenisinin seçilebileceğidir.⁸⁸ Genel kuruldan, güvenin olmadığı veya güvenin yitirildiği kişilere yönetim ve denetlemeyi yeniden toplantı yapıncaya kadar bırakması beklenemez.⁸⁹

Son istisna ise, yönetim kurulu üyelerinin ibrasına engel değildir. TTK m.310’da da belirtildiği gibi, azınlık, ibrayı istemezse genel kurul ibrayı onaylayamaz. Bilanço görüşmelerinin ertelenmesi oylamaya sunulmadan kabul edildiğine göre ve yönetim kurulunun ibrası da bilançonun tasdikine bağılı olarak onaylanacağına göre, bilanço görüşmeleri ertelendiğinde otomatik olarak yönetim kurulunun ibrası da ertelenmiş olmaktadır. Yani bilanço görüşmelerinin ertelenmesi gündemde olmasa bile ertelenebileceğinden, yönetim kurulunun ibrası da buna bağılı olarak gündemde olmasa bile engellenebilmektedir.

TTK Tasarısı’nda genel kurul toplantısındaki gündemle ilgili olarak m.413 kaleme alınmış, “*Gündem, genel kurulu toplantıya çağırان tarafından belirlenir.*

Gündemde bulunmayan konular genel kurulda müzakere edilemez ve karara bağlanamaz. Kanuni istisnalar saklıdır.

Yönetim kurulu üyelerinin görevden alınmaları ve yenilerinin seçimi yılsonu finansal tablolarının müzakeresi maddesiyle bağılantılı sayılır.” şeklinde belirtilmiştir. Buradan anlaşılacağı üzere, Tasarı’da genel kurul toplantı gündeminde bulunacak olacak konular tek tek sayılmamış, bunun yerine gündemin genel kurulu toplantıya çağırان tarafından belirleneceği hükmü getirilmiştir ki böylece o

⁸⁷ PULAŞLI, **Temel Esaslar**, s.259.

⁸⁸ İMREGÜN, **Anonim Ortaklıklar**, s.119.

⁸⁹ İMREGÜN, **Anonim Ortaklıklar**, s.119.

toplantıda sadece görüşülmesi gerekenler görüşülüp geriye kalan gereksiz konular örneğin; bir önceki toplantıda görüşülmüş olan yönetim kurulu ve denetçi raporları görüşülerek vakit kaybedilmemiş ve toplantılara akıcılık, serilik, pratiklik kazandırılmış olacaktır.

İkinci fıkrada “kanuni istisnalar saklıdır” denilerek doktrinde tartışmalara neden olan gündeme bağlılık ilkesinin sınırları daha belirgin bir şekilde belirtilmiştir.

Son fıkrada genel kurula, yönetim kurulu üyelerini her olağan genel kurul toplantısında görevden alabilme imkanı tanınmıştır. Hükmün konuluş gerekçesi olarak ise, genel kurulun, yıl sonu finansal tablolarının ve yıllık faaliyet raporunun ortaya koyduğu sonuçlardan memnun kalmaması halinde yönetim kurulunu değiştirebilme, icraatı beğenilmeyen bir yönetim kurulunu görevde daha fazla tutmama gösterilmiştir. Gerçekten de, eğer ki yönetim kurulu üzerine düşen görevleri yerine getirmekte başarısızsa, sorumluluklarının farkında olmayıp işlerini ihmal ediyorsa, sırf süresi dolmadı diye yönetim kurulu görevde kalmamalı, görevden alınabilmeli ve yerine yenisi seçilebilmelidir. Çünkü, ticaret ortaklıklarında önemli olan ortaklığın ve ortakların menfaatidir. Ortaklık ve ortaklar, daha iyi idare edilen bir yönetim kurulu tarafından yönetilmelidir ki ortaklık, iyi yönetim sonucunda zarara uğramadan ve daha çok kara geçerek devamlılığını sürdürebilsin.

Genel kurul sorumluluk davası açılmasına taraftar olmasa bile, azınlık genel kuruldan bu yönde talepte bulunursa genel kurul davanın açılmasına karar vermek zorundadır. Yani azınlığın bu talebinin tıpkı bir genel kurul kararı yerine geçtiği söylenebilmektedir.⁹⁰

Sorumluluk davalarında asıl davacı ortaklık tüzel kişiliğidir.⁹¹ Yönetim kurulu aleyhine açılacak sorumluluk davasında ortaklığı yönetim kurulu temsil etmektedir. Ancak, yönetim kurulunun hem davalı hem de davacı olması ihtimali söz konusu olamayacağı için bu durumda, ortaklık adına davayı yönetim kurulu değil, onun temsilcisi açacaktır. Çünkü, yönetim kurulunun kendi kendisine dava açması düşünülemez.⁹² TTK m.341’de “...Şirket namına dava açmak, murakıplara aittir.

⁹⁰ ŞENER, s.50.

⁹¹ ŞENER, s.44.

⁹² ŞENER, s.48.

Ancak azlığın reyiyile dava açılması halinde, azlık, murakıplar dışında bir vekil tayin edebilir...” denilmektedir. Bu durumda, davayı ortaklık adına açmaya denetçiler yetkilidir. Sorumluluk davasının, denetçilerin tümü tarafından açılmasına gerek olmayıp sadece biri tarafından açılması yeterlidir.⁹³ Azınlık dilerse, denetçiler dışında bir vekil tayin ederek vekille de temsil olunabilmektedir.⁹⁴ Ancak, atanacak olan vekil denetçiler dışında biriye bu durumda, bu kimsenin mutlaka avukat olması şartı bulunmaktadır.

Azınlığın talebi üzerine dava açılması halinde, azınlık, davayı takip için mahkemeye müracaat etmeksizin doğrudan doğruya vekil (temsilci) tayin edebilecektir.⁹⁵ Atanan bu vekilin ücret ve her türlü masrafı da azınlık tarafından değil, ortaklık tarafından ödenecektir. Tabi bu vekili tayin edecek olan azınlık, gündeme bağlılık ilkesinden yola çıkarak genel kurul gündeminde dava açılması konusu hakkında talepte bulunan azınlık olmalıdır.

Azınlık pay sahipleri TTK m.341’e dayanarak sorumluluk davasını açarken, diğer her bir pay sahibi gibi şartsız bir şekilde davayı açamamakta, birtakım şartları yerine getirmek durumunda kalmaktadır. Öncelikle, esas sermayenin onda birini elinde bulunduran pay sahiplerinin dava açma konusunda hemfikir olup biraraya gelmeleri gerekmektedir ki bu durum pek de kolay olmamaktadır. Sonra, azınlığın dava açılması ile ilgili hususu genel kurul gündemine sunması gerekmektedir. Çünkü, daha önce de vurgulandığı gibi genel kurul toplantılarında gündeme bağlılık ilkesi esastır, istisnai konular dışında gündemde yer almayan konular görüşülemez. Bu da azınlığın yerine getirmesi gereken şartlardandır. Gerçi bu şart her bir pay sahibini de ilgilendiren bir şart olduğu için sadece azınlığa atfedilememekte diğer pay sahiplerinin de yerine getirmesi gereken bir şart olarak kendini göstermektedir. Bir diğer şart, pay senetlerinin bankaya teminat olarak yatırılması ve dava sonuçlanıncaya kadar bankada kalmasıdır. Ayrıca, şartlar arasında sayılmamakla beraber azınlığın yerine getirmesi gereken, bir külfet olarak düşünülebilecek bir durum da dava reddedildiği takdirde dava masrafları ve dava nedeni ile ortaklığın uğradığı diğer zararlar, örneğin; üyelerin talep ettikleri maddi ve manevi tazminatın

⁹³ ÜNSAL, s.99.

⁹⁴ SUMER, s.29; ÜNSAL, s.99.

⁹⁵ İMREGÜN, **Menfaat İhtilafları**, s.69.

da azınlığa yüklenmesidir.⁹⁶ Davanın kazanılması halinde ise, mahkeme tazminatın azınlığa değil, ortaklığa ödenmesine hükmedeceği için doğrudan menfaat elde edemeyen azınlık dava açma yanlısı olmayabilir.⁹⁷ Dava sonunda azınlığın sorumluluğu, vermiş olduğu teminatla sınırlı olmayıp sınırsızdır.⁹⁸

TTK m.309’da ise “*Şirketin 305, 306, 307 ve 308. maddelerde yazılı fiillerle ızzar edilmesi halinde, bundan dolayısıyla zarar gören pay sahipleri ve şirket alacaklılarının dava hakları vardır. Ancak, hükmolunacak tazminat şirkete verilir.*

Şirketin iflası halinde, pay sahiplerinin ve şirket alacaklılarının haiz oldukları haklar iflas idaresine ait olur. Bu hususta İcra ve İflas Kanunu’nun 245. maddesi hükmü caridir.

Mesul olan kimselerin cümlesi aleyhinde şirket merkezinin bulunduğu yer mahkemesinde dava açılabilir.

Mesul olan kimselere karşı tazminat istemek hakkı davacının zararı ve mesul olan kimseyi öğrendiği tarihten itibaren iki yıl ve her halde zararı doğuran fiilin vukuu tarihinden itibaren beş yıl geçmekle müruruzamana uğrar. Şu kadar ki; bu fiil cezayı müstelzim olup Ceza Kanuna göre müddeti daha uzun müruruzamana tabi bulunuyorsa tazminat davasına da o müruruzaman tatbik olunur.” denilmek suretiyle sahip olunan pay senetlerini bankaya tevdi etmeden sorumluluk davası açılabileceği, ayrıca başka bir şart koşulmadığı belirtmiştir. Üstelik zamanaşımı süresi TTK m.341’deki gibi bir ay ile sınırlı değildir. Gerçi bir aylık süre hak düşürü süre olmamakla birlikte, süresinde davayı açmayanların sorumluluğu yoluna gidilebilir. TTK m.341’in m.309’a nazaran ağır olan dava şartları nedeniyle, TTK m.309’a dayanarak dava açılması yerinde olacaktır. Tüm bu sayılan nedenlerden dolayı azınlık, sorumluluk davası açarken zorluklarla karşılaşmamak için TTK m.341’i kullanarak değil, genellikle TTK m.309 yoluyla dava açmayı tercih etmektedir.

⁹⁶ DOMANIÇ, s.681.

⁹⁷ ANSAY, *Anket Sonuçları*, s.174-175.

⁹⁸ DOMANIÇ, s.681; SUMER, s.28-29.

Genel kurulda, yönetim kurulu veya denetçiler aleyhine sorumluluk davası açılmasına karar verilirken özel bir yetersayı aranmamakta, TTK m.372, 378/1'e göre toplanma ve karar yetersayıları yeterli görülmektedir.

TTK Tasarısı'nda da toplanma ve karar yetersayıları değişikliğe uğramadan aynı şekilde yer almıştır. Tasarı m.418 *“Genel kurullar, bu kanunda veya esas sözleşmede aksine daha ağır nisap öngörülmüş bulunan haller hariç, sermayenin en az dörtte birini temsil eden pay sahiplerinin veya temsilcilerinin varlığıyla toplanır. Bu nisabın toplantı süresince korunması şarttır. İlk toplantıda anılan nisaba ulaşamadığı takdirde, ikinci toplantının yapılabilmesi için nisap aranmaz.*

Kararlar mevcut oyların çoğunluğu ile verilir.” şeklindedir. Tasarı metninden de anlaşılacağı üzere, değişiklik toplanma ve karar yetersayılarının aynı maddede biraraya getirilmesiyle olmuştur. TTK'da toplanma yetersayısı m.372'de, karar yetersayısı ise m.378'de olmak üzere ayrı ayrı maddelerde yer almışken, Tasarı'da m.418'de toplu bir şekilde yer almıştır. Bu da ortaya daha sistematik bir ticaret kanunu çıkarmış, hangi oranla toplanıldığına ayrı bir maddeye, hangi oranla karar verildiğine ise ayrı bir maddeye bakmaya gerek kalmamış, birbiriyle sıkı sıkıya bağlantılı olan iki yetersayı aynı hüküm altında birleştirilmiştir. Yerinde bir düzenleme olduğu görülmektedir.

Genel kurulda, yönetim kurulu ve denetçiler aleyhine sorumluluk davası açılması söz konusuysa, bu konudaki karar özel bir yetersayı ile değil, adi çoğunlukla alınmaktadır.⁹⁹

Denetçiler aleyhine dava açılacak bir durum söz konusuysa, denetçiler de tıpkı yönetim kurulu üyelerinde olduğu gibi, aynı zamanda hem davalı hem de davacı olamayacağından, MK m.426/3 gereği ortaklığa bir kayyım atanması gerekmektedir.

Azınlığın istemi üzerine açılacak olan sorumluluk davasını kimin açacağı hususunu toparlamak gerekirse, şu şekilde açıklanabilmektedir: TTK m.341/2'ye göre azınlık istemiyle sorumluluk davası açılması halinde azınlık, davayı yürütmesi için denetçiler dışında da bir vekil belirleyebilmektedir. Ancak, bu durum bir zorunluluk hali değil, bir alternatiftir ve tamamen azınlığın isteğine bağlıdır. Eğer ki

⁹⁹ İZMİRLİ, s.75.

vekil atanmışsa, artık denetçilerin davayı takibi gibi bir durum söz konusu olamamakta, sorumluluk davası atanan bu vekil tarafından yürütülmektedir. Ama azınlık bir vekil atamamışsa, davayı denetçilerin açması ve yürütmesi gerekmektedir. Şöyle bir durum da söz konusu olabilmektedir. Azınlık ilk başta bir vekil tayin etmemiş olabilir. Bu aşamada dava denetçilerce açılır ve yürütülür. Ancak, daha sonra azınlık birtakım sebeplerden -genelde denetçilerce davanın yürütülmesi sırasında kendilerine duyulan güvenin kaybedilmesi buna neden teşkil edebilir- bir vekil tayin edebilir. Azınlık vekilinin atanma anına kadar denetçilerin yaptıkları bütün işlemler geçerlidir.¹⁰⁰

Azınlığın talebi üzerine açılan davanın, yönetim kurulu üyelerinin veya diğer organların sorumluluklarını gerektirecek hallerin bulunmaması veya diğer bir sebeple mahkemece reddedilmesi durumunda davanın açılması isteğinde bulunan azınlık pay sahipleri meydana gelen zararı tazminle mükelleftirler.¹⁰¹ Ancak, bu tazmin etme hali yönetim kurulu üyeleri veya söz konusu diğer organa karşı değil, doğrudan ortaklığa karşıdır ve tazmin edilecek olan miktar ortaklığın uğradığı zarar ile sınırlıdır. Genellikle ortaklık zararını, daha önceden muteber bir bankaya tevdi edilmiş olan pay senetlerinden karşılamaktadır.

2.2.2. Özel Denetçi Atanmasını Talep Etme Hakkı

2.2.2.1. Genel Olarak

Çok ortaklı bir ortaklıkta, hele hele de anonim ortaklık gibi halka açılması söz konusu olabilen bir ortaklıkta denetimin önemi büyüktür. Kurucu ve yöneticilerin, yetkilerini kötüye kullanarak, ortaklığı zarara uğratmalarının önlenmesi bakımından denetlenmesi gerekmektedir.¹⁰² Doğrudan doğruya kendilerine ait olmayan bir malvarlığı üzerinde söz sahibi olan kurucu ve yöneticilerin, yetkilerini kötüye kullanarak ortaklığı ve dolaylı olarak da pay sahipleri ve ortaklık alacaklılarını zarara

¹⁰⁰ ŞENER, s.54.

¹⁰¹ İZMİRLİ, s.83.

¹⁰² Erdoğan MOROĞLU, “Anonim Ortaklıkta Özel Denetçi”, **Makaleler I**, Arıkan Yayınevi, 3. Bası, İstanbul, 2006, s.65 (Özel Denetçi); Benzer şekilde İ. Yılmaz ASLAN, **Ticaret Hukuku**, Ekin Kitabevi, Bursa, 2005, s193.

uğratmalarının önlenmesi ve varsa yol açtıkları zararların kendilerinden talep edilebilmesi amacıyla denetlenmeleri zorunludur.¹⁰³

Denetim, kendi içinde iç denetim ve dış denetim olarak ikiye ayrılabilir. Kısaca açıklamak gerekirse, iç denetim, ortaklığın kendi sürekli organı olan denetim organı yani denetçiler tarafından denetlenmesi, dış denetim ise devletin resmi organları tarafından denetlenmesidir. Dış denetim konu dışı olduğundan değinilmeyecektir.

İç denetimin, sürekli organ olan denetçiler tarafından gerçekleştirildiği belirtilmişti. Ancak, bu organın üyelerinin, tıpkı denetledikleri yönetim kurulu gibi oy çokluğunu ellerinde tutan ortaklarca seçilip azledildiklerini, bu nedenle denetim görevlerini her zaman etkili bir şekilde yapamayacaklarını gözönünde tutan kanun koyucu, iç denetimin etkinliğini, yönetim dışında kalan pay sahipleri yararına artırmak amacıyla TTK m.348’de özel denetçi atanabilmesi olanağını düzenlemiştir.¹⁰⁴

İç denetimle birlikte, yolsuz ve haksız bir işlem yapılıp yapılmadığı, bilanço ile ilgili gerçek bilgilerin sunulup sunulmadığı, kanun ve esas sözleşmeye aykırı bir işlem yapılıp yapılmadığı kontrol edilmiş olmaktadır. Kurucular ve pay sahiplerinin, direkt olarak denetim işlemi yapamayacağı (TTK m.363) da gözönünde bulundurulduğunda özel denetimin rolü daha da önem kazanmaktadır.

Tasarı ile birlikte denetimde uzman olmayan iç denetçiler tarafından yapılan iç denetim sisteminden vazgeçilmiş ve Tasarı m.400’e göre bağımsız dış denetim zorunlu tutulmuştur.¹⁰⁵ Ancak, iç denetim sistemi kurulması da TTK’ya tabi olacak olan ortaklıklar için kendi inisiyatiflerine bırakılmıştır.¹⁰⁶ İç denetime Tasarı’da yer verilmemesine rağmen özel denetçi Tasarı’da da yer almış ve TTK’ya göre daha detaylı bir şekilde kaleme alınmıştır.

¹⁰³ Ahmet SİVAS, **Anonim Ortaklıklarda Özel Denetçi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1992, s.VIII.

¹⁰⁴ MOROĞLU, **Özel Denetçi**, s.65.

¹⁰⁵ M. Fahrettin ÖNDER, **Türk Hukukunda İç Denetim ve Uluslararası Standartlara Uyumu**, Asil Yayınları, Ankara, 2008, s.32. (İç Denetim)

¹⁰⁶ ÖNDER, **İç Denetim**, s.32.

TTK m.348 ile güdülen pratik amaç, kurucular ile yönetim kurulu ve denetçiler hakkında tazminat ve ceza davalarının açılmasına imkan sağlayacak işlem ve eylemleri ortaya çıkarmaktır.¹⁰⁷ TTK m.348 hükmü, emredici nitelikli bir hükümdür. Bu nedenle, azınlığa tanınmış olan bu hak, esas sözleşme veya genel kurul kararı ile sınırlandırılmaz yada ortadan kaldırılamaz. Ancak, bu hakkın esas sözleşme ile onda birden daha az oranda bir azınlık grubunun kararı ile kullanılabilip kullanılamayacağı konusu tartışmaya açıktır. TTK m.366 belirtilen azınlık hakkının, onda birden daha az azınlık tarafından kullanılmasına mücade eden kanunun, diğer azınlık haklarından olan özel denetçi atanmasına ilişkin hakta bunu uygulayamayacağını söylemek hakkaniyete uygun düşmemektedir. Ortaklık esas sözleşmesi ile esas sermayenin onda birinden daha az orana sahip pay sahiplerine de özel denetçi atanmasını talep hakkı tanımak yerinde olacaktır. Hatta münferit pay sahiplerine bile esas sözleşmeye konulacak bir hükümle özel denetçi atanmasını talep hakkı tanınabilir.¹⁰⁸ Bu şekilde esas sözleşme düzenlenmesi, anonim ortaklıklarda daha etkili bir denetim sisteminin yerleşmesine neden olacaktır ki daha iyi denetim daha iyi işleyen bir ortaklık meydana çıkaracaktır.

TTK m.348 birinci fıkrasında, genel olarak, genel kurulun hiçbir talep olmaksızın özel denetçi atayabileceği belirtilmiştir. İkinci fıkrada ise durum biraz daha özelleştirilerek azınlığın belli bir talebi doğrultusunda özel denetçi atanabilecek duruma değinilmiştir. Genel kurulun özel denetçi tayin ettiği toplantı, olağan genel kurul toplantısı olabileceği gibi olağanüstü genel kurul toplantısı da olabilir.¹⁰⁹

Genel kuruldan özel denetçi talep edebilecek grup çeşitlilik arz etmektedir. Ortaklar, yönetim kurulu üyeleri, azınlık ve hatta denetçiler dahi özel denetçi atanmasını talep edebilirler. Ancak, madde metninden açıkça anlaşılacağı üzere, özel denetçi tüm konular hakkında değil, belli başlı konular için atanabilmektedir. Aksi bir durum kanuna aykırılık olur ki bu durumda da yapılan incelemenin geçersiz sayılması lazım gelmektedir.

¹⁰⁷ Mikail ÖZDEMİR, **Anonim Şirketlerde Özel Denetçi**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1997, s.2.

¹⁰⁸ ÖZDEMİR, s.5.

¹⁰⁹ KAVASOĞLU, s.31.

TTK m.363/2'ye göre pay sahiplerinin, ortaklığın defterlerini ve hesapları ile diğer belgelerini direkt olarak inceleyebilme yetkisi ve dolayısıyla da bireysel denetleme hakkı olmadığından, ortaklara tanınan bazı hakların faaliyete geçirilebilmesi, öncelikle TTK m.348'deki özel denetçi tayini hakkının kullanımı ile mümkün olabilecektir.¹¹⁰

Azınlık pay sahipleri, tazminat ve hükümsüzlüğün tespiti davalarına esas olacak yolsuz işlemleri ve bunların delilleri çok defa TTK m. 348 vasıtasıyla tespit edebileceklerdir.¹¹¹ Bu da bizi maddenin konuluş amacına götürmektedir.

ETK m.349 “*Heyeti umumiye bazı hususları muayenenin tetkik ve teftişi için icabında hususi murakıp intihap edebilir*” hükmünü sevk etmiş, m.378’de ise azınlığa genel kuruldan özel denetçi atanmasını talep etme ve bu talebin reddedilmesi halinde mahkemeye müracaat etme hakkını tanımıştır.¹¹² TTK m.348’de de “*Umumi heyet bazı muayyen hususların tetkik ve teftişi için lüzumu halinde hususi murakıp seçebilir.*” denilerek aynı hüküm korunmuştur.

Maddenin konuluş amacını da açıklamakta fayda vardır. Anonim ortaklıklarda bulunması zorunlu organlardan biri de denetim organıdır. Ama bu denetim organı, ortaklık bünyesinde bulunduğundan dolayı, her zaman etkili ve yerinde denetim yapamayıp yer yer genel kurulun, yönetim kurulunun yada pay sahiplerinin etkisinde kalarak tam anlamıyla denetim fonksiyonunu yerine getiremeyebilmektedir.

Anonim ortaklıklarda pay sahiplerinin ortaklığın defterlerini ve hesaplarını doğrudan doğruya inceleme ve araştırma haklarının olmadığı da gözönüne alınırsa, denetim görevi konusunda özel denetçiye ne kadar büyük sorumluluk düştüğü de yadsınmamaktadır.

TTK m.348, kurucuların, yöneticilerin, denetçilerin yaptığı hatalı işlemlerin iptalini veya hükümsüzlüğünü dava edebilme ve ayrıca kurucular, yöneticiler, denetçiler aleyhine tazminat davası açabilme hakkı tanınması bakımından önemli bir

¹¹⁰ PASLI, s.615.

¹¹¹ PASLI, s.615.

¹¹² SİVAS, s.2.

maddedir. Tüm bu nedenlerle, bir anonim ortaklığa özel denetçi atanması son derece önemlidir.

Anonim ortaklıklarda, denetçileri de yönetim kurulunu seçen çoğunluk seçtiği için bir anlamda hem denetçiler hem yönetim kurulu aynı çatı altında birleşmekte birbirinden bağımsız, biri diğerini yöneten veya denetleyen organlar olmaktan çıkmaktadır. Bunun önüne geçebilmek ve denetim işinin layıkıyla olmasını sağlayabilmek için TTK m.348 hükmü vaaz edilmiş ve azınlığa da belirli konularda özel denetçi tayin ettirebilme yetkisi tanınmıştır.

TTK m.348 hükmü ile kimlerin genel kuruldan özel denetçi atanması talebinde bulunabileceği belirtilmiştir. Herhangi bir pay sahibi, yönetim kurulu üyesi yada denetim organı üyesi bu talepte bulunabilmektedir.

Günel ise, genel kuruldan özel denetçi atanması talebinde bulunabilecekleri her bir pay sahibi, pay üzerinde intifa hakkına sahip olanlar, genel kurul, yönetim kurulu, denetçiler, yönetim kurulu yerine geçen tasfiye memurları, iflas idaresi veya kayyım olarak belirtmiştir.¹¹³

Pay sahiplerinin genel kuruldan özel denetçi atanmasını isteme hakkı, ortaklık esas sözleşmesinden ve dolayısıyla ortak olma sıfatından doğan bir haktır.¹¹⁴ Bunun yanı sıra, kasden veya ihmalen dahi olsa yaptığı işlemlerden dolayı müteselsil sorumluluğu bulunan yönetim kurulu üyelerinin de tıpkı herhangi bir pay sahibi gibi özel denetçi atanmasını isteme ve bu yolla yapılan denetim vasıtasıyla bir nevi kendini aklama, yaptığı işlemlerin doğruluğunu ispat etme, bir hata yada haksızlık varsa bunun ortaya çıkmasını sağlama hakkı bulunmaktadır.

Denetçiler de TTK m.308 gereğince, kuruluştaki yolsuzluklardan, TTK m.355 gereğince de kendi dönemlerindeki yönetimin kanunsuzluklarından sorumlu bulunduğundan, özellikle kendi uzmanlıklarını aşan konuların tetkiki için genel kuruldan özel denetçi atanmasını isteyebilirler.¹¹⁵

¹¹³ Mehmet Sait GÜNEL, “Anonim Ortaklıkta Azınlık Haklarının Korunması Açısından Özel Denetçi Tayini”, *İstanbul Barosu Dergisi*, C.74, S.10-11-12, İstanbul, 2000, s.1051.

¹¹⁴ DOMANIÇ, s.351.

¹¹⁵ DOMANIÇ, s.739.

Özel denetçi atanmasına ilişkin TTK m.348 hükmü de denetim hakkına ilişkin diğer hükümler gibi nisbi emredici¹¹⁶ nitelikte bir hükümdür.¹¹⁷ Ayrıca, özel denetim hakkını kaldıran veya kısıtlayan bir esas sözleşme hükmü veya bir genel kurul kararı BK m.20'ye göre batıldır ve bu butlan dürüstlük kuralına aykırı olmamak kaydıyla dava ve def'i yoluyla süresiz olarak ileri sürülebilmekte, hakim tarafından da re'sen göz önüne alınmaktadır.¹¹⁸ Yani azınlığın denetleme hakkını azaltan anlaşmalar geçerli değildir. Örneğin; esas sözleşmeye “anonim ortaklığın esas sermayesinin yüzde otuzuna sahip olan hissedarlar özel denetçi atanmasını genel kuruldan talep edebilirler” gibi bir ibare konulamaz, konulsa dahi bu geçerli sayılamaz. Ancak, azınlığın denetleme hakkını artıran maddeler ortaklık esas sözleşmesine konulabilir, genel kurulda da bu yönde karar alınabilir. Örneğin; “ortaklık esas sermayesinin yüzde birini elinde bulunduran pay sahipleri özel denetçi atanmasını genel kuruldan isteyebilirler” şeklinde bir madde batıl değildir, geçerlidir.¹¹⁹

Özel denetçi atanması TTK m.348/1 gereğince, ortaklığın son iki yıllık kuruluş veya idare işlemleriyle ilgili olmalı yani muayyen hususları kapsamalıdır. Ancak, azınlık çok genel bir şekilde bütün idare işlemleri ile ilgili olarak özel denetçi atanmasını isterse bu durumda iki yönlü düşünülmesi gerekir. Birincisi, kanun hükmü açıktır ve bu durumda işlem hükümsüzdür. Açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, nisbi emredicilik burada devreye girmeli ve özel denetçi atanması olanağını artıran kayıtların geçerli olacağı, batıl sayılmayacağı kabul edilmelidir. Kaldı ki genel kuruldan böyle bir yolla talepte bulunamayan yada talebi reddedilen veyahutta talebi kabul edilmesine rağmen TTK m.348/1 hükmü gereği iptal edilen karara

¹¹⁶ Doğrudan doğruya kamu çıkarına ilişkin bulunan ve bu nedenle belli bir davranışı ilgililerin iradelerini hiçbir suretle dikkate almaksızın emreden mutlak emredici nitelikteki hükümlerin yanında doğrudan doğruya kamu çıkarı değil, özel çıkarları koruyan hükümler nisbi emredici hükümlerdir. Nisbi emredici hükümlerle tanınan hak ve yetkilerden ilgililer, hakkın ihlalinden önce olmamak koşuluyla feragat edebilirler. Nisbi emredici hükümlere aykırılık nedeniyle mutlak hükümsüzlüğü kabule imkan yoktur. Anonim ortaklıkla ilgili emredici hükümler arasında, halihazır pay sahiplerinin özel çıkarlarının korunmasını öngören nisbi emredici hükümler vardır ve bunlara aykırı bulunan genel kurul kararları yok veya batıl olmayıp iptal edilebilir kararlardır. Oysa ki mutlak emredici hükümlere aykırılığın hukuki sonucu mutlak hükümsüzlüktür. Erdoğan MOROĞLU, **Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2. Bası, Ankara, 1993, s.44-46. (Hükümsüzlük)

¹¹⁷ MOROĞLU, **Özel Denetçi**, s.66.

¹¹⁸ MOROĞLU, **Hükümsüzlük**, s.16-20.

¹¹⁹ Karşı görüş İMREGÜN, **Anonim Ortaklıklar**, s.325; BİRSEL, s.623.

karşılık azınlık, aynı istemle mahkemeye başvurup bu kararı aldırabilmektedir. Bu nedenle, “muayyen hususlar” dışındaki konularda da genel kuruldan özel denetçi atanmasını talep edebilmek yerinde olacaktır. Ayrıca, bu muayyen hususlar ilkesi çok dar yorumlanmamalı örneğin; ortaklığın belirli bir işletme ile ilgili ilişkilerinin etraflıca incelenmesi istenebilir.¹²⁰

2.2.2.2. TTK Tasarısı’ndaki Durum

Tasarı’daki özel denetçi ile ilgili olarak yer alan maddelere değinilecek olursa, öncelikle bunların hangi maddeler olduğuna genel olarak bakıp daha sonra ayrıntılı bir şekilde incelenmesi yerinde olacaktır. TTK Tasarısı m.438-444 özel denetim isteme hakkına yer vermiştir. Tasarı m.438’de özel denetçi atanması talebinin genel kurul tarafından kabulü, m.439’da özel denetçi atanması talebinin genel kurul tarafından reddi, m.440’da özel denetçinin atanması, m.441’de özel denetçinin görevi, m.442’de denetim sonucu özel denetçinin düzenleyeceği rapor, m.443’de özel denetçinin verdiği raporun işleme konulması ve açıklanması, m.444’de ise özel denetçi için ayrılan giderler hüküm altına alınmıştır.

TTK Tasarısı m.438 “*Her pay sahibi, pay sahipliği haklarının kullanılabilmesi için gerekli olduğu takdirde ve bilgi alma veya inceleme hakkı daha önce kullanılmışsa, belirli olayların özel bir denetimle açıklığa kavuşturulmasını, gündemde yer alması bile genel kuruldan isteyebilir.*

Genel kurul talebi onaylarsa, şirket veya her bir pay sahibi otuz gün içinde, şirket merkezinin bulunduğu yerdeki ticaret mahkemesinden bir özel denetçi atanmasını talep edebilir.” şeklinde düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile birlikte, her bir pay sahibinin genel kuruldan özel denetçi atanmasını talep etme hakkı olduğu açıkça belirtilmiştir. Oysa ki TTK’da bu durum zımnen anlaşılmakta, maddeye ilk bakışta özel denetçi atanmasını talep edebilme hakkının sadece azınlık grubuna verildiği izlenimi doğmaktadır. Her bir pay sahibinin bu hakkı, birer öneri değil, oylanması zorunlu birer teklif niteliğindedir. Ancak, genel kurul teklifi kabul edebileceği gibi red kararı da verebilir. İşte bu red kararından sonra azınlık, genel

¹²⁰ Nejat ADAY, “Anonim Şirkette Özel Denetçi”, Prof. Dr. Hayri Domaniç’e Armağan, Prestij Matbaası, 1995, s.26.

kuruldan özel denetçi atanması isteminde bulunabilmektedir. Yani sistem, genel kurulun red kararıyla talebin etkisiz kalmasına olanak bırakmayacak bir biçimde oluşturulmuştur. Genel kurul talebi reddetse bile azınlık mahkemeden özel denetçi atanmasını isteyebilecek, genel kurul talebi kabul ederse kendi istediği kişiyi özel denetçi olarak atayamayacak, özel denetçiyi yine mahkeme belirleyecektir. Böylece gerçek anlamda bir denetim yapılabilir, genel kurulun olası bir şekilde belirleyeceği yanlı bir özel denetçinin atanmasının önüne geçilmiş ve özel denetçiye duyulacak olan güven artırılmış olacaktır.

Diğer bir yenilik ise, özel denetçi atanması isteminin genel kurulun toplantı gündeminde bulunmasa bile yapılabilir olmasıdır. Özel denetçi ile ilgili olan TTK m.348’de bu durumla ilgili bir hüküm bulunmamaktadır. Bundan dolayı da doktrinde özel denetçi atanması talebinin gündeme bağlılık ilkesini zedeleyip zedelediği, gündeme bağlılığın istisnası olup olmadığı tartışılmakta, herhangi bir fikir birliğine varılamamaktadır. İşte bu karışıklığın önüne geçmek isteyen kanun koyucu, Tasarı m.438/1’in son cümlesine “gündemde yer almasa bile genel kuruldan isteyebilir” ibaresini eklemiş ve doktrindeki tartışmaları bu yolla sonlandırmayı amaçlamıştır. Kaldı ki gündeme bağlılık ilkesinin uygulanması ile birlikte özel denetçi atanmasını talep edebilme imkanı pay sahiplerinin elinden önemli ölçüde alınmış olmaktadır. Tasarı’nın bu hükmü özel denetçiliğe işlerlik kazandırmakta, uygulanabilirliğini artırmaktadır.

Pay sahiplerinin özel denetçi atanması talebinde bulunabilmesi için bilgi alma ve inceleme hakkını daha önce kullanmış olmaları gerekmektedir. TTK Tasarısı’nın gerekçesinden de anlaşılacağı üzere, bu önşart bilgi vermenin baştan savarcasına yapılmasını önlemekle kalmayıp özel denetçi atanması talebinin kötüyü kullanılmasını ve ortaklığa zarar verme tehlikesini de önleyebilmek amacıyla getirilmiştir. Ayrıca, özel denetim belirli olaylar için olmalıdır. Yani genel nitelik taşımayan, sınırları belli olan olaylar incelenmelidir. TTK’da da “bazı muayyen hususlarda” özel denetçi inceleme yapabilmektedir. Bu yönden Tasarı ve TTK arasında herhangi bir fark bulunmamaktadır. Farklılık kendini burada göstermektedir: TTK’ya göre özel denetçi atanması isteminde bulunacak olan pay sahipleri, paylarına en az altı ay önceden beri sahip olmalıdır. Bu pay sahipleri, son iki yıl içinde meydana gelmiş olan aykırılık ve suistimallerin incelenmesini isteyebilmekte daha

önceki dönemlere ilişkin inceleme talep edememektedir. Ayrıca, talep genel kurul tarafından reddedilirse, mahkemeden özel denetçi atanmasını talep edebilmek için sahip oldukları pay senetlerini bir bankaya tevdi etmek zorundadırlar. Oysa ki Tasarı'da özel denetimin gerçekleşmesini zorlaştıran, talepte bulunabilmeyi ağırlaştıran şartlara yer verilmemiştir. Böylece TTK'ya nazaran, özel denetçi atanması kolaylaşmış, pay sahiplerinin bu hakkı rahatlıkla kullanabilmeleri sağlanmış olmaktadır.

Tasarı ile TTK'ya gelen bir diğer yenilik de özel denetçinin hak ve yükümlülüklerini gösteren m.441'dir. *“Özel denetim, amaca yararlı bir süre içinde ve şirket işleri gereksiz yere aksatılmaksızın yapılmalıdır.*

Yönetim kurulu, şirketin defterlerinin, yazışmaları dahil yazılarının ve kasa, kıymetli evrak ve mallar başta olmak üzere, varlıklarının incelenmesine izin verir.

Kurucular, organlar, vekiller, çalışanlar, kayyımlar ve tasfiye memurları önemli olgular konusunda özel denetçiye bilgi vermekle yükümlüdür. İhtilaf halinde kararı mahkeme verir.

Özel denetçi, şirketin özel denetimin sonuçlarına ilişkin görüşünü alır.

Özel denetçi sır saklamakla yükümlüdür.” denilmek suretiyle özel denetçinin görevleri sayılmıştır. Öncelikle “yararlı süre” ibaresi ile denetim hangi amaç için yapılıyorsa, bu amaca hizmet edecek uygun bir süre kastedilmektedir. Aksi halde, raporun gecikmesi durumunda, özel denetim kendisinden beklenen yararı kaybedecek ve artık bir anlam ifade etmeyecektir. Ayrıca, yapılacak olan özel denetim ortaklığın işlerini aksatmadan yapılmak zorundadır. Ancak, ortaklık faaliyetleri denetim nedeniyle aksatıldığı takdirde nasıl bir uygulama yapılacağı, denetime son verilip verilmeyeceği yada mahkemeye başvurulup başvurulamaya gibi ayrıntılar hüküm altına alınmamıştır.

İkinci fıkrada özel denetçinin inceleme, üçüncü fıkrada ise bilgi alma hakkı düzenlenmiştir. Özel denetim, belirli olaylarla ilgili olarak yapılabileceği için inceleme ve bilgi alma da sadece bu belirli olayları kapsayacaktır. Eğer ki özel denetçi ortaklığa sokulmaması, evrak belge vb. kayıtların gösterilmemesi, bilgi alınırken ve inceleme yaparken herhangi bir engellemeye maruz kalması gibi bir durumla karşı karşıya kalırsa, mahkemeye başvurabilecektir. Maddede geçen

“ihtilaf” ibaresi özel denetçinin çalışmasını güçleştirecek her türlü engellemeyi kapsayacak şekilde yorumlanmalıdır.

Dördüncü fıkarda, özel denetçi raporunu vermeden önce saptadığı sonuçları ortaklıkla paylaşır, hatalı noktaların olup olmadığını, birtakım yanlış anlamalara yol açıp açılmayacağını ortaklıkla görüşür. Burada ortaklıktan kastedilen, ortaklığın tüm idari işlerinden sorumlu olan yönetim kuruludur. Ortaklığın görüşünün alınmasında yatan neden esas olarak vekalet ilişkisinden kaynaklanan özen borcudur. Özel denetçi işini titiz ve dikkatli yaptığını bu yolla ortaklığa göstermektedir.

Beşinci fıkradaki sır saklama yükümlülüğü, özel denetçinin mevcut TTK’da da uyması gereken bir yükümlülüktür.

TTK m.348/4’ten özel denetçinin denetim sonucunda bir rapor düzenleyeceği anlaşılmaktadır. Fakat bu rapor hakkında ayrıntılı bir hüküm kaleme alınmamıştır.

TTK Tasarısı m.442’de “*Özel denetçi, incelemenin sonucu hakkında şirketin sırlarını da koruyarak mahkemeye ayrıntılı bir rapor verir.*

Mahkeme, raporu şirkete tebliğ eder ve şirketin, raporun açıklanmasının şirket sırlarını veya şirketin korunmaya değer diğer menfaatlerini zarara uğrattırıp uğratmayacağını ve bu sebeple talep sahiplerine sunulmamasına ilişkin talebi hakkında karar verir.

Mahkeme, şirket ve talep sahiplerine, ayıklanan rapor hakkında değerlendirmeleri beyan etmek ve ek soru sormak olanağını tanır.” şeklinde bir ifade ile özel denetim sonucunda düzenlenecek olan rapor ile ilgili, TTK’ya göre çok daha fazla ayrıntılı bir düzenleme yapılmıştır. Ortaklığın müşterilerin listesi, sahip olduğu patentler, fiyat oluşum listeleri, mal ve mamüllerinin maliyet fiyatları, yeni başlayacağı işlerin ve projelerin neler olduğu, bağlantıya geçtiği firmalar gibi bilgiler ortaklık sırlarının başında yer alır. Özel denetçi, tüm bu bilgiler de dahil olmak üzere ortaklıkla ilgili her türlü bilgiyi araştırmaya, incelemeye yetkilidir. Ancak, öğrendiği her bilgiye raporunda yer veremez. Ortaklık sırları, denetim yapılan konu ile olan ilgisi oranında ve zorunlu olduğu kadarıyla açıklanabilmektedir. Bu zorunluluğa ve bağlantı oranına mahkeme karar verir. Mahkeme, Tasarı maddesinde de belirtildiği gibi bir ayıklama işlemi yaptırır ve ortaklığın korunmaya değer menfaatlerini de gözeterek açıklanması gerekenlerin neler olduğunu denetçiye bırakmadan kendisi

belirler. Bu ayıklama işleminden sonra ortaklığa ve talep sahiplerine görüş beyan etme ve ek soru sorma haklarının verilmesindeki amaç, ortaklığa zarar verebilecek ve herhangi bir yarar sağlamayacak hususların açıklanmasının önüne geçilmesini sağlamaktır. Bu görüş beyanı ve ek soru sorma hakkını denetim işini zora sokmak, raporun tarafsız düzenlenmesini engelleyip ortaklık lehine bir rapor sunulmasını sağlamak şeklinde kötüye kullanmamak gerekmektedir.

Tasarı m.443’de “*Yönetim kurulu, raporu ve buna ilişkin değerlendirmeleri, ilk genel kurula sunar.*

Her pay sahibi, genel kurul toplantısını izleyen bir yıllık süre içinde şirketten raporun ve yönetim kurulunun görüşünün bir suretinin verilmesini isteyebilir.” şeklinde bir hüküm getirilerek genel kurul özel denetçi atanmasına ilişkin talebi ister kabul ister reddetsin, yönetim kurulunun raporu ve eğer mahkeme aşamasına taşınmışsa, buna ilişkin değerlendirmeleri ilk genel kurula sunacağı belirtilmiştir. Görüldüğü üzere, bunun için genel kurulun olağanüstü toplanmasına gerek yoktur. Ama azınlık, genel kurulu olağanüstü toplantıya davet edebilmektedir. Azınlığın bu hakkının dayanağı TTK Tasarısı m.411’dir (TTK m.366). Bu durumda, yönetim kurulu raporu ve değerlendirmeleri olağanüstü genel kurul toplantısında sunacaktır. Şunu da belirtmeden geçmemek gerekir ki özel denetçinin verdiği rapor bağlayıcı değildir. Sadece bilgi verici bir niteliği vardır, mütalaadır da denilebilir.

Özel denetçi atanmasına dair istem mahkemece kabul edilmişse, olası birtakım masrafların da karşılanması gerekmektedir. Bunun için TTK m.348/1’de hüküm sevk edildiği gibi, TTK Tasarısı m.444’de ayrı bir madde olarak giderlere ilişkin hükme yer verilmiştir.

Tasarı m.444 “*Mahkeme, özel denetçi atanmasını kabul etmişse, şirketçe ödenmesi gereken avansı ve giderleri belirtir. Özel hal ve şartların haklı göstermesi halinde giderler kısmen veya tamamen talep sahiplerine yükletilebilir.*

Genel kurul özel denetçinin atanmasına karar vermişse giderler şirkete ait olur.” demektedir ve özel denetçi atanması için gereken masrafların ortaklıkça ödenmesi gerektiğine değinmektedir. Ancak, bazı özel durumlarda masrafların talep sahiplerince ödeneceğini belirtmektedir. Buradaki “özel hal ve şartlar” ibaresi ile kötüniyetle hareket eden talep sahiplerinin durumu anlatılmak istenmiş ama sadece

kötüniyeti değil, daha geniş bir kapsamı ihtiva etmesi için böyle bir ifade kullanılmıştır. Yani TTK m.348/2'deki kötüniyet hali TTK Tasarı m.444/1'de yerini almış olmaktadır.

Yukarıda da dolaylı olarak değinildiği üzere, özel denetçi atanması iki yolla gerçekleşmektedir. Birincisi genel kurul tarafından atama, diğeri mahkemece atamadır. Burada cevapsız bir soru ile karşılaşılmalıdır. Azınlığın genel kuruldan özel denetçi atanmasını talep edebilmesi için birtakım koşullar¹²¹ öne sürülürken, yalnızca bir tek pay sahibinin özel denetçi atanması talebi karşısında koşul aranmamaktadır. İkincisi, azınlığın mahkemeden özel denetçi atanmasını isteyebilmesine karşılık, pay sahiplerinin böyle bir haklarının bulunmamasıdır.

Bir tarafa bir ayrıcalık, diğerk tarafa başka bir ayrıcalık verilerek durum dengelenmeye çalışılmışsa da gerçek anlamda bir denge sağlanabilmiş değildir. Çünkü, azınlık genel kuruldan özel denetçi talebinde bulunurken çeşitli koşullarla boğuşmakta, diğerk pay sahipleri ise koşulsuz bir şekilde özel denetçi atanmasını isteyebilmelerine rağmen, onların da bunu mahkemeden isteyememeleri pek de adaletli sayılmamaktadır.

Özel denetçi atanmasının iki şekilde olabileceği yukarıda belirtilmişti. Bunlardan ilki genel kuruldan özel denetçi atanmasını talep etme, ikincisi mahkemeden özel denetçi atanmasını talep etmedir.

2.2.2.3. Genel Kuruldan Özel Denetçi Atanmasını Talep Etme

TTK m.348/1'de “*Umumi heyet bazı muayyen hususların tetkik ve teftişi için lüzumu halinde hususi murakıp seçebilir.*” denilmektedir. Yalnız buradaki “seçebilir” ibaresi bu hükmün uygulanamayacağı anlamını taşımamaktadır. GK'nın bu hakkı, nisbi emredici nitelikte olup esas sözleşmeye konacak bir hükümle bertaraf edilemeyeceği gibi, GK toplantı ve karar nisaplarının üstünde bir toplantı ve karar

¹²¹ TTK m.348/2'de koşulların neler olduğu belirtilmiştir. Buna göre, öncelikle azınlık genel kurulun toplantı zamanından itibaren en az altı ay öncesinden pay sahibi olmalıdır. Şirketin kuruluşuna veya yönetim işlemlerine yönelik bir suistimailn olduğunu yada kanun veya eses sözleşmeye aykırı hareket edildiğini iddia etmelidir ve bu iddialar son iki yılı kapsayacak şekilde olmalı daha öncesine yönelik olmamalıdır.

nisabının da tespiti caiz değildir.¹²² BK m.20'ye göre de özel denetim hakkını ortadan kaldıran veya kısıtlayan esas sözleşme hükmü veya genel kurul kararı batıldır.

Özel denetçi, olağan genel kurulda veya olağanüstü genel kurulda atanabilir.¹²³ Normal şartlarda anonim ortaklıklardaki genel kurul toplantılarında gündeme bağlılık ilkesi hakimdir. Ancak, özel denetçi atanması işleminin söz konusu olduğu durumlarda, gerek olağan genel kurul gerekse olağanüstü genel kurul toplantısı olsun gündeme bağlılık ilkesi uygulanmayabilmektedir.

Kısa'ya göre de, özel denetçi tayin edilmesi isteminin görüşülmesinin gündemin istisnası olduğu görüşünün üstün tutulması, azınlığın çıkarlarının korunmasına uygun düşmektedir.¹²⁴

Gündemde yer alan bir konuda yapılan görüşmede genel kurulun yeterli ölçüde aydınlanabilmesi için özel denetçi atanmasının ve bu nedenle toplantının ertelenmesinin, sırf gündeme bağlılık ilkesi ileri sürülerek önlenmesi hem ayrı bir genel kurul toplayarak boşuna zaman ve para kaybına, hem ilgili kişilerin bir süre daha zan altında veya görevde kalmasına ve hem de buarada delillerin ziyaı tehlikesine yol açmasına neden olabileceği için çok sakıncalı olduğu gibi, sözü edilen ilkenin de kötüye kullanılması anlamını taşıyacaktır.¹²⁵ Zaten genel kurul gündeminin önceden belirlenmesindeki ve belirlenen bu gündeme bağlılık ilkesindeki amaç, genel kurul toplantısına katılacak olan pay sahiplerini bilgilendirmek, hangi hususlarda oy kullanacaklarından onları haberdar etmektir.

Özel denetçi atanması talebinin görüşülmesi konusunu gündeme bağlılık ilkesinin mutlak bir istisnası olarak görmek yanlış olacaktır. Bu şekilde bir mutlaklık genel kurula katılacak olan pay sahiplerinin önceden haberi olmaksızın ve hazırlıksız yakalanacakları bir toplantı gündemi ortaya çıkaracaktır ki bu da söz konusu pay sahiplerini zor duruma düşürecek, bilgi sahibi olmadıkları, gündem dışı bir konu hakkında tartışmalarına, müzakerelerde bulunmalarına yol açacak ve bu tartışmaların uzaması halindeyse genel kurul gündeminde yer alan, görüşülmesi gerekli olan diğer

¹²² Aydın ÇELİK, "Anonim Ortaklıklarda Özel Denetçi Tayini", **Doç. Dr. Mehmet Somer'in Anısına Armağan**, Beta Yayınları, İstanbul, 2006, s.95.

¹²³ MOROĞLU, **Özel Denetçi**, s.67.

¹²⁴ ULAŞ KISA, s.525.

¹²⁵ MOROĞLU, **Özel Denetçi**, s.68.

maddeler hakkında karar alınmasına engel teşkil edebilecektir.

Özel denetçi atanması talebinde bulunabileceklerin kimler olduğu yukarıda belirtilmişti. Tekrar sıralanacak olursa, herhangi bir pay sahibi, yönetim kurulu üyeleri, denetim organı üyeleri ve ortaklık esas sermayesinin onda birine sahip olan azınlık pay sahipleri genel kuruldan TTK m.348’de belirtilen muayyen hususların incelenmesi amacıyla özel denetçi atanmasını talep edebilmektedirler. TTK m.348’deki şartları yerine getiren bu kimseler genel kuruldan özel denetçi atanması talebinde bulunabilmektedirler. Ancak, özel denetçi atanması isteminin genel kurul kararı ile reddedilmesi durumunda, istemde bulunan organ ve kişiler daha ileri giderek mahkemece özel denetçi atanmasını dava edemezler, sadece özel denetçi atanması isteminin red kararının iptalini veya hükümsüzlüğünün tespitini dava edebilirler.¹²⁶

Dava üç aylık bir süreye bağlanmıştır ve bu süre hak düşürücü bir süredir. Genel kurul kararının alındığı tarihten itibaren üç ay içinde TTK m.381’de belirtilen kimseler ortaklık merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemeye müracaat ederek davayı açabileceklerdir.

Buna karşılık, onda bir azınlık tarafından genel kurulda kanuni şartlara uygun olarak yapılmış olan özel denetçi atanması istemi, genel kurul tarafından olumsuz bir biçimde karara bağlanırsa yani talep reddedilirse, söz konusu azınlık talebini mahkeme önünde de ileri sürebilecek ve böylece özel denetçi atanması talebi etkili bir azınlık hakkı olarak kendini gösterecektir.¹²⁷

Şunu da belirtmeden geçmemek gerekir ki özel denetçiler de kendi inceleme alanı içinde kalmak kaydıyla genel denetçilerin görev ve sorumluluklarına tabi olacaklardır.¹²⁸ Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

- 1) TTK m. 356; herhangi bir pay sahibinin kendilerine yaptığı şikayeti tahkik etme ve tahkikatla ilgili konuyu genel kurul toplantı gündemine madde olarak ekletme,
- 2) TTK m. 348 ; tetkik ve teftiş konularıyla ilgili olarak özel rapor düzenleme,

¹²⁶ MOROĞLU, **Özel Denetçi**, s.68-69.

¹²⁷ MOROĞLU, **Özel Denetçi**, s.69.

¹²⁸ BİRSEL, s.644.

- 3) TTK m. 355; inceledikleri konularla ilgili olarak genel kurulu olağanüstü toplantıya davet etme,
- 4) TTK m. 348’de belirtilen hususlar hakkında inceleme ve araştırma yapma.

Genel kurulun, yönetim kurulu üyeleri, denetim kurulu üyeleri, herhangi bir pay sahibi veya azınlık pay sahiplerinin belirli hususların incelenmesi amacıyla ve usulüne uygun olarak yapılmış olan özel denetçi atanması talebini kabul veya reddetme ihtimali vardır.

Genel kurul istemi reddederse, azınlık mahkemeye müracaat ederek mahkemenin belirleyeceği bir özel denetçi atanmasını talep edecektir. Ama genel kurul istemi kabul ederse, mahkemeye müracaata gerek kalmayacak ve genel kurul özel denetçi atamasını kendisi yapacaktır. Bu durum birtakım sakıncaları da beraberinde getirebilmektedir. Şöyle ki, eğer özel denetçiyi mahkeme atarsa tarafsız birini yada birilerini ataması olasıdır. Ama atama işlemini genel kurul yaparsa bu durumda, belirlenecek olan özel denetçi ya da denetçilerin yanlı olma ihtimalleri yüksek, daha doğru bir ifade ile objektif olma ihtimalleri düşük olacaktır. Çünkü, genel kurulu teşkil eden üyeler pay sahipleri olduğu için ve kendilerinin hissedar olduğu ortaklığın işlemlerinin ya da bilgilerinin incelenmesi söz konusu olduğu için kötü, olumsuz bir durumun ortaya çıkmasını, ortaklığın adının pek de hoş olmayan bir şekilde anılmasını istemeyeceklerinden kanımca kendilerinden yana, ortaklık lehine rapor tanzim edecek olan özel denetçi atamak isteyeceklerdir. Bu da yapılacak olan inceleme ve araştırmanın objektifliğine etki edecektir.

Bu gibi sakıncaları gözönüne alan kanun koyucu, hazırlanan TTK Tasarısı’nda bu duruma kısıtlama getirmiş ve özel denetçi atama yetkisini yerinde bir kararla yalnızca mahkemeye tanımıştır. Konu, TTK’da olduğu gibi önce genel kurulda görüşülecek, genel kurulun red ya da kabul kararına göre uygulanacak olan madde değişiklik arz edecektir.

TTK Tasarısı m.439/1’de “*Genel kurulun özel denetim talebini reddetmesi halinde, sermayenin en az onda birini, halka açık anonim şirketlerde yirmide birini oluşturan pay sahipleri veya paylarının itibari değeri toplamı en az bir milyon Türk Lirası olan pay sahipleri üç ay içinde mahkemeden özel denetçi atanmasını isteyebilirler.*” denilerek genel kurulun özel denetçi atanması talebini reddetmesi

halinde uygulanacak olan hükmün ne olduğu, TTK Tasarısı m.438/2’de ise “*Genel kurul talebini onaylarsa, şirket veya herhangi bir pay sahibi otuz gün içinde, şirket merkezinin bulunduğu yerdeki ticaret mahkemesinden bir özel denetçi atanmasını talep edebilir.*” denilerek genel kurulun özel denetçi atanması talebini kabul etmesi halinde uygulanacak olan hükmün ne olduğu ayrı ayrı şekilde düzenlenmiştir.

Genellikle genel kurul, özel denetçi atanması istemini kabul ederek, mahkemenin atama yapmasının önüne geçerek, kendi isteği doğrultusunda belirleyeceği bir özel denetçi atayacaktır. Özel denetçinin genel kurul tarafından atanmasına karşı çıkarak, bu yöndeki genel kurul kararının iptalini isteyen ve mahkemeye başvuran bazı pay sahiplerinin bu davası, genel kurulun bu istemi reddetmesi amaçlanarak mahkemece reddedilmektedir.¹²⁹

2.2.2.4. Mahkemeden Özel Denetçi Atanmasını Talep Etme

Özel denetçi atanmasının iki şekilde olabileceği yukarıda belirtilmişti. Bunlardan ilki genel kuruldan özel denetçi atanmasını talep etme, ikincisi mahkemeden özel denetçi atanmasını talep etmedir. Mahkemeden talepte bulunabilmek için yerine getirilmesi gereken birtakım şartlar vardır. Bunları usule ilişkin şartlar ve esasa ilişkin şartlar şeklinde ikiye ayırarak açıklamak daha yerinde olacaktır.

2.2.2.4.1. Usule İlişkin Şartlar

Usule ilişkin şartlardan ilki, mahkemeden özel denetçi atanmasını talep edecek olan pay sahiplerinin ortaklık esas sermayesinin onda birine sahip olması yani azınlık grubunun bu talep ile mahkemeye müracaat etmesidir. Mahkemeden istemde bulunan azınlığın, genel kuruldan özel denetçi atanmasını istemiş olan azınlık olması gerekmediği gibi, bu azınlığın atama isteminin reddedildiği genel kurulda hazır bulunmuş veya atama lehinde oy kullanmış olmaları yahut genel kurulun red kararına karşı, genel kurulda herhangi bir itirazda bulunmuş olmaları da zorunlu değildir.¹³⁰

¹²⁹ ÇELİK, s.96.

¹³⁰ MOROĞLU, *Özel Denetçi*, s.73.

Diğer bir usul şartı ise, ortaklık esas sermayesinin onda birini elinde bulunduran azınlığın TTK m.348’de belirtilen bütün şartları yerine getirmiş olmasına rağmen genel kurul tarafından özel denetçi atanması isteminin reddedilmesidir. Mahkemenin talebi reddetmesi halinde ise, talepte bulunan pay senedi sahipleri, ortaklığın bu yüzden uğradığı zarardan sorumlu olurlar.¹³¹ İstem reddedilmemişse yada reddedilmesi TTK m.348’deki şartları yerine getirmemesinden kaynaklanıyor, genel kurulun keyfi şekilde reddine dayanmıyorsa, azınlık genel kurulun özel denetçi atanmasını isteminin reddedilmesine dayanarak mahkemeden özel denetçi atanmasını talep edemez. Çünkü, kanunun aradığı şart yerine getirilmemiştir. Ancak, azınlık TTK m.348’deki tüm şartları yerine getirmiş, genel kuruldan belirli hususların incelenmesi için özel denetçi atanmasını talep etmiş ama genel kurul toplantısında bu istem reddedilmişse, artık azınlık pay sahipleri mahkemeye başvurarak özel denetçi atanmasını talep edebilirler. Yalnız, genel kurul toplantısında çıkan bu red kararından sonra ne kadar süre içinde mahkemeye başvurulabileceği konusunda TTK m.348’de herhangi bir açıklık bulunmamakta, kanunda bu konuda eksiklik bulunmaktadır.¹³²

Üçüncü usul şartı, özel denetçinin atanması talebinin, incelenecek olan konuların sadece belirli hususlar dahilinde olması durumunda söz konusu olmasıdır. Bu belirli hususlar ise, ortaklığın kuruluşuna veya idare işlemlerine yönelik olarak bir suiistimalin bulunması, kanuna yada esas sözleşme hükümlerine önemli bir surette aykırı hareket edilmiş olması, bilançonun gerçeği yansıtmaması gibi iddiaların varlığıdır. Bunların dışında tüm ortaklık işlemleri gibi genel konularda yada bilançonun hangi kalemine ait bir gerçek dışılık olduğunu belirtmeden genel olarak tüm bilanço hakkında özel denetçi atanması mahkemeden talep edilememektedir.

Dördüncü şart olarak şu söylenebilmektedir: Bahsedilmiş olan belirli hususlar son iki yıl içinde gerçekleşmiş olmalıdır. İki yıldan önce meydana gelen usulsüzlüklerin, kanuna ve esas sözleşme hükümlerine aykırılıkların incelenmesi için azınlık, mahkemeden özel denetçi atanması talebinde bulunamamaktadır.

İmregün'e göre, TTK m. 309 dava zamanaşımı sorumu gerektiren işlemin öğrenilmesinden itibaren iki yıl ve işlem cezayı gerektirip daha uzun bir

¹³¹ Ahmet ÖZBAKIR, “Anonim Şirketlerde Hisse Senedinin Sağladığı Haklar İle Azınlık Hakları”, **Vergi Dünyası**, S.181, Yıl XV, Eylül 1996, s.51.

¹³² MOROĞLU, **Özel Denetçi**, s.73.

zamanaşımına tabi değilse beş yıl olarak sınırlandırıldığı halde, özel denetçi atanmasında iki yıllık süreden söz edilmesi anlamsız kalmakta ve çelişki yaratmaktadır.¹³³

İki yıllık sürenin hesabında da TTK'da bir açıklık bulunmamaktadır. Azınlığın genel kuruldan özel denetçi atanmasını talep ettiği yada genel kurulun bu talebi reddettiği tarih, iki yıllık sürenin geriye doğru hesabında başlangıç olarak kabul edilebilir. Yani genel kurul toplantısından geriye doğru en çok iki yıl içinde meydana gelen durumlar için özel denetçi atanmasında isteminde bulunulabilmektedir.¹³⁴ Bir diğer başlangıç tarihi, genel kurulun red kararından sonra azınlığın özel denetçi atanması için mahkemeye başvuru tarihi olabilir. Ancak, bu sürelerle ilgili hususlardaki eksikliklerin tamamlanıp TTK Tasarısı'nda yerini alması büyük önem arz etmektedir.

Azınlığın mahkemeden özel denetçi atanmasını talep edebilmesi için bir diğer şart da, ortaklık esas sermayesinin onda birini oluşturan paylara özel denetçinin talep edildiği toplantı tarihinden itibaren en az altı ay öncesinden sahip olmasıdır. Eğer anonim ortaklığın kuruluşundan özel denetçi atanması talebine kadar geçen süreç altı aydan daha kısa bir zaman dilimiye, azınlığın, paylara kuruluştan itibaren sahip olması yeterli görülmektedir.¹³⁵ Henüz altı aylık bir süreyi doldurmamış ortaklıklarda, azınlığın zoru ile özel denetçi tayin edilemeyeceği kanısı uyanmakta ise de, TTK m.348/1'de gündemde yer alan bir madde gereğince özel denetçi tayininde böyle bir şart aranmadığından ve özellikle kuruluş işlemlerinde iddia edilen yolsuzluklar da özel bir araştırmayı gerektirebileceğinden, bu gibi yeni ortaklıklarda da azınlığa hak tanınması doğru olur.¹³⁶ Kanuna bu altı aylık süre, payın sırf bu davayı açmak için muvazaa yoluyla el değiştirmesini önlemek için konulmuştur.¹³⁷

Moroğlu'na göre de bunun nedeni, özel denetçi seçilmesi veya atanması istemini sırf ortaklığa karşı bir baskı aracı olarak kötüye kullanmak amacıyla genel kuruldan hemen önce geçici bir süre için pay iktisap edilmesi yolunu kapatmaktır.¹³⁸ Azınlığın elindeki paylara altı aydan beri sahip olup olmadığı pay defteri kayıtları,

¹³³ İMREGÜN, **Anonim Ortaklıklar**, s.319.

¹³⁴ ULAŞ KISA, s.525.

¹³⁵ DOMANIÇ, s.740; MOROĞLU, **Özel Denetçi**, s. 75.

¹³⁶ DOMANIÇ, s.740-741.

¹³⁷ İMREGÜN, **Anonim Ortaklıklar**, s.318.

¹³⁸ MOROĞLU, **Özel Denetçi**, s.75.

ortaklık kayıtları (özellikle pay senedi dağıtılmadan önceki pay sahipleri defteri kayıtları, genel kurul hazırlan cetveli, vaktiyle ortaklıkça hisse senetleri dağıtım sırasında ilgiliden alınmış tesellüm makbuzu, kar dağıtımına ilişkin ortaklık kayıtları), üçüncü kişilerle yapılmış pay ve pay senedi devri sözleşmeleri, banka kayıtları, hisse senetlerinin rehnedilmiş olduğu hallerde alacaklıların defterleri, hisse senetlerinin haczedilmiş olduğu durumlarda icra dosyaları, tanık, yemin ve her türlü delil ile ispat edilebilmelidir.¹³⁹ Azınlığın ispat külfeti diğer usuli şartlarda olduğu gibi sadece mahkeme önündedir, yoksa genel kurul aşamasındayken azınlığın altı aydır bu paylara sahip olduğunu ispat etmesi gerekmemektedir.¹⁴⁰

Mahkemeden özel denetçi atanmasını talep eden azınlık, bu talebinin yerine getirilmesi için gereken masrafları dava açılmadan mahkemeye ödemeli, daha doğrusu vezneye yatırmalıdır. Masrafların ne kadar olacağı dava sonuçlanmadan tam olarak bilinemeyeceği için fazla yatırılan miktar varsa dava sonunda azınlığa iade edilir, eğer yatırılan miktar masraflardan az ise bu durumda da azınlıktan eksik kalan kısmı tamamlaması istenir.

Son usul şartı, daha önce de değinilmiş olan azınlığın sahip olduğu pay senetlerini dava sonuna kadar orada kalmak üzere bir bankaya tevdi etmeleridir. Bu bir alternatif değil, bir zorunluluktur. tıpkı diğer usul şartları gibi yerine getirilmediğinde davanın dinlenebilmesi mümkün değildir. Mahkeme usul şartlarının yerine getirilip getirilmediğini tarafların beyanına gerek duymadan kendiliğinden gözönüne alır ve herhangi birinin eksikliği halinde dava esasa girilmeden reddedilir.

Şunu da belirtmeden geçmemek gerekir. Anonim ortaklığın sürekli organı olan denetim organından, ortaklık hakkındaki bazı konularda denetim yapılmasını istemiş olmak özel denetçi atanmasını talep etmeye engel teşkil etmemektedir. Yani özel denetçinin incelemesi istenilen konularda aynı zamanda ortaklığın denetim organı da gerekli denetimi yapabilmektedir.

¹³⁹ PASLI, s.627; DOMANIÇ, s.741.

¹⁴⁰ PASLI, s.627.

2.2.2.4.2. Esasa İlişkin Şartlar

Usule ilişkin şartlar yerine getirildikten sonra, artık mahkeme davayı esastan incelemeye geçer. Mahkeme, ortaklık esas sermayesinin onda birini elinde bulunduran pay sahiplerinin gösterdiği ve davanın açılmasını gerekli kıldığını iddia ettikleri delil ve emarelerinin yeterli olup olmadığını inceler. Özel denetçi tayininin esastan incelenebilmesi veya kabulü için dava dilekçesinde iddia olunan hususlar hakkında yeterli delil ve emareler gösterilmiş olmalıdır.¹⁴¹ Mahkeme, bu delil ve emarelerin, bilançoyla ilgili yolsuzluklarla veya kanuna yada esas sözleşmeye aykırılıklarla ilgili olup olmadığına bakar ve inceleme yada araştırmalarını yaparken şahit dinleyebileceği gibi, gerekli görmesi halinde bilirkişi incelemesi dahi yaptırabilir. Tüm bu işlemler sonucunda mahkeme, azınlığın iddia ettiği gibi bir yolsuzluğun veya kanuna yada esas sözleşmeye aykırılığın bulunduğunu gösteren delil ve emarelerin varlığına kanaat getirirse, azınlığın talebini kabul ederek özel denetçi atanmasına hükmeder. Ancak, azınlığın mahkemeye sunduğu delil ve emareler mahkeme tarafından yeterli görülmez ve mahkeme yaptığı inceleme sonucunda -delil ve emarelerden de yola çıkarak- herhangi bir yolsuzluk veya kanuna yada esas sözleşme hükümlerine aykırılık bulunmadığına karar verirse, davayı reddeder ve özel denetçi atanmamasına karar verir. Bu hüküm temyiz yolu açık bir hükümdür.

Azınlığın özel denetçi atanmasına ilişkin talebi mahkemece reddolunur veya mahkemece atanan özel denetçilerin incelemeleri sonucu verecekleri raporda iddia varit görülmediği takdirde kötüniyetle hareket ettiği kanıtlanan pay sahipleri (talepte bulunan azınlık pay sahipleri) ortaklığın buyüzden uğradığı zararı gidermekle yükümlü olur.¹⁴²

Birsel ise karşıt görüşte olup, pay sahibinin oyunu genel kurulda serbestçe kullanabilmesi ilkesinin bu tazmine engel teşkil ettiğini savunmaktadır.¹⁴³

Şunu da belirtmek gerekir ki, mahkeme azınlık tarafından sunulan delil ve emareleri yeterli görüp belirli hususların denetimi için özel denetçi atanmasına karar

¹⁴¹ BİRSEL, s.643; İMREGÜN, *Anonim Ortaklıklar*, s.318.

¹⁴² İMREGÜN, *Anonim Ortaklıklar*, s.317; KUMKALE, s.451.

¹⁴³ BİRSEL, s.644.

verebiliyorsa, aynı mahkeme bazı hallerde de özel denetçinin görevini sonlandırmaya da yetkilidir.

TTK'da özel denetçilerle ilgili eksik olan bir husus da özel denetçilerde bulunması gereken özelliklerin neler olduğu, özel denetçi olarak atanabilmek için söz konusu kişilerin yerine getirmesi zorunlu olan unsurların ayrıntılarıyla belirtilmesidir. Gerçekten de TTK'da özel denetçide ne gibi özellikler aranacağı hakkında herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.¹⁴⁴ Özel denetçilik yapacak kurum ve kişilerin belirlenmesinde, özel denetçilerde aranacak yetenek ve yeterlilik şartlarının kanunda açıkça sayılması bağımsızlık ve yetkinliğin tam olarak sağlanabilmesi açısından gereklidir.¹⁴⁵ Özel denetçi, hem işletme hem de hukuk bilimine ilişkin temel bilgilere sahip olmalı, bağımsız olması gerektiği için pay sahipleri arasından, ortaklığın vekillerinden, ortaklığın revizyon makamı üyelerinden olmamalıdır.¹⁴⁶ Bu şartların ve özelliklerin Tasarı hükümleri ile TTK'ya eklenmesi ile, daha nitelikli özel denetçiler atanacağı için yapılan denetim de pek tabi daha nitelikli olacak ve incelemeye alınan hususlardaki yolsuzlukların kanuna veya esas sözleşmeye aykırılıklarının çok daha çabuk gün yüzüne çıkarılmasında etken olacaktır.

Genel kurulda kararlar, karar verilecek olan husus hakkında özel bir hüküm yoksa, mevcut oyların çoğunluğu ile alınır (TTK m.378, Tasarı m.418/2). Azınlığın özel denetçi atanmasına ilişkin talebiyle ilgili karar da genel kurul toplantısında bulunan pay sahiplerinin çoğunluğunun oyu ile alınır.

Eğer ki azınlığın genel kuruldan özel denetçi atanması istemine dair olan talebi genel kurul tarafından reddedilirse, azınlık mahkemeye başvurarak da bu isteminin yerine getirilmesini sağlayabilmektedir.

Yargıtay da “Özel denetçi seçimi için önce genel kurula başvurma ve bu istemin genel kurulca reddi koşulunun gerçekleşmiş olması gerekir, ortada redde ilişkin bir genel kurul kararı varolmadıkça özel denetçi seçimi için mahkemeye başvurulamaz” diyerek özel denetçi atanması için mahkemeye başvurulabilmenin genel kuruldan özel denetçi atanması talebinin genel kurulca reddedilmesi şartına

¹⁴⁴ Ömer ÖZKAN, “Türk ve İsviçre Anonim Ortaklıklar Hukukunda Özel Denetçi Atanması”, **BATİDER**, C.XX, S.2, Aralık 1999, s.28; MOROĞLU, **Özel Denetçi**, s.71.

¹⁴⁵ ULAŞ KISA, s.526.

¹⁴⁶ ÖZKAN, s.28.

bağlı olduğu görüşünü benimsemiştir.¹⁴⁷ Ancak, genel kurulun red kararına karşı mahkemeye başvuru yasal bir zorunluluk değil, tamamen azınlığın isteğine bağlı bir durumdur.

TTK Tasarısı'nda mahkemeden özel denetçi atanması talebinde bulunabilmek için öncelikle genel kuruldan istemde bulunulmalı, genel kurul istemi reddederse bu durumda mahkemeye başvurulmalıdır. Bu şart TTK'da yer aldığı gibi Tasarı'da da varlığını korumuştur. Bu şartın konuluş amacı, iş yoğunluğu zaten çok fazla olan mahkemelerin gereksiz yere meşgul edilmesinin önüne geçmektir. Çünkü, öncelikle talebi genel kurula sunup orada kabul edilmesi sağlanırsa, mahkemeye başvurmaya gerek kalmayacaktır. Genel kuruldan talep imkanı sağlanmamış olsaydı, daha doğru bir ifade ile sadece red halinde değil, her durumda pay sahipleri doğrudan doğruya mahkemeye başvurmak zorunda kalsalardı, işte o zaman mahkemelerin talebi inceleme ve karar verme süreci de uzayacak, özel denetim bu yavaş işleyişle birlikte çıkmaza doğru sürüklenecekti.

TTK Tasarısı m.439'da *“Genel kurulun özel denetim talebini reddetmesi halinde, sermayenin en az onda birini, halka açık anonim şirketlerde yirmide birini oluşturan pay sahipleri veya paylarının itibari değeri toplamı en az bir milyon Türk Lirası olan pay sahipleri üç ay içinde mahkemeden özel denetçi atanmasını isteyebilirler.*

Dilekçe sahiplerinin, kurucuların veya organların, kanunu veya esas sözleşmeyi ihlal ederek şirketi veya pay sahiplerini zarara uğrattıklarını ikna edici bir şekilde ortaya koymaları halinde özel denetçi atanır.” denilerek genel kurulun özel denetim talebini reddetmesi halinde, azınlığın bunu mahkemeden talep edebileceği belirtilmiştir. Yani red kararından sonra her bir pay sahibi mahkemeden özel denetim talebinde bulunamayacak, bu hak sadece azınlığa ait olacaktır. Azınlık için öngörülen yüzdeler de halka açık olan ve olmayan anonim ortaklıklara göre farklılık arz etmektedir. Maddede bahsedilen üç aylık süre hak düşürücü süredir, üç ay geçtikten sonra artık mahkemeden özel denetçi atanması isteminde bulunulamaz.

¹⁴⁷ Y. 11. HD., “24.06.1982 tarih ve 1982/2952 E. 1982/3061 K. sayılı ilam” **Yargıtay Kararları Dergisi**, C.VIII, S.9, Eylül 1982, s.1279.

Ayrıca, yüzdelerin veya miktarı belirlenmiş olan itibari değerin esas sözleşme ile artırılması geçerli değildir.

Mahkemeden özel denetçi atanmasını talep edebilmek için Tasarı m.438'deki şartların yanında ek bir şart getirilmiştir. Kanun veya esas sözleşmenin, kurucular veya ortaklık organları tarafından ihlal edilmesi sureti ile ortaklık veya pay sahipleri zarara uğramış olmalıdır. Ancak, maddenin sevindirici yanı şudur ki bu ihlal ve neden olduğu zararın ispatı için usul hukukundaki ispat yolları şart koşulmamış, mahkemeyi ikna edici bir şekilde davranılması yeterli görülmüştür.

Özel denetçi ile ilgili bir diğer Tasarı maddesi olan m.440 "*Mahkeme, şirketi ve talep sahiplerini dinledikten sonra kararını verir.*"

Mahkeme talebi yerinde görürse, talep çerçevesinde inceleme konusunu belirleyerek bir veya birden fazla bağımsız uzmanı görevlendirir. Mahkemenin kararı kesindir." şeklinde bir ifade kullanarak atamanın hangi şartlarda yapılacağını hüküm altına almıştır. Öncelikle mahkeme, ortaklığı ve talepte bulunan pay sahiplerini dinlemek zorundadır. Bu dinleme hakimin takdirine kalmış bir durum değil, bir zorunluluktur. Zaten mahkeme ikna edici olguların varolup olmadığına esas olarak dinleme aşamasından sonra karar vereceği için bunun bir zorunluluk olması kaçınılmazdır. Mahkeme talebi yerinde görürse, özel denetimin konusunun sınırlarını belirleyerek incelemenin yapılmasını sağlamaya yetecek sayıda özel denetçi atayacaktır. Özel denetçi sayısı konusunda alt sınır bir olarak belirtildiği halde tıpkı TTK'da olduğu gibi Tasarı'da da herhangi bir üst sınır belirtilmemiş olması dikkat çekmektedir. Bu durumda, anonim ortaklıkların denetim organı ile ilgili maddesinden yola çıkarak özel denetçi sayısının da en fazla beş olabileceği yorum yolu ile söylenebilmekle birlikte, TTK'daki bu eksiklik Tasarı'da giderilerek belirli bir tavan sayı belirtilmelidir.

2.2.2.4.3. Mahkeme Kararının Hukuki Niteliği

Azınlığın özel denetçi atanması için açtığı davanın niteliği önem arz etmektedir. Çünkü, davanın hukuki niteliği doğrultusunda kararın temyiz edilip edilemeyeceği belirlenecektir. Eğer dava bir eda davası olarak nitelendirilecek olursa temyiz yolu açılacak, dava bir kısım doktrinin –ileride detaylı olarak açıklanacaktır-

belirttiği gibi delil tespiti yada ihtiyati tedbir talebi şeklinde nitelendirilecek olursa bununla ilgili verilecek olan mahkeme kararının temyizi mümkün olmayacaktır.

Özel denetçi atanması için azınlığın mahkemeye başvurusu halinde, mahkemenin vereceği kararın hukuki niteliği hakkında doktrinde birtakım tartışmalar bulunmakta, bir fikir birliğine varılamamaktadır.

Domanıç'e göre, özel denetçi atanmasına ilişkin olarak verilen olumlu veya olumsuz mahkeme kararı kesin hüküm niteliği taşımamakta, bir bilirkişi çalışması niteliğini aşmayan ve hatta itiraz edilmediği takdirde bir nevi kesinlik kazanan bilirkişi raporu seviyesine bile ulaşmayan özel denetçi incelemesi ve bu incelemenin yapılmasını emreden mahkeme kararı, hiçbir ihtilafı hiçbir kesin karara bağlamamakta, en fazla delil tespiti veya tedbir niteliğinde bir karar ve belge seviyesinde kalmaktadır.¹⁴⁸

Domanıç ile aynı görüşte olan Aday'a göre, hakim vereceği kararla özel denetçi atanması istemini kabul etsin veya reddetsin, bu karar kesin hüküm kuvveti taşımadığından temyiz de edilemez.¹⁴⁹

Moroğlu'na göre ise, özel denetçi atanmasına ilişkin dava bir eda davasıdır.¹⁵⁰ Bu nedenle de mahkemenin özel denetçi atanması talebiyle ilgili olarak verdiği karar kesin hüküm niteliği taşımaktadır.

Eriş de Moroğlu'nu destekler bir görüşle, özel denetçi seçimi isteminde davalı tarafın anonim ortaklık olacağını, bu istemin duruşmalı olarak inceleneceğini, davalı ortaklığın duruşmaya çağrılacağını ve mahkemece verilecek olan kararın ister olumlu ister olumsuz bulunsun, temyizi kabil bir karar olduğunu savunmuştur.¹⁵¹ Yani Eriş de mahkemenin verdiği kararın kesin hüküm niteliği taşıdığını düşünmektedir.

Ansay'ın görüşüne göre ise, mahkeme özel denetçi atanmasını istemini ister kabul etsin isterse reddetsin, dava delil tespiti niteliğinde değildir, bir eda davası söz

¹⁴⁸ DOMANIÇ, s.749.

¹⁴⁹ ADAY, s.37.

¹⁵⁰ MOROĞLU, **Özel Denetçi**, s.78.

¹⁵¹ ERİŞ, s.2037.

konusudur.¹⁵² Karar kesin hüküm niteliğindedir, bu nedenle kararın temyizi mümkündür.¹⁵³

TTK Tasarısı'nda konuyla ilgili olarak m.440/2 kaleme alınmış ve mahkemenin özel denetçi atanmasına ilişkin red veya kabul kararları birlikte değil, ayrı ayrı değerlendirilmiş ve sonuç olarak mahkemenin özel denetçi istemini kabul etmesine ilişkin kararının kesin hüküm teşkil edeceği belirtilmiştir. Tasarı metni şöyledir: “*Mahkeme, şirketi ve talep sahiplerini dinledikten sonra kararını verir.*

Mahkeme talebi yerinde görürse, talep çerçevesinde inceleme konusunu belirleyerek bir veya birden fazla bağımsız uzmanı görevlendirir. Mahkemenin kararı kesindir.” Görüldüğü üzere TTK'daki eksiklik Tasarı'da giderilerek mahkeme kararının hukuki niteliği hakkında doktrindeki tartışmalara bir son verilmek istenmiş ve mahkemenin özel denetçi atanması ile ilgili olarak verdiği kararın kesin hüküm niteliği taşıdığı açıkça vurgulanmıştır. Madde metnine bakıldığında, mahkemenin sadece olumlu kararının kesin hüküm niteliği taşıdığı anlamı çıksa da son cümledeki “mahkemenin kararı kesindir” ibaresini hem atama talebinin kabulü hemde reddi kararında geçerli saymak yerinde olacaktır.

2.2.2.5. Özel Denetçinin Hukuki Niteliği

Anonim ortaklık esas sermayesinin onda birini elinde bulunduran pay sahipleri tarafından mahkemece atanması talep edilen özel denetçinin, davanın kabul edilip belirli hususları incelemek üzere atanması durumunda ortaklıkla arasındaki ilişkinin hukuki niteliğinin ne olduğu önem taşımaktadır. Mahkeme tarafından atanan özel denetçinin atamayı açık veya kapalı olarak kabul etmesi halinde, ortaklıkla kendisi arasında bir özel hukuk ilişkisi yani sözleşme kurulmuş olmaktadır.¹⁵⁴

Poroy'a göre, özel denetçi ile ortaklık arasındaki ilişkinin hukuki niteliği genellikle hizmet akdi olarak kendisini göstermesine rağmen özel denetçiden bir sonuç ortaya çıkarması beklendiğine göre şartlar uygunsa aradaki ilişkinin istisna

¹⁵² Tuğrul ANSAY, **Yargıtay Uygulamasında Anonim Şirketler Hukuku (Yargıtay'ın 1975-1980 Yılları Arasında Verdiği Kararlar)**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Yayın No 139, Ankara, (tarihsiz), s.35. (Yargıtay Uygulaması)

¹⁵³ ANSAY, **Yargıtay Uygulaması**, s.35.

¹⁵⁴ MOROĞLU, **Özel Denetçi**, s.78.

akdi olduğu da düşünölebilir.¹⁵⁵

Özel denetçi ile anonim ortaklık arasındaki ilişkinin vekalet akdine dayanan bir ilişki olduğu düşünölebilirse de, vekalet alanın vekalet verenden emir ve talimat olarak hareket ettiği gözönüne alındığında ki özel denetçi ne ortaklıktan ne de azınlık pay sahiplerinden emir ve talimat almadığı için özel denetçiyi vekalet akdine göre atanan bir kimse olarak kabul etmek yanlış olacaktır.

Aksi görüşte olan Sivas, özel denetçinin görevini ortaklığın sürekli gözetim ve denetimi altında yapmayıp kendisine verilen görevin sınırları dahilinde serbestçe çalıştığını ve ortaklıkça tayin edilen özel denetçinin görevine ortaklıkça, mahkemece tayin edilen özel denetçinin görevine mahkemece her zaman son verilebileceğini, bu nedenle ortaklıkla özel denetçi arasındaki hukuki ilişkinin vekalet akdine dayandığını savunmaktadır.¹⁵⁶

Aday'a göre ise özel denetçi, vekil-müteahhit-işçi gibi kavramlar içine sokulmayıp, yapacağı incelemeler sonucunda bir rapor hazırlayıp sunacağı için eser sözleşmesi, bazı durumlarda da vekalet sözleşmesi hükümlerine yaklaştığı için vekalet sözleşmesi ile anonim ortaklıkla hukuki ilişki içine girdiğı kabul edilmeli, bu yüzden de özel denetçinin atıfık bir iş görme edimini yüklediğı söylenebilmektedir.¹⁵⁷

Özel denetçi anonim ortaklığın zorunlu ve devamlı organı değildir. İster genel kurul tarafından ister mahkeme tarafından atanmış olsun özel denetçi görevi kabul etmek zorunda değildir. Ancak, sözleşmesel bir ilişkiden söz edildiğine göre ve sözleşmelerin de icap ve kabul beyanlarıyla kurulduğı düşünöldüğünde özel denetçi, kendisine yöneltilen icabı kabul¹⁵⁸ edip görevine başlayabilir ve belirli bir ücret talep edebilir.

Özel denetçi ile anonim ortaklık arasındaki hukuki ilişkinin niteliğı, özel denetçinin mahkemece yada genel kurulca atanması arasında farklılık arz

¹⁵⁵ POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s.376-377.

¹⁵⁶ SİVAS, s.64. Aksi görüşte olan Domaniç, özel denetçi ile şirket arasındaki ilişkinin bir hizmet sözleşmesine dayandığını belirtmiştir. DOMANİÇ, s.748.

¹⁵⁷ ADAY, s.43.

¹⁵⁸ Kabul beyanı mutlaka açık bir şekilde yada sözlü veya yazılı biçimde kabul ettiğini belirterek olmak zorunda değildir. Zımni şekildeki kabul beyanı da geçerlidir ve sözleşme kurulmuş sayılmaktadır.

etmemektedir. Her iki durumda da ister vekalet yada istisna, ister eser yada hizmet sözleşmesi olsun sonuçta bir sözleşmesel bağ kurulduğu için özel denetçiyi atayan makama göre hukuki nitelik değişmemekte, aynı kalmaktadır. Genel kurul yada mahkeme tarafından görevlendirildiğinde kendisinden incelemesi istenilen yolsuzluğu yada kanuna veya ortaklık esas sözleşmesine aykırılığı incelemeye başlayan özel denetçi, işlemini tamamlayıp raporunu hazırladıktan sonra görevi otomatik olarak sona erer, devamlı organ olan denetim kurulu gibi işlevine devam etmez. Tabi yukarıda da belirtildiği gibi özel denetçiyi atayan mahkeme, gerekirse özel denetçinin görevini tamamlamasını beklemeden onun görevine son da verebilmektedir.

Özel denetçi olarak atanacak kişilerin en fazla kaç kişi olacağı konusunda kanunda bir açıklık bulunmamakta, duruma uygun olduğu sürece denetleme organı ile ilgili maddeler özel denetçiler için de geçerli olmaktadır. Buna bağlı olarak da denilebilir ki özel denetçi sayısı da en fazla beş olabilmektedir. TTK m.347/3’de “*Denetçi bir tane ise onun, birden çok ise yarısından bir fazlasının T.C vatandaşı olması gerekmektedir.*” şeklinde bir hüküm sevk edilmiştir. Denetçilere uygulanacak hükümlerin uygun düştüğü ölçüde özel denetçilere de uygulanabileceği kabul edilirse, bu hükümle birlikte özel denetçinin de T.C vatandaşı olması gerektiği yolunda bir anlam çıkarılabilmektedir.

Özel denetçinin pay sahibi olup olmaması önem arz etmemektedir. Ancak, pay sahibi olmayan bir kimse tarafından denetimin yapılması ve denetim sonucunda raporun düzenlenmesi objektiflik açısından düşünüldüğünde daha yerinde olacaktır.

Şunu belirtmeden geçmemek gerekir ki özel denetçi ile ortaklık arasındaki ilişki genel olarak bir hizmet akdine dayandığından, ortaklardan seçilen denetleme organı üyelerinin sebepsiz ve zamansız azil nedeniyle tazminat istemeyeceğine ilişkin TTK m.350 hükmü özel denetçilere uygulanmaz.¹⁵⁹ TTK m.350 “*Murakıplar, umumi heyet tarafından her vakit azil ve yerlerine diğer kimseler tayin edilebilir. Pay sahipleri arasından seçilen murakıplar azillerinden dolayı tazminat isteyemezler.*” şeklindedir. Ayrıca, özel denetçilerin görevlerini icra ederken YK tarafından birtakım

¹⁵⁹ ÇELİK, s.101.

engellemelerle¹⁶⁰ karşılaşmaları durumunda bu engellemeleri gerçekleştiren yönetim kurulunun sorumluluğuna gidilebilmekte, haklarında sorumluluk davası açılabilmektedir.¹⁶¹

Yönetim kurulu da dava yoluyla, özel denetçi ile ilgili verilen genel kurul kararının iptalini isteyebilmektedir. İşte yönetim kurulunun yaptığı bu gibi hareketler karşısında, yönetim kurulu üyeleri aleyhine sorumluluk davasına ek olarak özel denetçiler, HMUK m.100-111 gereği birtakım tedbirlerin alınmasını mahkemeden talep edebilmektedir.

2.2.3. Genel Kurulu Toplantıya Davet Etme Hakkı

2.2.3.1. Genel Olarak

Anonim ortaklığın karar organı genel kuruldur. Genel kurul, kararları ile ortaklık iradesini açıklar ve diğer organların seçim ve azil hakkına sahip olduğu gibi, diğer organlar da genel kurulun kararlarını yerine getirmek veya yerine getirilmesini denetlemek zorundadırlar.¹⁶² Ortaklıkla ilgili olan her konu genel kurulda görüşülür, genel kurulda hazır bulunan pay sahiplerince oylanır ve oyların miktarına göre kabul veya reddedilir. Ancak, alınan kararlar sadece toplantıya katılan pay sahiplerini için değil, tüm pay sahipleri için bağlayıcı olmaktadır.

Kararlar genel kurul toplantısına katılan pay sahiplerinin oyları doğrultusunda alındığından, genel kurul toplantısında çoğunluk oylara hakim olan pay sahipleri anonim ortaklığın gerek yönetim gerekse denetim işlerinde söz sahibi olurlar. Bu çoğunluğun aldığı ve alacağı tüm kararlar sadece pay sahiplerini değil, ortaklığın tüm organlarını da bağlayacağı için genel kurul toplantı merasimi büyük önem arz etmektedir. Toplantıya davet usulü, ilanlar, toplantı yerinin ve zamanının belirlenmesi vs. her türlü detay büyük bir titizlikle ayarlanmalıdır.

¹⁶⁰ Şirket hakkındaki araştırılacak konu veya konular hakkında bilgi vermekten kaçınma, incelemeleri destekleyecek olan defter ve kayıtları özel denetçilere sunmama, incelemeler sonucunda özel denetçilerin rapor tanzim etmesine engel olma vs.

¹⁶¹ Bu konuyla ilgili detaylı bilgi için bkz. başlık no 2.2.1., s.23-48.

¹⁶² İMREGÜN, **Anonim Ortaklıklar**, s.99-100.

Anonim ortaklıkta genel kurul toplantıları olağan ve olağanüstü genel kurul toplantısı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Olağan genel kurul toplantıları belirli dönemlerde yapılmaktadır ama olağanüstü genel kurul toplantılarının yapılacağı dönem önceden belli değildir. Bazı öngörülemeyen durumların ortaya çıkması veya olağan genel kurul toplantı zamanının beklenemeyeceği acil ve önemli hallerde genel kurul olağanüstü toplanabilir. Olağanüstü genel kurul toplantısının zamanı için belirlilik hali mevcut değildir, her zaman yapılabilir.¹⁶³

2.2.3.2. TTK Tasarısı'ndaki Durum

Tasarı m.409'da “*Genel kurullar olağan ve olağanüstü toplanır. Olağan toplantı her faaliyet dönemi sonundan itibaren üç ay içinde yapılır. Bu toplantılarda organların seçimi, finansal tablolar, yıllık raporlar, karın kullanım şekli, dağıtılacak kar ve kazanç payının oranının belirlenmesi, yönetim kurulu üyelerinin ibraları ile faaliyet dönemini ilgilendiren ve gerekli görülen diğer konulara ilişkin müzakere yapıp karar alınır.*

Gerektiği takdirde genel kurul olağanüstü toplantıya çağrılır.

Aksine esas sözleşmede hüküm bulunmadığı takdirde genel kurul şirket merkezinin bulunduğu yerde toplanır.” denilerek TTK'nın 364. maddesi tekrar edilmiştir. Ancak Tasarı'da, yılda birkaç kez kazançlarını dağıtan anonim ortaklıkların genel kurul toplantıları ile ilgili herhangi bir hükme yer verilmemiştir.

Normal şartlarda, genel kurulu toplantıya davet etme yetkisi yönetim kuruluna aittir. Bazı hallerde ise denetçiler de davet etme yetkisine sahip olabilmektedirler. TTK m.353/8'e göre, eğer ki yönetim kurulu genel kurulu olağan veya olağanüstü toplantıya davette herhangi bir ihmal gösterirse, bu durumda denetçiler genel kurulu toplantıya davet edebileceklerdir. TTK m.355, zorunlu ve acil durumların ortaya çıkması halinde denetçilerin genel kurulu olağanüstü toplantıya çağırmasını zorunlu tutmuştur. TTK m.356/2, pay sahipleri tarafından yönetim kurulu aleyhine denetçilere müracaat olduğu takdirde ve bu pay sahipleri ortaklık esas sermayesinin onda birini oluşturanlar ise ve ayrıca gerekli görülürse, denetçiler

¹⁶³ M. Fatih ÜLKÜ, “Anonim Ortaklıklarda Genel Kurulun Toplantıya Çağırılması(Daveti)”, **Prof. Dr. Hayri Domanıç'e 80. Yaş Günü Armağanı**, C.I, Beta Yayınları, İstanbul, 2001, s.577.

genel kurulu olağanüstü toplantıya davet etmeye mecburdurlar. TTK m.365'e göre de genel kurulu olağan toplantıya davet yönetim kuruluna, olağanüstü toplantılara davet ise hem yönetim kuruluna hem de 355. madde gereğince denetçilere aittir.

Tasarı m.410 *“Genel kurul, süresi dolmuş olsa bile, yönetim kurulu tarafından toplantıya çağrılabilir. Tasfiye memurları da, görevleri ile ilgili konular dolayısıyla, genel kurulu toplantıya çağırabilirler.”* şeklinde bir ifadeye yer vererek TTK'nın 365. maddesinin yerine geçmiştir. Ancak, birtakım farklılıklar bulunmaktadır. İlk olarak, TTK'da genel kurulu toplantıya davete yetkili olan denetçiler, Tasarı'da çağrıya yetkili olarak yer almamıştır. İkincisi, genel kurulun süresi dolmuş olsa bile, yönetim kurulu tarafından toplantıya çağrılabilmesi bu konu hakkındaki varsayımları ortadan kaldırmış, mesele açıklığa kavuşturulmuştur. Son olarak ise, tasfiye memurlarının genel kurulu toplantıya çağırmasına ilişkin olarak sadece görevleri ile ilgili olma şartı getirilmiş, bunun dışında çağrı yetkisi daima yönetim kurulunda bulundurulmuştur. Yani olağanüstü genel kurul toplantısına davet yetkisi yönetim kuruluna ve bazı hallerde tasfiye memurlarına, olağan genel kurul toplantısına davet yetkisi ise sadece yönetim kuruluna aittir.¹⁶⁴

Genel kurulu toplantıya davetin şekli TTK m.368'de belirtilmiştir. Buna göre, toplantı zamanından en az iki hafta önce, hükümet merkezinde bütün Türkiye'ye ait sicil kayıtlarını ilana mahsus gazete (Ticaret Sicili Gazetesi) ile ve esas sözleşmede belirtilen kurallar çerçevesinde ilan edilir. Davet mektubu gönderilerek de pay sahipleri genel kurul toplantısına davet edilebilmektedir. TTK'ya davet mektupları için bir süre konmamış olmakla beraber bunlar da ilanla aynı işleve sahip olduğu için ilanla aynı süreye tabi olması uygun düşmektedir.¹⁶⁵ Bu süreye, toplantı ve ilan gününü dahil etmemek gerekmektedir. Çağrı usulündeki eksiklik veya yetkisiz kimselerin çağırısı, ilgili genel kurulda alınan kararlar yoklukla sonuçlanacaktır.¹⁶⁶

¹⁶⁴ ASLAN, s.196.

¹⁶⁵ DOMANIÇ, s.825; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s.395.

¹⁶⁶ ÜNSAL, s.129; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s.395. Önceleri çağrı usulüne uyulmadan toplanan ve karar alan genel kurulun ilgili kararının duruma göre batıl veya iptal edilebilir olduğunu savunun Poroy, daha sonra fikir değiştirerek bu tür genel kurul kararlarının sadece batıl olduğu görüşünü kabul etmiştir. İMREGÜN, **Anonim Ortaklıklar**, s.122-123. İmregün'e göre, bunun tek istisnası TTK m.370'de öngörülen haldir. ÜLKÜ, s.587-594.

Genel kurul toplantısından en az on beş gün önce kar ve zarar hesabı, bilanço, yıllık rapor ve safi kazancın nasıl dağıtılacağı hususundaki teklifler denetçilerin vereceği rapor, anonim ortaklığın merkez ve şubelerinde pay sahiplerinin incelemesine hazır bulundurulur (TTK m.362/1, Tasarı m.437/1). Bu kar ve zarar hesabı, bilanço, yıllık rapor, denetçi raporu ve safi kazancın nasıl dağıtılacağı konusundaki tekliflerin pay sahiplerinin incelemesine açık bir şekilde bulunduğu ilanda ve davet mektubunda (tebliğde) belirtilmesi gerekmektedir (TTK m.362/3-4, Tasarı m.437).

Genel kurul toplantıya davet edilirken ilanda veya davet mektubunda bulunması gerekenler Komiser Yönetmeliği¹⁶⁷ m.11/b'de belirtilmiştir. Buna göre, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi ile diğer gazetelerde yapılan ilanlarda ve ortaklara gönderilecek mektuplarda,

- 1) Toplantı günü ve saati,
- 2) Toplantı yeri (hiçbir tereddüte yer vermeyecek surette adres olarak belirtilecek),
- 3) Gündem,
- 4) Gündemde esas sözleşme değişikliği var ise değişen madde/maddelerin Bakanlıktan izin alınan eski ve yeni şekilleri,
- 5) Davetin hangi organ tarafından yapıldığı,
- 6) İlk toplantının herhangi bir nedenle ertelenmesi üzerine genel kurul yeniden toplantıya davet ediliyor ise, ilk toplantının erteleme sebebi ile bu toplantıda yeterli olan toplantı nisabı,
- 7) Olağan toplantı ilanlarında faaliyet raporu ile bilanço, kar ve zarar cetvellerinin ortakların incelemesine hangi adreste açık bulundurulduğu,

belirtilir. Ayrıca, genel kurul toplantısında kendisini vekil vasıtasıyla temsil ettirecekler için vekaletname örnekleri de ilan edilir.

¹⁶⁷ Sermaye Şirketlerinin Genel Kurul Toplantıları ve Bu Toplantılarda Bulunacak Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Komiserleri Hakkında Yönetmelik.

TTK'nın 368. maddesine Tasarı'da m.414 denk gelmektedir. Tasarı m.414'de *“Genel kurul toplantıya, esas sözleşmede gösterilen şekilde, şirketin web sitesinde ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde yayınlanan ilanla çağrılır. Bu çağrı, ilan ve toplantı hariç olmak üzere, toplantı tarihinden en az iki hafta önce yapılır. Pay defterinde yazılı pay sahipleriyle, önceden şirkete pay senedi veya pay sahipliğini kanıtlayıcı belge tevdi ederek yerleşme yerlerini bildiren pay sahiplerine, toplantı günü ile gündem ve ilanın çıktığı veya çıkacağı gazeteler, iadeli taahhütlü mektupla bildirilir.*

Sermaye Piyasası Kanununun 11. maddesinin 6. fıkrası saklıdır.” denilmek suretiyle genel kurulu toplantıya davetin şekli belirtilmiştir. Tasarı maddesi, TTK'nın 368. maddesinin tekrarı niteliğindedir. Ancak, davetin ilan edildiği yer sadece Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi değil, buna ek olarak ortaklığın web sitesidir. Çünkü, Tasarı ile birlikte artık her ortaklığın resmi bir internet sitesi olması zorunluluğu getirilmiştir. Bu zorunluluk Tasarı m.1505/3'de *“Yukarıda öngörülen hallerde, elektronik ortamda oy kullanabilmek için, şirketin bu amaca özgülenmiş bir web sitesine sahip bulunması, ortağın bu yolda talepte bulunması elektronik ortam araçlarının etkin katılmaya elverişliliğinin bir teknik raporla kanıtlanıp bu raporun tescil ve ilan edilmiş olması, oy kullananların kimliklerinin saklanması gerekir.”* denilerek vurgulanmıştır.

2.2.3.3. Genel Kurulu Toplantıya Davet

TTK m.364 vd. genel kurulu toplantıya daveti düzenlemiştir. m.364'de *“Umumi heyetler adi ve fevkalade olarak toplanırlar. Adi toplantı her hesap devresi sonundan itibaren üç ay içinde ve en az yılda bir defa olur. Bu toplantıda 369. madde gereğince müzakere gündemine konulması gereken hususlar müzakere olunur. Yılda birkaç kere kazançlarını dağıtan anonim şirketlerde her dağıtma için, umumi heyeti toplantıya davet lazımdır. Umumi heyet, lüzumu halinde fevkalade toplantıya davet olunur.”* denilmektedir. Madde metninden açıkça anlaşılabacağı üzere, her hesap devresi sonundan itibaren üç ay içinde olağan genel kurul toplantısı yapılması gerekmektedir ve bu toplanma yılda en az bir defa olmalıdır.

Yıllık hesap devrelerinin başlama ve tamamlanma tarihleri, ortaklığın müracaatı üzerine, Maliye Bakanlığı’nca değişik şekilde tespit edilmemişse, bir yıllık hesap devresi bir takvim yılıdır ve yılın birinci gününden sonuncu gününe kadar olan bir senelik süreyi kapsar.¹⁶⁸ VUK m.174 “*Defterler hesap dönemi itibariyle tutulur. Kayıtlar her hesap dönemi sonunda kapatılır ve ertesi dönem başında yeniden açılır. Hesap dönemi normal olarak takvim yılıdır. Şu kadar ki, takvim yılı dönemi faaliyet ve muamelelerinin mahiyetine uygun bulunmayanlar için, bunların müracaatı üzerine Maliye Bakanlığı 12 şer aylık özel hesap dönemleri belli edebilir. Yeniden işe başlama veya işi bırakma hallerinde, hesap dönemi içinde bir yıldan eksik olan faaliyet süresi, hesap dönemi sayılır. Bu Maddeye göre özel hesap dönemi tayin edilenlerin ticari ve zirai kazançları, hesap dönemlerinin kapandığı takvim yılının kazancı sayılır.*” şeklinde bir ifade ile hesap devresinin bir takvim yılı olduğu belirtilmiştir.

2.2.3.4. Genel Kurul Toplantısında Gündem

TTK m.369/son’a göre, gündemde gösterilmeyen hususlar müzakere olunmaz. Bu maddeden açıkça anlaşılacağı üzere, genel kurul toplantıya davet edilirken gündemin belli olması gerekmektedir. Doktrindeki genel görüş de bu yöndedir.¹⁶⁹ Ayrıca, toplantı gündemi ilan veya mektuplarda belirtilmelidir. Genel kurulda görüşülecek konuların ne olduğunu pay sahiplerinin bilmesi gerekmektedir. Genel kurulun ne amaçla toplandığı önceden belli edilmelidir. Alınan kararlar, toplantıya katılan katılmayan herkesi bağlayacağı için gündemin önceden bilinmesi ve bu gündemin değiştirilmemesi gerekir.¹⁷⁰

¹⁶⁸ DOMANİÇ, s.800.

¹⁶⁹ POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s.405-406; Ancak, Poroy’a göre şöyle bir durum vardır: Olağanüstü genel kurulun belli bir gündemi yoktur. TTK m.364/3 “lüzumu halinde” toplanacağını ifade etmekle toplanmayı gerektiren konuların ele alınacağını öngörmektedir ama bu konular da usulü uyarınca önceden gündem maddesi haline getirilir. DOMANİÇ, s.818-819; ARSLANLI, s.226; İMREGÜN, **Anonim Ortaklıklar**, s.117-118; PULAŞLI, **Temel Esaslar**, s.239, 257. Pulaşlı da olağan genel kurul toplantısında kanunen gündemde bulunması gereken hususların (TTK m.364/1) müzakere edileceğini ve TTK m.369 hükmünde öngörülen konular hakkında karar alındığını belirtmiş, olağanüstü genel kurul toplantısının gündemi hakkında fikir beyan etmemiştir. Yahya DERYAL, “Anonim Ortaklık Genel Kurul Kararlarının Hukuki Niteliği”, **Prof. Dr. Fahiman Tekil’in Anısına Armağan**, Beta Yayınları, İstanbul, 2003, s.378. (Genel Kurul)

¹⁷⁰ POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s.395.

Olağan genel kurul gündeminde yer alması zorunlu olan konular TTK m.369’da belirtilmiştir. Olağanüstü genel kurul gündemi olağanüstü toplantının ne için yapılması gerektiğine göre belirlenecektir.

Tasarısı m.413, TTK m.369’a karşılık gelmektedir. Tasarı m.413 “*Gündem, genel kurulu toplantıya çağırın tarafından belirlenir.*

Gündemde bulunmayan konular genel kurulda müzakere edilemez ve karara bağlanamaz. Kanuni istisnalar saklıdır.

Yönetim kurulu üyelerinin görevden alınmaları ve yenilerinin seçimi yılsonu finansal tablolarının müzakeresi maddesiyle bağlantılı sayılır.” şeklinde bir hükümle genel kurul gündemi ile ilgili bir maddeye yer vermiştir. Tasarı maddesi hemen hemen TTK’nın gündemi belirleyen 369. maddesi ile aynıdır.

Gündemde bulunmayan konuların müzakere edilemeyeceğini, ancak, bazı kanuni istisnaların bulunduğunu belirten Tasarı maddesi ile birlikte istisnalar hakkında doktrinde yer alan fikir ayrılıklarına da son verilmiş olmaktadır. Tasarı, TTK m.369’dan farklı olarak, olağan genel kurul gündeminde bulunması gerekenleri tek tek saymak yerine genel kurulu toplantıya davet eden pay sahiplerinin gündemi belirleyeceğini belirtmiştir. Ayrıca, Tasarı m.413/3 yeni bir fıkradır. Buna göre, yıl sonu finansal tablolarından, yönetim kurulunun faaliyetlerinden hoşnut olmayan genel kurul, yönetim kurulunun görevine son verip yerine yenisini seçebilecektir. Yani yönetim kurulunun, her olağan genel kurul toplantısında görevden alınma ihtimali bulunmaktadır. Böyle bir riskle karşı karşıya bulunan yönetim kurulunun da çalışmalarında çok daha titiz ve özverili olacağı muhakkaktır.

2.2.3.5. Genel Kurul Toplantısının Yeri ve Zamanı

Anonim ortaklık esas sözleşmesinde aksine bir hüküm yoksa, genel kurul toplantısı ortaklık merkezinin bulunduğu yerde yapılır. Ortaklık merkezi de esas sözleşmede belirtileceğine göre herhangi bir sorun bulunmamaktadır. Ancak, ortaklık merkezi esas sözleşmede sadece mülki bir şekilde mesela; sadece “İstanbul” şeklinde

gösterilmişse, bu durumda toplantı yeri genel kurul toplantısına katılacak olan tüm pay sahiplerinin bulabileceği şekilde açık adres verilerek belirtilmelidir.¹⁷¹

Toplantı yerinin saptanması yetkisi yönetim kuruluna bırakılmışsa, yönetim kurulu, genel kurul toplantısının ortaklık merkezinin bulunduğu yerde yapılacağına karar verebileceği gibi, bunun dışında başka bir yer de belirleyebilir. Ancak, yönetim kurulu bunu belirlerken MK m.3'teki iyiniyet kuralına aykırı hareket etmemelidir. Peki iyiniyet kuralına aykırılık nasıl olabilir? Belirlenecek olan toplantı yeri, toplantıya katılacak olan pay sahiplerinin kolaylıkla bulabileceği, ulaşımın rahat olacağı bir yerde olmalı, sırf genel kurul toplantısına katılımı azaltmak için pay sahiplerinin gelmesinin zor olacağı bir adres seçilmemelidir.

Poroy'a göre, toplantı yerinin, sözleşmeye konulacak bir hükümle yurt dışında bir yer olarak saptanmasında herhangi bir engel yoktur.¹⁷²

İmregün ise bu görüşe katılmayıp, genel kurul toplantılarına TTK m.378'in m.297'ye yaptığı yollama gereğince, Ticaret Bakanlığı komiserinin katılması da şart olduğundan, genel kurul toplantısı ortaklık merkezinden başka bir yerde yapılsa bile, bu yerin mutlaka ülke sınırları içinde olması gerektiğini savunmuştur.¹⁷³

Komiser Yönetmeliği m.7/2'de ise *“Toplantının, merkezin bulunduğu mülki idare biriminden (il veya ilçe), başka bir mülki idare biriminde veya başka bir ülkede yapılabilmesi ise anasözleşmede bu yerlerin yazılmış olması şartına bağlıdır.”* denilmek suretiyle genel kurul toplantısının ülke dışında da yapılabileceği, yalnız, bunun mümkün olabilmesi için ülke dışındaki bu yerlerin ortaklık esas sözleşmesinde önceden belirtilmiş olması gerektiği belirtilmiştir.

Durumu yine iyiniyet kuralı doğrultusunda değerlendirmek yerinde olacaktır. Şöyle ki mesela; ortaklığın çoğu pay sahibinin Türkiye sınırları dışında ikamet etmesi gibi bir durum varsa yada yurt içinde toplanmak toplantı zamanı itibariyle genel kurulun sağlıklı, yerinde, objektif kararlar alması bakımından birtakım sakıncalar, tehlikeler meydana getirecekse ve buna benzer başka haller mevcut ise ortaklık esas sözleşmesine bununla ilgili bir hüküm konulmamış olsa bile, önemli

¹⁷¹ POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s.396.

¹⁷² POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s.396.

¹⁷³ İMREGÜN, *Anonim Ortaklıklar*, s.118.

olanın toplanmayı ve karar almayı kolaylaştırmak olduğundan yola çıkılarak, toplantının yurt dışında da yapılabilmesinden daha doğal bir şey yoktur. Ancak, tam tersi bir durum söz konusu ise, ortaklık esas sözleşmesinde toplantının yurt dışında da yapılabileceği belirtilmiş olsa dahi toplantı ülke sınırları içinde yapılmalıdır. Kısacası önemli olan pratik fayda sağlayacak şekilde ve iyiniyetli olarak hareket etmektir.

TTK Tasarısı m.409/3'e göre, esas sözleşmede herhangi bir yer belirlenmemişse genel kurul, ortaklık merkezinin bulunduğu yerde toplanır. TTK'da mevcut bulunan sorun Tasarı'da da varlığını devam ettirmiş, genel kurulun Türkiye dışında toplanıp toplanamayacağı hakkında herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Bu durumda, şuan olduğu gibi içtihatlardan ve doktrinden faydalanarak konuya çözüm bulunmaya çalışılacaktır. Oysa ki iyiniyet kuralı çerçevesinde hareket ederek bazı durumlarda ülke sınırları dışında da genel kurul toplantısı yapılabileceğini hükme bağlamak isabetli olacaktır.

Toplantı zamanı da yine aynı şekilde iyiniyet kuralı çerçevesinde belirlenmeli, toplantı tatil dönemlerine denk gelecekse pay sahiplerinin katılımının en fazla olacağı bir gün seçilmeli, mesai usulüne göre çalışan pay sahiplerinin bu durumu dikkate alınmalı, gün içinde çok geç saatlere toplantı saati ayarlanmamalıdır. Aksi halde, yönetim kurulu iyiniyet kurallarına aykırı hareket etmiş olur. Toplantı haftanın her günü, hatta Pazar günü dahi yapılabilir.¹⁷⁴ Ancak, genel kurul toplantısında komiser bulundurulması zorunlu olduğundan ve komiserin yokluğunda yapılan toplantı ve alınan kararlar geçerli olmayacağından,¹⁷⁵ haftasonu tatillerinde ve resmi tatillerde genel kurulun toplantıya çağrılması doğru değildir. Çünkü, haftasonu tatili ve resmi tatillerde komiser görevli olmayacağı için toplantı gerçekleşse dahi kararlar geçerli olmayacaktır (Kom. Yön. m.8).

¹⁷⁴ POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s.396.

¹⁷⁵ DERYAL, **Genel Kurul**, s.381; DOĞANAY, **İptal**, s.367.

2.2.4. Gündeme Madde Ekleme Hakkı

2.2.4.1. Genel Olarak

Esas sermayenin onda birini elinde bulunduran azınlığın sahip olduğu bir diğer olumlu azınlık hakkı, normal şartlarda genel kurul toplantı gündeminde yer almayan bir maddenin toplantı gündemine eklenmesini talep edebilmedir.

TTK m.366’da “*Şirket sermayesinin en az onda biri değerinde paylara sahip olan kimselerin gerektirici sebepleri bildiren yazılı talepleri üzerine idare meclisinin, umumi heyeti fevkalade toplantıya davet etmesi veya umumi heyetin zaten toplanması mukarrer ise müzakeresini istedikleri maddeleri gündeme koyması mecburidir. Bu talep hakkını haiz kimselerin sahip olmaları gereken payların miktarı esas mukavele ile daha az bir miktara indirilebilir.*” denilerek azınlığın sahip olduğu bu hak belirtilmiştir. Ancak, maddenin ifadesi karışıklığa meydan vermeye çok müsaittir. İlk cümlede “ortaklık esas sermayesinin en az onda biri değerindeki paylar” ifadesi kullanılmasına rağmen, son cümlede bu payların oranının onda birden daha az bir miktara indirilebileceği belirtilmiştir. TTK m.366 hükmündeki bu anlam kargaşası giderilerek madde daha anlaşılır bir hale getirilmelidir.

Madde metninden de anlaşılacağı üzere, azınlık gerektirici sebepleri de bildirmek şartıyla, gündeme madde eklenmesini talep edebilir ve bu talebini yazılı şekilde yapmak zorundadır. Talebin yazılı yapılmasını şart koşmanın nedeni, ortaklık esas sermayesinin onda bir oranına ulaşıp ulaşılmadığını kontrol edebilmektir. Talep yazılı yapılmamış veya gerektirici sebepleri ihtiva etmiyorsa, yönetim kurulu davet talebini kabule yetkili değildir.¹⁷⁶ Yönetim kurulu, azınlığın bu talebini yerine getirmeye mecburdur. Yönetim kurulu, sebeplerin bir olağanüstü toplantıyı gerektirecek nitelikte olup olmadığını tartışamaz, maddenin ifadesi açık ve kesindir, yönetim kurulu gecikmeksizin daveti yapmak zorundadır.¹⁷⁷ Hükümde, azınlığın istemi üzerine yönetim kurulunun genel kurulu olağanüstü toplantıya davet etmeye mecbur olduğundan söz edilmekteyse de, TTK’nın 367. maddesi karşısında, bu mecburiyet ancak kanuna ve esas sözleşmeye uygun ve kabul edilebilir gerektirici

¹⁷⁶ ARSLANLI, s.225; İMREGÜN, *Anonim Ortaklıklar*, s.321.

¹⁷⁷ POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s.437-438.

nedenlere dayanan davet istemleri bakımından söz konusu olabilir. Aksi halde, davet isteminin reddedilmesi gerekir.¹⁷⁸

Genel kurul toplantı gündemine madde eklenmesini talep edecek olan azınlığın, ortaklık esas sermayesinin onda birini elinde bulunduran azınlık olması gerekmektedir. Ancak, maddede de belirtildiği gibi, bu sermaye miktarı esas sözleşme ile daha az bir miktara indirilebilir. Zaten bir kez esas sözleşme ile yeni azınlık hakları kabul etmenin mümkün olduğu kabul edildikten sonra, nisaplarda azınlık lehine değişiklik yapılamayacağının kabulü menfaatler dengesine uygun değildir.¹⁷⁹ Bunun aksini savunan görüşe göre, TTK'daki olumlu azınlık hakları ile ilgili hükümler sadece azınlığı korumak için değil, genel kuruldaki çoğunluk ve azınlık arasında çıkabilecek menfaat ihtilaflarını önlemek için sevk edildiğinden kanunen tespit edilen oranların esas sözleşme ile ağırlaştırılamayacağı gibi hafifletilemeyeceği de kabul edilmelidir.¹⁸⁰ Azınlığın sahip olması gereken onda bir oranındaki pay senetlerinin bedellerinin, tamamının ödenmiş olması şartı aranmamaktadır.¹⁸¹

2.2.4.2. TTK Tasarısı'ndaki Durum

Gündeme madde eklenmesi ile ilgili olarak TTK Tasarısı m.411 sevk edilmiştir. Tasarı m.411'de “*Sermayenin en az onda birini, halka açık şirketlerde yirmide birini oluşturan pay sahipleri, yönetim kurulundan yazılı olarak gerektirici sebepleri ve gündemi belirterek, genel kurulu toplantıya çağırmasını veya genel kurul zaten toplanacak ise karara bağlanmasını istedikleri konuları gündeme koymasını isteyebilir. Esas sözleşmeyle, çağrı hakkı daha az sayıda paya sahip pay sahiplerine tanınabilir.*

¹⁷⁸ Erdoğan MOROĞLU, “Anonim Ortaklıkta Azınlık Pay Sahiplerinin Genel Kurulu Toplantıya Daveti ve Mahkemenin Davete İzin Kararının Uygulanmasının Durdurulması”, **Prof. Dr. Hayri Domaniç'e Armağan**, Prestij Matbaası, 1995, s.178-179. (Durdurulma)

¹⁷⁹ HELVACI, **Tamm**, s.302; ARSLANLI, s.222-223.

¹⁸⁰ İMREGÜN, **Menfaat İhtilafları**, s.82.

¹⁸¹ ÇEVİK, **Anonim Şirketler**, s.673.

Gündeme madde konulması talebi, çağrı ilanının Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde yayınlanmasına ilişkin ilan ücretinin yatırılması tarihinden önce yönetim kuruluna ulaşmış olmalıdır.

Çağrı ve gündeme madde konulması talebi noter aracılığıyla yapılır.

Yönetim kurulu çağrıyı kabul ettiği takdirde, genel kurul en geç kırkbeş gün içinde yapılacak şekilde toplantıya çağrılır; aksi halde çağrı talep sahiplerince yapılır.” denilmek suretiyle TTK m.366 özünde aynı kalarak, birtakım değişikliklerle Tasarı’daki yerini almıştır.

Birinci fıkra, TTK m.366’daki azınlığın oranı değiştirilerek halka açık olmayan anonim ortaklıklarda esas sermayenin onda birine sahip olan pay sahiplerine, halka açık olan anonim ortaklıklarda ise esas sermayenin yirmide birine sahip olan pay sahiplerine tanınmış olan olumlu azınlık hakkına yer verilmiştir.

İkinci fıkra, uygulamada karşılaşılan bir sorunun ortadan kaldırılması amaçlanmıştır. “İlan ücretinin yatırılması tarihi” zamanın ispatı bakımından kolaylık sağlamaktadır. İlan ücreti yatırılana kadar istenilen maddelerin eklenmesi mümkündür.

Üçüncü fıkra, yine önemli bir konuya değinilmiştir. Yönetim kuruluna çağrının yapıp yapılmadığı, yapılmış ise hangi tarihte yapıldığı önemlidir. Çünkü, mahkemeye başvuruda, yönetim kuruluna başvuru yolunun tüketilmiş olması gerekmektedir. Tarihin daha doğru saptanabilmesi açısından, gündeme madde eklenmesi talebinin noter aracılığıyla yapılmasının Tasarı’da bir zorunluluk haline getirilmesi yerinde olmuştur.

Dördüncü fıkra, yönetim kurulunun, genel kurulu toplantıya davet ve gündeme madde eklenmesi istemini kabul etmesi durumunda, genel kurulun en geç kırkbeş gün içinde toplanmasını sağlaması şart koşulmuştur. Bu hüküm ile, istemi kabul eden yönetim kurulunun, istemden aylarca sonra genel kurulu toplantıya davet etmesinin önüne geçilmek istenmiş ve genel kurulun kısa sürede toplanıp talep edilen maddelerin gündeme eklenip toplantıdan beklenen yararın elde edilmesi amaçlanmıştır. Yönetim kurulunun bu şarta uymaması durumunda, genel kurulu toplantıya davet etme yetkisi talep sahiplerine aittir, azınlığın mahkemeye müracaat etmesine gerek yoktur. Yönetim kurulunun karar tarihi, sürenin başlangıç tarihidir.

Yönetim kurulu, davet isteminin kabul edildiğini uygun bir süre içinde talep sahiplerine bildirmezse, talep sahiplerinin genel kurulu toplantıya davet etme hakları doğar.

Tasarı'da esas sözleşme ile çağrı yetkisinin onda birden daha az bir orana indirilebileceği belirtilmiştir. Oysa ki gündeme madde eklenmesini isteme hakkına sahip olacak olanlar için de söz konusu daha az oran geçerli olmalıdır. Tasarı m.411 yeniden kaleme alınarak birinci fıkranın son cümlesi "...Esas sözleşme ile çağrı ve gündeme madde eklenmesini talep etme hakları daha az oranda paya sahip pay sahiplerine tanınabilir." şeklinde değiştirilmelidir.¹⁸²

2.2.4.3. Azınlığın Yönetim Kuruluna Başvurması

TTK'nın 366. maddesine göre, ortaklık esas sermayesinin onda birini elinde bulunduran pay sahiplerinin yada ortaklık esas sözleşmesinde belirtilen daha az bir miktara sahip olan pay sahiplerinin, genel kurul toplantı gündemine madde eklenmesi isteminde bulunmaları halinde, ilk önce yönetim kuruluna yazılı olarak başvurmaları gerekmektedir. Yapılan yazılı başvurunun, başvuruda bulunan pay sahipleri tarafından imzalanması gerekmektedir. Pay sahiplerinin yapacağı bu başvuru temsilcileri aracılığı ile de gerçekleştirilebilir. Eğer ortaklık yönetimi, mahkeme kararı ile yönetim kurulundan alınıp bir kayyıma verilmişse, bu durumda azınlık yönetim kuruluna değil, yönetimin bırakılmış olduğu kayyıma başvurarak talepte bulunacaktır.

Başvurunun yazılı olması, başvuruda bulunan pay sahipleri tarafından imzalanması, gündeme madde eklenmesini gerekli kılan sebeplerin başvuruda açıklanmış olması azınlığın talebinin dikkate alınması için şart olan hususlardır ve başvurunun geçerliliğini etkiler niteliktedirler. Ayrıca, pay sahiplerinin başvuruyu temsilcileri aracılığıyla yapması durumunda, temsilcilerin yetkili olduklarını içerir belgelerin de yönetim kuruluna sunulması gerekir. Bu koşullardan herhangi birinin eksikliği halinde, başvuru geçersiz sayılır ve yönetim kurulunun başvuruyu kabul

¹⁸² Erdoğan MOROĞLU, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Değerlendirme ve Öneriler**, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 3. Bası, Ankara, 2005, s.174. (Öneriler)

etmemesi gerekir. Yönetim kurulu, başvurudaki eksiklikleri bilerek yada bilmeyerek gözardı edip talebi kabul ederse, bu durumda yönetim kurulunun sorumluluğu söz konusu olacaktır.

Moroğlu'na göre, azınlığın başvurusunun yönetim kurulu tarafından kabul edilebilmesi için yazılı olması, esas sermayenin en az onda biri oranında veya esas sözleşmede öngörülen daha düşük bir oranda pay veya pay senedine sahip ortaklar veya temsilcileri tarafından imzalanması, madde eklenmesi isteminin nedenlerini içermesi ve bu nedenlerin talebi gerektirecek nitelikte olması, önerilen gündem maddelerinin genel kurulun kanun ve esas sözleşme ile belirlenmiş yetki alanına girmesi ve her halde emredici hükümlere, ahlaka ve adaba aykırı veya imkansız yahut kötünietli olmaması ve halen aynı gündemi içeren bir genel kurul toplantısı için karar alınmamış olması gerekmektedir.¹⁸³

Azınlığın gündeme madde eklenmesi talebi karşısında yönetim kurulu, TTK m.366 gereği istenen maddeleri gündeme eklemek zorundadır, talebi reddedemez. Ancak, bu zorunluluğun sınırları bulunmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi kanuna, esas sözleşmeye, ahlaka ve adaba, iyiniyet kurallarına aykırı olan bir talebin yönetim kurulu tarafından kabul edilmeyeceği ortadadır. Ama usulüne uygun olarak yapılmış, kanuna ve ortaklık esas sözleşmesine uygun olan, ahlaka ve adaba yada iyiniyet kurallarına aykırı olmayan bir talebi reddeden yönetim kurulunun, azınlığın mahkemeye müracaatı ile meydana gelecek olan her türlü zarardan da sorumlu olması gerekmektedir.

Azınlığın genel kurul toplantı gündemine eklenmesini istediği maddeleri gündeme eklemeyi kabul eden yönetim kurulu, bu işi en kısa sürede yapmalıdır. Yönetim kurulunun madde eklenmesini kabul kararı aldıktan sonra, eklemeyi geç yapması yada hiç yapmaması halinde doğacak olan zarardan sorumluluğu söz konusu olduğu gibi, azınlığın gerek madde eklenmesi bakımından gerekse yönetim kurulu aleyhine sorumluluk davası açılması bakımından mahkemeye müracaat hakkı da doğmaktadır.

Yönetim kurulundan gündeme madde eklenmesi talebinde bulunulurken, istemi gerçekleştiren pay sahiplerinin, pay senetlerini muteber bir bankaya teslim

¹⁸³ MOROĞLU, **Durdurulma**, s.178.

etmelerine gerek bulunmamaktadır.¹⁸⁴ Başvuruda bulunan pay sahiplerinin yönetim kuruluna karşı, kanunun yada esas sözleşmenin aradığı oranda paya sahip olduklarını herhangi bir şekilde ispat etmeleri yeterlidir. Örneğin; ortaklığın pay defteri vasıtasıyla kanıt yükü yerine getirilebilecektir.

2.2.4.4. Yönetim Kurulunun Talebi Reddetmesi Sonucu Denetçilere Başvuru

Azınlığın, TTK m.366'ya dayanarak yönetim kurulundan istedikleri konuları genel kurul toplantı gündemine eklenmesini talep etmesi durumunda, yönetim kurulu bu isteme olumlu bir şekilde cevap vererek istenilen maddeleri gündeme ekleyebilir. Ancak, bunun tersi bir durum da söz konusu olabilmekte, yönetim kurulu ister haklı ister haksız bir nedenle veya hiçbir neden göstermeksizin azınlığın bu istemine karşı olumsuz cevap verebilmekte, talebi reddebilmektedir.

Yönetim kurulu tarafından gündeme madde eklenmesi talebi reddedilen azınlık, TTK m.367'ye dayanarak denetçilerden gündeme madde eklenmesini talep etme hakkına sahiptir. Azınlığın bu talebini reddeden yönetim kurulunun sorumluluğu yoluna gidilmesi ve aleyhine dava açılması da ayrıca mümkündür.¹⁸⁵ Denetim organının da gündeme madde eklenmesini isteyebilme hakkı bulunmaktadır. Bunun kaynağı TTK m.357'deki "*Murakıplar idare meclisi toplantılarında müzakere ve reye iştirak etmemek şartıyla hazır bulunabilirler ve münasip gördükleri teklifleri idare meclisi ve umumi heyetin fevkalade toplantıları gündemlerine ithal ettirebilirler.*" hükmüdür. Ayrıca, gündeme madde eklenebilmesi için genel kurulun da toplanması gerekeceğinden, TTK m.353/1/8 (yönetim kurulunun ihmali) ve m.355 (zaruri ve müstacel sebeplerden) de kaynak teşkil edebilecek olan diğer ilgili maddelerdir.

Denetçilere yapılacak olan başvurunun da yönetim kuruluna yapılan başvuru gibi yazılı olması, ortaklık esas sermayesinin onda biri oranındaki yada ortaklık esas sözleşmesi ile belirlenen daha az bir orandaki pay sahipleri tarafından yapılması, istemde bulunan pay sahiplerinin imzalarının bulunması, madde eklenmesi istemini

¹⁸⁴ ANSAY, **Anket Sonuçları**, s.165. Böyle bir ön şartın bulunmaması, azınlığın gündeme madde eklenmesi talebinde bulunmasını kolaylaştıracak ve olumlu yönde etkileyecektir.

¹⁸⁵ ÇEVİK ve AZIK, s.212; İMREGÜN, **Menfaat İhtilafları**, s.76-77; ARSLANLI, s.225-226.

gerektiren nedenlerin açıklanmış olması, gündeme eklenecek olan maddelerin genel kurulun kanun ve ortaklık esas sözleşmesi ile belirlenmiş olan yetki alanına girmesi, kanuna, ahlaka ve adaba aykırı olmaması, istemin iyiniyet kuralları çerçevesinde yapılmış bulunması gerekmektedir.

Denetçilerin TTK m.365 ve m.367 hükümlerinde ikincil değil, fakat, TTK m.355 hükmünün uygulanma koşulları ile sınırlı bir yetki tanınırken, yönetim kurulunun yetkisine herhangi bir sınırlama getirilmemiş olması dikkat çekmektedir.¹⁸⁶ Oysa ki sınırlamadan söz etmek doğru değildir. Çünkü, azlığın gerek olağanüstü toplantı davetini gerekse gündeme madde eklenmesi talebini önce yönetim kurulunun değerlendirmesi, denetçilerin ise ikincil olarak değerlendirmesi gibi bir durum söz konusu değildir. TTK m.365’de genel kurulu olağanüstü toplantıya davete hem yönetim kurulunun hem de denetçilerin yetkili olduğu belirtilmiştir. Görüldüğü gibi denetçilere ikincil bir yetki verilmemiş, denetçiler de yönetim kuruluyla aynı derecede yetkili kılınmıştır. Ancak, denetçilerin davetinin TTK m.355 gereği olacağı vurgulanmıştır. Yani denetçiler “zaruri ve müstacel sebeplerle” genel kurulu olağanüstü toplantıya davet edebilecek, dolayısıyla yine bu durumda gündeme madde eklenmesini isteyebileceklerdir.

TTK m.347/1’de “Anonim şirketlerde beşten fazla olmamak üzere bir veya daha çok murakıp bulunur. Birden çok olan murakıplar bir heyet teşkil ederler.” denilmektedir. Madde metninden anlaşılabacağı üzere, birden fazla denetçi kurul oluşturacağı için gündeme madde eklenmesi konusunu denetçilerin kurul olarak görüşüp karara bağlamaları gerekmektedir. Ancak, ortaklığın tek bir denetçisi varsa, o denetçi karar vermeye yetkilidir. Denetçi sayısı iki ise, azınlığın yaptığı başvuruyu iki denetçi oybirliği ile değerlendirecektir. İki denetçi olması durumunda karar oyçokluğu ile alınacaktır.

Denetçi yada denetçiler azınlığın gündeme madde eklenmesi talebini kabul edip bu konuda bir karar alabilirler. Denetçilerin talebi olumsuz bir değerlendirmeye tabi tutup reddetme yada herhangi bir karar vermeksizin görevi savsaklama ihtimali de bulunmaktadır.

¹⁸⁶ Çağlar MANAVGAT, “Denetçilerin Zaruri ve Müstacel Sebeplerle Anonim Ortaklık Genel Kurulunu Olağanüstü Toplantıya Çağırması”, **BATİDER**, C.XIX, S.2, Aralık 1997, s.35.

2.2.4.5. Azınlığın Mahkemeye Başvurması

Yönetim kuruluna başvurarak belirttiği maddelerin genel kurul toplantı gündemine eklenmesini talep eden azınlığın bu isteminin olumsuz karşılanması durumunda, ortaklık esas sermayesinin onda birini elinde bulunduran pay sahipleri, gündeme madde eklenmesi ile ilgili olan istemlerini denetçilere bildirmek zorundadırlar. TTK m.367 *“Pay sahiplerinin yukarıdaki maddede yazılı talepleri idare meclisi ve 355. madde gereğince murakıplar tarafından nazara alınmadığı takdirde şirket merkezinin bulunduğu yerdeki mahkeme adı geçen pay sahiplerinin talebi üzerine umumi heyeti toplantıya davete veya istedikleri hususu gündeme koymaya kendilerini salahiyyetli kılabilir. Toplantıya davete veya gündeme eklenen hususlara müteallik ilana, mahkemenin izni yazılmak lazımdır. Mahkemeye müracaat halinde dahi 356. maddenin son fıkrası tatbik olunur.”* şeklindeki ifadesi ile, denetim organının da görevi ihmal suretiyle azınlığın talebini yerine getirmemesi durumunda, azınlık pay sahiplerinin ortaklık merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemeye başvurarak gerek genel kurulun toplantıya davet edilmesi gerekse gündeme madde eklenmesi konusunda kendilerinin yetkili kılınması isteminde bulunabileceğini belirtmiştir. Ancak, gündeme madde eklenmesi için azınlığa yetki verilemez, bu konudaki yetki mahkemeye aittir.

Mahkeme talebi reddebileceği gibi kabul de edebilir. Mahkeme talebi kabul ederse, yapılacak olan genel kurul toplantısının, mahkemeye sunulan talep sonucunda çıkan karar ile gerçekleştiğinin toplantıya çağrı ilanında ve ticaret sicili gazetesinde çıkan ilanda belirtilmesi gerekmektedir. Ayrıca, gündemin tespiti ile toplantıya davet merasimi işlemleri ve gündeme eklenmesine karar verilmiş olan maddelerin ilanı da talepte bulunan azınlık tarafından yapılır.¹⁸⁷ Azınlık, sahip olduğu pay senetlerini (ortaklık esas sermayesinin onda biri değerinde veya esas sözleşme ile belirlenen daha az bir oran varsa bu orana karşılık gelen pay senetleri) muteber bir bankaya genel kurul toplantısı sonuna kadar tevdi etmek zorundadır.

Azınlık tüm şartları yerine getirerek mahkemeye müracaat etmişse, mahkeme talebi kabul etmelidir. Ancak, azınlık sırf ortaklığa zarar vermek, ortaklığı zor durumda bırakmak amacıyla hareket edip mahkemeden gündeme madde eklenmesi

¹⁸⁷ ÇEVİK, *Anonim Şirketler*, s.673.

talebinde bulunmuşsa, bu durumda mahkeme kanunun aradığı şartlar yerine getirilmiş olsa bile azınlık aleyhine karar verip sahip olduğu takdir yetkisini kullanarak azınlığın talebini reddedebilir. Burada mahkeme sadece usul şartlarını incelemekle kalmayıp azınlığın niyetini, mahkemeye müracaattaki kasdını da araştırmakla yükümlüdür.

Azınlığın mahkemeye müracaat edip gündeme madde eklenmesini isteyerek açacağı dava, nizalı bir eda davasıdır ve bu nedenle anonim ortaklık hasım gösterilerek dava açılmalıdır. Ancak, duruşma yapılması zorunlu değildir, evrak üzerinden inceleme yapmak suretiyle de karar verilebilir.¹⁸⁸

Yargıtay bu konuyla ilgili olarak “TTK’nın 367. maddesi gereğince onda bir azınlığı oluşturan ortaklarca açılmış olan dava nizalı yapıya dahil bir eda davası niteliğindedir. Böyle bir istem duruşma açılmaksızın evrak üzerinde yapılan incelemeye karara bağlanabilirse de, davanın bu niteliğinden dolayı mahkemece en azından davalı ortaklığa tebligat yapılmak ve ortaklık temsilcileri dinlenildikten sonra istemle ilgili karar vermek gerekir.” şeklinde görüş bildirerek davanın nizalı bir eda davası olduğunu kabul etmiştir.¹⁸⁹

Yargıtay, istemin duruşmasız olarak evrak üzerinden incelenip karara bağlanabileceği fikrini benimsemiştir. Ancak, Eriş bu görüşe katılmamakta, azınlığın genel kurulun olağanüstü toplantıya davet edilmesi veya gündeme madde eklenmesi isteminde davalı olan ortaklığa bu istemin dilekçesinin tebliğ edileceğini, davalı tarafça verilen cevapta araştırmaya yönelik savunmalar varsa hiç olmazsa bunların incelenmesi ve bir sonuca varılabilmesi bakımından istemin duruşmalı olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir.¹⁹⁰

Yargıtay ortaklık genel kurulunu toplantıya çağrı ve görüşülmesi istenen konuların gündeme konulması bakımından, azınlığa mahkemece izin verilebileceğini ancak, TTK’nın 377. maddesinin gündemi belli olan bir genel kurul toplantısının, azınlığın talebi üzerine sadece bilançonun tasdiki hakkındaki müzakerenin bir ay

¹⁸⁸ Erdoğan MOROĞLU, “Anonim Ortaklık Genel Kurulunu Toplantıya Davet İçin Azınlık Pay Sahiplerini Yetkilendiren Mahkeme Kararının Uygulanmasının Ertelenmesi”, **Prof. Dr. Hayri Domanıç’e 80. Yaş Günü Armağanı**, Beta Yayınevi, C.I, İstanbul, 2001, s.356. (Ertelenme)

¹⁸⁹ Y. 11. HD., “03.12.2002 tarih ve 6623 E. 11212 K. sayılı ilam” ERİŞ, s.2109.

¹⁹⁰ ERİŞ, s.2100.

sonraya bırakılabileceğini hüküm altına aldığına göre, ikinci toplantıda sadece bilançonun tasdiki ve buna bağlı konuların görüşülebileceğini, gündemin değişmesinin söz konusu olamayacağını belirtmiştir.¹⁹¹

Ekleme gerekir ki, azınlığın bu hakkı kullanması ile genel kurul toplansa ve gündeme madde eklense bile kararı verecek olanın çoğunluk olmasından dolayı, azınlığın bu hakkı kendi yararına sonuç vermeyebilir.¹⁹²

TTK Tasarısı m.412’de “*Pay sahiplerinin çağrı veya gündeme madde konulmasına ilişkin talepleri yönetim kurulu tarafından reddedildiği veya talebe yedi iş günü içinde olumlu cevap verilmediği takdirde, aynı pay sahiplerinin başvurusu üzerine, genel kurulu şirket merkezinin bulunduğu yerdeki ticaret mahkemesi toplantıya çağırır. Zorunluluk olmadıkça mahkeme evrak üzerinde inceleme yaparak ve herhalde bir ay içinde karar verir. Karar kesindir.*” şeklindeki hüküm ile TTK m.367 birtakım değişikliklere uğramıştır.

Öncelikle, azınlığın gündeme madde eklenmesi talebine yönetim kurulunun olumsuz cevap vermesi yada herhangi bir cevap vermemesi durumunda, azınlık yönetim kuruluna başvuru tarihinden itibaren yedi iş günü içinde ortaklık merkezinin bulunduğu yerdeki ticaret mahkemesine başvurarak gündeme madde eklenmesi talebinde bulunabilir. Buradaki yedi günlük süre, yönetim kurulunun keyfi bir tutum sergileyip cevap vermeyi geciktirmesini engellemek ve azınlığın talebinin çabuk bir şekilde değerlendirilmesini sağlamak için konulmuştur.

Madde metninden anlaşılacağı gibi, denetçilere başvuru yapılarak genel kurulun toplantıya davetini ve gündeme madde konulmasını isteme yolu kapatılmıştır. Çünkü, Tasarı’da TTK m.355’de yer alan “zaruri ve müstacel nedenlerle” denetçilerin genel kurulu olağanüstü toplantıya davetine ilişkin hükme yer verilmemiştir. Ayrıca, Tasarı m.410’da genel kurulu toplantıya davete yetkili olarak, yönetim kurulu ve ortaklık tasfiye halinde ise sadece görevleri ile ilgili konularla sınırlı olmak üzere tasfiye memurları gösterilmiştir. Yani Tasarı ile birlikte denetçilerin, genel kurulu gerek olağan gerekse olağanüstü toplantıya davet etme yetkileri kaldırılmıştır bulunmaktadır.

¹⁹¹ Y. 11. HD., “24.04.1989 tarih ve 1988/5363 E. 1989/2498 K. sayılı ilam” **Yargıtay Kararları Dergisi**, C.XVI, S.1, Ocak 1990, s.62-63.

¹⁹² ULAŞ KISA, s.528.

Bir diğ er yenilik, mahkemenin incelemeyi evrak üzerinden yapacağı ama zorunluluk olması durumunda duruşma yapılmasında bir engel olmadığıdır. Uygulamada zaten bu şekilde yapılan mahkeme incelemesinin kanunda da yerini alması doktrindeki duruşma yapılır mı yapılmaz mı tartışmalarına son vermesi bakımından sevindiricidir.

Gündeme madde eklenmesine ilişkin olarak yapılacak olan ilanda, madde eklemenin mahkeme kararı ile olduğunun belirtilmesi şartı Tasarı'da kaldırılmıştır. Bu hükme Tasarı'da da yer vermek yerinde olacaktır.      , toplantıya katılacak olan pay sahipleri yönetim kurulunun sergilemiş olduğu tutumu, talebe olumlu cevap vermeyip yada görevini ihmal ederek süresinde cevap vermeyip için mahkemeye boyutuna ulaştığını ve talebi mahkemenin değerlendirdiğini bilmelidir.

Tasarı, mahkemenin talebi duruşmalı olarak dahi incelese, bir ay içinde karar vermek zorunda olduğunu belirtmiştir. Süre olarak bir aylık bir zaman kısıtı getirilmesi, gündeme eklenmesi istenilen maddelerin güncelliğinin yitirilmemesi ve o an için olan gerekliliğinin, aciliyetinin önemi bakımından yerinde olmuştur. Aksi halde, mahkemelerin i  yükü de d         nde bir aylık bir sürenin             olması durumunda, kararın kısa sürede verilmesi mümkün değildir.

Kararın kesin hüküm niteliğı taşıdığına yer verilerek, bu konuda çıkabilecek fikir ayrılıklarının da     ne geçilmek istenmiştir.

2.2.5. Bilanço G r              Ertelenmesini Talep Etme Hakkı

2.2.5.1. Genel Olarak

TTK m. 377'de *“Bilançonun tasdiki hakkındaki m  zakere, ekseriyetin veya  irket sermayesinin onda birine sahip olan azlığın talebi üzerine bir ay sonraya bırakılır; keyfiyet 368 inci maddede yazılı olduğu üzere pay sahiplerine bildirilir ve usulü dairesinde ilan olunur. Bununla beraber azlığın talebi üzerine bir defa tehir edildikten sonra tekrar m  zakerelerin geri bırakılması talebolunabilmek için bilançonun itiraza uğrayan noktaları hakkında gereken izahatın verilmemiş olması*

şarttır.” şeklinde bir ifade ile, bilanço görüşmelerinin ertelenmesi hakkındaki hüküm belirtilmiştir.

Maddeden de anlaşılacağı üzere, bilanço görüşmelerinin ertelenmesini çoğunluk yada ortaklık esas sermayesinin onda birine sahip olan azınlık talep edebilmektedir. Bu onda birlik azınlık, birden fazla pay sahibi olmak zorunda değildir. Ortaklık esas sermayesinin onda birini elinde bulunduran pay sahibi, tek kişi de olabilir ve bu tek kişi bilanço görüşmelerinin ertelenmesini isteyebilir. Çünkü, azınlık hakkı kullanılırken, TTK kişi sayısına değil, sermaye payına itibar etmektedir. Ayrıca, TTK’da azınlığın bilanço görüşmelerinin ertelenmesini talep edebilmesi için sermaye borcunun tümüyle ödenmiş olması şartı aranmamaktadır.¹⁹³

Azınlığa tanınan bu hak ile, çoğunluğu oluşturan pay sahiplerinin azınlığın arzusu dışında, kendi görüşleri doğrultusunda karar alma imkanı sınırlandırılmakta, böylece ortaklığın hesapları konusunda mümkün olduğu kadar açık davranılması, gerçeğe, muhasebe usul ve esaslarına, kanuna aykırı bilançolar düzenlenmesinin önlenmesi, pay sahiplerine ortaklığın hesaplarını daha derinlemesine inceleme ve bilgi alma fırsatı verilmesi amaçlanmaktadır.¹⁹⁴ Bu açıklamalar doğrultusunda bilançonun görüşülmesinin ve onaylanmasının ertelenmesi ile ilgili hükmün kanunda yer alma nedeninin, bilançonun dikkatlice ve yeterince incelenmesini sağlayıp açıklığa kavuşturulmamış herhangi bir husus bırakılmaması olduğu söylenebilir.

Ertelenen genel kurul toplantısı tekrar ertelenebilir (TTK m.377). Şartlar mevcut ise, ikinci toplantının erteleme talebini, ilk toplantının erteleme talebini yapan azınlıktan başka bir azınlık da yapabilir.¹⁹⁵ Ancak, TTK m.377’ye göre, bilanço görüşmelerinin ikinci kez ertelenmesini talep edebilmek için bilançonun itiraza uğrayan noktaları hakkında gereken açıklamanın yapılmamış olması şarttır. Yani ikinci defa erteleme isteyebilmek için, ilk toplantıda bilançonun belirli noktaları

¹⁹³ Ersin ÇAMOĞLU, “Azınlığın Bilanço Erteleme Gündemdeki Diğer Maddeleri Nasıl Etkiler”, **Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp’e Armağan**, Beta Yayınları, 1. Bası, C.I, İstanbul, 2003, s.287. (Bilanço)

¹⁹⁴ ÇEVİK, **Anonim Şirketler**, s.817; Ünal TEKİNALP, “Azınlığın Bilançonun Onaylanmasına İlişkin Müzakerenin Ertelenmesi İstemi”, **İÜHFM Ord. Prof. Dr. Ernst E. Hirsch’e Armağan Özel Sayı**, Sulhi Garan Matbaası, C.XLII, S.1-4, İstanbul, 1977, s.235.

¹⁹⁵ İMREGÜN, **Menfaat İhtilafları**, s.72; ARSLANLI, s.228; BİRSEL, s.640.

hakkında yönetim kurulundan açıklama istenmiş ve yeterli açıklamanın ilk erteleme toplantısında yapılmamış olması gereklidir.¹⁹⁶

2.2.5.2. TTK Tasarısı'ndaki Durum

Genel kurul toplantısının ertelenmesi ile ilgili olarak Tasarı'da m.420 hükmü sevk edilmiştir. Madde aynen şu şekildedir: *“Finansal Tabloların müzakeresi ve buna bağlı konular, sermayenin onda birine, halka açık şirketlerde yirmide birine sahip pay sahiplerinin talebi üzerine, genel kurulun bir karar almasına gerek olmaksızın, toplantı başkanının kararıyla bir ay sonraya bırakılır; keyfiyet 414. maddenin 1. fıkrasında yazılı olduğu şekilde pay sahiplerine ilanla bildirilir. İzleyen toplantı için genel kurul usulü dairesinde toplantıya çağırılır.*

Azlığın istemiyle bir defa ertelendikten sonra bilanço müzakerelerinin tekrar geri bırakılmasının talep olunabilmesi için, bilançonun itiraza uğrayan ve tutanağa geçmiş bulunan noktaları hakkında, ilgililer tarafından, dürüst hesap verme ölçüsünün ilkeleri uyarınca cevap verilmemiş olması şarttır.” Görüldüğü üzere, Tasarı metninde TTK m.377'nin içeriğini aynen korumaktadır. Azınlık, halka açık olan ve halka açık olmayan ortaklıklar bakımından ikiye ayrılarak değerlendirilmiştir.

İkinci fıkrada, “bilançonun itiraza uğrayan ve tutanağa geçmiş bulunan noktaları hakkında dürüst hesap verme ilkeleri uyarınca cevap verilmemiş olması” ikinci kez erteleme talep edebilmek için şart koşulmuş ve TTK m.377'deki “bilançonun itiraza uğrayan noktaları hakkında gereken izahatın verilmemiş olması” ifadesinin yerini daha açıklayıcı bir biçimde almıştır. Bu gibi ufak tefek değişiklikler dışında, maddenin ana unsurlarında herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir..

Genel kurul toplantısında bilançonun onaylanması ile ilgili gündem maddesinin görüşülmesinin azınlığın istemi ile ertelendiğini, buna bağlı olan diğer gündem maddelerinin de görüşülmediğini, bu nedenle genel kurul toplantısının bir ay

¹⁹⁶ POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s.435; ÖZBAKIR, s.55; ÇEVİK, **Anonim Şirketler**, s.739; ÇAMOĞLU, **Bilanço**, s.288.

sonraya bırakıldığını toplantıya katılmayan diğer pay sahiplerine bildirmek ve durumu ilan etmek gerekmektedir.¹⁹⁷

Erteleme bir talep şeklinde ileri sürülmelidir.¹⁹⁸ Yani herhangi bir öneri veya teklif olarak erteleme talep edildiğinde, genel kurul bilanço hakkındaki görüşmelere devam edebilir. Örneğin; esas sermayenin onda birini temsil eden pay sahipleri, genel kurulda bilançonun görüşülmesinin bir ay sonraya ertelenmesini önerirler ve bu öneri oylamaya sunulup genel kurulca kabul edilmezse, görüşmelere devam etmek gerekirken, azınlık bunu genel kurula bir talep şeklinde sunarsa, bu durumda genel kurul erteleme istemini oya dahi sunamaz, erteleme kendiliğinden gerçekleşir.¹⁹⁹

Anonim ortaklık esas sermayesinin onda birini elinde bulunduran pay sahiplerinin yani azınlığın TTK m.377'ye dayanarak genel kurul toplantısında, toplantının ertelenmesini birlikte hareket ederek ve bir talep şeklinde sunması durumunda, bu talep genel kurulda oylamaya dahi sunulmadan kabul edilmekte ve genel kurul toplantısı ertelenmektedir. Bu durumda, bir azınlık yada çoğunluk kararından söz edilmemektedir. Çünkü, erteleme oylama sonucu çoğunluğun kabulü ile ertelenmemiş yada çoğunluğun red kararı ile görüşmelere devam edilmemiştir. Zaten, oylamaya sunulduğu düşünülüp red kararı alındığı varsayılsa dahi genel kurul toplantısı erteleneceği için ortada alınan mevcut bir karar olmayacaktır. Söylenmesi gereken şudur ki, azınlığın erteleme talebi üzerine erteleme kendiliğinden gerçekleşmektedir. TTK m.377'de de "oylamaya sunulur, oylama neticesi çoğunluk tarafından kabul edilirse erteleme gerçekleşir" gibi bir ifade bulunmadığından azınlığın talebi ertelemenin gerçekleşmesi için yeterli görülmektedir.

¹⁹⁷ POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s.435; İMREGÜN, **Anonim Ortaklıklar**, s.315; ÖZBAKIR, s.55; KAYAR, s.115. Ancak Kayar'a göre, genel kurul toplantısında bütün pay sahipleri bulunup da ertelemekten haberleri olmuşsa ilana gerek yoktur. Arslanlı da aynı görüşü benimsemiş, erteleme kararının ilan edilmesi gerektiğini, eğer tüm hissedarlar toplantıya katılıp durumdan haberdar olmuşsa ilana lüzum olmadığını belirtmiştir. ARSLANLI, s.227-228.

¹⁹⁸ ARSLANLI, s.227; İMREGÜN, **Anonim Ortaklıklar**, s.315; ÜNSAL, s.155-157; KAYAR, s.112; TEKİNALP, s.241.

¹⁹⁹ İMREGÜN, **Anonim Ortaklıklar**, s.315-316; ARSLANLI, s.227.

2.2.5.3. Çoğunluğun Erteleme Talebinde Bulunması

Bilanço hakkındaki görüşmeler ortaklık açısından büyük önem arz etmektedir. Zira bilançonun genel kuruldaki görüşmeler sonunda tasdik edilmesi, yönetim kurulu üyeleri ile müdürlerin ve denetçilerin ibrasını tazammum ettiği gibi, ortaklık kazancının tesbit edilmesinde de esas alınmaktadır.²⁰⁰ Bu nedenle, bilanço görüşmelerinin ertelenmesini talep etme de büyük önem arz etmektedir. Bundan dolayı hem azınlığa hem de çoğunluğa talep hakkı tanınmıştır. Denetçilerin raporlarına rağmen genel kurula sunulan bilançolardaki şüpheli noktaların bulunabileceği yada yeterince anlaşılmaktan uzak olmaları karşısında erteleme imkanının varlığı gereklidir.²⁰¹

Bilanço görüşmelerinin ertelenmesi ile o ana kadar bilançoyu inceleme imkanına sahip olmayan pay sahipleri, ertelemeden sonra yapılacak olan genel kurul toplantısına kadar bilançoyu inceleme fırsatı bulabilecek ve bilançoda herhangi bir yanlışlık, şüphe varsa bu durumu ertelemeden sonra yapılacak olan genel kurul toplantısında belirtebileceklerdir.

Bilanço görüşmelerinin ertelenmesini talep etme hakkının genel kurul toplantısındaki çoğunluğa ve azınlığa ait olduğu belirtilmişti. Bunlardan başka, herhangi bir pay sahibi de bilanço görüşmelerinin ertelenmesini isteyebilir. Ancak, bu istek azınlığın yada çoğunluğun erteleme talebinden farklılık arz etmektedir. Azınlık veya çoğunluk genel kuruldan erteleme talep ettiği zaman, bu talep genel kurul çoğunluğunca kabul edilip edilmemesine bakılmaksızın kabul görmekte bu yönde karar verilmektedir. Ama herhangi bir pay sahibi genel kuruldan erteleme talep ettiği zaman, talep genel kurulda oylamaya sunulur ve çoğunluk talebi kabul ederse erteleme gerçekleşir.²⁰²

2.2.5.4. Azınlığın Erteleme Talebinde Bulunması

TTK m.377’de bilanço görüşmelerinin bir aydan önceki bir süre olmamak üzere, başka bir zamana ertelenmesi hükme bağlanmış ve bu haktan ortaklık esas

²⁰⁰ ÜNSAL, s.152; KAYAR, s.111.

²⁰¹ KAYAR, s.112.

²⁰² KAYAR, s.112; ÜNSAL, s.153; DOMANIÇ, s.853.

sermayesinin onda birine sahip olan azınlığın da yararlanabileceği belirtilmiştir. Böylece bilanço görüşmelerinin ertelenmesini talep yetkisi konusunda, çoğunluk tek söz sahibi olmaktan çıkarılmış genel kurulda alınacak olan kararlarda azınlığın etkinliği artırılmıştır.

Azınlığın, erteleme istemini ortaklık esas sermayesinin en az onda birini temsil eden ortakların oybirliğiyle ve müstakil bir talep şeklinde sunması gerekmektedir.²⁰³ Anonim ortaklık esas sermayesinin onda birini elinde bulunduran pay sahiplerinin, genel kuruldan bilançonun onaylanması hakkındaki görüşmelerin bir ay sonraya bırakılmasını talep etmeleri halinde, genel kurul bu talebi yerine getirmek zorundadır. Artık bilançonun onaylanmasına ilişkin bir karar alamaz. Genel kurul toplantısının başka bir güne bırakılması istenirken, özellikle azınlık hakkının kullanılması söz konusu ise, erteleme sebebinin açıklanması ve tutanağa geçirilmesi gerekir.²⁰⁴ Bilanço görüşmelerinin bir ay sonraya ertelenmesinden sonra, karar diğer pay sahiplerine bildirilir.²⁰⁵

2.2.5.5. Erteleme İsteminde Gerekçe Gösterilmemesi

Azınlığın genel kurulda bilanço görüşmelerinin ertelenmesi isteminde bulunurken gerekçe göstermek zorunda olup olmadığı konusunda doktrinde bir görüş birliği bulunmamaktadır. Bazı yazarlara göre, gerekçe gösterilmesi zorunlu değildir.²⁰⁶ Bazılarına göre ise, azınlığın erteleme talebinde bulunabilmesi için mutlaka belli başlı gerekçeler göstermesi şarttır.²⁰⁷ TTK'daki azınlık ile ilgili maddelerin temel amacının, azınlığı ortaklıkta daha etkili hale getirmek ve ortaklığın yönetiminin sadece ve sadece çoğunluğun eline geçmesine engel olmak olduğundan yola çıkıldığında, azınlığın etkinliğini en aza indirmek yanlış olacaktır. Bu nedenle,

²⁰³ İMREGÜN, **Menfaat İhtilafları**, s.71; DOMANIÇ, s.854; ARSLANLI, s.227.

²⁰⁴ BİRSEL, s.639.

²⁰⁵ ÖZBAKIR, s.55; İMREGÜN, **Anonim Ortaklıklar**, s.315.

²⁰⁶ POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s.435; ÇAMOĞLU, **Bilanço**, s.288; ÜNSAL, s.158; İMREGÜN, **Anonim Ortaklıklar**, s.315; TEKİNALP, s.238. Tekinalp'e göre, kanunda olmayan bir şartın yorum ile eklenmesi bu azınlık hakkının kullanılmasını zorlaştırmaktan başka bir işe yaramamaktadır.

²⁰⁷ KAYAR, s.113; BİRSEL, s.639; ÇEVİK, **Anonim Şirketler**, s.739; DOMANIÇ, s.854. Domaniç'e göre, azınlığın erteleme talebini bazı gerekçelere dayaması, bilanço, kar ve zarar hesabında hatalı bulunduğu kalemleri de açıklaması, idarenin araştırma ve hazırlık yapmasına imkan sağlaması da lazımdır.

gerekçe gösterilmeksizin de bilanço görüşmelerinin ertelenmesi talebinde bulunulabilinmelidir. Pek tabii azınlık gerekçe göstermek isterse, buna herhangi bir engel yoktur.

2.2.5.6. Ertelemenin Talep Edildiği Genel Kurulun Gündemi

Genel kuruldaki erteleme talebinin konusunu bilançonun onaylanması oluşturmaktadır. Bilanço görüşmelerinin ertelenmesi istemi ile birlikte bilançoyla doğrudan doğruya ilgili bulunan tüm konular da ertelenmiş olur. Bilançonun ayrılmaz bir parçası niteliğinde olan kar ve zarar hesabı, kurucu kazanç payları, yönetim kurulu kar payı, intifa kazanç payları dağıtımı ile ilgili gündem maddeleri de bilanço ile ilgileri nedeni ile ertelenmiş sayılmaktadır.²⁰⁸ Bilançonun görüşülmesinin ertelenmesi talebi, sadece bilanço ile ilgisi bulunan veya bağlantısı nedeni ile bilançonun oylanmasını etkiler nitelikteki tüm gündem maddelerinin görüşülmesinin ertelenmesini zorunlu kılar.²⁰⁹

Yargıtay'ın verdiği kararlarda da, bilançonun onanmasına ilişkin müzakerelerin ertelenmesi halinde, bilanço ile ilgisi bulunan yada bağlantısı nedeniyle bilanço oylamasını etkiler nitelikteki tüm gündem maddelerinin de ertelenmesinin zorunlu olduğu ifade edilmiştir.²¹⁰

Kayar, bilanço ile ilgisi bulunan yada bağlantısı nedeni ile bilanço oylamasını etkiler nitelikteki tüm gündem maddelerinin de ertelenmesinin zorunlu olduğunu, bilançoyla ilgili olmamak kaydıyla gündemde bulunan diğer hususların görüşülüp karara bağlanmasına bir engel olmadığını belirtmiş, kar ve zarar hesabını, kazancın

²⁰⁸ DOMANIÇ, s.857.

²⁰⁹ İMREGÜN, **Anonim Ortaklıklar**, s.316; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s.435 (Ertelme talebi karşısında gündemin bilanço ile ilgili bütün maddelerin ertelenmesi gerekir: kar dağıtımı, ibra ve ibraya dayalı olarak Yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerin seçimi gibi.); ARSLANLI, s.227 (Genel kurul erteleme talebi üzerine bilanço hakkında karar veremez ancak gündemde bulunan sair maddeleri müzakere ederek karara bağlamasına bir engel yoktur, meğer ki bu kararlar bilançonun tasdiki sonucunu doğursun, mesela; umumi heyet kazancın dağıtılması hakkındaki teklifi karara bağlayamaz.); BİRSEL, s.640 (Bilanço müzakeresi ertelenince buna bağlı olan diğer gündem maddeleri de özellikle yıllık karın dağıtılması kararı ile yönetim kurulu üyelerinin ibrası da ertelenmiş olur.); ÇAMOĞLU, **Bilanço**, s.289 (Bilanço müzakereleri ile doğrudan veya dolaylı olarak bağlantılı olan gündem maddelerinin tümü TTK m.377 uyarınca yapılan ertelemenin kapsamı içindedir.).

²¹⁰ Y. 11. HD., “24.04.1989 tarih ve 1988/5363 E. 1989/2498 K.sayılı ilam” **Yargıtay Kararları Dergisi**, C.XVI, S.1, Ocak 1990, s.62-63; Y. 11. HD., “14.10.1982 tarih ve 1982/3556 E. 1982/3887 K sayılı ilam” **Yargıtay Kararları Dergisi**, C.IX, S.1, Ocak 1983, s.69-74.

dağıtılması ile ilgili teklifi, kurucu kazanç paylarını, yönetim kurulu kar payı ile ilgili gündem maddelerini bilançoyla ilgili olmaları nedeniyle ertelenmesi gereken konular arasında sıralamış ama ibra ile yönetim ve denetim organlarının seçilmesine ilişkin gündem maddelerinin ertelenmesine gerek olmadığını savunmuştur.²¹¹ Halbuki, ibra doğrudan doğruya bilanço ile ilgili bir konudur. Bilanço tasdik edilmeden yönetim kurulunun ve denetçilerin sorumluluğunun sona ermesi düşünülemez. TTK m.380’de *“Bilançonun tasdikına dair olan umumi heyet kararı, aksine sarahat olmadığı takdirde, idare meclisi azalarıyla müdürler ve murakıpların ibrasını tazammun eder. Bununla beraber bilançoda bazı hususlar belirtilmemekte veyahut bilanço şirketin gerçek durumunun görülmesine mani yanlış birtakım hususları ihtiva etmekte ise, idare meclisi azalarıyla müdürler ve murakıplar, bilançonun tasdikiyle ibra edilmiş olmazlar.”* denilerek bilançonun tasdiki ile birlikte yönetim kurulu üyeleri, müdürler ve denetçilerin ibra edilebileceği ve dolayısıyla sorumluluktan kurtulacağı belirtilmiştir.

Bilançonun tasdiki ile birlikte, yönetim kurulu ve denetim organı ibra edilmiş sayılacakları için genel kurul toplantısında bilanço görüşmelerinin ertelenmesi halinde, yönetim kurulunun ve denetim organının ibrası da ertelenmiş olup bir sonraki toplantıda ibra konusu tekrar gündeme alınır.

Aksi görüşte olan Domaniç, genel kurulun bilançoyu reddetmesine rağmen ibra kararı alabileceğini veya bilançoyu kabul ettiği halde yönetim kurulunun ve denetim organın sorumluluğuna karar verebileceğini, bu nedenle bilançonun ertelenmesine rağmen ibra kararı verilmesinin yada tam tersi ibrayı reddetmenin mümkün olacağını savunmaktadır.²¹²

Tasarı’nın ibra ile ilgili olan 424. maddesi şöyledir: *“ Bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararı, aksine açıklık bulunmadığı takdirde, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve denetçilerin ibrası sonucunu doğurur. Bununla beraber, bilançoda bazı hususlar hiç veya gereği gibi belirtilmemişse veya bilanço şirketin gerçek durumunun görülmesine engel olacak bazı hususları içeriyorsa ve bu hususta bilinçli hareket edilmişse onama ibra etkisini doğurmaz.”*

²¹¹ KAYAR, s.116.

²¹² DOMANIÇ, s.857.

Açıkça anlaşılacağı üzere, Tasarı m.424 TTK m.380'in tekrarı niteliğindedir. Sadece maddeye yenilik olarak “bu hususta bilinçli hareket edilmişse” ibaresi eklenmiştir. Bilinçli hareketle anlatılmak istenen, istem dahilinde yani kasıtlı hareket etmektir. Kasıtlı, daha doğrusu bilinçli olan da ortaklığın gerçek durumunun görülmesine engel teşkil edecek birtakım davranışlardır. Bu şekilde bilinçli bir tutum içine giren yönetim kurulunun, denetçilerin veya yöneticilerin ibrası mümkün olmayacaktır. Ancak, bilinç dışı bir engelleme hali söz konusuysa, bu durumda ibra gerçekleşmelidir.

Bilançoyla birlikte ertelenmesi gereken bir diğer gündem maddesi de tahvillerle ilgilidir. TTK m.421'de “*Çıkarılan tahvillerin bedelleri tamamen alınmadıkça ikramiyeli veya ikramiyesiz yenileri çıkarılamaz.*” ve TTK m.422'de “*Anonim şirketlerin çıkaracakları tahviller, esas sermayenin ödenen ve tasdik olunmuş son bilançoya göre mevcudiyeti anlaşılan miktarını aşamaz.*” denilmektedir. Buna göre, yeni tahvil çıkarılabilmesi için öncekilerin bedellerinin tamamen tahsil edilmesi gerekmektedir. Çıkarılacak olan yeni tahvillerin de son bilançoya göre hesap edilmesi gerektiğine göre, bilanço tasdik edilmeyip görüşmelerin ertelenmesi halinde, genel kurul toplantı gündeminde yeni tahvil çıkarma konusunda bir madde varsa bu madde de ertelenecektir.

Anonim ortaklık esas sözleşmesinin değişikliği hakkında bir karar verilecek olması durumunda, bu konunun ertelenmesi için herhangi bir neden bulunmamaktadır. Ancak, sermaye artırımından dolayı esas sözleşme değişikliğine gidilmesi gerekiyorsa, bu durumda esas sözleşme değişikliği hakkındaki görüşmelerin de ertelenmesi yerinde olacaktır. Çünkü, esas sermaye artırımını tıpkı tahvillerde olduğu gibi, önceki sermayenin ödenmiş olması şartına bağlı bulunduğu ve dolayısıyla bilançoyla ilişkilendiğinden, esas sermaye artırımını ile ilgili gündem maddesi de ertelenmelidir.

Bilanço görüşmelerinin ertelenmesi yönetim kuruluna veya denetim organına üye seçimine engel teşkil etmemektedir. Ancak, denetim organına seçilecek olan üye yönetim kurulu üyeleri arasından ise, bilançonun tasdikinin ertelenmesi yönetim kurulu üyelerinin ibrasına engel olduğundan, bilanço tasdik edilip ibra gerçekleşene kadar söz konusu üye seçiminin de ertelenmesi gerekmektedir.

2.2.5.7. Erteleme Talebindeki Bir Aylık Süre

TTK m.377'ye göre, bilançonun tasdiki hakkındaki müzakere, çoğunluğun veya ortaklık esas sermayesinin onda birine sahip olan azlığın talebi üzerine bir ay sonraya bırakılır. Bu bir aylık sürenin uzatılıp kısaltılmasının mümkün olup olmadığı konusunda doktrinde bir görüş birliği bulunmamaktadır.

Poroy'a göre, bu bir aylık süre azınlık lehine tanınmış müktesep hak niteliğinde asgari bir süre olup, toplantı gereğinde bir aydan daha fazla bir süre ertelenebilir veya azınlık muvafakat ettiği takdirde bir aydan önceye de alınabilir.²¹³

Kayar, azınlığın bir aydan daha uzun bir süre ertelemeyi sadece teklif edebileceğini, genel kuruldaki çoğunluk tarafından kabul edildiği takdirde sürenin bir ayı geçebileceğini, aksi halde azınlığın kendiliğinden bir aydan daha uzun bir süre kararlaştıramayacağını belirtmiştir.²¹⁴

Arslanlı, kısmen de olsa bu görüşü desteklemekte, bu sürenin azaltılamayacağı gibi tatil günleri istisna olmak üzere çoğaltılamayacağını, ancak her nasılsa toplantı bir ayı aşan bir süreden sonra yapılmışsa genel kurulun bu toplantıda verdiği kararların iptalinin mümkün olmadığını, ama bir aydan önce yapılan genel kurul toplantısında alınan kararların TTK m.381'e istinaden davetin usulüne uygun yapılmadığı gerekçeyle iptal ettirilebileceğini savunmaktadır.²¹⁵

Deryal, azınlığın bilanço görüşmelerinin en az bir sonraya ertelenmesini talep edebileceği şeklindeki ifadesi ile, bir aylık sürenin asgari olduğunu, sürenin bir aydan daha uzun da olabileceğini ileri sürmüştür.²¹⁶

Bilançonun görüşülmesinin ertelenmesi halinde, TTK m.377'de öngörülen bir aylık süre azınlık yararına bir süredir, ikinci toplantı birincisinden bir aydan az süre ile olamaz ama ara bir aydan fazla olabilir.²¹⁷ Ayrıca, ikinci toplantının bir aydan önce yapılması uygun değildir, bir aydan geç toplanılmışsa, iyiniyet kurallarına aykırılık yoksa, genel kurulun bu toplantıda aldığı kararlar geçerlidir, ancak bir ayı

²¹³ POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s.435.

²¹⁴ KAYAR, s.115.

²¹⁵ ARSLANLI, s.228.

²¹⁶ DERYAL, *Ticaret Hukuku*, s.277.

²¹⁷ İMREGÜN, *Anonim Ortaklıklar*, s.317.

çok aşan bir zaman sonrası için yapılan davet üzerine toplanan genel kurul kararlarında, iyiniyet asıl olarak kabul edilemez.²¹⁸

Bir aylık sürenin az mı yada çok mu aşıldığı görecelidir. Bu sürenin aşımının çok olduğuna karar verilirken objektif kıstasları kullanmak mümkün olmadığından ve hatta böyle bir kıstas mevcut olmadığından, daha başından bu sürenin aşılmasını kabul etmemek yerinde olacaktır.

Madde emredici hüküm niteliğindedir, daha kısa bir süre için erteleme yapılamaz ama bir ay asgariyi belirtmektedir, daha uzun bir süre tanınabileceği gibi, ilan başta olmak üzere çeşitli çağrı işlemlerine uygun hareket edilmesi sonucu bir ay kendiliğinden geçirilebilir.²¹⁹

Azınlık talepte bulunurken TTK m.377'deki hükme uygun olarak bir aylık süre için erteleme isteminde bulunabilmekte, bu süreden daha kısa yada daha uzun bir erteleme zamanı belirleyememektedir. Bu konudaki hüküm tereddüte yer vermeyecek şekilde açıkça belirtilmiştir.

2.2.5.8. Erteleme Kararı Verilmesine Rağmen Görüşmeye Devam Etme

Anonim ortaklık esas sermayesinin onda birini elinde bulunduran pay sahiplerinin, genel kurul toplantısında usulüne uygun olarak istemde bulundukları (oybirliği ile ve bir talep şeklinde) bilançonun onaylanmasına dair görüşmelerin bir ay sonraya bırakılması talebi karşısında genel kurul, bilançonun ve onunla bağlantısı bulunan diğer hususların görüşülmesini bir sonraki genel kurul toplantısına bırakır.

Azınlığın, bilanço görüşmelerinin ertelenmesini talep etmesine rağmen görüşmelere devam edilmesi ve genel kurulun karar alması durumunda, bu kararın geçerliliği ve uygulanacak olan yaptırım ile ilgili olarak TTK bir açıklık bulunmamaktadır.

²¹⁸ İMREGÜN, **Menfaat İhtilafları**, s.71-72.

²¹⁹ TEKİNALP, s.240-241.

Sumer'e göre, geçerli bir azınlık talebine rağmen, genel kurul görüşmelere devam etmeye karar verip bilançonun tasdiki yolunda bir karar alırsa, bu karar kanuna aykırıdır ve TTK m.381'e göre iptal edilebilir.²²⁰

Tekinalp ise karşıt görüştedir. Ona göre, genel kurulun bilançonun görüşülmesini erteleyip ertelememe konusunda oylama yapma hakkı bulunmamaktadır ve azınlığın erteleme istemine rağmen, genel kurulun oylama yapıp görüşmelere devam etme yolunda verdiği karar iptal edilebilir değil, hukuken yok karardır ve iptal değil, tespit davası açılması gerekmektedir.²²¹

Ünsal da Sumer'i destekler bir görüş ile, azınlığın talebi dikkate alınmamışsa bu takdirde, açıkça kanuna aykırılık hali mevcut olup TTK m.381 gereğince iptal davası açılması gerektiğini savunmaktadır.²²²

İmregün, genel kurulun, azınlığın bilanço hakkındaki görüşmelerin ertelenmesi talebini dikkate almayarak karar alması durumunda, alınan kararların hükümsüz olduğunu iddia etmenin doğru olmadığını, bu kararların ancak TTK m.381'e göre iptal edilebilir kararlar olduğunu belirtmiştir.²²³

Arslanlı'ya göre de, azınlığın bilançonun görüşülmesinin bir ay sonraya ertelenmesini talep etmesine rağmen genel kurulun bilançoyu onaylaması durumunda, bu kararın iptali mümkündür.²²⁴ Muhalefetini TTK m.381 gereğince tutanağa geçirten pay sahipleri iptal davası açma hakkına sahipken, azınlığın muhalefetini tutanağa geçirtmeksizin dava açma hakkı vardır.²²⁵

Bilanço görüşmelerinin ertelenmesini talep eden azınlığın bu istemi, genel kurul tarafından kabul edilmek zorundadır. Genel kurulun, azınlığın erteleme istemini reddetme gibi bir hakkı yoktur. Ancak, yine de genel kurulun, azınlığın erteleme talebini gözardı ederek görüşmelere devam etmesi ve bilançonun onaylanmasına ilişkin herhangi bir karar vermesi durumunda, kararın kanun hükmüne aykırılıktan dolayı iptal edilmesi gerekmektedir. Zira TTK m.381'de

²²⁰ SUMER, s.34.

²²¹ TEKİNALP, s.240.

²²² ÜNSAL, s.174.

²²³ İMREGÜN, **Menfaat İhtilafları**, s.72.

²²⁴ ARSLANLI, s.228.

²²⁵ ARSLANLI, s.228.

kanuna, esas sözleşmeye, objektif iyiniyet kurallarına aykırılık hali bulunan genel kurul kararlarının iptalinin mümkün olduğu belirtilmiştir.

2.2.6. Denetçilere Şikayet Hakkı

2.2.6.1. Genel Olarak

TTK m.356'da *“Her pay sahibi idare meclisi azası veya müdürleri aleyhinde murakıplara müracaat edebilir. Murakıplar bu müracaatları tahkike mecburdurlar. Tahkikat neticesinde şikayet edilen hadisenin gerçekliği sabit olursa keyfiyet murakıpların yıllık raporuna yazılır.*

Müracaat edenler esas sermayenin onda birine muadil paylara sahip oldukları surette, murakıplar bu müracaat hakkındaki fikir ve mütalaalarını raporlarında bildirmeye ve lüzum gördükleri halde umumi heyeti derhal fevkalade toplantıya davet etmeye mecburdurlar.

İkinci fıkraya dayanarak murakıplara müracaat edenlerin yukarıda yazılı miktardaki hisse senetlerini muteber bir bankaya rehin olarak tevdi etmeleri lazımdır. Bu senetler umumi heyetin ilk toplantısının sonuna kadar bankada kalır.” denilmek suretiyle azınlığın yönetim kurulu veya müdürler aleyhine denetçilere şikayette bulunabileceği hüküm altına alınmıştır.

Denetçiler denetleme görevlerini esasen re'sen yerine getirmelerine rağmen, TTK pay sahiplerinin yönetim kurulu üyeleri ile müdürler aleyhine denetçilere şikayette bulunması halinde, yöneticilerin faaliyetlerinin ayrıca incelenmesi görevini de denetçilere yüklemiştir.²²⁶

TTK m.356'da belirtildiği gibi, denetçilere yönetim kurulu veya müdürler hakkında herhangi bir pay sahibi şikayette bulunabileceği gibi esas sermayenin onda birini elinde bulunduran azınlık pay sahipleri de şikayette bulunabilir. Bu durumda, azınlığa fazladan tanınan bir hak söz konusu olmamakta, aynı haktan ortaklıktaki

²²⁶ İZMİRLİ, s.108.

tüm pay sahipleri yararlanmakta, denetçilere şikayet hakkı ile azınlığın ön plana çıkması gibi bir hal mevcut olmamaktadır.

2.2.6.2. TTK Tasarısı’ndaki Durum

Tasarı ile denetim sistemi köklü değişikliklere uğramıştır. Denetim görevi, ortaklığın iç denetimini yapan ve zorunlu organ olan denetim organından bir diğer adıyla murakıplardan alınmıştır. Yine denetimle ilgili olarak, özel denetçi atanması konusunda yerinde değişikliklere gidilmiştir. İleride detaylı olarak incelenecek olan, azınlığa denetçiyi değiştirebilme hakkı tanınmıştır.

Genel kurulu olağanüstü toplantıya davet etmeye yetkili bulunan denetçiler, Tasarı’da bu konuda yetkisizdir. Artık genel kurulu toplantılara davet yönetim kuruluna ve tasfiye halindeki anonim ortaklıklarda tasfiye işlemleri ile sınırlı olarak tasfiye memurlarına ait bir görevdir.

Azınlık, genel kurulu denetçilere müracaat etmesine gerek kalmadan, Tasarı m.411’e dayanarak (TTK m.366) doğrudan doğruya kendisi olağanüstü toplantıya davet edebilmektedir. Denetçilere şikayet hakkı sadece azınlığa tanınmamış her bir pay sahibine tanınmış bir hak olması ve azınlığın denetçilere müracaatının kabul görebilmesi için sahip oldukları pay senetlerini bir bankaya tevdi zorunluluğu da bulunmasından dolayı, azınlık zaten bu hakkı kullanma yoluna gitmemektedir

Kısaca açıklamak gerekirse, TTK’da azınlığa tanınmış olan denetçilere şikayet hakkına, Tasarı’da denetçilerin genel kurulu olağanüstü toplantıya davet hakkının bulunmaması, azınlığın da zaten denetçilere gerek duymaksızın genel kurulu olağanüstü toplantıya davet edebiliyor olması, denetçilere şikayet için azınlığa birtakım önşartlar koşulması ve bu hakkın azınlığa özgü bir hak olmayıp her bir pay sahibi tarafından kullanılabilir olması gibi nedenlerle azınlığa “denetçilere şikayet hakkı” na gereksinim duyulmamış ve Tasarı’da yer verilmemiştir.

2.2.6.3. Herhangi Bir Pay Sahibinin Şikayette Bulunması

Madde metninden açıkça anlaşılacağı üzere, her pay sahibi yönetim kurulu veya müdürler hakkında denetçilere şikayette bulunabilir. Herhangi bir pay sahibi

tarafından yapılan bu şikayetin denetçiler tarafından incelenmesi zorunludur. Denetçilerin, incelemeyi yapmama gibi bir seçenekleri yoktur. Denetçiler yaptıkları inceleme sonucunda şikayet edilen hususun gerçek olduğu kanısına varırlarsa, durumu yıllık raporda belirtirler. Ancak, şikayet edilen konunun doğru olmadığı ortaya çıkarsa, denetçiler yapılan şikayeti raporlarına geçirmek zorunda değillerdir.²²⁷ Ayrıca, denetçiler inceleme ile birlikte gerekli görürlerse, genel kurulu “zaruri ve müstacel sebeplere” dayanarak olağanüstü toplantıya davet edebilirler. Genel kurul olağanüstü toplantıya davet edilmişse, şikayet özel bir raporla genel kurula bildirilir.²²⁸

Pay sahiplerinin yönetim kurulu veya müdürler hakkında şikayette bulunmasıyla birlikte denetçiler gerekli incelemeyi yaparlar. Bu inceleme sonucunda, şikayet konusunun doğru olmadığı kanaatine varılırsa, şikayette bulunan pay sahiplerinin herhangi bir sorumluluğu söz konusu olmamaktadır. Eğer ki pay sahiplerinin sorumluluğu yoluna gidilirse hele hele de haklarında dava açılacak olursa, hiçbir pay sahibinin şikayet hakkını kullanmayacağı ortadadır. Çünkü, şikayet sonucu yapılacak olan inceleme ile denetçiler, şikayet edenler lehine bir karara varabilecekleri gibi tam tersi bir şekilde onların aleyhine de karar verebileceklerdir.

2.2.6.4. Azınlık Pay Sahiplerinin Şikayette Bulunması

Yönetim kurulu veya müdürler aleyhine azınlık pay sahipleri de denetçilere şikayette bulunabilir. Ancak, azınlığın bu hakkı kullanabilmesi için bazı özel şart ve hükümler getirilmiştir.²²⁹ Azınlık pay sahiplerinin denetçilere müracaatının kabul görebilmesi için sahip oldukları pay senetlerini muteber bir bankaya tevdi etmeleri gerekmektedir. Bankaya tevdi edilen pay senetleri yapılacak olan genel kurul toplantısının sonuna kadar söz konusu bankada kalır. Pay senetlerinin bankaya tevdi edilmesi, genel kurulun gereksiz yere toplanması söz konusuysa ve ortaklık herhangi bir zarara uğramış olursa, bu zararın giderilmesi içindir. Oysa ki genel kurulu toplantıya davet eden azınlık değildir. Azınlık sadece dilekçe ile denetçilere

²²⁷ İZMİRLİ, s.109.

²²⁸ ARSLANLI, s.234.

²²⁹ ÇEVİK, *Anonim Şirketler*, s.819.

şikayetlerini bildirmiştir. Genel kurul, denetçilerin çağrısı üzerine toplanmaktadır. Bu nedenle, genel kurulun gereksiz olarak denetçiler tarafından toplantıya çağrılmasından doğabilecek zarara karşı teminat olarak azınlığın pay senetlerini rehin bırakması anlamsız kalmaktadır.²³⁰ Kaldı ki azınlığın, şikayetin gereksiz olduğunun ve dolayısıyla genel kurulun da gereksiz yere toplandığının ilk başta anlaşılması mümkün değildir. Denetçilerin gerekli incelemeyi yapması sonucu bu durum açıklığa kavuşacaktır. Genel kurulu toplantıya davet eden azınlık değil, denetçiler olduğuna göre de azınlığın pay senetlerini rehin olarak bankada tutmak yerinde bir hareket değildir.

Azınlığın bu haktan yararlanabilmesi için bir diğer şart, ortaklık esas sermayesinin en az onda birini elinde bulunduran pay sahiplerinin, beraberce hazırlayıp imzaladıkları şikayet dilekçesini denetçilere vermesi gerekmektedir.²³¹ Şikayet dilekçesi ayrı ayrı hazırlanıp imzalanabilir. Önemli olan, ortaklık esas sermayesinin onda biri oranına ulaşılmış olması, dilekçe içeriklerinin aynı olması ve denetçilere aynı anda verilmesidir. Yani tek bir dilekçe sunulması zorunluluğu yoktur.

Maddeden, şikayetin azınlık pay sahipleri tarafından yapılması durumunda, denetçilerin ortada zaruri ve müstacel sebepler varsa genel kurulu olağanüstü toplantıya çağırarak zorunda olduğu (TTK m.356/2), genel kurulun olağanüstü toplantıya davet edilmesinin denetçilerin isteğine bağlı olmadığı, herhangi bir pay sahibinin şikayeti halinde ise genel kurulun olağanüstü toplantıya davetinin denetçilerin isteğine bağlı olduğu gibi bir anlam çıkmaktaysa da, denetçiler pay sahiplerinin şikayetlerine dayanarak yapmış oldukları incelemeler sonucunda şikayet nedeninin haklı olduğu kanısına varırlarsa, genel kurulu olağanüstü toplantıya davet etmeye mecburdurlar.

Azınlığın denetçilere yönetim kurulu üyeleri veya müdürler hakkında şikayette bulunması üzerine denetçilerin yaptığı inceleme sonucunda, şikayet nedeni ister gerçek ister gerçek dışı olsun denetçiler durumu yıllık raporlarında belirtmek zorundayken, şikayeti herhangi bir pay sahibinin yapması durumunda, inceleme

²³⁰ ÜNSAL, s.83, İZMİRLİ, s.110.

²³¹ ÜNSAL, s.82.

sonucu şikayet nedeninin gerçek olması şartına bağlı olarak denetçilerin duruma yıllık raporda yer verecek olması şaşırtıcıdır.

TTK m.356 azınlık pay sahiplerine gerçekte özel bir hak sağlamamaktadır.²³² Çünkü yönetim kurulu veya müdürleri denetçilere şikayet hakkı herhangi bir pay sahibine de tanınmıştır ve eğer denetçiler gerekli görürlerse daha doğrusu zaruri ve müstacel sebeplerin varolduğuna kanaat getirirlerse, kendilerine şikayeti gerçekleştiren ister azınlık pay sahipleri ister herhangi bir pay sahibi olsun genel kurulu özel bir gündem hazırlayarak²³³ olağanüstü toplantıya çağırarakla yükümlüdürler. Denetçilerin bu yükümlülüklerini yerine getirmemeleri halinde sorumlulukları söz konusu olacak ve ayrıca, azınlığın mahkemeye müracaat ederek genel kurulun olağanüstü toplantıya davet edilmesini talep etme hakkı doğacaktır (TTK m.367).

Azınlığın şikayette bulunabilmesi için sahip olduğu payları genel kurul toplantısı sonuna kadar muteber bir bankaya rehin olarak bırakma zorunluluğu olduğundan, bu ağırlaştırılmış şartlar karşısında azınlığın denetçilere yönetim kurulu veya müdürler aleyhine müracaat etmesi yerine, hiçbir önkoşul öne sürülmeden denetçilere müracaatta bulunabilecek olan herhangi bir pay sahibinin söz konusu şikayeti gerçekleştirmesi daha pratik olacaktır. Kaldı ki azınlığın şikayetindeki amacı genel kurulun olağanüstü toplanmasını sağlamaksa, bunu zaten denetçilere şikayette bulunmadan TTK m.366'ya dayanarak da yapabilmektedir. Ayrıca, denetçilerin genel kurulu zaruri ve müstacel sebeplere dayanarak olağanüstü toplantıya çağırabilmesi için herhangi bir pay sahibinin yada azınlığın uyarısına, şikayetine ihtiyacı bulunmamaktadır. Denetçiler böyle bir durumda kendiliğinden davette bulunabilmektedir. Ancak bu, TTK'daki durumdur. Tasarı'da durum farklıdır. Tasarı'ya göre, denetçilerin davet hakkı bulunmamakta, gerek olağan genel kurul toplantısı gerekse olağanüstü genel kurul toplantısı olsun, bu hak yönetim kurulunda bulunmaktadır.

Denetçi veya denetçiler tek bir pay sahibi başvursa dahi yapacakları inceleme sonucunda zaruri ve müstacel sebepler ortaya çıktığı takdirde, genel kurulu

²³² İMREGÜN, **Anonim Ortaklıklar**, s.321; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s.437; İMREGÜN, **Menfaat İhtilafları**, s.75-76; İZMİRLİ, s.110-111.

²³³ ŞENER, s.62.

olağanüstü toplantıya davet etmeye kanunun açık hükmü gereği mecbur oldukları için, azınlığın ellerinde bulundurdıkları payları bankaya tevdi etmesinin hiçbir anlamı yoktur.²³⁴

2.3. TASARI'DA YER ALAN YENİ OLUMLU AZINLIK HAKLARI

2.3.1. Genel Olarak

Tasari'da, azınlık hakları ile ilgili olarak bir çok bakımdan olumlu değişikliklere gidilmiş ve azınlığın haklarını güçlendiren gelişmeler ortaya çıkmıştır. Öncelikle, gerekçeden de anlaşılacağı gibi, azınlık haklarının etkin bir şekilde kullanılmasını engelleyen, gündeme bağlılık ilkesine önemli istisnalar getirilmiştir (Tasari m.364, m.463 ve m.438-444). İkinci olarak, özel denetçi atanması ile ilgili olan hüküm ciddi anlamda ve azınlık lehine değişikliklere uğramıştır. Azınlık hakları sisteminin merkezinde özel denetçi atanması yer alır. Çünkü onun raporu, sorumluluk davasına giden yolu açabilecek, gereğinde bilanço müzakereleri ertelenebilecektir. Özel denetçi mekanizması işlemezse, azınlık haklarından beklenen yarar elde edilemez. TTK'daki sistemin tam olarak işlediğini söylemek yerinde olmayacaktır. Çünkü, bir taraftan özel denetçi atanması talebiyle ilgili olarak gündemde madde bulunmasının gerekip gerekmediği tartışmalara yol açmakta, diğer taraftan özel denetçiyi genel kurul yani çoğunluk seçmektedir. Tasari, bu aksaklıkları gidermiş, denetçinin mahkeme tarafından seçilmesi sağlanmış ve özel ihtiyaçlara cevap verecek şekilde gerek denetçi gerekse özel denetçi Tasari m.438-444 ile yeniden kaleme alınmıştır. Tasari m.412 ile genel kurulun toplantıya çağrılmasında yönetim kurulunu bağlayıcı süreler konulmuştur ki bu süreler, yönetim kurulunun keyfi ve rahat tutum sergilemesinin önüne geçecektir. Üçüncü olarak, azınlık haklarına yenileri eklenmiştir. Bunlar ana başlıklar halinde şu şekilde sıralanabilir:

- 1) Tasari m.531'de azınlığa haklı nedenlerin varlığı halinde, anonim ortaklığın feshini isteme hakkı tanınmıştır.

²³⁴ İMREGÜN, **Anonim Ortaklıklar**, s.321. Benzer şekilde POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s.437.

- 2) Tasarı m.399'da finansal tabloları inceleyen denetçinin, haklı sebeplerin varlığı ve tarafsızlığı ihlal etmesi halinde, azınlık tarafından görevden alınması ve yerine yenisinin atanması davası açılabilmesine olanak sağlanmıştır.
- 3) Tasarı m.486'da halka açık olmayan anonim ortaklıklarda pay senetlerinin basılmasını talep etme hakkı azınlığa verilmiştir.

2.3.2. Ortaklığın Feshini İsteme Hakkı

2.3.2.1. Genel Olarak

Anonim ortaklığın çoğunluk ilkesine göre yönetilmesinden dolayı genel kurulda kararlar çoğunluk tarafından alınmaktadır. Ancak, çoğunluğun bu gücünü kötüye kullanmasına engel olmak amacıyla azınlığa bazı haklar tanınmıştır. Haklı nedenlerle ortaklığın feshini isteme hakkı, çoğunluk gücünün kötüye kullanılmasına engel olucu ve caydırıcı bir etkiye sahiptir.²³⁵ Çünkü, pay sahipleri özellikle çoğunluk pay sahipleri elde ettikleri menfaatleri ortaklığın feshi sonucu kaybetmek istemezler. Bu nedenle, azınlığa²³⁶ böyle bir hak tanınması çoğunluğu tutum ve davranışlarında daha dikkatli olmaya, iyiniyet kuralları çerçevesinde hareket etmeye itmektedir.

Uygulama ve doktrin haklı neden kavramını açıklayabilmek için dürüstlük kuralına başvurmakta ve tanım vermek yerine, haklı nedenin temel niteliklerini ortaya koyma yoluna gitmektedir.²³⁷ BK esas alınarak bir tanım yapılacak olursa, haklı nedenle fesih, sürekli borç ilişkilerinde, tarafların tersine anlaşma yaparak ilişkiyi devam ettiremeyecekleri hallerde, sözleşmeye son verebilme yetkilerini ifade etmektedir.²³⁸

Sürekli akit ilişkilerinde taraflar için edim dengesini bozacak haller haklı neden sayılabilecekse, dürüstlük kuralı mahkemeden fesih isteme yetkisi veriyorsa,

²³⁵ ŞENER, s.93.

²³⁶ Sumer'e göre, azınlık esas sermayenin onda birine sahip olan pay sahipleri olabileceği gibi, daha düşük bir oranı temsil eden grup da olabilir. Sumer, s.12, 88.

²³⁷ SUMER, s.59.

²³⁸ SUMER, s.53.

anonim ortaklıktaki azınlık çoğunluk ilişkisi ve çoğunluğun gücünü kötüye kullanması da aynı temele dayanmaktadır.²³⁹

TTK'da anonim ortaklığın sona erme nedenleri m.434-437 arasında belirtilmiştir. TTK m.434'de “Anonim şirketler şu sebeplerden biri ile münfesh olur:

- 1) *Akdolundukları müddetin sona ermesi;*
- 2) *Şirket maksadının husulü veya husulün imkansızlığı;*
- 3) *Şirket sermayesinin 324. madde gereğince üçte ikisinin ziyai;*
- 4) *Pay sahiplerinin beş kişiden aşağıya düşmesi;*
- 5) *Şirket alacaklılarının 436. maddeye göre talepte bulunması;*
- 6) *Esas mukavelede bir fesih sebebi tayin edilmişse onun tahakkuku;*
- 7) *Şirketin diğer bir şirketle birleşmesi;*
- 8) *Şirketin iflasına karar verilmiş olması;*
- 9) *388. maddenin ikinci ve dördüncü fıkralarına uygun olarak umumi heyetçe feshe karar verilmiş olması.*

274. madde ile 299. maddenin son iki fıkrası hükümleri mahfuzdur.” denilmek suretiyle anonim ortaklığın hangi hallerde sona ereceği belirtilmiş, ancak bu haller arasında haklı nedenle fesih istemeye yer verilmemiştir. TTK m.434/6'daki “esas mukavelede bir fesih sebebi tayin edilmişse onun tahakkuku” ibaresinden faydalanılarak haklı nedenle feshi ortaklığın sona erme nedenleri arasına almak mümkün kılınmakla birlikte, bunun gerçekleşebilmesi için esas sözleşmede bununla ilgili bir hükme yer vermek zorunlu tutulmuştur. TTK m.434/6 genel bir düzenleme yapmış, kanun dairesinde sözleşme özgürlüğü kullanılarak kurucuların böyle bir hükmü esas sözleşmeye koymaları mümkün görülmüştür.²⁴⁰ Yani haklı nedene dayanarak fesih isteme doğrudan kanundan kaynaklanmamakta, esas sözleşmede yer alması suretiyle kanun tarafından korunacağı belirtilmektedir.

²³⁹ M. Fahrettin ÖNDER, “Anonim Şirketlerde Azınlığın Haklı Nedenlerle Şirketin Feshini İsteme Hakkı Üzerine Düşünceler”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, S.2 (Güz), 1997, s.286. (Fesih Hakkı)

²⁴⁰ ÖNDER, **Fesih Hakkı**, s.290.

Maddeden de anlaşılacağı üzere, esas sözleşme ile haklı nedene dayanarak ortaklığın feshini isteme hakkı pay sahiplerine tanınabilir.²⁴¹ Ancak, nelerin haklı neden sayılacağı TTK’da belirtilmediğinden, “haklı neden” anlaşmazlık konusu olguya göre değişiklik arz edecek ve haklı nedeni belirlemedeki ölçü, fesih hakkını kullanan tarafın talebindeki nedenlerle fesih sonucu diğer tarafa yansıyan etki arasındaki hak ve nısfete göre oluşan denge esas alınarak mahkeme tarafından belirlenecektir.²⁴²

2.3.2.2. TTK Tasarısı’ndaki Durum

TTK’nın azınlığa tanıdığı haklar dışında, Tasarı’da azınlığa birtakım başka haklar da tanınmıştır. Bu haklardan bir tanesi haklı nedenlerle anonim ortaklığın feshini isteyebilmektir. TTK ile azınlığa tanınmayan ama Tasarı’da yer verilen bu hak ile azınlık, ortaklıkta çok daha fazla söz sahibi olacaktır. TTK’da anonim ortaklığın haklı nedenle feshini istemeye yer verilmemiş, madde metninden anlaşılacağı üzere “esas mukavelede bir fesih sebebi tayin edilmişse onun tahakkuku” şeklindeki genel bir ifade ile haklı nedenle fesih isteyebilme hakkı tanınmıştır. Ancak, TTK’ya göre, esas sözleşmede hüküm olmaksızın böyle bir istemde bulunmak imkansızdır.

Tasarı m.531’de “*Haklı sebeplerin varlığında, esas sermayenin en az onda birini temsil eden pay sahipleri, mahkemeden şirketin feshine karar verilmesini talep edebilirler. Mahkeme fesih yerine, davacı pay sahiplerine paylarının gerçek değerinin ödenmesine ve bunların şirketten çıkarılmalarına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme karar verebilir.*” denilmek suretiyle TTK’da düzenlenmemiş olan, doktrin ve yargı kararları vasıtasıyla çözüme kavuşturulan bir soruna çözüm bulmak amaçlanmıştır.

Haklı sebeplerin neler olabileceği maddede açıklanmamış, yine doktrin ve yargı kararlarıyla çözüme gidilmesi düşünülmüştür. Azınlık hakların devamlı surette ihlali, ortaklığın sürekli zarar etmesi, bilgi alma ve inceleme talep eden azınlığın bu

²⁴¹ İMREGÜN, **Menfaat İhtilafları**, s.79; Erdoğan MOROĞLU, “Anonim Ortaklıkta Azınlık Pay Sahiplerinin Korunması ve Haklı Nedenlerle Fesih”, **Makaleler I**, Arıkan Yayınevi, 3. Bası, İstanbul, 2006, s.97-98 (Haklı Fesih); SUMER, s.87.

²⁴² ÖNDER, **Fesih Hakkı**, s.281.

isteminin hiçbir zaman kabul edilmemesi, genel kurulun birden fazla kez kanuna aykırı bir şekilde toplantıya çağırılması vb. nedenler haklı neden olarak gösterilebilir. Ancak, azınlığın göstereceği nedenlerin haklı neden niteliği taşıyıp taşımadığına mahkeme karar verecektir. Kaldı ki mahkeme azınlığın gösterdiği nedenleri haklı bulsa bile ortaklığın feshine karar vermeyebilir. Mahkeme, ortaklığın devamının daha yerinde bir karar olduğu kanaatine varırsa, feshe karar vermek yerine ortaklığın feshi talebinde bulunan pay sahiplerine paylarının gerçek değerinin ödenmesine ve bu pay sahiplerinin ortaklıktan çıkarılmalarına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme karar verebilir.

Madde metninden de anlaşılacağı üzere, sunulan nedeni haklı bulan mahkemenin karar verme bakımından üç seçeneği vardır. Birincisi ortaklığın feshine karar vermek, ikincisi feshe karar vermeyip fesih talebinde bulunan pay sahiplerine paylarının gerçek değerinin ödenmesine ve bu pay sahiplerinin ortaklıktan çıkarılmalarına karar vermek, üçüncüsü yine feshe karar vermeyip duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme karar vermektir. Fesih talebinde bulunan azınlık, tek kişi bile olsa (esas sermayenin onda birini elinde bulunduran pay sahibi bir kişi dahi olabileceği için) ortaklıktan çıkarılmasına herhangi bir engel bulunmamaktadır. Feshin talep edilebileceği mahkeme, ortaklık merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesidir. Bu talepte bulunabilmek için esas sermayenin onda biri değerindeki paylara sahip olmak yeterlidir. Başka herhangi bir şart aranmamaktadır.

Davanın kabulü halinde, azınlık pay sahiplerinin rayiç bedelle paylarını ortaklığa satması, -mahkemelerin iş yoğunluğu nedeniyle- fesih davasının sonucunu ve tasfiye işlemlerini yıllarca beklemesinden daha avantajlı olacaktır.²⁴³

Tasarı'daki bu madde ile, azınlığa doktrin ve yargı kararlarıyla tanınmış bulunan bir hakka kanunda yer verilerek yasal bir hüküm haline gelmesi sağlanmıştır.

²⁴³ SUMER, s.94.

2.3.3. Pay Senedi Çıkarılmasını İsteme Hakkı

2.3.3.1. Genel Olarak

TTK’da payın kıymetli evrak niteliğinde bir senede bağlanması sonucunda pay senedi değil, hisse senedi ifadesi kullanılmaktadır. Tasarı’da da TTK’da olduğu gibi anonim ortaklıktaki sermayenin bölünmesi sonucu oluşan birim için “pay” kavramı kullanılmaktadır. Ancak, Tasarı’da anlam bütünlüğünü korumak amacıyla payın bağlandığı senet de pay senedi olarak adlandırılmıştır. TTK’da pay senedi çıkarılması ile ilgili olarak m.412 kaleme alınmıştır. TTK m.412’de “*Şirketin tescilinden önce çıkarılan hisse senetleri hükümsüzdür; ancak iştirak taahhüdünden doğan mükellefiyetler baki kalır.*

Tescilden önce hisse senetleri çıkaran kimse, bundan doğan zararlardan mesuldür.” şeklindeki ifadeyle pay senedi çıkarma ile ilgili olarak çok kısa ve yetersiz bir hüküm sevk edilmiştir. Görüldüğü üzere, TTK’da azınlığın pay senedi çıkarılmasını talep etme gibi bir hakkı bulunmamaktadır.

2.3.3.2. TTK Tasarısı’ndaki Durum

Tasarı ile birlikte azınlık hakları daha çeşitli ve güçlü bir hale getirilmeye çalışılmıştır. Amaç, anonim ortaklıkta çoğunluğun tek söz sahibi olmasının önüne geçmek ve azınlığın sesini daha çok duyurmasını sağlamaktır. Bunun için Tasarı’da yer alan bir diğer azınlık hakkı da pay senedi çıkarılmasını istemedir.

Tasarı m.486’da “*Şirketin ve sermaye artırımının tescilinden önce çıkarılan paylar geçersizdir; ancak, iştirak taahhüdünden doğan yükümler geçerliliklerini sürdürür.*

Yönetim kurulu, kuruluşun veya sermaye artırımının tescili ve hamiline olanlardan pay bedelinin tamamının ödenmesi tarihinden itibaren üç ay içinde pay senetlerini bastırıp pay sahiplerine dağıtır. Yönetim kurulunun hamiline yazılı pay senetlerinin bastırılmasına ilişkin kararı tescil ve ilan edilir, ayrıca şirketin web

sitesine konulur. Pay senedi bastırıluncaya kadar ilmühaber çıkarılabilir. İlmühaberlere kıyas yoluyla nama yazılı pay senetlerine ilişkin hükümler uygulanır.

Azlık istemde bulunursa nama yazılı pay senedi bastırılıp tüm nama yazılı pay senedi sahiplerine dağıtılır.

Tescilden önce pay senedi çıkaran kimse, bundan doğan zararlardan sorumludur.” denilerek azınlığın istemde bulunması durumunda, nama yazılı pay senedi bastırılacağı hüküm altına alınmıştır. Maddenin içeriğini incelemeye geçmeden önce, şekil bakımından yapılması gereken bir değişikliği belirtmekte fayda vardır. Maddenin kenar başlığı pay senedi bastırılması değil, pay senedi çıkarılması olmalıdır.²⁴⁴

Hükümün birinci ve dördüncü fıkraları TTK m.412’nin tekrarıdır. İkinci ve üçüncü fıkralar yenidir.

İkinci fıkra, hamiline yazılı pay senetlerinin bastırılması zorunluğu getirilmiştir. İlmühaberlere nama yazılı pay senetlerine ilişkin hükümlerin uygulanması öngörülerek kapsamlı bir hükme yer verilmiştir.

Üçüncü fıkra ile, nama yazılı pay senetlerinin bastırılmasına imkan verilmiştir. Azınlık isterse, nama yazılı pay senedi bastırılıp tüm nama yazılı pay senedi sahiplerine dağıtılacaktır. Böylece, halka açık olmayan anonim ortaklıklarda, özellikle aile ortaklıklarında pay senedinin bastırılmaması ve dağıtılmaması yoluyla baskı yapılması, pay sahiplerinin bu sıfatlarını ispattan yoksun bırakılmaları, devir olanaklarının sınırlandırılması gibi hukuka aykırı yöntemlerin önüne geçilmiştir. Nama yazılı pay senetlerinin basılmaması ve pay sahiplerine dağıtılmaması, pay defteri bulunmayan, düzensiz olan ve güncel durumu yansıtmayan ortaklıklarda daha büyük sakıncalar doğurmaktadır. Hükme aykırılık halinde pay sahipleri mahkemeye başvurabileceklerdir.

²⁴⁴ MOROĞLU, **Öneriler**, s.218.

2.3.4. Denetçinin Değiştirilmesini İsteme Hakkı

2.3.4.1. Genel Olarak

TTK’da anonim ortaklığın denetiminin ortaklığın zorunlu organı olan denetçiler tarafından gerçekleştirileceği belirtilmiştir. Bu denetçiler için herhangi bir özel şart aranmamış, denetçi bir kişi ise onun, birden çok ise yarıdan bir fazlasının T.C vatandaşı olması ve yönetim kurulu üyesi veya ortaklığın memuru olmaması şartı yeterli görülmüştür. Oysa ki ülke ekonomisi için büyük önem arz eden anonim ortaklıkların denetimini yapan denetçilerin işleriyle ilgili konularda uzman olmaları şart olmalıdır. Ayrıca, denetçilerin seçimi ortaklık tarafından gerçekleştirildiği için ortaklığın tamamen tarafsız bir şekilde denetlenmesi pek de olanaklı görünmemektedir. Ortaklığın baskısını hisseden denetçilerin objektif bir denetim yapması zordur. Denetçi (iç denetçi) olacakların sahip olması gereken nitelikler genel olarak şu şekilde sıralanabilmektedir:²⁴⁵

- 1) Muhasebe, hukuk, ekonomi, vergi, finans, kantitatif yöntemler ve bilgi teknolojileri alanlarında en az lisans düzeyinde bilgi birikimine sahip olmak,
- 2) Lisans düzeyindeki bilgi birikimini belli bir süre çalışarak geliştirmek,
- 3) Sürekli mesleki gelişime açık olmak,
- 4) Denetici bağımsızlığını koruyucu geçmişe sahip olmak.

Tasarı’nın gerekçesinde de belirtildiği gibi, finansal tablolarının yani hesaplarının denetlenmesi sistemi tamamen değişmiş, TTK’daki, ortaklığın üç yasal organından biri olan ve uzman bilgisine sahip olması zorunlu bulunmayan “murakıplar” eli ile yapılan denetleme Tasarı’da yerini, bir bağımsız denetleme kuruluşunun veya yeminli mali müşavirin yada serbest muhasebeci mali müşavirin yaptığı, finansal tablolar ile raporların, dolayısıyla, muhasebenin sürekli denetimine bırakmıştır.

Tasarı’ya göre, küçük anonim ortaklıklarda denetim en az iki yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir tarafından yapılabilir. TTK

²⁴⁵ ÖNDER, *İç Denetim*, s.79-80.

sisteminde, murakıplar için öngörölmüş bulunan, genel kurulun toplantıya çağırılması gibi, yönetime ilişkin görev ve yetkiler de Tasarı ile sistemden çıkarılmıştır. Ayrıca, denetimin, denetçilik mesleğinin gereklerine, etiğine ve uluslararası standartlara göre yapılması gerektiği Tasarı’da açıkça yerini almıştır. Denetimin bağımsız denetim kuruluşu eliyle yapılması denetimde objektifliği sağlayacak ve gerek kamuyu aydınlatma gerekse dürüstlük ilkeleri tam anlamıyla yerine getirilmiş olacaktır.

Denetimin bağımsız denetim kuruluşlarınca yapılacağını belirtmek, iç denetimin tamamen ortadan kalktığı anlamına gelmemektedir. Tasarı’da iç denetime imkan veren hükümler mevcuttur. Tasarı m.366’da yönetim kurulunun işlerin gidişini izlemek, kendisine sunulan konularda rapor hazırlamak, kararlarını uygulamak veya iç denetim amacıyla içlerinde yönetim kurulu üyelerinin de bulunabileceği komiteler veya komisyonlar kurabileceği belirtilmekte yani isteğe bağılı denetim komitesiyle iç denetim varlığını sürdürmektedir.²⁴⁶

Özel denetçi atanması ile ilgili hakka sahip olan azınlığın, olağan denetimlerle ilgili olarak söz sahibi olduğundan bahsetmek mümkün değildir. Azınlık denetçileri seçememekte hatta fikri bile sorulmamaktadır. Zaten ortaklığın yönetiminde neredeyse tek söz sahibi olan çoğunluğun isteği de azınlığın ne yönetime ne de denetime karışmasıdır. Çoğunluk, hakimiyetin tek sahibi olma arzusundadır.

2.3.4.2. TTK Tasarısı’ndaki Durum

TTK Tasarı ile denetimde yeni bir dönem başlamıştır. Azınlık sadece belirli konularda atanabilecek olan özel denetçi atanmasını istemekle kalmayıp ortaklığın her türlü denetimi için atanan denetçiyi de seçebilecektir. Daha doğru bir ifade ile çalışmalarından memnun olunmayan denetçinin yerine yeni denetçi atanmasını mahkemeden isteyebilecektir. Tasarı m.399’da “*Denetçi, şirket genel kurulunca; topluluk denetçisi, ana şirketin genel kurulunca seçilir. Denetçinin, her faaliyet dönemi ve her halde görevini yerine getireceği faaliyet dönemi bitmeden seçilmesi şarttır. Seçimden sonra, yönetim kurulu, gecikmeksizin denetleme görevini hangi*

²⁴⁶ ÖNDER, **İç Denetim**, s.39.

denetçiye verdiğini ticaret siciline tescil ettirir ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi ile web sitesinde ilan eder.

Denetçiden denetleme görevi, sadece dördüncü fıkra da öngörüldüğü şekilde ve başka bir denetçi atanmışsa geri alınabilir.

Konsolidasyona dahil olan ana şirketin finansal tablolarını denetlemek için seçilen denetçi, başka bir denetçi seçilmediği takdirde, topluluk finansal tablolarının da denetçisi kabul edilir.

Şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesi,

a) Yönetim kurulunun,

b) Sermayenin yüzde onunu, halka açık şirketlerde esas veya çıkarılmış sermayenin yüzde beşini oluşturan pay sahiplerinin,

istemi üzerine, ilgilileri ve seçilmiş denetçiyi dinleyerek, seçilmiş denetçinin kişiliğine ilişkin haklı bir sebebin gerektirmesi, özellikle de onun taraflı davrandığı yönünde bir kuşkunun varlığı halinde, başka bir denetçi atayabilir.

Görevden alma ve yeni denetçi atama davası, denetçinin seçiminin Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde ilanından itibaren üç hafta içinde açılır. Azlığın bu davayı açabilmesi için, denetçinin seçimine genel kurulda karşıoy vermiş, karşıoyunu tutanağa geçirtmiş ve seçimin yapıldığı genel kurul toplantısı tarihinden itibaren geriye doğru en az üç aydan beri, şirketin pay sahibi sıfatını taşıyor olması şarttır.

Hesap yılının dördüncü ayına kadar denetçi seçilememişse, denetçi yönetim kurulunun, her yönetim kurulu üyesinin veya herhangi bir pay sahibinin istemi üzerine, dördüncü fıkra da gösterilen mahkemece atanır. Aynı hüküm, seçilen denetçinin görevi red veya sözleşmeyi feshetmesi, görevlendirme kararının iptal olunması, butlanı veya denetçinin kanuni sebeplerle veya diğer herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi veya görevini yapmaktan engellenmesi hallerinde de uygulanır. Mahkemenin kararı kesindir.

Denetçinin mahkeme tarafından atanması durumunda, emsal dikkate alınarak, ücreti ile olası giderler için mahkeme veznesine yatırılması gereken önödeme mahkemece belirlenir. Bunlara üç iş günü içinde itiraz edilebilir. Mahkeme kararı kesindir.

Denetçi, denetleme sözleşmesini sadece haklı bir sebebin varlığında ve görevden alınma davası açılmışsa feshedebilir. Taraflar arasındaki, görüş yazısına ilişkin fikir ayrılıkları, görüş yazısına ilişkin sınırlama veya kaçınma, haklı sebep sayılamaz. Denetçinin sözleşmeyi feshinin yazılı ve gerekçeli olması gerekir. Denetçi fesih tarihine kadar elde ettiği sonuçları genel kurula sunmakla yükümlü olup, bu sonuçlar 402. maddeye uygun bir rapor halinde genel kurula verilir.

Denetçi altıncı fıkra hükmüne göre fesih bildiriminde bulunduğu takdirde, yönetim kurulu hemen, geçici bir denetçi seçer ve fesih bildirimini genel kurulun bilgisine, seçtiği denetçiye de aynı kurulun onayına sunar.” şeklindeki ifadeyle denetçinin kişiliğine ilişkin bir nedenle, özellikle de taraflı davrandığının hissedilmesi nedeniyle azınlığın, denetçinin görevden alınmasını ve yerine yeni denetçi atanmasını mahkemeden isteyebileceği belirtilmiştir. Bu hükümle, azınlığa sahip olduğu haklara ek olarak yeni bir hak tanınmıştır. Ancak, azınlığın bu haktan yararlanabilmesi için birtakım şartlar öne sürülmüş, bir hak verilmesine rağmen, azınlığın işi yine zorlaştırılmıştır. Öncelikle, azınlık denetçi atanmasını istiyorsa, seçilmiş olan denetçi için seçimde olumsuz oy kullanmış olmalıdır. Sadece olumsuz oy yeterli görülmemekte, bu durumu tutanağa da geçirtmiş olması gerekmektedir. Bir de diğer şartlara ek olarak, seçimin yapıldığı genel kurul toplantısından geriye doğru en az üç aydan beri ortaklıkta pay sahibi olması şarttır.

Tasarı’nın gerekçesinde “Denetim bir anlamda yönetimin denetlenmesi olduğu için denetçinin seçimi genel kurula aittir ve genel kurulun bu yetkisi devredilemez niteliktedir. Nitekim 408. maddenin birinci fıkrasının (c) bendinde de bu kural açık bir şekilde öngörülmüştür. Seçimin her faaliyet yılı için yenilenmesi ve gelecek yılın denetçisinin içinde bulunulan faaliyet yılı bitmeden belirlenmiş olması şarttır. Seçimin zamanına ilişkin hüküm emredicidir. Aykırılık halinde altıncı fıkra hükümleri uygulanır. Seçilen denetçi ile sözleşmeyi yönetim kurulu yapar. Denetçi, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi ile web sitesinde yayınlanır. Denetim sözleşmesinin niteliği, tartışmalı olup her ülkenin öğretisi ve mahkeme kararlarıyla belirlenmektedir. Bu sorunun kapsamına, sözleşmenin kamusal nitelik taşıyıp taşımadığı ile denetçinin bir tür ortaklık organı olup olmadığı alt sorunları da girer.

İkinci fıkra ile birlikte, denetçi ile yapılan sözleşmenin -kural olarak - feshedilmemesi ilkesi kabul edilerek, yönetim kurulunun istemediği denetçiyi görevden uzaklaştırması olanağını ortadan kaldırılmıştır. Denetçi, sadece dördüncü fıkra da öngörüldüğü şekilde ve haklı sebeplerin varlığında görevden alınabilir. Bir denetçinin görevden alınması, yerine yenisinin atanmış olmasına bağlıdır. Yoksa denetçi azledilip daha sonra yerine yenisi atanamaz. Mahkemenin kararı, eşzamanlı olmalıdır. Başka bir deyişle, yönetim kurulu veya genel kurul denetçi ile yapılan sözleşmeyi feshedip kendiliğinden başka bir denetçi atayamaz. Bu ilke, denetçinin bağımsızlığına kesin bir göndermedir. Ortaklığa sınırsız fesih hakkı tanınmış olsaydı, denetçi ortaklık tarafından fesih baskısı altında tutulabilirdi. Feshin dördüncü fıkradaki şartlara bağlanmış olması, denetçiye güvence sağlamaya ilişkin yeni ve modern ortaklıklar hukukunun esin verdiği bir üst hukuk kuralıdır. Söz konusu ilke, Tasarı’ya hakim olan bağımsız denetimin taşıyıcı kolonlarından biridir.

Üçüncü fıkra, hükmündeki “konsolidasyona dahil olan ana ortaklığın” ibaresi bilinçli olarak kullanılmıştır. Çünkü, özellikle ana ortaklığın yabancı ülkede bulunması halinde, bazen bu ülkenin ulusal hukuku ana ortaklığı, hukuki türü veya başka bir sebep dolayısıyla konsolidasyonun dışında bırakmış olabilir. Burada, öğreti ve mahkeme kararları tarafından açıklığa kavuşturulması gereken önemli sorunlar çıkmaktadır. Ana ortaklığın yabancı bir ülkede bulunması ve konsolidasyona dahil olması halinde, yabancı bir denetçinin vereceği solo tablolar raporu ile konsolidasyon raporu Türk hukuku bakımından ne oranda kabul edilebilecektir. Türkiye uluslararası standartları kabul ettiği için bu standartları uygulayan ülkeler açısından bir sorun çıkmaması gerekir. Ancak, uluslararası standartları uygulamayan ülkelerdeki raporları Türkiye’deki ilgili kurumların ve özellikle mahkemelerin kabul edip etmeyecekleri tartışmaya açıktır. Türkiye’nin uluslararası standartlara dahil olduğu düzey, onun bu düzeyin altındaki ülkelere farklı ölçütler uygulanması hakkını ona verebilmelidir.

Dördüncü fıkra, denetçi güvencesi ilkesi bağlamında düzenlenmiştir. Denetçi ancak bir mahkeme kararıyla görevden alınabilir. Mahkeme de bu kararı haklı sebebin varlığı durumunda verebilir. Başka bir deyişle, denetçi ancak haklı bir sebebin, özellikle tarafsızlığı bozan herhangi bir olgu veya davranışın varlığında, mahkemece görevden alınabilir. “Haklı sebep” Tasarı’da tanımlanmamıştır. Bu terim

ile önce denetçinin kişiliğinden kaynaklanan sebepler kastedilmiştir. Örneğin; mesleki yetersizlik (denetleme elemanlarının bilgilerindeki, okul sonrası uyum eğitimlerindeki noksanlık, yardımcı eleman, uzman, cihaz donanımı eksikliği), itibar kaybı vs. gibi. Denetçinin çalışma tarzı, ortaklığa zaman ayıramaması, bilgi sızdırması, taraf tutması da haklı sebep sayılır. Buna karşılık, görüş ayrılıkları haklı sebep olarak, ancak somut olay destekliyorsa kabul edilebilir.

Beşinci fıkra, mahkemeye başvurmaya yetkili olanlar, sınırlı sayı ilkesine göre gösterilmiştir. Esas sözleşme ile yetkililer çevresi genişletilemez ve azınlığa ilişkin yüzde yükseltme yönünde değiştirilemez. Başvuruda bulunacakların ayrıca fıkranın son cümlesindeki şartları taşımaları gerekir.

Altıncı fıkra, denetçinin faaliyet döneminin dördüncü ayna kadar seçilmemiş olması, seçilmiş denetçinin görevini herhangi bir sebeple yerine getirmemesi veya getirememesi halinde mahkemece atanmasını düzenlemektedir. Bu fıkra hükümün içerdiği varsayımların özellikleri dolayısıyla ikinci fıkranın aksine eşzamanlılığa açıkça yer verilmemiştir. Ancak, olabildiğince eşzamanlılığın sağlanması ve çok kısa sürede seçimin yapılması kanunun sistemi ve ruhu gereğidir. Hükümdeki "görevi ifadan engellenme" ile, fiziki engelleme ve denetçinin elemanlarının istifası, grev, lokavt ve benzeri durumlar kastedilmiştir. Davayı uzatmamak amacıyla kararın kesin olduğu açıkça belirtilmiştir.

Yedinci fıkra, atamanın kısa sürede kesinleşmesi ve denetçinin göreve başlayabilmesi amacıyla öngörülmüştür.

Sekizinci fıkra, İkinci ve üçüncü fıkraya paralel olarak denetçi tarafından denetim sözleşmesinin feshi sebepleri de sınırlandırılmıştır. Denetçi iki sebeple denetleme sözleşmesini feshedebilir. Birincisi, haklı bir sebebin varlığında, ikincisi, görevden alma davası açıldığı takdirde feshetmesi mümkündür. Görevden alınma davası açılmışsa, denetçinin davanın sonuçlanmasını beklemek zorunluluğu yoktur. Haklı sebepler çalışma şartlarının müsait olmamasından, ücret ve giderlerin zamanında ödenmemesinden, denetçinin görevi yerine getirmesinin engellenmesinden doğabilir.

Dokuzuncu fıkra, denetçinin fesih ihbarında bulunması halinde yönetim kurulunun geçici denetçiyi hemen seçmesi gerektiği belirtilmiştir. Aksine hareket

sorumluluk sebebi olabilir. Bu fıkra, denetimde herhangi bir boşluğa yer vermemek için konulmuştur.” denilmek suretiyle, azınlığın istemi doğrultusunda ve geçerli bir nedene de dayanmak şartıyla, denetçinin değiştirilmesinin mümkün olduğu detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

2.4. ESAS SÖZLEŞME İLE AZINLIĞA TANINAN HAKLAR

2.4.1. Yönetim Kurulunda Temsil Edilme Hakkı

2.4.1.1. Genel Olarak

Azınlığın ortaklıkta etkinliğini artıracak bir diğer imkan, yönetim kuruluna üye seçebilmesi veya belli azınlık gruplarının yönetim kurulunda temsil edilebilmesi hakkıdır.²⁴⁷ Ancak, TTK’da azınlığa yönetim kurulunda temsil edilme hakkı tanınmamıştır. Oysa ki azınlık ile ilgili olarak yer verilen tüm haklar azınlığı korumak, çoğunluk tarafından ezilmesine engel olmak, ortaklığın yönetiminde etkin olmasını sağlamak için konulmuştur. Fakat görülmüştür ki, bu haklar azınlığın yönetimde etkili olmasında pek de fayda sağlamamıştır. Bundan dolayı, kanun koyucu Tasarı’da azınlığa esas sözleşmeye konulacak bir hükümle, yönetim kurulunda temsil olunabilmenin kapılarını açmıştır.

2.4.1.2. TTK Tasarısı’ndaki Durum

Tasarı m.360 “*Esas sözleşmede öngörülmek şartı ile, belirli pay gruplarına ve azlığa yönetim kurulunda temsil edilme hakkı tanınabilir. Bu amaçla, yönetim kurulu üyelerinin, belirli grup pay sahipleri ve azlık arasından seçileceği öngörülebileceği gibi, belirli pay gruplarına ve azlığa yönetim kuruluna aday önerme hakkı da tanınabilir. Haklı bir neden gösterilmedikçe, genel kurul tarafından, yönetim kurulu üyeliğine önerilen adayın veya hakkın tanındığı gruba ve azlığa dahil*

²⁴⁷ KAYAR, s.122; ÜNSAL, s.178.

bir pay sahibinin seçilmesi zorunludur. Bu şekilde tanınacak temsil edilme hakkı, halka açık anonim ortaklıklarda yönetim kurulu üye sayısının üçte ikisini aşamaz.

Yönetim kurulunda temsil edilme hakkı tanınan paylar imtiyazlı olarak nitelendirilemez.” şeklindeki bir ifade ile yönetim kuruluna üyenin azınlık pay sahipleri arasından seçilebileceği gibi, azınlığın önereceği başka bir pay sahibinin de üye olabileceğini belirtmiştir. Tabi ki azınlığın seçiminin yada önerisinin gerçekleşmesi, esas sözleşmede bununla ilgili bir hükme yer verilmiş olmasına bağlıdır.

Tasarı m.360 esas sözleşmeye konulacak hükümle azınlığa sağlanan yönetim kurulunda temsil edilme hakkını, azınlık dışında belirli pay gruplarına da tanımıştır. Ancak, bu hak TTK m.401 (imtiyazlı hisse senetleri) ve Tasarı’daki karşılığıyla m.478 (imtiyazlı paylar) anlamında imtiyaz niteliği taşımadığı için TTK m.389 (imtiyazlı pay sahipleri genel kurulu) ve Tasarı’daki karşılığıyla m.454 (imtiyazlı pay sahipleri genel kurulu) hükmü ile korunmamaktadır.

Tasarı’nın gerekçesinden de anlaşılacağı üzere, yönetim kurulunda temsil edilme hakkı hem pay gruplarına hem de azınlığa tanınmıştır. Karda, oyda, tasfiye payında veya diğer herhangi bir malvarlığı olan bir pay grubuna yönetim kurulunda temsil hakkı tanınabilir. Söz konusu hak, imtiyaz gibi her paya değil, belirli pay sahipleri grupları ile belirli pay gruplarına bir bütün olarak tanınmaktadır. Temsil edilme hakkı, bazı kurul üyelerinin belirli pay sahibi grupları arasından seçilmeleri veya bağlayıcı aday önerme hakkı tanınması şeklinde de olabilir.

Moroğlu’na göre, maddenin “...Haklı bir neden gösterilmedikçe...” diye başlayan hükmü, belirli pay gruplarına ve azınlığa tanınan yönetim kuruluna üye seçme hakkının kağıt üstünde bırakılmasına kapıyı açık tutmaktadır, şöyle ki: Çoğunluk pay sahipleri (eğer yönetim kurulunu toplayıp karar alabilecek kadar üyeye sahip iseler) herhangi bir haklı neden ileri sürerek “önerilen” yada “gruba ve azınlığa” dahil başka birini seçmeyip, en az açılacak dava sonuna kadar ortaklığı azınlık veya grup temsilcisi üye olmadan yönetme yoluna gidebilirler.²⁴⁸ Bu durumun önüne geçilebilmesi için hükmün ilgili kısmı şöyle değiştirilmelidir: “...Yönetim kurulu üyeliğine önerilen adayın veya aday gösterilen gruba veya

²⁴⁸ MOROĞLU, **Öneriler**, s.134.

azınlığa dahil bir pay sahibinin seçilmesi zorunludur. Ortaklık veya pay sahipleri bu seçimin haklı nedenlerle iptalini dava edebilirler...”²⁴⁹

Yönetim kurulunda temsil edilme hakkı dışında, kanuna aykırı düşmediği sürece esas sözleşme ile azınlığa her konuda hak tanınabilir. İster yönetim ister denetim isterse başka konularla ilgili olsun herhangi bir sınırlama yapılmaksızın azınlığa yeni haklar verilebilir. Örneğin; azınlığın sahip olması gereken pay oranı indirilebilir yada ağırlaştırılmış yetersayılar çoğunluk gücünü sınırlandırmak amacıyla azınlık lehine daha da ağırlaştırılabilir, kanunda öngörölmüş olan ağırlaştırılmış yetersayılara başka yeni ağırlaştırılmış yetersayılar eklenebilir.

Göröldüğü üzere, kanuna aykırılık bulunmadığı sürece anonim ortaklık esas sözleşmesi ile sınırsız sayıda azınlık hakkı oluşturulabilmektedir.

²⁴⁹ MOROĞLU, **Öneriler**, s.135.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNA GÖRE ANONİM ORTAKLIKLARDA OLUMSUZ AZINLIK HAKLARI

3.1. OLUMSUZ AZINLIK HAKLARI

3.1.1. Genel Olarak

Anonim ortaklıklar çoğunluk prensibine göre yönetilirler. Genel kurulda kararlar bazı özel durumlar haricinde çoğunluk oylar doğrultusunda alınır. Bu şekilde adaletli bir yönetim sağlanması amaçlanmıştır. Ancak, çoğunluk ilkesi her durumda adaleti güvence altına alamayabilir. İşte bu durumda, çoğunluğun karşısında güçsüz kalan azınlığın ezilmesini önlemek için azınlığa birtakım haklar verilerek desteklenmiştir. Bu haklardan bir kısmı olumlu azınlık hakları olarak nitelendirilirken, bir kısmı ise olumsuz azınlık hakları olarak nitelendirilmektedir.

Olumsuz azınlık hakları, genel kurul toplantısında bir karar tasarısı lehine mutlak çoğunluk sağlanmasına rağmen, azınlığın aleyhte oy vererek karar alınmasına engel olduğu azınlık haklarıdır.²⁵⁰

3.1.2. Ağırlaştırılmış Çoğunluk Halleri

3.1.2.1. Genel Olarak

Kural olarak genel kurul toplantısında karar alınabilmesi için mutlak çoğunluk yeterli görülmektedir. Ancak, bazı durumlarda özellikle de alınacak olan

²⁵⁰ BİRSEL, s.631; SUMER, s.18; İMREGÜN, **Anonim Ortaklıklar**, s.310; ÇEVİK, **Anonim Şirketler**, s.816; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s.433; İZMİRLİ, s.63; ÜNSAL, s.56; AYDIN, s.30. Orhan Nuri ÇEVİK, **Uygulamada Şirketler Hukuku**, Yetkin Yayınları, 3. Bası, Ankara, 2002, s.474 (Şirketler Hukuku). Çevik'e göre, genel kurulun almak zorunda olduğu kararlarda, azınlık çoğunluğun aksi yönünde oy kullanarak kararların hukukilik kazanmasını önleyebileceği gibi hiç oy kullanmaksızın da karar alınmasına engel olabilir.

kararın önem derecesine bağılı olarak daha fazla ağırlaştırılmış çoğunluk, karar yetersayısı olarak öngörülmektedir. Ağırlaştırılmış çoğunlukla kararın alınabilmesi için bir miktar azınlığın daha karar lehine oy kullanması gerekir.²⁵¹ Eğer ki azınlık çoğunluğun alacağı karar lehine oy kullanmazsa, söz konusu karar alınamaz. Yani azınlığın olumsuz davranışı kararın alınmasına engel teşkil eder.

Ağırlaştırılmış çoğunlukla karar alınması gereken hallerde sadece çoğunluk oylarının yeterli olamayacağı, bir kısım azınlık oylarına da ihtiyaç duyulacağı açıktır. Azınlığın kararın alınabilmesi için olumlu oy kullanması gerekir. Çoğunluğun olumlu oyuna rağmen, azınlığın olumsuz oyu kararın alınmasına engeldir. Ancak, şunu da belirtmeden geçmemek gerekir ki azınlığın çekimser oy kullanması da olumsuz oy olarak nitelendirilmekte ve yine karar alınamamaktadır.²⁵²

Sumer, bu görüşe katılmamakta, ibrayı engellemek için esas sermayenin onda birini temsil edenlerin sadece çekimser kalmalarının yeterli olmayıp, açıkça aleyhte oy vermeleri gerektiğini savunmaktadır.²⁵³

TTK'da öngörülen bazı ağırlaştırılmış çoğunluk halleri şöyledir:

- 1) Ortaklığın süresi dolmadan önce fesih kararı alınabilmesi (TTK m.434),
- 2) Ortaklığın konusu veya türünün değiştirilebilmesi (TTK m.388),
- 3) Kuruluş genel kurul toplantısında müzakere yapılabilmesi (TTK m.290),
- 4) Kuruluş genel kurul toplantısında ayın olan sermayelerin ve devralınacak işletmenin veya ayınların değerini biçecek olan bilirkişinin tayininin yapılabilmesi (TTK m.293),
- 5) Genel kurul toplantısında tahvil çıkarılması ile ilgili karar alınabilmesi (TTK m.423),
- 6) Ortaklığın uyuğunun değiştirilebilmesi (TTK m.388).

Bu gibi durumlarda, genel kurul TTK m.372'de belirtilen orandan daha ağır bir oranla toplanıp, TTK m.378'de belirtilen orandan daha ağır bir oranla karar vermek zorundadır.

²⁵¹ ÇEVİK, *Anonim Şirketler*, s.816.

²⁵² POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s.433; ÇEVİK, *Şirketler Hukuku*, s.474.

²⁵³ SUMER, s.22.

3.1.2.2. TTK Tasarısı'ndaki Durum

Normal şartlar altında genel kurul toplantılarının Tasarı m.418'e göre yapılması gerekmektedir. Tasarı m.418'de "*Genel kurullar, bu Kanunda veya esas sözleşmede, aksine daha ağır nisap öngörülmüş bulunan haller hariç, sermayenin en az dörtte birini karşılayan payların sahiplerinin veya temsilcilerinin varlığıyla toplanır. Bu nisabın toplantı süresince korunması şarttır. İlk toplantıda anılan nisaba ulaşamadığı takdirde, ikinci toplantının yapılabilmesi için nisap aranmaz.*

Kararlar toplantıda hazır bulunan oyların çoğunluğu ile verilir." denilmek suretiyle, toplanma yetersayısının sermayenin en az dörtte biri, karar alma yetersayısının ise toplantıya katılanların çoğunluğu olduğu hükme bağlanmıştır. Buradaki durum ile TTK arasında herhangi bir değişiklik bulunmamaktadır. Ancak, bu oranlar her durumda geçerli olmamakta, bazı hallerde çoğunluğun dışında azınlığa da ihtiyaç duyulacak şekilde, ağırlaştırılmış oranlar öngörülmektedir. Tasarı'da yer alan ağırlaştırılmış yetersayılarla ilgili maddeleri tablolastırarak incelemek oranların anlaşılması bakımından daha pratik bir yol olacaktır.

KURULUŞ

Toplantının Konusu	Toplantı Nisabı		Karar Nisabı
Kuruluş Genel Kurulu (Tasarı'da tedrici kuruluş kaldırıldığı için kuruluş genel kuruluna yer verilmemiştir)	_____		_____
Aydın Olan Sermayelerin Değerini Bıçecek Olan Bilirkişinin Atanması (Tasarı m.343)	_____		_____
Kanuna Karşı Hileyi Önleyici Genel Kurul Toplantısı (Tasarı m.356/3>421/4)	1. Toplantı Esas Sermayenin 3/4'ü	2. Toplantı Esas Sermayenin 3/4'ü	Esas Sermayenin 3/4'ü

ESAS SÖZLEŞME DEĞİŞİKLİĞİ

Toplantının Konusu	Toplantı Nisabı		Karar Nisabı
Ortaklığın Uyruğunu Değiştirme (Tasarı m.421/2)	Esas Sermayenin Tamamı		Oybirliği
Pay Sahiplerinin Taahhütlerini Artırma (Tasarı m.421/2)	Esas Sermayenin Tamamı		Oybirliği
Ortaklığın Konusunu Değiştirme (Tasarı m.421/3)	1. Toplantı Esas Sermayenin 3/4'ü	2.Toplantı Esas Sermayenin 3/4'ü	Esas Sermayenin 3/4'ü
Ortaklığın Türünü Değiştirme (Tasarı m.189/1>421/5>418)	1. Toplantı Esas Sermayenin 1/4'ü	2.Toplantı Çoğunluk Aranmaz	Mevcut Oyların Çoğunluğu
Esas Sermayenin Artırılması (BİGAO'larda Tasarı m.456/2> 453>421/5>418, Diğer AO'larda Tasarı m.421/1)	1. Toplantı BİGAO'larda Esas Sermayenin 1/4'ü Diğer AO'larda Esas Sermayenin 1/2'si	2.Toplantı BİGAO'larda Çoğunluk Aranmaz Diğer AO'larda Esas Sermayenin 1/3'ü	Mevcut Oyların Çoğunluğu
Esas Sermayenin Azaltılması (Tasarı m.473/3>421/4)	1. Toplantı Oybirliği	2.Toplantı Oybirliği	Oybirliği
Diğer Konulara İlişkin Esas Sözleşme Değişiklikleri (Tasarı m.421/1)	1. Toplantı Esas Sermayenin 1/2'si	2.Toplantı Esas Sermayenin 1/3'ü	Mevcut Oyların Çoğunluğu

DİĞER KONULARDA

Toplantının Konusu	Toplantı Nisabı		Karar Nisabı
Tahvil Çıkarma (Tasarı m.504>421/4)	1. Toplantı Esas Sermayenin 3/4'ü	2.Toplantı Esas Sermayenin 3/4'ü	Esas Sermayenin 3/4'ü
Ortaklığın Süresinden Önce Feshine Karar Verme (Tasarı m.529>421/4)	1. Toplantı Esas Sermayenin 3/4'ü	2.Toplantı Esas Sermayenin 3/4'ü	Esas Sermayenin 3/4'ü

Tasarı m.454'teki imtiyazlı paylar genel kurul toplantısını da ağırlaştırılmış toplanma ve karar yetersayılarına eklemek gerekir. Tasarı m.454/3 “*Özel kurul imtiyazlı payları temsil eden sermayenin yüzde atmışının çoğunluğuyla toplanır ve toplantıda temsil edilen payların çoğunluğuyla karar alır. İmtiyazlı pay sahiplerinin haklarının ihlal edildiği sonucuna varılırsa kararda gerekçe belirtilir.*” şeklindeki ifadesi ile toplanma ve karar alma için gereken yetersayıların Tasarı m.418'deki toplantı ve karar nisaplarından farklı olduğunu ve ağırlaştırılmış oranlar ihtiva ettiğini belirtmiştir.

3.1.2.3. TTK'ya Göre Ağırlaştırılmış Toplantı ve Karar Yetersayıları

Kural olarak anonim ortaklık genel kurullarında toplantı yetersayısı, esas sermayenin en az dörtte birini temsil eden pay sahiplerinin katılımı ile tamam olur ve bu oranın çoğunluğu ile karar verilir (TTK m.372). İlk toplantıda dörtte bir yetersayıya ulaşılamadığı takdirde, ikinci toplantıda herhangi bir oran aranmaksızın toplantıya katılan pay sahiplerinin çoğunluğu ile karar verilir. Çoğunluk ile karar verilmesinin dayanağı, anonim ortaklıklara hakim olan çoğunluk prensibidir.

Bazı hallerde TTK m.372'de belirtilen orandan daha ağır bir oranla toplanma ve karar alma gerekebilir. Bu oran, alınacak olan kararın önemine göre değişiklik arz etmektedir.

Bir kısım ağırlaştırılmış çoğunluk halleri kuruluş, esas sözleşme değişikliği ve diğer konular adı altında, inceleme kolaylığı sağlamak amacıyla ve Tasarı hükümlerinin incelenmesiyle uyum sağlaması adına yine üç başlık halinde tablolandırılabilir.

KURULUŞ

Toplantının Konusu	Toplantı Nisabı	Karar Nisabı
Kuruluş Genel Kurulu (TTK m.290)	Nakdi Sermayenin 1/2'si (2.Toplantıda aynı oran)	Mevcut Oyların Çoğunluğu
Aydın Olan Sermayelerin Değerini Bıçecek Olan Bilirkişinin Atanması (TTK m.293)	Nakdi Sermayenin 2/3'ü (2. Toplantıda oranı mahkeme tayin eder)	Mevcut Oyların Çoğunluğu
Kuruluştaki Kanuna Karşı Hileyi Önleyici Genel Kurul Toplantısı (TTK m.311)	Esas Sermayenin 1/2'si (2.Toplantıda aynı oran)	Mevcut Oyların Çoğunluğu

ESAS SÖZLEŞME DEĞİŞİKLİĞİ

Toplantının Konusu	Toplantı Nisabı		Karar Nisabı
Ortaklığın Uyruğunu Değiştirme (TTK m.388/1)	Esas Sermayenin Tamamı		Oybirliği
Pay Sahiplerinin Taahhütlerini Artırma (TTK m.388/1)	Esas Sermayenin Tamamı		Oybirliği
Ortaklığın Konusunu veya Türünü Değiştirme (TTK m.388/2)	1. Toplantı Esas Sermayenin 2/3'ü	2.Toplantı Esas Seramayenin 1/2'si	Mevcut Oyların Çoğunluğu
Esas Sermayenin Artırılması (TTK m.388/3)	1. Toplantı Esas Sermayenin 1/2'si	2.Toplantı Esas Seramayenin 1/3'si	Mevcut Oyların Çoğunluğu
Esas Sermayenin Azaltılması (TTK m.396/2)	1. Toplantı Esas Sermayenin 1/2'si	2.Toplantı Esas Seramayenin 1/3'si	Mevcut Oyların Çoğunluğu
Diğer Konulara İlişkin Esas Sözleşme Değişiklikleri (TTK m.388/3)	1. Toplantı Esas Sermayenin 1/2'si	2.Toplantı Esas Seramayenin 1/3'si	Mevcut Oyların Çoğunluğu

DİĞER KONULARDA

Toplantının Konusu	Toplantı Nisabı		Karar Nisabı
Tahvil Çıkarma (TTK m.423)	1. Toplantı Esas Sermayenin 1/2'si	2.Toplantı Esas Seramayenin 1/3'si	Mevcut Oyların Çoğunluğu
Ortaklığın Süresinden Önce Feshine Karar Verme (TTK m.434)	1. Toplantı Esas Sermayenin 2/3'ü	2.Toplantı Esas Seramayenin 1/2'si	Mevcut Oyların Çoğunluğu

Tablolarda belirtilen ağırlaştırılmış toplantı ve karar yetersayılarına TTK m. 389’da ve 391’de yer alan imtiyazlı pay sahipleri genel kurulundaki özel yetersayıları da eklemek yerinde olacaktır. Bu maddeler TTK m.388’e atıfta bulunduğu için, imtiyazlı pay sahipleri genel kurul toplantısında aranacak olan toplantı yetersayısı birinci toplantı için esas sermayenin ikide biri, ikinci toplantı için esas sermayenin üçte biri, karar yetersayısı ise mevcut oyların çoğunluğudur.

3.1.2.4. Esas Sözleşme İle Ağırlaştırılmış Çoğunluk Halleri Oluşturulması

Kanunun belirlediği ağırlaştırılmış çoğunluk hallerine kanundaki hükümlere aykırı olmamak şartıyla, anonim ortaklık esas sözleşmesinde yer verilerek yenileri eklenebilmektedir. İster kanun ister esas sözleşme ile konulmuş olsun ağırlaştırılmış çoğunluktan söz edilen her halde olumsuz azınlık hakkı söz konusu olur.²⁵⁴ Çünkü, ağırlaştırılmış çoğunluğun sağlanabilmesi için mutlaka azınlık pay sahiplerinin de oyuna ihtiyaç vardır. Tersinden düşünülecek olursa, azınlığın olumsuz oy kullandığı her durumda karar alınamayacaktır.

Esas sözleşme ile ağırlaştırılmış çoğunluk halleri oluşturulurken sınırsızca hareket edilememektedir. Söz konusu ağırlaştırmanın da bir sınırı vardır. Anonim ortaklıklara hakim olan çoğunluk ilkesi esas alındığı içindir ki bazı kararların alınmasında oybirliği şartı getirilebildiği halde, her karar için oybirliği şart koşulamaz. Böyle bir ağırlaştırma geçersizdir.

Mutlak çoğunluk hakkındaki pay sahiplerini korumak için sevk edilmiş olan hükümler veya ortaklık organlarının seçimi ve ortaklığın faaliyet gösterebilmesi için şart olan kararlar ağırlaştırılmış çoğunluğa tabi tutulamaz.²⁵⁵

Kanunda düzenlenen ağırlaştırılmış toplantı nisapları dışındaki konularda, esas sözleşme ile TTK m.372’deki toplantı nisabı değiştirilebileceği gibi, belirli konularda esas sözleşme ile ağırlaştırılmış karar nisabı da belirlenebilir. TTK m.279/7 toplantı ve karar nisaplarının esas sözleşme ile düzenlenebileceği ve TTK m.385’de yazılı bazı konularda oybirliği şartı dahi konulabileceği beyan edildiğine

²⁵⁴ İMREGÜN, *Anonim Ortaklıklar*, s.310.

²⁵⁵ İMREGÜN, *Anonim Ortaklıklar*, s.311.

ve bu hükümlerin amacı azınlığı korumak olduğuna göre, kanunen aranan nitelikli çoğunluk daha da ağırlaştırılabilir, ancak hafifletilemez.²⁵⁶

3.1.3. Azınlığın Sulh ve İbraya Engel Olması

3.1.3.1. Genel Olarak

Anonim ortaklıklarda ortaklığın karar organı olan genel kurulun, yönetim kurulunun ve denetçilerin ilgili hesap dönemindeki tüm işlemlerini, ekonomik ve hukuki sonuçları itibariyle onaylaması işlemine ibra denilir.²⁵⁷ Genel olarak ibra, bir sözleşme²⁵⁸ şeklinde veya tek taraflı yenilik doğurucu nitelikte bir beyanla gerçekleştirilir.²⁵⁹ İbrayı gerçekleştirme, sadece genel kurula ait bir görevdir. Her ne suretle olursa olsun başka bir kurula, kişiye yada organa devredilemez. İbra kararı genel kurulun şekli bir irade açıklamasıdır, bu kararla anonim ortaklık adına genel kurul, ibra edilen organların belirli bir dönemdeki işlemlerini onaylamakta, bu işlemlerin hukuka ve işin gereğine uygun olduğu, bu işlemlerden dolayı ortaklığın hiçbir alacak ileri sürmeyeceği beyanını açıklamaktadır.²⁶⁰

İbra ile birlikte sorumluluk ortadan kalkacağı için, bundan sonraki dönemde ibra edilenlerden geçmiş dönemin hesabı sorulamayacaktır. Bunun içindir ki ibra kararı verilmeden önce gerekli tüm incelemeler titizlikle yapılmalı, hesaplar büyük bir dikkatle gözden geçirilmeli ve karar ona göre verilmelidir.

İbra, ortaklık dışındakilere etkisi olmayan, sadece ortaklık içi hukuki bir işlemdir.²⁶¹ Moroğlu'na göre ibra kararı, ortaklığın yönetim kurulu üyeleri ile

²⁵⁶ İMREGÜN, **Menfaat İhtilafları**, s.53.

²⁵⁷ KUMKALE, s.341; Benzer şekilde ARSLAN, s.218.

²⁵⁸ BK'da sorumluluğu sona erdiren nedenlerden olan ibra ile ilgili olarak sözleşme yapılabileceğine ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak, bu durum sözleşme yapılmasına da engel teşkil etmemektedir.

²⁵⁹ Erdoğan MOROĞLU, “Anonim Ortaklıkta Yönetim ve Denetim Kurulu Üyelerinin İbralarının Zamanı, Kapsamı ve Geri Alınması”, **BATİDER**, C.XXI, S.2, Aralık 2001, s.6 (Geri Alınma); Zühtü AYTAÇ, **Anonim Ortaklıklarda İbra**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1982, s.37.

²⁶⁰ ÜNSAL, s.69; Ersin ÇAMOĞLU, “Anonim Ortaklık Genel Kurul Kararları Aleyhine Açılan İptal Davalarının Birleştirilmesi Açısından İbra Kararları”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C.76, S.1, 2002, s.136. (İbra Kararları)

²⁶¹ PULAŞLI, **Şirketler Hukuku**, s.492; KUMKALE, s.341; AYTAÇ, s.16.

denetçilere karşı herhangi bir tazminat talebi hakkı bulunmadığı anlamına gelen yenilik doğurucu bir hukuki işlemdir.²⁶²

İbra yönetim kurulunu değil, yönetim kurulu üyelerini sorumluluktan kurtaran bir irade açıklamasıdır. TTK m.310'da da "idare meclisi azaları" denilmek suretiyle üyelerin birey olarak sorumlu oldukları belirtilmek istenmiştir. Dolayısıyla ibra, her bir yönetim kurulu üyesi için tek tek yapılmalıdır. Bu durumda genel kurul, bazı üyeleri ibra ederken, bazı üyeleri ibra etmekten kaçınabilir.²⁶³ Uygulamada, genel kuruldaki ibra oylaması "yönetim kurulunun" ibrası şeklinde bir bütün olarak yapılsa da hukuken verilen kararın, her üyenin ayrı ayrı ibra edildiği şeklinde anlaşılması gerekir.²⁶⁴

Kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin ibrası onları maddi anlamı itibariyle sorumluluktan kurtardığı gibi, manevi anlamı itibariyle de yaptıkları tüm işlemler bakımından kendilerine güven duyulduğunun, saygın kişiler olduklarının, ortaklık yönetiminde ve denetiminde izledikleri planın benimsendiğinin bir göstergesidir.

TTK m.310'da "*Kurucuların ve idare meclisi azalarının ve murakıpların, yukarıdaki maddeler gereğince tabi oldukları mesuliyetler, şirketin tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra suretiyle ıskat edilemez. Bu müddetin geçmesinden sonra sulh ve ibra ancak umumi heyetin tasdikiyle tamam olur. Bununla beraber esas sermayenin onda birini temsil eden pay sahipleri sulh ve ibranın tasdikine muhalif iseler, sulh ve ibra umumi heyetçe tasdik olunamaz.*" denilmek suretiyle azınlığın sahip olduğu bir diğer olumsuz azınlık hakkı olan sulh ve ibraya engel olma hakkı belirtilmiştir. Bu hükmün amacı, kuruluş işlemlerinden dolayı sorumlu olan organların, kuruluştan sonra genel kuruldan sulh ve ibra elde ederek, sorumluluktan sıyrılmalarına engel olmaktır.²⁶⁵

²⁶² Erdoğan MOROĞLU, "Anonim Ortaklıkta Genel Kurulun İbrayı Kaldıran Kararı Hakkında Açılan İptal veya Geçersizliğin Tespiti Davasının Dinlenebilirliği Sorunu", **Prof. Dr. Tuğrul Ansay'a Armağan**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2006, s.229. (Tespit Davası)

²⁶³ Hasan PULAŞLI, "Eski Yönetim Kurulu Üyelerinin Genel Kurulun İbra Etmeme Kararının İptalini Dava Etme Hakkının Türk Ticaret Kanununa ve Tasarıya Göre Değerlendirilmesi", **Prof. Dr. Tuğrul Ansay'a Armağan**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2006, s.266. (Dava Hakkı)

²⁶⁴ ÇAMOĞLU, **İbra Kararları**, s.136-137.

²⁶⁵ ARSLANLI, s.229.

Genel kurulun aldığı ibra kararların geri alınıp alınamayacağı ile ilgili olarak Moroğlu, “İbra kararları da ibrası istenenleri sorumluluktan kurtaran ve bu haliyle yenilik doğurucu nitelikte hukuki işlemler olmaları nedeniyle yeni bir kararla geçmişe etkili sonuç doğuracak şekilde geri alınamazlar ve iptal edilemezler.” şeklinde fikir belirtmiştir.²⁶⁶ Ancak, uygulamada son yıllarda dava yoluna gidilmeyerek eskiden verilmiş olan ibra kararlarının yeni bir genel kurul kararıyla kaldırıldığı, herhangi bir kanuni engelin bulunmaması koşuluyla genel kurulun daha önce almış olduğu bir ibra kararını yeni bir kararla geri alabileceği veya kaldırabileceği görülmektedir.²⁶⁷

Kırca’ya göre ise, yenilik doğuran karar olan ibra kararı, muhataba varmasından sonra geri alınamamakta ve karardan önceki duruma dönülemez.²⁶⁸ Genel kurul tarafından verilen bir ibra kararının, yine genel kurulun vereceği tek taraflı bir kararla geri alınması mümkün değildir, ibra kararını ortadan kaldırmanın yolu, genel kurulun verdiği ibra kararının TTK m.381 vd. hükümleri çerçevesinde iptalini sağlamaktır.²⁶⁹

Pulaşlı, konuyu yönetim kurulu üyeleri açısından olumlu yada olumsuz karar çıkmasına göre ikiye ayırarak değerlendirmiştir.²⁷⁰ Genel kurul, yönetim kurulu üyelerini ibra etmemişse, daha sonra alacağı bir kararla ibra edebilmesine rağmen, ibraya karar vermişse üçüncü kişilerin kazanılmış hakları hukuk güvenliği ilkesi gereği ihlal edilemeyeceği için, daha sonra bu karardan cayması ve kararını geri alması mümkün değildir.²⁷¹

Sorumluluğu söz konusu olanların sorumluluktan kurtulmalarının yolu sulh olabileceği gibi ibra da olabilir. Ancak, madde metnindeki “ve” bağlacı ile, sulh ve ibranın ayrı ayrı değil, birarada olması gerektiği şart koşulmuş gibi bir anlam

²⁶⁶ MOROĞLU, **Geri Alınma**, s.11.

²⁶⁷ MOROĞLU, **Tespit Davası**, s.230.

²⁶⁸ İsmail KIRCA, “İbra Kararının Geri Alınması ve Bankacılık Kanunu’nun 133. Maddesi Uyarınca Açılacak Sorumluluk Davalarında İbranın İptali ve Zamanaşımı”, **BATİDER**, C.XXIII, S.3, Haziran 2006, s.36. (İbranın İptali)

²⁶⁹ KIRCA, **İbranın İptali**, s.37.

²⁷⁰ PULAŞLI, **Dava Hakkı**, s.280.

²⁷¹ PULAŞLI, **Dava Hakkı**, s.280.

çıkılmaktadır. Oysa ki sulh ve ibra farklı kavramlardır ve sorumluluktan sulh sözleşmesi düzenlenerek yada genel kurulda ibra kararı verilerek kurtulunabilir.

Sulh, varolan bir uyuşmazlığın resmi bir emrin müdahalesi olmaksızın, tarafların karşılıklı rıza ve fedakarlığı ile halledilmesidir.²⁷² Sulh bir genel kurul kararı değil, tarafların karşılıklı olarak kabul ettikleri bir sözleşmedir. Herhangi bir şekil şartına bağlı değildir. İspat açısından sağladığı kolaylık bakımından yazılı olarak yapılabileceği gibi, sözlü olmasında da bir engel bulunmamaktadır. Sulh bir sözleşme olduğu için icap ve kabul beyanı ile meydana gelir ve hüküm ifade etmeye başlar.

İbra, kelime anlamı itibariyle aklama, borçtan kurtarma demektir. Anonim ortaklık genel kurulunun, yönetim kurulunu ve denetçileri ibra etmesi, onların çalışmalarını tasvip etmesi ve herhangi bir sorumluluklarının bulunmadığının kabullenmesi anlamına gelir.²⁷³ İbra, bir genel kurul kararı ile meydana gelir ve hukuki bakımdan ibra edilen organlara karşı hesabın taalluk ettiği devre zarfındaki yani bilanço gününe kadar olan ticari faaliyetlerden dolayı hiçbir alacak ileri sürülemeyeceği anlamını taşır.²⁷⁴

Kurucular, ilk yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler anonim ortaklığın kuruluşu sırasında birtakım hileli işlemler yapmış, yolsuzluklara karışmış olabilirler. Bunların dışında, ortaklığın kuruluşunu gerçekleştirirken kendilerine düşen görevleri ihmal etmiş de olabilirler. Tüm bu ve buna benzer nedenlerden dolayı azınlık, genel kurul toplantısında kurucuların, ilk yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin kuruluş sorumluluklarının sona ermesine karşı çıkabilir. Yani azınlık, genel kurulda olumsuz oy kullanarak, kuruluştan dolayı sorumlu olanların aklanmasına muhalefet edip olumlu karar alınmasına engel olabilir.

TTK m.374'e göre,

- 1) Yönetim kurulu üyeleri kendileri için,
- 2) Yönetim kurulu üyeleri karısı, kocası için,

²⁷² DOMANIÇ, s.397.

²⁷³ Ejder YILMAZ, **Hukuk Sözlüğü**, Yetkin Yayınları, 5. Bası, Ankara, 1996, s.348.

²⁷⁴ F. Von STEIGER, (Çev.Tahir ÇAĞA), **İsviçre'de Anonim Şirketler Hukuku**, Fakülteler Matbaası, , İstanbul, 1968, s.314.

- 3) Yönetim kurulu üyeleri altsoyu veya üstsoyu için,
- 4) Ortaklık işlerinin görülmesine herhangi bir suretle iştirak etmiş olanlar, yönetim kurulu üyeleri için,

ibra kararı verilirken oy kullanamazlar. Bu yasağa denetçiler dahil değildir.

TTK m.310 genel kurulda sulh ve ibra kararı alınabilmesi için özel bir yetersayı aramamış, karar yetersayısı olarak temsil edilen oyların adi çoğunluğunu yeterli görmüştür.²⁷⁵ İbra kararı alınabilmesi için TTK m.372 ve m.378 uygulanacaktır. Ancak, anonim ortaklık esas sermayesinin onda birini temsil eden pay sahipleri sulh ve ibra aleyhine oy kullanırlarsa, isterse geri kalan onda dokuzun tümü sulh ve ibra lehine oy kullansın, sulh ve ibra kararı alınamaz.²⁷⁶

Yönetim kurulu üyelerinin, denetçilerin ve kurucuların ibralarına karar vermeye tek yetkili organ olan genel kurul, alacağı kararda ibranın kapsamını belirleme yetkisine de sahiptir; şöyle ki, ibrayı yönetim kurulu üyelerinin, denetçilerin yada kurucuların tümüne yada bir kısmına, yapılan iş veya işlemlerin tümüne yada bir kısmına hasredebilir.²⁷⁷

3.1.3.2. TTK Tasarısı'ndaki Durum

TTK Tasarısı m.559'da “Kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin, denetçilerin şirketin kuruluşundan ve sermaye artırımından doğan sorumlulukları, şirketin tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra suretiyle kaldırılamaz. Bu sürenin geçmesinden sonra da sulh ve ibra ancak genel kurulun onayı ile geçerlilik kazanır. Bununla beraber esas sermayenin onda birini, halka açık şirketlerde yirmide birini temsil eden pay sahipleri sulh ve ibranın onamasına karşı iseler, sulh ve ibra genel kurulca onaylanmaz.” ifadesi ile TTK m.310 tekrar edilmiş olmaktadır.

²⁷⁵ POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s.433; İMREGÜN, **Anonim Ortaklıklar**, s.311; DOMANIÇ, s.690; ÜNSAL, s.69.

²⁷⁶ KAYAR, s.66-67; İMREGÜN, **Anonim Ortaklıklar**, s.311-312; ARSLANLI, s.229; KUMKALE, s.342; İMREGÜN, **Menfaat İhtilafları**, s.55; DOMANIÇ, s.687; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s.433.

²⁷⁷ MOROĞLU, **Geri Alınma**, s.8.

Değişiklik olarak nitelendirilecek olursa, kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin sorumluluğu sadece kuruluştan doğan sorumluluk olmayıp sermaye artırımından da sorumluluk olarak sınırı biraz daha genişletilmiştir.

Tasarı m.550’de esas sermaye hakkında yanlış bilgi vermekten ve m.551’de ayın sermayeye değer biçilmesinde yolsuzluk yapılmasından dolayı sorumluluk hallerine yer verilmişken, sermaye artırımında yapılan hile, yolsuzluk vb. durumlar karşısında sorumlu olanların karşılaştıkları yaptırım ve sorumluların ibrası ile ilgili hüküm yer almamıştır. Bununla ilgili Tasarı m.559 sevk edilmiştir. Bunun dışında Tasarı m.559 ile, halka açık olmayan anonim ortaklıklarda esas sermayenin onda birinin, halka açık olan anonim ortaklıklarda esas sermayenin yirmide birinin azınlık pay sahibi olarak nitelendirileceği belirtilmiştir.

3.1.3.3. Genel Kurulun İbrayı Red Kararı Vermesi

Anonim ortaklığın kuruluşunun tescilinden itibaren dört yıl geçtikten sonra yapılan ilk olağan genel kurul toplantısında ibra istenebilir. Genel kurul toplantısında hesaplar, gerekli belgeler, yönetim kurulunun, kurucuların, denetçilerin yaptığı her türlü işlemler incelenir ve herhangi bir esaslı hata, hile veya ihmal görülmezse ibra kararı verilir. Ancak, karar vermeye tek yetkili organ olan genel kurul, ibra kararı verebileceği gibi ibrayı red kararı da verebilir.

Genel kurulun, hesapları ve yönetim kurulunun yaptığı her türlü işlemi inceleyip kabul ettikten sonra ibrayı reddetmesi iyiniyet kuralına aykırı olacaktır. Hele ki bilanço görüşmelerinin ertelenmesini talep etme hakkı başlığı altında detaylı bir biçimde incelenmiş olan bilançonun onaylanması konusu ile sıkı sıkıya bağlı bulunan ibra kararı, genel kurulun bilançoğu onaylamasına rağmen verilmiyorsa, genel kurulun ibrayı neden reddettiğine dair çok sağlam gerekçelere dayanarak açıklama yapmasını gerektirir. Zaten bilanço onaylanmadığı zaman ibra da onaylanmayacaktır.

Yargıtay da “Anonim ortaklık genel kurulunca bilançonun onanması kararında tersi belirtilmedikçe, bu onama ortaklık yönetim ve denetim kurullarının ibralarını da içerir. Yeter ki bilançoda bazı konuların yada bilanço herhangi bir nedenle ortaklığın gerçek durumunun paydaşlarca görülmesini engeller biçimde,

yanlış birtakım yanlışları taşımamış olsun. Ortaklık zararının dayanağı olarak gösterilen konuların genel kurulda ayrı ayrı ve gerekli açıklıkla ele alınması zorunludur.” demek suretiyle bilançonun onanması ile ibra kararı verilmesi arasında ne kadar sıkı bir bağ olduğunu belirtmiştir.²⁷⁸

TTK m.380’de “*Bilançonun tasdikine dair olan umumi heyet kararı, aksine sarahat olmadığı takdirde, idare meclisi azalariyle müdürler ve murakıpların ibrasını tazammun eder. Bununla beraber bilançoda bazı hususlar belirtilmemekte veyahut bilanço şirketin gerçek durumunun görülmesine mani yanlış birtakım hususları ihtiva etmekte ise, idare meclisi azalariyle müdürler ve murakıplar, bilançonun tasdikiyle ibra edilmiş olmazlar.*” denilmek suretiyle bilançonun onaylanması ile ibranın doğrudan bağlantılı olduğu kanunda da yer alarak hüküm altına alınmıştır. Ayrıca, TTK m.380 her sene sonunda yapılan ibradan bahsetmekteyken, TTK m.310 kuruluştan dolayı sorumlu olanların ibrasından bahsetmektedir. Kuruluş için ayrı bir ibra hükmü bulunmasından dolayı, kuruluşu takip eden dört yıl içinde TTK m.380’i kuruluş işlemleri bakımından uygulamak mümkün değildir.²⁷⁹

Yargıtay bir başka kararında da “İbra, sadece genel kurulun bilgisine sunulan işlemleri içerir. Açıklanmamış, belgeye dayandırılmamış ve vasat yetenekli bir ortağın anlayamayacağı konularda ibra yok sayılır. Bütün bu hususlar genel kurulda ortaya konulup görüşüldükten sonra, yöneticilerin sorumluluk halleri ve ortaklığa verdikleri zarar açıkça saptanıldığı halde, genel kurulca sorumluluk davası açılmasına yer olmadığına ve ibraya karar verildiği takdirde, böyle bir ibraya geçerlilik tanınabilir. Mahkemece, bu özellikleri taşımayan ibra dikkate alınmaz.” şeklinde bir ifade ile ibranın hangi hallerde geçerli sayılacağını karara bağlamıştır.²⁸⁰

İbrası reddedilen yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler genel kurul tarafından azledilebilir. Ancak, bunun için yine bir genel kurul kararına ihtiyaç vardır. İbranın

²⁷⁸ Y. 11. HD., “14.10.1982 tarih ve 1982/3596 E. 1982/3884 K. sayılı ilam” **Yargıtay Kararları Dergisi**, C.VIII, S.12, Aralık 1982, s.1664.

²⁷⁹ Tuğrul ANSAY, “Anonim Şirketlerin Ehliyeti, İdare Meclisinin İbrası, İdare Meclisi Aleyhine Mesuliyet Davası ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı”, **BATİDER**, C.III, 1966, s.421. (İbra)

²⁸⁰ Y. 11. HD., “08.02.1999 tarih ve 1998/9079 E. 1999/636 K. sayılı ilam” **Yargıtay Kararları Dergisi**, C.25, S.8, Ağustos 1999, s.1073.

reddi otomatik olarak azile neden olmaz.²⁸¹ Kurucuların, yönetim kurulunun, denetçilerinin ibra edilmemesi sorumluluklarının ortadan kalkmadığını gösterir ve bu durumda haklarında sorumluluk davası açılmasına karar verilebilir. Dava açılmasına da karar verecek olan genel kuruldur. Genel kurulda ibra konusu görüşülürken ibranın reddine karar verilmesi durumunda, azil yada sorumluluk davası açılması gibi olasılıklar ortaya çıkacaktır. Bunların da genel kurulda görüşüldükten sonra karara bağlanması gerekmektedir. Ancak, bu konuların gündemde yer almamasından dolayı gündeme madde eklenmesi gerekecektir. Genel kurul, yönetim kurulunu ve denetçileri azletmek yerine görev süreleri bitene kadar çalışmalarına devam etmelerine de karar verebilir. Ancak, ibra edilmesinde sakınca görülüp ibranın reddi kararını verdikten sonra görevde kalmalarına karar vermek büyük risk taşımaktadır.

Haklarındaki ibra kararı reddedilen yönetim kurulu üyeleri, denetçiler ve kurucular ibranın reddinin iptali için dava açabilecekleri gibi, ibra edilmelerini sağlamak için ibra davası da açabilirler.²⁸²

Bu konuyla ilgili olarak Yargıtay “Bir anonim ortaklıkta, yönetim kurulu üyeleri ile denetçiler yasadan ve esas sözleşmeden doğan bütün görevlerini özenle, tam ve eksiksiz olarak yerine getirmeleri durumunda, ortaklığın görevi onları ibra etmek olmalıdır. Böyle bir durumda ortaklık genel kurulunca hiçbir haklı nedene dayanmaksızın ibra edilmemeleri veya ibra konusunda bir karar vermekten kaçınılması halinde, objektif iyiniyet kurallarına aykırı bir davranışta bulunulduğundan yönetim ve denetim kurulu üyelerinin ibra edilmemeleri kararının iptali veya ibra edilmeleri gerektiği konusunda ortaklık aleyhine dava açılması olanağının tanınması gerekir.” şeklinde görüş belirtmiştir.²⁸³

3.1.3.4. Azınlığın Sulh ve İbrayı Red Kararına Uyulmaması

Azınlığın genel kurulda, kurucular, ilk yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerin kuruluşan doğan sorumluluklarının sona erdirilmesi hakkında olumsuz oy

²⁸¹ KUMKALE, s.345.

²⁸² Fahiman TEKİL, **Anonim Şirketler Hukuku**, Alkım Yayınları, 2. Bası, İstanbul, 1998, s.233; AYTAÇ, s.170-171.

²⁸³ Y. 11. HD., “07.02.1984 tarih ve 1984/252 E. 1984/594 K. sayılı ilam” **Yargıtay Kararları Dergisi**, C.X, S.4, Nisan 1984, s.593-598.

kullanması durumunda, genel kurul, çoğunluk olumlu oy da verse sulh ve ibrayı onaylayamaz. Daha açık bir anlatımla azınlık, kurucuları, ilk yönetim kurulu üyelerini ve denetçileri ortaklığın kuruluşundan dolayı mesul tutuyorsa ve bu nedenle sulh ve ibraya karşı ise genel kurul tarafından ibra tasdik edilemez.²⁸⁴ Genel kurul azınlığın muhalefetine rağmen onama kararı vermişse, kararın iptali istenebilir.²⁸⁵ Azınlığın iptal davası açabilmesi için teminat göstermesi şart değildir.²⁸⁶ Ancak, mahkeme ortaklığın talebi üzerine, ortaklığın muhtemel zararına karşı davacıların teminat göstermesine karar verebilir (TTK m.381/son).

İzmirli de aynı görüşü paylaşmakta, esas sermayenin onda birine sahip olan azınlığın muhalefetine rağmen genel kurulda sulh veya ibra kararı alınmışsa, böyle bir kararın yokluğundan yahut batıl olduğundan söz edilemeyeceğini, iptal edilebilir bir karar niteliği taşıdığını savunmaktadır.²⁸⁷

Moroğlu'na göre, TTK m.310 uyarınca esas sermayenin onda birini temsil eden pay sahiplerinin sulh ve ibraya muhalif olmaları kararı ile, sulh ve ibraya ilişkin kabul veya red kararının nitelikli çoğunlukla alınacak olan bir karardan farklı olmadığını kabul etmek gerekir.²⁸⁸ TTK m.310, m.341, m.377'de düzenlenmiş olan onda bir veya daha fazla azınlık pay sahipleri kararları da, oy çokluğu ile alınan kararlar gibi genel kurul kararı niteliğinde ve yalnız azınlık pay sahiplerini değil, bütün pay sahiplerini, ortaklığı ve organlarını bağlayan kararlar olduğu için çoğunluk kararları gibi, TTK m.381 vd. maddeler hükümlerine göre iptal edilebilecek türden kararlardır.²⁸⁹

Ansay ise, doğrudan doğruya ibra ile ilgili olmamakla beraber, azınlığa hak tanınan hallerde, esas sermayenin onda biri ile genel kurulun belli bir yönde karar alması sağlanmışsa, bu kararın iptalinin de mümkün olduğunu belirtmiştir.²⁹⁰

²⁸⁴ KUMKALE, s.289.

²⁸⁵ ÇEVİK, *Anonim Şirketler*, s.817; ARSLANLI, s.229; İMREGÜN, *Menfaat İhtilafları*, s.55.

²⁸⁶ ÇEVİK, *Şirketler Hukuku*, s.476; İMREGÜN, *İptal Davası*, s.171; DOĞANAY, *İptal*, s.385-386.

²⁸⁷ İZMİRLİ, s.74.

²⁸⁸ MOROĞLU, *Hükümsüzlük*, s.86.

²⁸⁹ MOROĞLU, *Hükümsüzlük*, s.128.

²⁹⁰ ANSAY, *Yargıtay Uygulaması*, s.51-52.

Sumer, kanunen aranan çoğunluk veya oybirliği şartı gerçekleşmeden alınan kararın iptal edilebilir karar olarak kabul edilmesi durumunda, üç aylık hak düşürücü süre sonunda dosya açılmadığı takdirde sıhhat kazanacağını, bunun da azınlık haklarını koruma amacı ile konulmuş olan hükmün amacına ulaşmaması anlamı taşıyacağını belirtmiş ve karar yetersayıları kurallarına aykırılık hallerinde hükümsüzlük sonucu doğacağını savunmuştur.²⁹¹

Helvacı'ya göre de genel kurul toplantı tutanağına sulh ve ibranın yapıldığı yazılsa bile, azınlık hakkı sahiplerinin bu hatalı ve kanuna aykırı genel kurul kararı aleyhine bir iptal davası veya herhangi bir dava açmasına gerek yoktur, çünkü karar yoklukla sakatlanmış bulunmaktadır.²⁹²

TTK'da ağırlaştırılmış çoğunluk hallerine yada kuruluştan sorumlu olanların sulh ve ibrasına ilişkin olumsuz azınlık haklarına uyulmaması durumunda ne olacağına dair bir hüküm bulunmamaktadır. Sadece TTK m.381 *“Aşağıda yazılı kimseler, kanun veya esas mukavele hükümlerine ve bilhassa afaki iyiniyet esaslarına aykırı olan umumi heyet kararları aleyhine, tarihlerinden itibaren üç ay içinde şirket merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemeye müracaatla iptal davası açabilirler.”* demek suretiyle kararların hükümsüz değil, iptal edilebilir kararlar olduğunu hüküm altına almıştır. TTK m.381'e göre dava açılması halinde, haklı bulunan dava sonunda iptal edilen karar, karara muhalefet etmeyen ortaklar bakımından da ortadan kalkmaktadır.²⁹³

²⁹¹ SUMER, s.24.

²⁹² HELVACI, **Tanım**, s.305.

²⁹³ ANSAY, **Anonim Şirketler**, s.182.

SONUÇ

Anonim ortaklıklar, küçük tasarrufların biraraya getirilerek değerlendirildiği ve bu değerlendirme sonucunda elde edilen karın ortaklara dağıtıldığı bir yapıya sahiptir. Değişik çalışma alanlarında kurulan anonim ortaklıklar, yeni iş imkanları doğurması bakımından önemli bir yere sahiptir.

Anonim ortaklıklara çoğunluk ilkesi hakimdir. Çoğunluk ilkesine göre, anonim ortaklıktaki kararlar genel kuruldaki oy çokluğuyla alınmaktadır. Alınan karara muhalefet etmiş, olumsuz oy kullanmış olan pay sahipleri de çoğunluğun verdiği karar ile bağlı olmakta, çoğunluk oylarla alınan kararlar, ister karar lehine ister aleyhine oy vermiş olsun tüm pay sahiplerini, anonim ortaklığı, anonim ortaklığın organlarını kısacası ortaklığı bir bütün olarak bağlamakta, hepsi için geçerli olmaktadır. Aksi halde, karar lehine oy vermeyen pay sahipleri için bağlayıcı olmayacak olan bir genel kurul kararı ortaya çıkacaktır ki bu durumda, çoğunluk ilkesinden söz etmek imkansız olur.

Bu çoğunluk kişi çoğunluğu değil, pay çoğunluğudur. Her bir pay bir oy hakkı demektir. Bu durumda, örneğin; anonim ortaklıktaki payların yüzde ellisinden fazlasına tek bir kişi bile sahip olsa, bu kişi çoğunluk olarak adlandırılacaktır.

Anonim ortaklıkların çoğunlukla yönetilmesi demokratik karar alınmasını sağlamasının yanında birtakım sakıncaları da beraberinde getirmektedir. Çoğunluğunun egemenliği altında olan bir anonim ortaklıkta, münferit pay sahipleri ve azınlık için hareket alanı kısıtlanmaktadır. Hatta bazı hallerde çoğunluğun, azınlığı ezme, ortaklık işlerinde etkisiz hale getirme eğilimi sergilediği görülmektedir. Anonim ortaklıkta istedikleri kararları rahatlıkla alabilen çoğunluk pay sahipleri karşısında, azınlık pay sahiplerinin menfaatleri zarar görmektedir. İşte buradaki menfaatler dengesini sağlamak için TTK azınlığa birtakım haklar tanımış ve çoğunluğun tek yanlı, keyfi davranışlarının önüne geçmek istemiştir. TTK'ya göre azınlık, anonim ortaklık esas sermayesinin en az onda birine sahip olan pay sahipleridir.

Doktrinde çeşitli sınıflandırmalara tabi tutularak açıklanmak istenen azınlık haklarını, genel olarak olumlu ve olumsuz azınlık hakları şeklinde iki gruba ayırarak açıklamak yerinde olacaktır.

Olumlu azınlık hakları ile, azınlığın kanun veya anonim ortaklık esas sözleşmesiyle kendisine yetki verilen bazı konularda, somut bir talepte bulunması ve oyunu belirli bir yönde kullanarak ortaklık için olumlu bir işlemde bulunması anlatılmak istenmektedir. Olumlu azınlık hakları, bazı durumlarda, çoğunluğun olumlu karşılamadığı, rızasının olmadığı bir kararın kabul edilmesini, bazı durumlarda ise, bu kararların yada işlemlerin ortaklığın yetkili organlarına (genel kurul, denetçiler) veya mahkemeye başvuru yoluyla alınmasını sağlamaktadır.

Olumsuz azınlık hakları, genel kurul toplantısında çoğunluğun olumlu oy, azınlığın olumsuz oy kullanması ve çoğunluğun sağlanmış olmasına rağmen, azınlığın kararın alınmasına engel olduğu durumlarda söz konusu olmaktadır.

Görüldüğü üzere, olumlu azınlık haklarında somut bir talep ve oyunu olumlu bir işlem için kullanma hali mevcuttur. Olumsuz azınlık haklarında ise, bunun tam tersi bir şekilde azınlığın olumsuz tutumu ve pasif bir davranışı söz konusudur.

TTK'da altı tane olumlu azınlık hakkına yer verilmiştir. Bunlardan ilki, TTK m.341'de yer alan, azınlığın yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler aleyhine sorumluluk davası açmasıdır. Azınlığın bu davayı açabilmesi için, sahip olduğu payları muteber bir bankaya teminat olarak yatırması gerekmektedir. Ayrıca, dava bir aylık sürede açılmalıdır. Ancak, bu süre hak düşürücü bir süre değildir. Yenilik olarak kabul edilecek olursa, TTK m.341'i karşılar nitelikte sayılacak olan ama esasen TTK m.309'u karşılayan, Tasarı m.553, m.555, m.556, m.560 ve m.561 hükümlerine yer verilmiştir. Yönetim kurulunun sorumluluğu ile ilgili olarak yapılan değişikliklerin en önemlisi farklılaştırılmış teselsül ilkesinin benimsenmiş olmasıdır. Tasarı m.557'de yönetim kurulu üyelerinin müteselsil sorumluluklarının farklılaştırılmış teselsüle dayandığı kabul edilmiştir.

Azınlığın bir diğer olumlu hakkı, özel denetçi atanmasını talep edebilmektir. Bu hak, Tasarı'da da aynen korunmuş ve m.438-444 özel denetçiye ayrılmıştır. Tasarı'da, özel denetçi atanması talebinin gündemde olmasa bile istenebileceği belirtilerek, doktrinde bu konuyla ilgili olan fikir ayrılıklarına son verilmek

istenmiştir. Ayrıca, Tasarı'da özel denetçinin hak ve yükümlülükleri bağımsız bir madde ile hüküm altına alınmıştır. Tasarı ile gelen bir diğer yenilik, genel kurulun özel denetçi atanması talebini ister kabul ister reddetsin özel denetçiyi mahkemenin atayacağıdır. Oysa ki TTK'da, genel kurulun talebi reddetmesi halinde, atamayı mahkeme yapmaktadır. Mahkeme kararı kesin hüküm niteliği taşımaktadır. Kararın kesin olduğu Tasarı'da açıkça belirtilerek doktrindeki bir başka tartışma da sona erdirilmiştir.

TTK m.364'de azınlık pay sahiplerinin genel kurulu toplantıya davet etme hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Normal şartlarda genel kurulu toplantıya davet etme yetkisi yönetim kuruluna, bazı hallerde de denetçilere aittir. Tasarı m.410'da denetçilerin sahip olduğu bu yetki kaldırılmıştır. Bunun yerine tasfiye memurlarının, sadece görevleriyle ilgili olarak genel kurulu toplantıya davet edebileceği belirtilmiştir. Genel kurulu toplantıya davetin şekli TTK m.368'de hüküm altına alınmıştır. TTK m.368, Tasarı'da m.414'e karşılık gelmektedir.

Azınlığın sahip olduğu olumlu haklardan bir tanesi de gündeme madde eklenmesini talep edebilmektir. TTK m.366, azınlığın gerektirici sebepleri bildirmek şartıyla, gündeme madde eklenmesini isteyebileceğini belirtmiştir. Azınlık öncelikle yönetim kuruluna başvurur. Bu başvuru yazılı olmalıdır. Yönetim kurulunun talebi reddetmesi durumunda denetçilere başvuru yapılır. Denetçilerin de olumsuz cevap vermesi halinde, azınlık mahkemeye müracaat edebilir. Mahkeme, talebi duruşmalı inceleyebileceği gibi evrak üzerinden, duruşmasız olarak da inceleyebilir. TTK m.366'da azınlığa tanınan gündeme madde eklenmesini talep etme hakkı, Tasarı'da ufak değişikliklerle korunmuş ve m.411'de yer almıştır.

Azınlık pay sahipleri, bilanço görüşmelerinin ertelenmesini de talep edebilirler. Azınlık bilanço görüşmelerinin ertelenmesini talep ettikten sonra, genel kurul bu konuda görüşüp karar alamaz. TTK m.377'de yer alan bu hakka Tasarı m.420'de yer verilmiştir. Bu maddenin içeriği Tasarı'da da aynen korunmuştur. Değişiklik olarak, halka açık olan anonim ortaklıklarda esas sermayenin yirmide biri, halka açık olmayan anonim ortaklıklarda esas sermayenin onda biri tarafından talepte bulunulabileceği belirtilmiştir. Erteleme teklif olarak değil, talep şeklinde ileri sürülmeli ve gerekçe gösterilmelidir. Ertelenen toplantı tekrar ertelenebilir. Ancak,

ikinci defa erteleme isteyebilmek için ilk toplantıda bilançonun belirli noktalarında yönetim kurulundan açıklama istenmiş ama ilk erteleme toplantısında yeterli açıklamanın yapılmamış olması gerekir.

TTK m.356 ile azınlığa, yönetim kurulu veya müdürler aleyhine denetçilere müracaat hakkı tanınmıştır. Ancak, azınlığın bu hakkını kullanabilmesi için sahip olduğu pay senetlerini genel kurul toplantısı sonuna kadar kalmak üzere muteber bir bankaya tevdi etmesi gerekmektedir. Tasarı'da azınlığa böyle bir hak tanınmamıştır. Çünkü artık denetçilerin genel kurul toplantıya davet etme yetkileri yoktur. Genel kurul toplantıya davet edip sorunu çözme yolu bulunmayan denetçilere, azınlığın müracaatı anlamsız kalacağı için Tasarı'da denetçilere şikayet hakkı yer almamıştır.

TTK'da ağırlaştırılmış çoğunluk halleri ve kuruluştan sorumlu olanların sulh ve ibralarının engellenmesi olmak üzere, iki tane olumsuz azınlık hakkına yer verilmiştir. Anonim ortaklıkta kararlar kural olarak mutlak çoğunlukla alınmasına rağmen, bazı özel durumlarda kanun, mutlak çoğunluğu yeterli görmemiş ve bunu biraz daha ağırlaştırmıştır. Ancak, her kararın da ağırlaştırılmış çoğunlukla alınması anonim ortaklığın yapısına aykırıdır. Ağırlaştırılmış çoğunlukta mutlaka azınlığın oyuna ihtiyaç duyulacaktır. İşte bu noktada azınlık, olumsuz oy kullanarak ağırlaştırılmış çoğunluğun sağlanmasına engel olmakta, kararın alınmasını önlemektedir.

TTK'da yer alan bazı ağırlaştırılmış çoğunluk halleri şöyle belirtilebilir: Ortaklığın süresi dolmadan önce fesih kararı alınabilmesi (TTK m.434), ortaklığın konusu veya türünün değiştirilebilmesi (TTK m.388), kuruluş genel kurul toplantısında müzakere yapılabilmesi (TTK m.290), kuruluş genel kurul toplantısında ayın olan sermayelerin ve devralınacak işletmenin veya ayınların değerini biçecek olan bilirkişinin tayininin yapılabilmesi (TTK m.293), genel kurul toplantısında tahvil çıkarılması ile ilgili karar alınabilmesi (TTK m.423), ortaklığın uyruğunun değiştirilebilmesi (TTK m.388). Bu gibi herhangi bir ağırlaştırılmış nisap öngörülme-yen durumlarda TTK m.372'deki oranlar esas alınacaktır.

Azınlığa tanınan ikinci olumsuz hak ise, kuruluştan sorumlu olanların sulh ve ibralarına engel olmaktır. TTK m.310'a göre, sulh ve ibraya karar vermek genel kurula ait bir yetkidir. Genel kurul, azınlık sulh ve ibraya karşı ise yani olumsuz oy

kullanmış ise sulh ve ibraya karar veremez. Tasarı'da bu konu m.559'da yer almıştır. Tasarı'ya göre, sulh ve ibraya engel olacak pay sahiplerinin halka açık olan anonim ortaklıklarda esas sermayenin yirmide birini, halka açık olmayanlarda ise onda birini temsil eden pay sahipleri olacağı belirtilmiştir.

Tasarı ile birlikte azınlığa birtakım yeni haklar da tanınmıştır. Bu haklar ve önceki mevcut haklar sayesinde azınlık, daha güçlü bir konuma getirilmeye çalışılmıştır. Azınlığa yeni haklar verilmesinde temel amaç çoğunluk baskısının azalmasını sağlamaktır. Bu haklar, haklı nedenlerin varlığı halinde, anonim ortaklığın feshini isteme (m.531), finansal tabloları inceleyen denetçinin, haklı sebeplerin varlığı ve tarafsızlığı ihlal etmesi halinde, azınlık tarafından görevden alınması ve yerine yenisinin atanması davası açılabilmesine (m.399), halka açık olmayan anonim ortaklıklarda pay senetlerinin bastırılmasını talep etme (m.486) şeklinde sıralanabilir.

Tasarı'da denetim sistemi baştan sona değişikliğe uğramıştır. Anonim ortaklıklarda denetim, ortaklığın zorunlu organı olan denetçilerin görevi olmaktan çıkarak bir bağımsız denetleme kuruluşunun veya yeminli mali müşavirin ya da serbest muhasebeci mali müşavirin yaptığı, finansal tablolar ile raporların, dolayısıyla, muhasebenin sürekli denetimine bırakılmıştır. Ancak, ortaklığın istemine bağlı olarak denetçilerle yani iç denetim ile ortaklığın denetlenmesi yine mümkündür. Bağımsız denetleme kuruluşlarınca yapılan denetim zorunlu, denetçilerce yapılan denetim ihtiyaridir denilebilir. Tasarı'ya göre, küçük anonim ortaklıklarda denetim en az iki yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir tarafından yapılabilir. TTK'da, denetçiler için öngörülmüş bulunan, genel kurulun toplantıya çağırılması gibi, yönetime ilişkin görev ve yetkiler de Tasarı ile sistemden çıkarılmıştır. Ayrıca, denetimin, denetçilik mesleğinin gereklerine, etiğine ve uluslararası standartlara göre yapılması gerektiği Tasarı'da açıkça yerini almıştır.

Denetim ile ilgili bütün bu değişikliklerin üstüne, azınlığa Tasarı m.399'da mevcut denetçinin değiştirilmesini talep edebilme hakkı verilmiştir. Bunun için haklı bir sebebinin varlığı, özellikle de denetçinin taraflı davrandığı yönünde endişeler bulunması gerekmektedir. Ancak, azınlığın bu konularda kesin delile ulaşması mahkemenin incelemesi olmaksızın pek de mümkün olmayacağı için, şüphenin

varlığı davayı açmak için yeterlidir. Yetkili ve görevli mahkeme, ortaklık merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkmesidir.

Tasarı ile gelen yeni azınlık hakları arasında pay senedi bastırılmasını isteme de vardır. Tasarı m.486'ya göre, azınlık isterse, nama yazılı pay senedi bastırılıp tüm nama yazılı pay senedi sahiplerine dağıtılacaktır. Böylece, halka açık olmayan anonim ortaklıklarda, özellikle aile ortaklıklarında pay senedinin bastırılmaması ve dağıtılmaması yoluyla baskı yapılması, pay sahiplerinin bu sıfatlarını ispattan yoksun bırakılmaları, devir olanaklarının sınırlandırılması gibi hukuka aykırı yöntemlerin önüne geçilmiştir.

TTK'da yer verilmeyip Tasarı'da yer alan bir diğer hak ise, anonim ortaklığın haklı nedenle feshini isteme hakkıdır. TTK m.434'de "esas mukavelede bir fesih sebebi tayin edilmişse onun tahakkuku" şeklindeki genel bir ifade ile haklı nedenle fesih isteyebilme hakkı tanınmıştır. Ancak, TTK'ya göre, esas sözleşmede hüküm olmaksızın böyle bir istemde bulunmak imkansızdır. Tasarı m.531 ise esas sözleşmede hüküm olsun yada olmasın doğrudan doruya kanunun verdiği bir hak ile azınlığın fesih talep edebileceğini belirtmiştir. Üstelik bu talep için hiçbir şart öne sürülmemiş, anonim ortaklığın haklı nedenle feshini isteyebilmek için esas sermayenin onda birine sahip olmak yeterli görülmüştür.

Kanun ile tanınan bu haklar dışında ortaklık esas sözleşmesi ile de sayı sınırı olmaksızın azınlık hakları oluşturulabilir. Yeter ki kanuna aykırılık söz konusu olmasın. TTK'da yer almayan, azınlığın yönetim kurulunda temsil edilme hakkı, Tasarı'da başlı başına bir maddede yer verilerek azınlığın örtülü şekilde sahip olduğu bu hakkı rahatlıkla kullanması sağlanmıştır. Tasarı m.360'daki bu haktan faydalanabilmek için esas sözleşmede bununla ilgili bir hüküm bulunması şarttır. Oysa ki azınlığın yönetim kuruluna aday önermesi veya azınlığın kendi içinden seçilen bir kimse tarafından temsil edilmesi en az diğer azınlık hakları önemlidir ve kanunda böyle bir şarta bağlı olmaksızın yer alması gerekmektedir.

Tüm bu açıklamalar çerçevesinde düşünüldüğünde, azınlık hakları ortaklıktaki menfaatler dengesini sağlamak açısından çok önemlidir. TTK Tasarısı da azınlığa yeni imkanlar sunarak, azınlığın ortaklıktaki konumuna daha fazla önem

katmış ve TTK’ da açık bir şekilde hüküm altına alınmamış olan hususlara yer vererek doktrindeki tartışmalara ve fikir ayrılıklarına son vermeyi amaçlamıştır.

KAYNAKÇA

Kitaplar:

- ANSAY, T., **Çağdaş Anonim Şirketlerin Sorunları ve Türk Anonim Şirketleri (Bir Anketin Sonuçları)**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1971. (Anket Sonuçları)
- _____, **Yargıtay Uygulamasında Anonim Şirketler Hukuku (Yargıtay'ın 1975-1980 Yılları Arasında Verdiği Kararlar)**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Yayın No 139, Ankara, tarihsiz. (Yargıtay Uygulaması)
- _____, **Anonim Şirketler Hukuku Dersleri**, Sevinç Matbaası, 4. Bası, Ankara, 1973. (Anonim Şirketler)
- ARSLAN, İ., **Şirketler Hukuku Bilgisi**, Mimoza Yayınları, 10. Bası, Konya, 2005.
- ARSLANLI, H., **Anonim Şirketler I Umumi Hükümler**, Fakülteler Matbaası, 2. Bası, İstanbul, 1959.
- ASLAN, İ. Y., **Ticaret Hukuku**, Ekin Kitabevi, Bursa, 2005.
- ATAN, T., **Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1967.
- AYTAÇ, Z., **Anonim Ortaklıklarda İbra**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1982.
- ÇEVİK, O. N., **Anonim Şirketler**, Seçkin Yayınları, 3. Bası, Ankara, 1988. (Anonim Şirketler)
- _____, **Uygulamada Şirketler Hukuku**, Yetkin Yayınları, Gözden Geçirilmiş Güncelleştirilmiş 3. Bası, Ankara, 2002. (Şirketler Hukuku)
- ÇEVİK, O. ve AZIK, K., **Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Kütüphanesi, Ankara, 1971.
- DERYAL, Y., **Ticaret Hukuku**, Derya Kitabevi, Güncellenmiş 7. Bası, Trabzon, 2004. (Ticaret Hukuku)

- DOMANIÇ, H., **Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması TTK Şerhi-II**, Temel Yayınları, İstanbul, 1988.
- ERİŞ, G., **Açıklamalı-İçtihatlı En Son Değişikliklerle Türk Ticaret Kanunu Ticari İşletme ve Şirketler**, 3.Bası, Seçkin Yayınları, C.II, Ankara, 2004.
- İMREGÜN, O., **Anonim Şirketlerde Pay Sahipleri Arasında Umumi Heyet Kararlarından Doğan Menfaat İhtilafları ve Bunların Telif Çareleri**, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1962. (Menfaat İhtilafları)
- _____, **Anonim Ortaklıklar**, Yasa Yayınları, 4. Bası, İstanbul, 1989. (Anonim Ortaklıklar)
- _____, **Kara Ticareti Hukuku Dersleri (Genel Hükümler-Ortaklıklar-Kıymetli Evrak)**, Filiz Kitabevi, 11. Bası, İstanbul, 1996. (Kara Ticareti)
- KUMKALE, R., **Anonim Şirketler**, Seçkin Yayınları, 1. Bası, Ankara, 2003.
- MOROĞLU, E., **Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2. Bası, Ankara, 1993. (Hükümsüzlük)
- _____, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Değerlendirme ve Öneriler**, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 3. Bası, Ankara, 2005. (Öneriler)
- ÖNDER, M. F., **Türk Hukukunda İç Denetim ve Uluslararası Standartlara Uyumu**, Asil Yayınları, Ankara, 2008. (İç Denetim)
- ÖZKORKUT, K., **Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Kararlarının İptali**, SPK Yayınları, Ankara, 1996.
- POROY, R., TEKİNALP, Ü. ve ÇAMOĞLU, E., **Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku**, Beta Yayınları, 9. Bası, İstanbul, 2003.
- PULAŞLI, H., **Şirketler Hukuku**, Karahan Kitabevi, 4. Bası, Adana, 2003. (Şirketler Hukuku)
- _____, **Şirketler Hukuku Temel Esaslar**, Karahan Kitabevi, 3. Bası, Adana, 2005. (Temel Esaslar)
- STEIGER, F. V., (Çev. Tahir ÇAĞA), **İsviçre'de Anonim Şirketler Hukuku**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1968.

SUMER, A., **Anonim Ortaklıklarda Azınlık Haklarının Korunması ve Anonim Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi**, İsmail Akgün Vakfı Yayınları, İstanbul, 1991.

TEKİL, F., **Anonim Şirketler Hukuku**, Alkım Yayınları, 2. Bası, İstanbul, 1998.

YILMAZ, E., **Hukuk Sözlüğü**, Yetkin Yayınları, 5. Bası, Ankara, 1996.

Makaleler:

ADAY, N., “Anonim Şirkette Özel Denetçi”, **Prof. Dr. Hayri Domanıç’e Armağan**, Prestij Matbaası, 1995.

ANSAY, T., “Anonim Şirketlerin Ehliyeti, İdare Meclisinin İbrası, İdare Meclisi Aleyhine Mesuliyet Davası ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı”, **BATİDER**, C.III, 1966. (İbra)

APAK, T., “Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu (Seçilme-Görev-Sorumluluk-Karar Alma-İstifa)”, **Mali Çözüm**, Yıl 13, S.62, 2003.

AYDIN, A., “Anonim Ortaklıkta Çoğunluk Pay Sahiplerinin Azınlığa Karşı Korunması”, **Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı**, Beta Yayınları, İstanbul, 1999.

BİRSEL, M., “Anonim Şirketlerde Azınlık Hakları”, **İmran Öktem’e Armağan**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1970.

ÇAMOĞLU, E., “Yönetim Kurulu Üyelerinin Genel Kurul Kararlarının İcrasından Doğan Sorumluluğu Konusunda Yeni Gelişmeler”, **BATİDER**, C.VI, S.1, 1971. (Sorumluluk)

_____, “Anonim Ortaklık Genel Kurul Kararları Aleyhine Açılan İptal Davalarının Birleştirilmesi Açısından İbra Kararları”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C.76, S.1, 2002. (İbra Kararları)

_____, “Azınlığın Bilanço Ertelemesi Gündemdeki Diğer Maddeleri Nasıl Etkiler”, **Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp’e Armağan**, Beta Yayınları, 1. Bası, C.I, İstanbul, 2003. (Bilanço)

- ÇELİK, A., “Anonim Ortaklıklarda Özel Denetçi Tayini”, **Doç. Dr. Mehmet Somer’in Anısına Armağan**, Beta Yayınları, İstanbul, 2006.
- DERYAL, Y., “Anonim Ortaklık Genel Kurul Kararlarının Hukuki Niteliği”, **Prof. Dr. Fahiman Tekil’in Anısına Armağan**, Beta Yayınları, İstanbul, 2003. (Genel Kurul)
- DOĞANAY, İ., “Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Anonim Şirketlerde Azınlıkta Kalan Pay Sahiplerinin Genel Kurul Kararlarını İptal Ettirebilmeleri Hali”, **İmran Öktem’e Armağan**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1970, s.367. (İptal)
- _____, “Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin “Hukuki” Sorumlulukları”, **BATİDER**, C.XVII, S.3, 1994. (Sorumluluk)
- DURAL, H. A., “Anonim Şirkette Olumsuz Azınlık Hakları Düzenlemesi”, **Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı**, Beta Yayınları, İstanbul, 1999.
- GÜNEL, M.S., “Anonim Ortaklıkta Azınlık Haklarının Korunması Açısından Özel Denetçi Tayini”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C.74, S.10-11-12, İstanbul, 2000.
- GÜVEN, İ., “Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyeleri ve Hukuki Sorumluluğu”, **Mali Çözüm**, Yıl 13, S.65, 2003.
- HELVACI, M., “Anonim Ortaklıkta Ticaret Kanunundan Kaynaklanan Azınlık Haklarının Hukuki Niteliği ve Tanımı”, **Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Armağan**, Beta Yayınları, İstanbul, 1998. (Tanım)
- _____, “Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğunun Müteselsil Olmasının Anlamı ve İsviçre Borçlar Kanunu 759. Maddesi İle Getirilen Müteselsil Sorumluluğun Anlamının Tanıtılması”, **Prof. Dr. Hayri Domaniç’e 80. Yaş Günü Armağanı**, C.I, Beta Yayınları, İstanbul, 2001. (Müteselsil Sorumluluk)
- İMREGÜN, O., “Anonim Şirketlerde Münferit Pay Sahibinin Umumi Heyet Kararları Aleyhine İptal Davası Açma Hakkı”, **BATİDER**, C.1, S.2, Mayıs 1961. (İptal Davası)

- _____, “Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin Ortaklığa Karşı Hukuksal Sorumu”, **Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı**, Beta Yayınları, İstanbul, 1999. (Hukuksal Sorum)
- KIRCA, İ., “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Kararlarında Takdir Yetkisi - Özen Borcu”, **BATİDER**, C.XXII, S.3, Haziran 2004. (Takdir Yetkisi)
- _____, “İbra Kararının Geri Alınması ve Bankacılık Kanunu’nun 133. Maddesi Uyarınca Açılacak Sorumluluk Davalarında İbranın İptali ve Zamanaşımı”, **BATİDER**, C.XXIII, S.3, Haziran 2006. (İbranın İptali)
- MANAVGAT, Ç., “Denetçilerin Zaruri ve Müstacel Sebeplerle Anonim Ortaklık Genel Kurulunu Olağanüstü Toplantıya Çağırması”, **BATİDER**, C.XIX, S.2, Aralık 1997.
- MOROĞLU, E., “Anonim Ortaklıkta Çoğunluk Pay Sahiplerinin Azınlık ve İmtiyazlı Pay Sahiplerine Karşı Korunması”, **BATİDER**, C.XVII, S.3, 1994. (Çoğunluk)
- _____, “Anonim Ortaklıkta Azınlık Pay Sahiplerinin Genel Kurulu Toplantıya Daveti ve Mahkemenin Davete İzin Kararının Uygulanmasının Durdurulması”, **Prof. Dr. Hayri Domaniç’e Armağan**, Prestij Matbaası, 1995. (Durdurulma)
- _____, “Anonim Ortaklıkta Yönetim ve Denetim Kurulu Üyelerinin İbralarının Zamanı, Kapsamı ve Geri Alınması”, **BATİDER**, C.XXI, S.2, Aralık 2001. (Geri Alınma)
- _____, “Anonim Ortaklık Genel Kurulunu Toplantıya Davet İçin Azınlık Pay Sahiplerini Yetkilendiren Mahkeme Kararının Uygulanmasının Ertelenmesi”, **Prof. Dr. Hayri Domaniç’e 80. Yaş Günü Armağanı**, Beta Yayınları, C.I, İstanbul, 2001. (Ertelenme)
- _____, “Anonim Ortaklıkta Azınlık Pay Sahiplerinin Korunması ve Haklı Nedenlerle Fesih”, **Makaleler I**, Arıkan Yayınevi, 3. Bası, İstanbul, 2006. (Haklı Fesih)
- _____, “Anonim Ortaklıkta Özel Denetçi”, **Makaleler I**, Arıkan Yayınevi, 3. Bası, İstanbul, 2006. (Özel Denetçi)

- _____, “Anonim Ortaklıkta Genel Kurulun İbrayı Kaldıran Kararı Hakkında Açılan İptal veya Geçersizliğin Tespiti Davasının Dinlenebilirliği Sorunu”, **Prof. Dr. Tuğrul Ansay’a Armağan**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2006. (Tespit Davası)
- ÖNDER, M. F., “Anonim Şirketlerde Azınlığın Haklı Nedenlerle Şirketin Feshini İsteme Hakkı Üzerine Düşünceler”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, S.2 (Güz), 1997. (Fesih Hakkı)
- ÖZBAKIR, A., “Anonim Şirketlerde Hisse Senedinin Sağladığı Haklar İle Azınlık Hakları”, **Vergi Dünyası**, S.181, Yıl XV, Eylül 1996.
- ÖZKAN, Ö., “Türk ve İsviçre Anonim Ortaklıklar Hukukunda Özel Denetçi Atanması”, **BATİDER**, C.XX, S.2, Aralık 1999.
- PASLI, A., “Anonim Ortaklıklarda Özel Denetçi Tayini”, **Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp’e Armağan**, Beta Yayınları, C.1, İstanbul, 2003.
- PULAŞLI, H., “Eski Yönetim Kurulu Üyelerinin Genel Kurulun İbra Etmeme Kararının İptalini Dava Etme Hakkının Türk Ticaret Kanununa ve Tasarıya Göre Değerlendirilmesi”, **Prof. Dr. Tuğrul Ansay’a Armağan**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2006. (Dava Hakkı)
- SEZGİN, A., “Yönetim Kurulu Üyesi İle Anonim Ortaklık Tüzel Kişisi Arasındaki İlişkinin Hukuki Niteliği”, **Doç. Dr. Mehmet Somer’in Anısına Armağan**, Beta Yayınları, İstanbul, 2006.
- TEKİNALP, Ü., “Azınlığın Bilançonun Onaylanmasına İlişkin Müzakerenin Ertelenmesi İstemi”, **İÜHFM Ord. Prof. Dr. Ernst E. Hirsch’e Armağan Özel Sayı**, Sulhi Garan Matbaası, C.XLII, S.1-4, İstanbul, 1977.
- ULAŞ KISA, S., “Anonim Ortaklıkta Yaşanan Çıkar Çatışmasının Azınlıkta Kalanlara Zarar vermemesi İçin Öngörülen Önleyici Hukuki Araçlar”, **Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp’e Armağan**, Beta Yayınları, 1. Bası, C.1, İstanbul, 2003.
- ÜLKÜ, M. F., “Anonim Ortaklıklarda Genel Kurulun Toplantıya Çağırılması (Daveti)”, **Prof. Dr. Hayri Domaniç’e 80. Yaş Günü Armağanı**, C.I, Beta Yayınları, İstanbul, 2001.

Tezler:

- İZMİRLİ, Y., **Türk Anonim Şirketler Hukukunda Azınlık Hakları ve Azınlığın Korunması**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 1985.
- KAVASOĞLU, A., **Anonim Şirketlerde Özel Denetçi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisan Tezi, İstanbul, 1999.
- KAYAR, İ., **Anonim Şirketlerde Azınlık Hakları**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1989.
- ÖZDEMİR, M., **Anonim Şirketlerde Özel Denetçi**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1997.
- SİVAS, A., **Anonim Ortaklıklarda Özel Denetçi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1992.
- ŞENER, O.H., **Anonim Ortaklıklarda Azınlık Hakları, Özellikle Özel Denetçi İstenmesini İsteme Hakkı**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1990.
- ÜNSAL, G., **Anonim Şirketlerde Menfaat Grupları, Pay Sahiplerine Tanınan Haklar ve Özellikle Azınlık Hakları**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisan Tezi, Ankara, 1990.

Kararlar:

- Y. 11. HD., “24.06.1982 tarih ve 1982/2952 E. 1982/3061 K. sayılı ilam” **Yargıtay Kararları Dergisi**, C.VIII, S.9, Eylül 1982, s.1279.
- Y. 11. HD., “14.10.1982 tarih ve 1982/3596 E. 1982/3884 K. sayılı ilam” **Yargıtay Kararları Dergisi**, C.VIII, S.12, Aralık 1982.
- Y. 11. HD., “14.10.1982 tarih ve 1982/3556 E. 1982/3887 K sayılı ilam” **Yargıtay Kararları Dergisi**, C.IX, S.1, Ocak 1983.
- Y. 11. HD., “05.06.1985 tarih ve 2580 E. 3558 K. sayılı ilam” Gönen ERİŞ, **Açıklamalı-İçtihatlı En Son Değişikliklerle Türk Ticaret Kanunu Ticari İşletme ve Şirketler**, 3.Bası, Seçkin Yayınları, C.II, Ankara, 2004.

- Y. 11. HD., “24.04.1989 tarih ve 1988/5363 E. 1989/2498 K. sayılı ilam” **Yargıtay Kararları Dergisi**, C.XVI, S.1, Ocak 1990.
- Y. 11. HD., “08.02.1999 tarih ve 1998/9079 E. 1999/636 K. sayılı ilam” **Yargıtay Kararları Dergisi**, C.25, S.8, Ağustos 1999.
- Y. 11. HD., “03.12.2002 tarih ve 6623 E. 11212 K. sayılı ilam” Gönen ERİŞ, **Açıklamalı-İçtihatlı En Son Değişikliklerle Türk Ticaret Kanunu Ticari İşletme ve Şirketler**, 3.Bası, Seçkin Yayınları, C.II, Ankara, 2004.
- Y. 11. HD., “07.02.1984 tarih ve 1984/252 E. 1984/594 K. sayılı ilam” **Yargıtay Kararları Dergisi**, C.X, S.4, Nisan 1984.
- Y. 11. HD., “29.09.1983 tarih ve 1983/3156 E. 1983/3892 K. sayılı ilam” **Yargıtay Kararları Dergisi**, C.X, S.1, Ocak 1984.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı ve Soyadı : Burcu MANOP

Doğum Yeri : Yalvaç

Doğum Tarihi : 24.04.1982

Medeni Hali : Bekar

Eğitim Durumu:

Lise : 1997 – 2000

Lisans : 2000 – 2004

Yabancı Dil ve Düzeyi:

1. İngilizce (2006 Ekim ÜDS: 83,750)

İş Deneyimi:

1. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi (2006 – Devam Ediyor).

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar:

1. MANOP, Burcu, “Yeni Bir Oluşum: Teknoloji Komiteleri”, **Antalya Barosu Dergisi**, Yıl:17, S.61, Nisan 2007, Antalya.

2. MANOP, Burcu, “Bölgesel Karakteristikten Kopmadan Kalkınma Ajanslarından İstifade Etmek”, **Yerel Siyaset**, Yıl:2, S.16, Nisan 2007, İstanbul.

3. MANOP, Burcu, “Türk Ticaret Kanunu (TTK) ve TTK Tasarısı Açısından Haksız Rekabet Hükümlerine Bir Bakış”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Yrd. Doç. Dr. Naci KARADUMAN’a Armağan, C.12, S.3, 2007, Isparta.